

PÍSMO SVĚTÉ.

STARÝ ZÁKON.

I.

KNIHY MOJŽÍŠOVE.

GENESIS. — EXODUS.

S POVOLENÍM ARCIBISKUPSKÉHO ORDINARIATU V OSTRIHOMĚ.

1

NÁKLADOM SPOLKU SV. ADALBERTA (VOJTECHA).

ČÍSLO PODÍLOVÝCH KNÍH 118.

V TRNAVE — NAGYSZOMBAT 1917.

Stvorenje Adama.

PÍSMO SVĚTÉ STARÉHO ZÁKONA.

I.

S POVOLENÍM ARCIBISK. ORDINARIATU V OSTRIHOME.

NÁKLADOM SPOLKU SV. ADALBERTA (VOJTECHA).

ČÍSLO PODÍLOVÝCH KNÍH 116.

V TRNAVE — NAGYSZOMBAT 1915.

Nihil obstat.

Richardus Oswald,
censor adioecesanus.

Nr. 2788.

Imprimatur.

Strigonii, die 12. Maii 1914.

Ludovicus Rajner,
episcopus, vicarius generalis

PÍSMO SVĚTÉ STARÉHO ZÁKONA.

Počili Kníhtlačiarsky účastinársky spolok v Turčianskom Sv. Martine

Vydal Spolok sv. Adalberta (Voitecha) v Trnave — Nemeckom

PRVÁ KNIHA MOJŽIŠOVA.

GENESIS. — PŮVOD.

PRVÁ KNIHA MOJŽIŠOVA.

GENESIS. — PÔVOD.

Prvá a bezpochyby i najstaršia kniha Písma svätého nazýva sa obyčajne gréckym slovom *Genesis* i v latinakom preklade; po slovensky mohli by sme ju nazvať *Knihou pôvodu* preto, lebo sa v nej rozpráva o pôvode sveta, človeka, hriechu, národa izraelského. Tú knihu spísal Mojžiš, od Boha ľudu izraelského ustanovený zákonodarca, pravdepodobne ešte pred vytiahnutím Izraelitov z Egypta, aby skrze ňu položil základ zjaviť sa majúcemu zákonu, a spolu do pamäti priviedol ľudu izraelskému veľké smilovania, ktoré Boh preukázal otcom, keď ich zpomedzi všetkých národov vyvolil, aby ich bezprostredne sám svojim zjavením vyučil a veľké dielo vykúpenia medzi nimi pripravil.

Kniha táto rozpráva dejiny, počnúc od stvorenia sveta až do smrti Jozefa egyptského, syna Jakubovho.

Genesis čiže *Knihu pôvodu* môžeme rozdeliť na dve časti.

Prvá časť (hl. 1—11.) rozpráva *pradejiny pokolenia ľudského až po vyvolenie Abrahámovho*.

Druhá časť (hl. 12—50.) podáva *dejiny praotcov* od vyvolenia Abrahámovho až do Jakubovej a Jozefovej smrti v Egypte. A každá táto časť rozdelená je zas na päť dielov.

Prvý diel I. časti obsahuje: „*Dejiny neba i zeme*“ (2, 4.—4, 26.); *druhý*: „*Dejiny Adamove*“ (5, 1.—6, 8.); *tretí*: „*Dejiny Noemove*“ (6, 9.—9, 29.); *štvrtý*: „*Dejiny Noemových synov*“ (10, 1.—11, 9.); *piaty*: „*Dejiny Semove*“ (11, 10.—26.).

Prvý diel II. časti obsahuje: „*Dejiny Tháreove*“ (11, 27.—25, 11.); *druhý*: „*Dejiny Izmaelove*“ (25, 12.—18.); *tretí*: „*Dejiny Izákové*“ (25, 19.—35, 29.); *štvrtý*: „*Dejiny Ezauove*“ (36, 1.—37.); *piaty*: „*Dejiny Jakubove*“ (37, 2.—50, 25.).

HLAVA 1.

Stvorenie sveta: neba, zeme, ostatných vecí a človeka.

1. Na počiatku¹⁾ stvoril Boh²⁾ nebo a zem.³⁾ (Žalm 32, 6; 135, 5; Eklk. 18, 1; Sk. ap. 14, 14; 17, 24.)

1) Keď ešte nebolo ničoho. „Na počiatku stvorenia viditeľných vecí.“ (Efrem.) Tento verš je ako úvod a nadpis celej rozpravy o stvorení; teda nepatrí do šestidenného stvorenia. *Stvoril*, t. j. učinil z ničoho. (Srov. 2. Mach. 7, 28.)

2) Teda Boh je bez počiatku. (Efr.)

3) T. j. všetko, čo je, bez výnimky, je od Boha stvorené. V tomto smysle znamená nebo a zem všetko mimo Boha. (Srov. Exod. 31, 17. Izai. 66, 1. Skut. ap. 17, 24.) Srov. Kol. 1, 16, a dekrét vatikánskeho snemu, sed. 8., hl. 1.: „Boh s počiatkom času dvojaké tvorstvo z ničoho stvoril, duchovné a telesné (tvorstvo), anjelov totižto a svet, a potom človeka, ktorý akoby spoločný z ducha i z tela pozostáva“.

2. Zem však bola pustá a prázdna¹⁾, a tma bola nad priepasťou²⁾, a Duch Boží³⁾ vznášal sa nad vodami.

3. Tu riekol Boh⁴⁾: Buď svetlo! A bolo svetlo. (Žid. 11, 3.)

4. A videl Boh svetlo, že je dobré⁵⁾: a oddelil svetlo od tmy.

1) Zem znamená tu bezvtrnú hmotu, chaos. Nebolo na nej terajšieho poriadku ani žiadnej krásy a ozdoby, rastlín a zvierat.

2) Priepasť znamená obyčajne more; ale more zjavi sa neskoršie podľa v. 9. Preto priepasť znamená tu tiež chaos, ktorý vyslovuje sa i „*odami*“.

3) *Duch Boží*, t. j. sám Boh, ktorý sa tu obrazne predstavuje ako dych (Zlat.), ktorý všetkým veciam dáva (vdychuje) život a teplotu. „*Vznášal sa*“: chýšťa sa konať svoju všemohúcu stvoriteľskú vôľu.

4) Boh, Pán najvyšší, rozkázal, a jeho všemohúcnosť vykonala.

5) Dobrým menuje Boh, čo jeho stvoriteľskej vôli zodpovedá, také, aké ho Boh chce mať.

5. A nazval¹⁾ svetlo dňom²⁾ a tmou nocou: i bol večer a (bolo) ráno, deň prvý.³⁾

6. Riekol tiež Boh: Buď obloha v prostred vôd: a deň vody od vôd.

7. A učinil Boh oblohu⁴⁾, a oddelil vody, ktoré boli pod oblohou, od tých, ktoré boli nad oblohou.⁵⁾ A stalo sa tak. (Žalm 135, 5.)

8. I nazval Boh oblohu nebom: a bol večer i (bolo) ráno, deň druhý. (Jerem. 51, 15.)

9. Potom riekol Boh: Shromáždte sa vody, ktoré sú pod nebom, na jedno miesto: a ukáž sa sucho. A stalo sa tak.

10. A nazval Boh sucho zemou, a shromážené vody pomenoval morom. A videl Boh, že je to dobré. (Job 38, 4; Žalm 32, 7; 88, 12.)

11. A riekol: Sploď zem bylinu, ktorá sa zelená a vydáva semä, a stromovie plodné, ktoré nosí ovocie svojho druhu, v ktorom by bolo jeho semeno na zemi.⁶⁾ A stalo sa tak.

12. A zem vydala bylinu, ktorá sa zelená a nesie semeno svojho druhu, i stromy, ktoré prinášajú

ovocie a majú semeno, každý podľa svojho druhu. A videl Boh, že je to dobré.

13. A bol večer i (bolo) ráno, deň tretí.

14. Tu riekol Boh: Buďte svetlá na nebeskej oblohe, deťte deň od noci, a buďte na znamenia i na časy a dni a roky.¹⁾ (Žalm 135, 7.)

15. A sviette na nebeskej oblohe a osvetľujte zem. A stalo sa tak.

16. A učinil Boh dve veľké svetlá: svetlo väčšie, aby panovalo nad dňom, a svetlo menšie, aby panovalo nad nocou: i hviezdy.

17. A postavil ich na nebeskej oblohe, aby svietili nad zemou,

18. a panovaly nad dňom i nocou, a oddeľovali svetlo od tmy. A videl Boh, že je to dobré.

19. A bol večer i (bolo) ráno, deň štvrtý.

20. Riekol ešte Boh: Vydajte vody plaz živej duše²⁾, a lietač (lietaj) nad zemou pod oblohou nebeskou!

21. I stvoril Boh veľké zvieratá vodné, a veľkú dušu živú a hýbajúcu sa, ktorú vydaly vody³⁾ podľa ich druhov, a veľkú lietač dľa jej rodu. A videl Boh, že je to dobré.

22. I pozhnal ich a riekol: Plodte sa a množte sa, a naplňteorské vody: i vtáctvo nech sa rozmnožuje na zemi.

23. A bol večer i (bolo) ráno, deň piaty.

24. Riekol zasa Boh: Vydaj zem dušu živú, každú podľa jej rodu, ho-

1) Pomenovanie jednotlivých tvorov je znamením vlády nad nimi. (Zlat.) Meno vecí vyslovuje jej podstatu.

2) Teda svetlo a tma. Striedanie dňa a noci zakladá sa teda na zákone Božom. — Aký to rozdiel medzi Starým a Novým Zákonom! V Starom Zákone poučuje Boh pokolenie ľudské o poriadku, v ktorom stvorené veci vznikli, ale v Novom dvíha ho k vyšším pravdám: Na počiatku bolo slovo. To bolo to pravé svetlo. Ako stvorené svetlo zahnať tmu, tak toto duchovné svetlo zahnať tmu bludov. (Zlat.)

3) Boh mohol ten svet v okamžení, celkom vyvinutý a dokonale stvoriť, ale radšej pripustil istý postup vývinu, zodpovedajúci prirodzenosti vecí, ktoré rastú, zdokonaľujú sa a zasa hynú. Postup a poriadok stvorov zvláštnym spôsobom prejavuje múdrosť a všemohúcnosť Božiu. Čo tu sv. Písmo pod druh rozumie, to je dľa sv. Augustína ťažko rozhodnúť. Pod dňami môžeme tu rozumieť i dlhšie doby, ktorých počiatok menuje sa ránom a zakončenie večerom.

4) Vdušný priestor, ktorý teleso zemské objíma a od iných telies ho oddeľuje.

5) Pary v oblakoch, ktoré padajú na zem, keď sa nebeské stavy otvorila (7, 11, 12. Žalm 103, 13.), a rozdelil od vôd na zem.

6) Zmienka o semene ako prostriedku zachovania rastlinstva v jeho rozmanitých druhoch znázorňuje múdrosť a prozreteľnosť Božiu, ktorou svoje stvorenstvo zachováva.

1) Since, mesiac a hviezdy majú ukazovať ľuďom strany sveta a povelnosť, označovať rozličné, pravidelné sa vracajúce časy, ako sú sviatky, seba, letva atd., zvlášte merať čas na dni a roky, a poskytovať vzrastu a zdarnému vývinu tvorov nevyhnutne potrebného svetla.

2) Lepšie hebr.: „Nech sa vody hemžia hemžiacimi sa živočíchmi.“ Tak teda nemôže sa povedať, že vodné živočíchstvo vzniklo z vody. — „Duša“ a „živá duša“ vo svätom Písme často znamenajú vlastne dušu, akú má človek, a ktorá ho Bohu podobným činí, ale ktoréhoľvek „živé stvorenie“, čo žije, buďto človeka, buďto zver.

3) Správnejšie hebr.: „Ktorými sa hemžia vody.“

vädá¹⁾ a zemeplazy, i poľnú zver²⁾ podľa jej druhu. I stalo sa tak.

25. A učinil Boh poľnú zver podľa jej druhu, i hovädá, a všeliký zemeplaz, každé podľa jeho rodu. A videl Boh, že je to dobré,

26. a riekol: Učinné³⁾ človeka na náš obraz a na našu podobu⁴⁾; a nech panuje nad morskými rybami, nad nebeským vtáctvom, nad zvermi a nad celou zemou, i nad všelikým zemeplazom, ktorý sa pohybuje po zemi. (1. Kor. 11, 7; Kol. 3, 10.)

27. A stvoril Boh človeka na svoj obraz: na obraz Boží stvoril ho, muža a ženu stvoril ich.

(Sir. 17, 1; Mat. 19, 4.)

28. I poželhal ich Boh, a riekol: Plodte sa a rozmnožujte sa, a naplňte zem, a podmaňte ju, a panujte nad morskými rybami, nad nebeským

vtáctvom, a nad všetkými živočíchmi, ktoré sa pohybujú po zemi.

29. I riekol Boh: Hľa, dávam vám všelikú bylinu, ktorá rodí semeno na zemi, a všetko stromovie, ktoré v sebe nosí semeno svojho rodu, aby vám boli za pokrm,

30. i všetkým živočíchom na zemi, i všelikému nebeskému vtáctvu, a všetkému, čo sa pohybuje na zemi, a v čom je duša živá, aby mali čo jesť. A stalo sa tak.

31. A videl Boh všetko, čo učinil, a bolo to veľmi dobré.⁵⁾ A bol večer i (bolo) ráno, deň šiesty. (Marek 7, 37.)

HLAVA 2.

Zasvätenie siedmeho dňa. Vysadenie raja. Stvorenie Evy a prvé počiatky stavu manželského.

1. Tak boli dokonané nebesá i zem a všetka ich okrasa.⁶⁾

2. A Boh dokončil siedmeho dňa svoje dielo, ktoré činil: a odpočinul v deň siedmy od všetkej práce, ktorú bol konal.

3. A poželhal deň siedmy, a posvätil ho: lebo v ňom odpočinul od všelikého svojho diela⁷⁾, ktoré Boh stvoril, aby (ho) učinil.

(2. Mojš. 20, 11; Žid. 4, 4.)

4. Toto sú dejiny neba a zeme, keď stvorené boli; v deň, v ktorom učinil Pán Boh nebo a zem: —

1) Domáce zvieraťá.

2) Zvieratá na zemi stvoril Boh sám (v. 25.). Tomu neprotiví sa, že tu rozkazuje Boh zemi, aby ich vydala; tým chce len ukázať na docela zamaký, hmotný pôvod zvierať a na veľký rozdiel medzi zvieraťom a človekom, ktorého telo je síce zo zeme učinené, ale jeho duša je na Boží obraz stvorená.

3) Slovo toto vykladajú sv. Otcovia o najväčšej Trojici. Všetko iné stvoril Boh jedným slovom, tu ako by sa najprv tri božské osoby so sebou radili. (Rehor Nysa.) — Ale istotne značí ono, že Boh akoby zvlášte rozmyšľane a opatrne chce stvoril svoj obraz, človeka. „Nie že by svoj večný úmysel potreboval ešte raz rozmyšľať, nie že by nemohol jedným slovom „Staň sa!“ svetom číslých duchov život dať. Ale človek vysoko stojí nad nerozumným tvorstvom, dľa tela síce zvieraťom, dľa duše Bohu pribuzný. Najvyššie dielo Božie a koruna všetkých podriadených tvorov (toho viditeľného sveta) je stvorenie obrazu Božieho.“ (Hummelauer.)

4) Obraz a podoba. Tieto slová majú jeden význam; pôvodná hebrejská omnoha mala by sa slovné prekladať: „V našom obraze dľa nášho podobovania.“ Sv. Otcovia nachádzajú Božie podobovanie v celom človekovi, v celej prirodzenosti človeka, nadväztie a v prvom rade v jeho duchovnej, nesmrteľnej duši, v odlesku Boha, ktorý je najčistejší a večný duch; v rozume a slobodnej vôli, v ktorých sa odráža myslenie a chcenie Božie; potom v jeho panovaní nad viditeľným stvorenstvom, podobnom božskej prozreteľnosti; napokon v priamom držaní tela, vyrádzajúcom toto panstvo; v reči myšlienky i vôle vyjavujúcej; v zraku. To je prirodzený obraz Boží v človekovi. Telo je nie obrazom Božím, ale dôkazom a znakom (prirodzeného) obrazu Božieho v nás. — Boh prvého človeka obdaril milosťou a tým povýšil tento obraz na dokonalé podobovanie, ktoré sa zvlášte konaním ctnosti viery, nádeje a lásky prejavuje a dokonáva.

5) Vôbec všetko, čo Boh stvoril, bolo dobré, ba veľmi dobré. Boh nie je pôvodcom zlého; ale čo on stvoril, neostalo dobré, tým menej veľmi dobré.

6) To jest všetky bytosti na nebi a na zemi. Miesto „okrasa“ má hebr. *vojaká*; tieto sú: hviezdy, vtáctvo, ryby, zvieraťá a ľudstvo.

7) Boh *odpočinul* od svojho diela, t. j. prestal tvoriť, alebo: už nijakých nových druhov v prírode nenovotvoril. Na miesto stvoriteľskej činnosti Božej nastúpilo jeho pôsobenie ako zachováteľa a riaditeľa sveta. Boh ustavične účinkuje, lebo bez jeho pôsobenia svet nemohol by obstať. Boh *poželhal* deň siedmy a *posvätil* ho, t. j. zasvätil ho sebe, svojej službe a odhal práci a službe ľudakej. Siedmy deň je deň svätého odpocinku Pánovho. Aj človek musí svätiť deň Pána, a službou Bohu on zvlášte posväťovať. Za cenu zachovávaní či svätenia dňa Pánovho obdrží človek účasť na všetkom *požehnaní*, ktorého je jeho prirodzenosť schopná a potrebná.

5. na zemi ešte nijaké poľné prútie nepučalo, ani nijaká bylina na lúčach nevzbádzala: lebo Pán Boh ešte nedal dážďa na zem, a nebolo človeka, ktorý by obrábal zem.

6. Ale prameň¹⁾ vystupoval zo zeme, ktorý zvlazoval všetek povrch zeme.

7. Spôsobil teda Pán Boh človeka z hliny zeme, a vdýchol do jeho tváridych života²⁾, a človek stal sa živou bytnosťou. (1. Kor. 15, 45.)

8. Ale Pán Boh bol vysadil³⁾ od počiatku rozkošný raj⁴⁾: do toho postavil človeka, ktorého bol spôsobil.

9. A vyviedol Pán Boh zo zeme veľiké stromovie na pohľad krásné, a na jedenie chutné; tiež strom života prostred raja, i strom poznania dobrého a zlého.⁵⁾

10. A rieka vychádzala z miesta rozkoše k zvlazovaniu raja, ktorá sa odtiaľto delí na štyri hlavné rieky.⁶⁾

11. Meno jednej je Fison: táto tečie okolo celej zeme Hevilat, kde sa rodí zlato. (Sir. 24, 35.)

12. A zlato tej zeme je výborné:

1) Správnejšie: hmľa.

2) To jeť duša. Telo a duša sú podstatne rozličné; avšak telo je podstatná časťka ľudakej prirodzenosti, preto telo a duša boli spolu stvorené i spojené. (Tom.) *Dych života*: Opäť spomína len zjavenie života, to, čím sa život zovňuje prejavuje dychanie.

3) Vo svätom Písme prívlastňujú sa Bohu ľudské účinkovania (na pr. videl, susedil, prechodil sa, postavil) a ľudské city (ľufoval, nahneval sa), aby nám sv. Písmo zrozumiteľným bolo; ponevadž my ľudia o Bohu, hoci najčistejšom duchovi, len po ľudsky hovoríme vieme.

4) Hebr.: Záhradu proti východu v kraji Eden.

5) Z raja dva stromy menovite spomína sv. Písmo: strom života a strom poznania dobrého a zlého. *Stromu života* dal Boh zvláštnu silu proti slabosti a smrteľnosti tela. Lebo keď Adam zbežal, vyhnať ho Boh z raja, aby snád nevystrel ruky svojej a nevrátil i so stromu života a nejedol a nešiel na veky". (3, 22.) — *Strom poznania dobrého a zlého* má svoje meno od účinku, následku, ktorý dľa vôle Božej malo požívanie zakázaného ovocia toho stromu. Na tomto strome sa malo dokázať, či sa Adam pre dobré a či pre zlé rozhodne, a z odmeny poslušnosti alebo z pokuty neposlušnosti mal Adam so svojej zločnosti dozvedieť sa rozdielu a protivu medzi dobrým a zlým. Tak stal sa v následku pre Adama skutočne stromom poznania dobrého a zlého.

6) Na štyri ramená, z tých štyroch len dve: Tigris a Eufrat podriazly svoje pôvodné mená, a pod týmito vidíme ich i na najnovších mapách.

tam sa nachodí bdellium¹⁾ a kameň onyx.

13. A meno druhej rieky Gehon: táto tečie okolo celej zeme Etiopskej.

14. A meno tretej rieky je Tigris: tá tečie proti Assyrii. Štvrtá však rieka je Eufrat.

15. Vzal teda Pán Boh človeka²⁾ a postavil ho v rozkošnom raji, aby ho obrábal³⁾ a ostríhal.⁴⁾

16. I prikázal mu a riekol: S každého rajského stromu jedz;

17. ale so stromu poznania dobrého a zlého nejedz: lebo v ktorýkoľvek deň by si z neho jedol, smrťou zomrieš.⁵⁾

18. Riekol tiež Pán Boh: Nie je dobre človekovi byť samotným; učiňme mu pomocnicu⁶⁾ jemu podobnú.

19. Keď teda Pán Boh učinil zo zeme veľiké pozemské živočíchy a všetko nebeské vtáctvo, priviedol ich k Adamovi, aby videl, ako ich pomenuje⁷⁾; lebo ako Adam pomenuje ktorú živú dušu, to je jej meno.

20. A nazval Adam ich menami všetky hovädá a veľiké nebeské vtáctvo, a kdeaké zviera zeme: ale pre Adama nenašla sa pomocnica, ktorá by bola jemu podobná.

21. Preto dopustil Pán Boh na Adama tvrdý sen⁸⁾; a keď zaspal, vy-

1) Bdellium, dráb, ľubezne hovädá miazga niektorých stromov.

2) Adam bol stvorený mimo raja, Eva v raji.

3) Aby vykonával svoje panstvo nad prírodou. Obrábanie toto bolo prácou bez namáhania, prácou radosťou.

4) Pre seba, žeby ho i s nadprirodzenými milosťami skrze brách neztratil.

5) Lepšie: Budeš smrteľný. (Jarol.) K telesnej smrti pridruží sa smrť duševná skrze odlúčenie duše od Boha a následkom toho smrť večná skrze zatratenie.

6) V spoločnosti života, rodiny a cieľa.

7) O skutočnom privedení zvierat k Adamovi nie je reč; ale Boh učinil Adama schopným, aby po náležitom a pozornom uvážení ich podoby, zvláštnosti a spôsobu lítia každému zvieraťu dal meno, ktoré mu zodpovedá. Tak ovedčil Adam i svoje panstvo nad všetkými zvieratami a zároveň vzbudená bola v ňom túžba po pomocníkovi, podobnom jemu.

8) Dľa mienky sv. Otcov bol tento tvrdý sen vlastne vytrhnutie ducha. V tajnom videní ukazuje Boh Adamovi všetko, čo sa s ním a okolo neho

ňal jedno z jeho rebier, a to miesto vyplnil mäsom.

22. A Pán Boh vystavil z toho rebra¹⁾, ktoré vyňal z Adama, ženu: a priviedol ju k Adamovi.

23. I riekol Adam: Konečne to je koš z mojích kostí, a mäso z môjho mäsa: nech sa nazýva mužena, lebo je z muža vziata. (1. Kor. 11, 8.)

24. Preto opustí človek svojho otca i matku, a prilne k svojej manželke: a budú dvaja jedným telom.²⁾ (Matúš 19, 5; Marek 10, 7; 1. Kor. 6, 16.)

25. A obidvaja, Adam totižto a jeho žena, boli nahí a nehanbili sa.³⁾

HLAVA 3.

Chytráctvo podvodného hada. Pád človekov. Jeho výhovorky. Pokuty za hriech.

1. Hada bol úlisnejší⁴⁾ nad všetkých živočíchov na zemi, ktoré učinil Pán Boh. Ten riekol k žene: Prečo vám Boh zakázal jesť so všetkých rajsských stromov⁵⁾?

2. Ktorému žena odpovedala: Z ovocia stromov, ktoré sú v raji, jeme:

deje, a osvecuje ho v duchu o tajomstvo stvorenia ženy a význam manželstva. Keď potom Adam so sna sa prebudil a Boh mu ženu priviedol (v. 22.), hneď slovami osvedčil, že mu je spôsob jej stvorenia (v. 23.) ako i význam a cieľ manželstva (v. 24.) známy.

1) Aby bolo patrné, že je žena toho istého pôvodu a teže prirodzenosti ako muž, a že jej tá ľudská dôstojnosť a tie práva prislúchajú, ako mužovi.

2) Boh od počiatku ustanovil stav manželský, ako nerozlúčne spoluzitlie *jedného* muža a *jednej* ženy. Sväzok stavu manželského je tak nerozlúčny, ako ľudské telo, lebo *jeden* muž a *jedna* žena sú jedno telo.

3) Preto, že boli priradení rúchom nevinnosti. (Sv. Aug.)

4) Diabol závidel šťastie prvých ľudí a hľadel ich zabíjať. Tento „vrah od počiatku a ľuhár“ (Ján 8, 44.) použil hada za nástroj pokúšania, aby svedel Evu, a hovoril k nej akže neho.

5) Eva obdarená veľkým poznaním prírody, vedela, že had ako nerozumné zviera dľa svojej prirodzenosti hovoriť nemôže; mohla súdiť, že alebo nadobytčejším spôsobom dostal reč, alebo že vyššia bytnosť hovorí k nej z hada. Ale už tá okolnosť, že táto bytnosť opovažuje sa hovoriť o prikázani Božom tak, že to myšlienky pochybnosti a nedôvery v dobrotu a lásku Božiu budí, mala Evu varovať, aby si dala pozor. Ale všetečnosť sa v nej vzbudila; že sa so svodcom dala do reči, bol prvý krok k hriechu.

3. ale z ovocia stromu, ktorý je prostred raja, zakázal nám Boh jesť, ba i dotýkať sa ho, aby sme snád nezomreli.

4. I riekol had žene: Nijak nezomriete smrťou! (2. Kor. 11, 3.)

5. Lebo vie Boh, že ktorýkoľvek deň z neho jesť budete, otvoria sa vaše oči: a budete ako bohovia, poznávajúci dobré i zlé.¹⁾

6. Tu videla žena, že je to strom na jedenie veľmi dobrý, na oko krásny, a na pohľad utešený: a vzala z jeho ovocia a jedla, a dala svojmu mužovi, a ten (tiež) jedol.²⁾

(Sir. 25, 33; 1. Tim. 2, 14.)

7. I otvorily sa obom oči³⁾; kadeňhde poznali, že sú nahí, sošili fíkové listy a spravili si zástery.

8. A keď počuli hlas Pána Boha, chodiaceho po raji pri vetríku popoludní, skryl sa Adam i jeho manželka pred obličajom Pána Boha v rajskom stromovi.

9. Tu volal Pán Boh Adama a riekol mu: Kde⁴⁾ si?

1) Diabol zapiera Božiu pravdomlivosť. A aby ženu omámil, aby jeho lži uverila, upodozrieva láskavé úmysly Božie, obviňuje ho z nešťastných pohánok, že nie z pravej lásky k ľuďom, ale zo závisťi a nepravosti dal im to prikázanie, lebo nechce dopustiť, aby Bohu rovnými boli a dobré a zlé ako on poznali. — Najprv vyháša zo srdca strach pred smrťou: „Nijak nezomriete!“ Potom budí v duši ženy nesradené, pyšné žiadanie toho skrytého najvyššieho dobra, aby boli ako Boh vediaci. Tak dostáva sa k svojmu cieľu.

2) Eva, vediac prikaz Boží, a slyšiac slovo diabla, chce vlastnými očami získať prirodzenosť stromu, aby zistila, ktorému z nich má uveriť. Ale oči ducha boli v jej poznaní skrze hriech pýchy a pochybovania už zatemnené, ba i smyselnou žiadostou jej telesných očí predpojaté. Pri tej premene, ktorá nastala v jej srdci, poslal sa jej ten strom a ona uverila, že všetko môže dať, čo had úlisne prislúbil: Budete ako Boh, poznávajúci dobré i zlé. — Tak stal sa prvý hriech. Bol to ťažký hriech neposlušnosti, spáchaný v dokonale čistom povedomí prikázania Božieho a z dokonale slobodnej vôle.

3) Úlisný pokušiteľ prislúbil, že otvoria sa im oči; ale ako sa akklamali! Nevideli, čo vo svojej zaslepenosti dľa svodných slov diablových očakávali; čo nového videli, bola ich nahota. Následok ich neposlušnosti naproti Bohu ako trest bola neposlušnosť ich tela proti duchu; hýbala sa zlá žiadosť. Zastieraním telesných údov hľadeli prv rodiča zakryť svoju duchovnú nahotu. Hanbili sa.

4) V akom položení? Nechal som tu slávu odľahého a nachádzam tu nahého. (Zlat.)

10. Ten odpovedal: Hlas tvoj slyšal som v raji: a bál som sa, ponevák som nahý, a schoval som sa.¹⁾

11. I riekol (Boh): Ktože ti oznámil, že si nahý? Ale že si jedol so stromu, s ktorého ješť som ti zakázal.

12. I riekol Adam: Žena, ktorú si mi dal za spoločnicu, dala mi s toho stromu, a tak som jedol.²⁾

13. Tedy riekol Pán Boh žene: Prečo si to učinila? Ona odpovedala: Had ma podviedol, a jedla som.³⁾

14. A riekol Pán Boh hadovi: Že si to učinil, prekliaty si medzi všetkými hovädami, a medzi zverami zeme. Po bruchu sa plazíť budeš, a zem žrať po všetky dni svojho života.⁴⁾

15. Nepriateľstvo položím medzi tebou a ženou, a medzi tvojím semenom a jej semenom; ona pošliape tvoju hlavu, a ty číhať budeš po jej päte.⁵⁾ (Zjav. 12, 1.)

1) Adam viac cíti hanbu, menej pozná vinu. Aby svoju vinu lepšie poznal a ju i vyznal, pýta sa ho Boh ďalej.

2) Adam nevyznáva, za odpustenie neprosí, ale svaľuje vinu na Evu i na Boha. („Ktorú si mi dal“.)

3) Eva netají skutku, ale i ona svaľuje na druhého.

4) Táto kľatba na hada vyslovená týka sa vlastne a zvlášte diabla, ktorý v ňom účinkoval. Na oboch prišiel trest: na hada, ako na viditeľný nástroj, na diabla, ako na neviditeľnú účinkujúcu silu, vlastne pôvodcu hriechu. V obraze okľívého, po bruchu sa plaziaceho a zem žerúceho hada vyslovuje sa pravda o zvrátenosti diabla. „Prach žrať, lízať“ znamená najhlbšie uponišenie. Ako had medzi zvieratmi je najnižšie, tak že sa po zemi plazí a prach líže, tak má svodcu prvých ľudí stíhať opovrhovanie, potupa, okľivosť a uponišovanie.

5) Nepriateľstvo má nastúpiť namiesto lichej svodnej lásky počas pokúšania; nepriateľstvo medzi „starým hadom“, t. j. diablom a jeho semenom, t. j. tými, ktorí s ním držia, a ženou a jej semenom, nepriateľstvo veľké, bož, ktorý sa skončí dokončným víťazstvom semena ženinho a konečným premožením a porazením diablovým. Skrze ženu priviedol svoditeľ na svet hriech s jeho hroznými následky, skrze ženu dostane sa mu najväčšieho uponišenia: jeden z potomkov ženy pošliape mu hlavu a znívočí jeho skutky. Je to prvé prisľúbenie Vykupiteľa — prvé evanjelium, ako i prvé predpovedanie nepoškvrneného počatia P. Marie. Mesiaš pošliape hlavu hadovi a jeho panenská Matka urobí to skrze neho, t. j. tým spôsobom, že jeho, premožiteľa hadovho, porodí, a tým, že pre svoju dôstojnosť ako Matka Božia nikdy pod mocou hriechu a diabla nebola, ba vo svojom nepoškvrnenom počatí ohľadom na zásluhu jej božského Syna od každej poškvrny dedičného hriechu zachránená ostala.

16. A žene riekol: Rozmnožím trápenia tvoje pri tehotnosti: v bolesti budeš rodiť deti; pod mocou muža budeš, on bude nad tebou panovať.

17. Adamovi však riekol: Že si poslúchol hlas svojej ženy a jedol si so stromu, s ktorého ješť som ti zakázal, zlorečená (buď) zem pre tvoj čin¹⁾; v namáhaniach budeš z nej ješť po všetky dni svojho života.

18. Trnie a bodlač bude ti plodiť, a budeš ješť poľnú zelinu.

19. V potu tvári svojej budeš ješť chlieb, kým sa nevrátiš do zeme, z ktorej si vzatý; lebo prach si a v prach sa navrátiš.²⁾

(Žalm. 102, 14; Kaz. 12, 7.)

20. A nazval Adam meno svojej ženy Eva, preto, že ona bola matka všetkých žijúcich.³⁾

21. A spravil Pán Boh Adamovi a jeho žene odev kožený, obliekol ich,

22. a riekol: Hľa, Adam stal sa ako jeden z nás⁴⁾, poznávajúci dobré i zlé; teraz len aby snád nevystrel ruky svojej, a nevzal i so stromu života, a nejedol (s neho) a nežil na veky...⁵⁾

23. I vypovedal ho Pán Boh z rozkošného raja, aby obrábal zem, z ktorej bol vzatý.

24. A vyhnal Adama, a postavil pred rozkošným rajom cherubov

1) Ako trest za hriech nasledovalo zhoršenie prírody ohľadom na človeka, tak že mu je teraz už nie docela podrobená. V namáhavej a často nezdarnej práci musí človek na zemi svoju výživu vynucovať.

2) Smrť je pokuta za hriech.

3) Všetci ľudia, to znamená toto miesto sv. Pisma, pochádzajú dľa tela od Adama a Evy; ale telesným pochádzaním od prvých ľudí prešiel i hriech s jeho zlými následkami od Adama na všetkých ľudí, tak že teraz všetci v hriechu (dedičnom) na svet prichádzajú.

4) Pán Boh tu akoby s bolestným posmechom výtčky robí prvým ľudom, že sa dali podviesť luhajúcemu diabľovi, ktorý im pochieboval, pýchu a horemyseľnosť v nich zapaloval, keď im líže lichotil, že budú ako bohovia, že budú poznať všetko dobré i zlé, ani nikdy nezomrú. — Už poznajú z najsmutnejšej skúsenosti! — „Ako jeden z nás“, narážka na tajomstvo najsv. Trojice.

5) Nesmrteľnosť v stave hriechu nie je život večný, ktorý Boh chce udeliť ľuďom.

z plamenným a blýskajúcim sa mešom, aby ostríhali cestu ku stromu života.

HLAVA 4.

Prví synovia Adamovi. Ich obety. Kainova vražda. Kainovi potomci. Adamov rod.

1. Adam poznal svoju ženu Evu; a ona počala a porodila Kaina¹⁾ a riekla: Obdržala som človeka²⁾ skrze Boha.

2. A zasa porodila jeho brata, Ábela. Ábel bol pastier oviec a Kain roľník.

3. I stalo sa po mnohých dňoch, že Kain obetoval z úrody zemskej dary Pánovi.

4. Aj Ábel obetoval z prvoroďencov svojho stáda, a z ich tuku: a Pán sľadiol na Ábela a na jeho dary,³⁾ (Žid. 11, 4.)

5. ale na Kaina a na jeho dary neshliadol. I rozhneval sa Kain náramne, že mu až tvár svisla.⁴⁾

6. I riekol mu Pán: Prečo si sa rozhneval a prečo opadla tvoja tvár?

7. Či nevezmeš (odplaty), keď budeš dobre činiť⁵⁾; jestli však zle. či nebude hriech hneď vo dverách? Ale jeho žiadosť má byť pod tebou, a ty panovať máš nad ním.

8. I riekol Kain Ábelovi, svojmu bratovi: Poďme von! A keď boli na poli, povstal Kain proti svojmu bratovi Ábelovi a zabil ho.

(Matúš 23, 35; 1. Ján 3, 12.)

9. Tu riekol Pán Kainovi: Kde je Ábel, tvoj brat⁶⁾? On odpovedal: Nevieť: Či som ja strážcom svojho brata?

10. I riekol mu: Čo si to vykonal? Hlas krvi tvojho brata volá ku mne zo zeme.

11. Preto teraz prekliaty budeš na zemi, ktorá otvorila svoje ústa, a prijala krv tvojho brata z ruky tvojej.

12. Keď ju budeš obrábať, nevydá ti svojich úžitkov: tulákom a pobehlíkom budeš na zemi.

13. I riekol Kain Pánovi: Väčšia je moja nepravosť, než aby som sa zaslúhoval odpustenia.

14. Hľa, vyhýňaš ma dnes zo zeme, a skrývať sa budem pred tebou⁷⁾, a budem tulákom a pobehlíkom na zemi: preto každý, kto ma najde, zabije ma.⁸⁾

15. I riekol mu Pán: Na žiadosť pád nestane sa tak, ale každý, kto by zabil Kaina, sedmorónásobne⁹⁾ tre-

1) Sv. Písmo menuje len tie deti Adamove, ktoré sú pre dejiny zjavenia významnejšie.

2) Eva raduje sa, že dostala syna; myslela si, že tento jej syn bude prarodcom priľúbeného Spasiteľa.

3) Od toho času delí sa pokolenie ľudské na dve triedy, na synov Božích, ktorí sa Boha pridŕžajú, a na synov ľudských, ktorí sa mu protivia. Obeta je najdokonalejší výkon kľánenia sa Bohu, ktorým človek skrze stvorenie (zniknutie) obetovaného predmetu najvyššiu moc Božiu nad všetkými stvoreniami, jeho právo nad životom a smrťou, jeho dobru a zlosť k ľuďom a úplnú odvislosť človeka od Boha uznáva i vyjavuje; obeta zodpovedá jeho citom poklony, vďaky a prosby. Povedomie svojich hriechov bolo ľuďom mohutným popudom k obete. Poneváž človek v upadnutí do hriechu skrze nedovolené požívanie svojej nevinosti, Božiu milosť a raj stratil, a hnev Boží na seba vyzval, muselo mu pripadnúť na myseľ, že smieri Boha a premôže tú žiadostivosť dobrovoľným, hoci i bolestným zrieknutím sa svojho majetku i pôžitku, ktorý by alžnostne oddal Bohu tak, že ho na istom mieste (oltári) shorí, zničí. Avšak, hoci by táto myšlienka prirodzenosti ľudskej zodpovedala, predsa vlastne zjavenie Božie od počiatku riadilo ustanovenie obetí, lebo po prvom hriechu obety obdržali ničo, čo len skrze Božie zjavenie a riadenie mať mohli, ukazovanie na smiernu obetu, ktorá by urazenej Velebnosti Božej dokonale zadoštnila, vinu ľudí zahľadila a im stratenú milosť a právo na nebo navrátila. Preto menuje sv. Ján Vykupiteľa Baránkom; ktorý bol zabýty od počiatku sveta, totižto dľa usmernenia Božieho a v predobrazných obetách Starého Zákona. — *Pán sľadiol na Ábela.* Prečo? Na to odpovedá sv. Pavel: „Vierou (totožito v budúceho Vykupiteľa) obetoval Ábel Bohu lepšiu obetu.“ (Žid. 11, 4.) — V daroch niet ničoho, čo by zasľúžilo pohanenia, ale srdce, v tom zakladá sa vina. (Ambr.)

1) T. j. hlava mu padla na prais; svesil hlavu od závisli v zahanbení, že Boh jeho mladšiemu bratovi dáva prednosť. Snáď obeť a neba strávil obeť Ábelovu. (Jeron.)

2) Hebr.: Či nespíš, keď budeš dobre činiť, pozdvihnúť tvár? Hriech ti hrozí, prestaň hnevať sa a zádviť.

3) Vševedomý Boh spytuje sa Kaina, aby ho pohol k pokániu.

4) Nemýšľal na odpustenie Božie, hoci ho kľiatba prebúdila zo sna hriešneho.

5) Neprosí o odpustenie, ale len o uľavenie pokuty.

6) Ťažko.

staný bude. A Pán položil na Kaina znamenie¹⁾, aby ho nikto nezabil, kto by ho našiel.

16. Tedy odišiel Kain od tváři Pánovej a býval ako pobežník v zemi na východnej strane od Edenu.²⁾

17. A Kain poznal svoju ženu, a ona počala a porodila Henocha. I vystavil mesto³⁾ a nazval jeho meno menom svojho syna Henoch.

18. Potom Henoch splodil Irada, a Irad splodil Maviaela, a Maviael splodil Matuzaela a Matuzael splodil Lámecha.

19. Tento si vzal dve manželky, meno jednej Ada a meno druhej Sella.

20. I porodila Ada Jabelu, ktorý bol otcom prebývajúcich v stánoch⁴⁾ a pastierov.

21. A meno jeho brata (bolo) Jubal: tento bol otcom hrajúcich na citare a harfe.

22. Aj Sella porodila Tubalkaina, ktorý bol kováč a remeselník všetkých vecí z medi a zo železa. Sestra Tubalkainova (bola) Noema.

23. I riekol Lámech svojim ženám, Ade a Selle: Slyšte hlas môj, ženy Lámechove, poslúchajte moje slovo: že som zabil muža k svojej rane, a mládenca k svojej sinke.

24. Sedemnásobne že bude pomsta pre Kaina, ale pre Lámecha sedemdesiatkrát sedemkrát.⁵⁾ (Mat. 18, 22.)

1) Boh závažným znamením potvrdil Kainovi ústanie, že ho nikto nezabije.

2) Hebr.: V zemi Nod (vyhnanstva).

3) T. j. ochranné bydlisko, pevné sídlo.

4) Ale Jabel nebol prvý alebo jediný otec koňovníkov, t. j. nomádov, len priechodných obyvateľov, ktorí na mieste svojho zdržovania bydlili v štátoch, na ten čas postavených.

5) Lámech opovážlivo spoľeha na silu a ostrie meča, ktorý mu jeho syn Tubalkain ukoval; hovorí vo svojej „piesni na meč“ nehanobne: Za každú ranu, ktorú mu protivník zvráti, žiada smrť jedného muža, a za každú sinku smrť jedného mládenca. Boh hrozil tomu, kto by zabil Kaina, sedemnásobným trestom, ale kto by na neho vziahol ruku, ten ostrím jeho meča pocíti jeho pomstu sedemdesiatkrát sedemkrát. — Rúhal sa Bohu, lebo si namyslel, že úspešnejšie obráni seba sám, nežli s pomocou Božou. — Týmto sv. Písmo dohovorieo o pokolení Kainovcov.

25. Aj Adam poznal zasa svoju ženu: i porodila syna, a nazvala jeho meno Set¹⁾, a riekla: Postavil (dal) mi Boh iné semeno (potomka) za Ábela, ktorého Kain zabil.

26. Ale i Setovi sa narodil syn, ktorého nazval Enos: ten začal vzývať²⁾ meno Pánovo.

HLAVA 5.

Adamova rodina, potomci: ich vek až po Noema.

1. Toto je kniha rodu Adamovho. V ten deň, v ktorom Boh stvoril človeka, na Božiu podobu ho učinil. (Múdr. 2, 23; Sirach 17, 1.)

2. Muža a ženu stvoril ich, a poželhal ich: a nazval ich meno Adam³⁾, v ten deň, keď boli stvorení.

3. Ale Adam mal stotridsať rokov, keď splodil syna na svoj obraz a svoju podobu⁴⁾, i nazval jeho meno Set.

4. A bolo dní Adamových po splodení Seta osemsto rokov: a splodil synov i dcéry. (1. Paral. 1, 1.)

5. A všetkého času, ktorý Adam prežil, bolo deväťsto a tridsať rokov, a zomrel.

6. A Set mal stopäť rokov, keď splodil Enosa.

7. I žil Set po splodení Enosa osemstosedem rokov, a splodil synov i dcéry.

8. A bolo všetkých dní Setových deväťstodvanásť rokov, a zomrel.

9. Enos však mal deväťdesiat rokov, keď splodil Kainana.

1) Set, t. j. postavený: začiatok nového potomstva.

2) T. j., kým sa potomci Kainovi sa tuzemakými vecmi šáhali a na Pána Boha zabúdali, Enos začal služby Božie konať: viaceré o verejnú česť a slávu Božiu sa zaujímal. Iní tak vykladajú, že vtedy nábožní potomci Setovi odtrhli sa od Kainovcov („synov ľudských“) a utvorili osobitnú náboženáku obec „synov Božích“.

3) T. j. človek.

4) Človek, po páde Adamovom skrze neho splodený, bol jemu vo všetkom podobný, už i hriechom Adamovým a všetkými z toho hriechu pochádzajúcimi zlými následkami nakazený.

10. Po jeho narodení žil osemsto pätnásť rokov, a splodil synov i dcéry.

11. A bolo všetkých dní Enosových deväťsto a päť rokov, a zomrel.

12. Kainan mal sedemdesiat rokov, keď splodil Malaleela.

13. A Kainan žil po splodení Malaleela osemstoštyridsať rokov, a splodil synov i dcéry.

14. A bolo všetkých dní Kainanových deväťstodesať rokov, a zomrel.

15. A Malaleel mal šesťdesiatpäť rokov, keď splodil Jareda.

16. A Malaleel žil po splodení Jareda osemstotridsať rokov: a splodil synov i dcéry.

17. A bolo všetkých dní Malaleelových osemstodeväťdesiatpäť rokov, a zomrel.

18. A Jared mal stošesťdesiatdva roky, keď splodil Henocha.

19. A Jared žil po splodení Henocha osemsto rokov, a splodil synov a dcéry.

20. A bolo všetkých dní Jaredových deväťstošesťdesiat a dva roky, a zomrel.

21. Potom Henoch mal šesťdesiatpäť rokov, keď splodil Matuzalema.

22. A chodil Henoch s Bohom¹⁾ a žil po splodení Matuzalema tristo rokov, a splodil synov a dcéry.

23. A bolo všetkých dní Henochových tristošesťdesiatpäť rokov.

24. I chodil s Bohom, a nebolo ho viac: lebo Boh ho vzal.²⁾

(Žid. 11, 5.)

25. A Matuzalem mal stoosemdesiatšesťdesiat rokov, keď splodil Lámecha.

26. A Matuzalem žil po splodení

Lámecha sedemstoosemdesiatdva roky, a splodil synov i dcéry.

27. A bolo všetkých dní Matuzalemových deväťstošesťdesiatdeväť rokov, a zomrel.

28. Lámech mal stoosemdesiatdva roky, keď splodil syna,

29. a nazval jeho meno Noe³⁾. rieknuť: Tento nás poteší pri prácach a namáhaniach našich rúk na zemi, ktorej Pán zlorečil.

30. A Lámech žil po splodení Noema päťstodeväťdesiatpäť rokov, a splodil synov i dcéry.

31. A bolo všetkých dní Lámechových sedemstosedemdesiatšesťdesiat rokov, a zomrel. A keď mal Noe päťsto rokov, splodil Sema, Chama a Jafeta.

HLAVA 6.

Rozmnoženie ľudí a spolu i nešťachetností. Boh hrozí svetu potopou. Noemovi káže vystaviť koráb.

1. Keď sa však počali ľudia na zemi množiť, a naplodili dcér,

2. videli synovia Boží⁴⁾, že dcéry ľudské⁵⁾ sú krásné, a brali si za ženy všetky, ktoré si obľúbili.

3. Tu riekol Boh: Nezostane duch môj v človekovi na veky⁶⁾, preto, že je telo⁷⁾ a bude jeho dni stodvadsať rokov.⁸⁾

4. Boli však v tých dňoch⁹⁾ obrovia¹⁰⁾ na zemi: keď totižto synovia Boží vchádzali k dcéram ľudským a ony rodily; to sú tí mocní, tí od veku slovuťní mužovia.

(Baruch 3, 26; Múdr. 14, 6; Sir. 16, 8.)

1) T. j. odpočinutie; obľahčenie.

2) Synovia Boží čiže nábožní, ktorí Božiu vôľu plnili.

3) Dcéry ľudí, ktorí sa Boha nepridŕžali.

4) Na veľmi dlhý čas.

5) Teľme smýšľa: Ide za žiadostami tela; žije viacej tela než duši. A kto skutky tela koná, — hovorí apoštol, — zomrie, zomrie totižto večnou smrťou.

6) 120 rokov poprial Boh ľuďom ku pokániu (Efr., Aug., Jarol.)

7) V čase od ustanovenia sveta až po potopu sveta.

8) Ľudia náramnej sily.

1) T. j. žil bohoboje a bohumile, uznával Boha za svojho najvyššieho Pána a vodcu.

2) Henoch vyznačoval sa svojou nábožnosťou. O iných protcoch hovorí sv. Písmo: „a zomrel“, o Henochovi: „a nebolo ho viac, lebo Boh ho vzal“, tak, ako je písané o Eliášovi prorokovi, že ho vzal Boh. (4. Kráľ. 2, v. 3, 9, 10.) Kde ho preniesol, o tom sa nehovori. Vulgata v knihe syna Sirachovho 44, 16. spomína: „... prenesený bol do raja“, t. j. na také miesto, kde bolo príjemne byť.

5. Ale keď Boh videl, že je zloba ľudská na zemi veľká a že všeliké smýšľanie srdca stále naklonené je k zlému, (Matúš 15, 19.)

6. ľutoval, že stvoril na zemi človeka. A dojatý bolesťou srdca vnútri¹⁾,

7. vyhubím, riekol, človeka, ktorého som stvoril, s povrchu zeme; človeka i zvieratá, od zemeplazu až do nebeského vtáctva: lebo ľutujem, že som ich učinil.

8. Ale Noe našiel milosť pred Pánom.²⁾

9. Tieto sú osudy Noemove: Noe bol muž spravdivý a dokonálny medzi svojimi vrstovníkmi. Chodil s Bohom. (Sir. 44, 17.)

10. A splodil troch synov, Sema, Chama a Jafeta.

11. Ale svet sa pred Bohom kazil, a naplňoval nepravosťou.

12. A keď Boh videl, že svet je zkazený, (lebo každé telo porušilo svoju cestu na zemi),

13. riekol Noemovi: Koniec všelikého tela prichádza predo mňa³⁾: zem naplní nepravosťou, preto ich zničíim i so zemou. (1. Petr. 3, 20.)

14. Vystav si koráb z otesaného dreva⁴⁾, narob priehrad v korábe a zatri smolou zvnútra i zvonku.

15. A takto ho sprav: Tristo lakťov bude dĺžka korábu, päťdesiat lakťov šírka a tridsať lakťov jeho výška.⁵⁾

16. Urob okno do korábu, a na lakeť nech je jeho výška shora.⁶⁾ Dvere však korábu postavíš s boku:

1) K vôli ľudskému pochopeniu hovorí Mojžiš o Bohu ako o človekovi; tu chce vyličiť bolesť lásky Božej nad hriechom ľudí.

2) I v hneve Božia milosť. Boh zachová niekoho ľudí, aby prisľúbenie (3, 15.) prišlo k uskutočneniu.

3) T. j. je u mňa vecou uzavrenou.

4) Hebr.: z dreva borového alebo cyprusového.

5) Dľa babylonskej miery (lakeť = 0,525 m.) bol by koráb 157,5 m. dlhý, 26,25 metrov široký a 15,75 m. vysoký. Dľa stavby podobal sa viac veľkej plii ako lodi; a dľa toho nebol tak určený k plavbe, ako k neseniu farchy a nákladu.

6) Okno, jeden lakeť vysoké, ťiahlo sa asi po celej šírke korábu pod samou strechou.

a sprav v ňom spodok, prostredie a tretie poschodie.

17. Hľa, ja uvediem potopu na zem, aby som pobil každé telo, v ktorom je dych života pod nebom: všetky veci, ktoré sú na zemi, zahynú.

18. Ale s tebou učiním svoju smluvu: a vojdeš do korábu ty a tvoji synovia, tvoja manželka, a manželky tvojich synov s tebou.¹⁾

19. A zo všetkých živočíchov všelikého tela po dvoch vovedieš do korábu, aby s tebou na žive ostali: samca a samicu.

20. Z vtáctva podľa jeho rodu, a z hoviad podľa ich rodu, a zo všelikého plazu zeme podľa jeho rodu: po dvoch z každého nech vojdú s tebou, aby mohli na žive ostať.

21. Preto naber so sebou všelikej potravy, ktorá sa jesť môže, a posnašaj k sebe: a to bude tak tebe, ako im za pokrm.

22. A Noe učinil všetko, čo mu Boh bol prikázal.

HLAVA 7.

Noe vchádza do korábu. Potopa sveta.

1. I riekol mu Pán: Vojdi do korábu ty a všetok tvoj dom: lebo som videl, že si v tomto pokolení spravdivý pred mnou.

(Žid. 11, 7; 2. Petr. 2, 5.)

2. Zo všetkých čistých²⁾ živočíchov vezmi po siedmych a siedmych, samcov a samice: ale zo živočíchov nečistých po dvoch a dvoch, samcov a samice.

3. Ale aj z nebeského vtáctva vezmi sedmoro a sedmoro, samca a samicu: aby sa zachovalo semeno pre celú zem.

4. Lebo ešte sedem dní, a dám pršať na zem za štyridsať dní a za

1) Osam osôb. (1. Petr. 3, 20.)

2) Teda rozdiel robí sa už pred potopou; z akjej príčiny, to sa neudáva. Azda zakladá sa to na zbožnej obýčaji alebo na starom zjavení.

štyridsať nocí: a vyhladím s povrchu zeme každú bytnosť, ktorú som učinil.

5. A tak Noe učinil všetko, čo mu prikázal Pán.

6. A mal šesťsto rokov, keď vody potopy rozliali sa po zemi.

7. A vošiel Noe a s ním jeho synovia, i jeho manželka a manželky jeho synov do korábu pre vody potopy. (Matúš 24, 37; Lukáš 17, 26.)

8. Aj zo živočíchov čistých i nečistých, a z vtáctva, a zo všetkého, čo sa hýbe na zemi,

9. po dvoch vošlo k Noemovi do korábu, samci a samice, ako prikázal Pán Noemovi.

10. A keď sedem dní pominulo, vody potopné rozlievaly sa po zemi.

11. Šesťstotého roku veku Noemovho, druhého mesiaca¹⁾, sedemnásteho dňa mesiaca pretrhly sa všetky žriedla veľkej priepasti²⁾, a otvorily sa stoky nebeské:

12. a lial sa dážď na zem za štyridsať dní a za štyridsať nocí.

13. Pri počiatku toho dňa³⁾ vošiel Noe a Sem a Cham a Jafet, jeho synovia, jeho manželka, a tri manželky jeho synov s nimi do korábu.

14. Oni a veľiký živočích podľa svojho rodu, i všetky hovädá podľa svojho rodu, a všetko, čo sa hýbe na zemi podľa svojho rodu, i všetko, čo lieta podľa svojho rodu, i všetko, čo má perie, i všetko, čo má krídla,

15. vošli k Noemovi do korábu po dvoje z každého tela, v ktorom bol dych života,

16. a čo ich vošlo, vošli samec a samica z každého tela, ako mu prikázal Boh: a Pán ho zavrel zvonku.⁴⁾

17. Nastala tedy potopa za štyridsať dní na zemi; a vody sa rozmnožili a vydvihly koráb hore od zeme.

18. Lebo náramne sa rozliali a naplnili všetko na povrchu zeme; len koráb niesol sa na vodách.

19. A tak preveľmi rozmohly sa vody nad zemou, že pokryté byly všetky vysoké vrchy pod celým nebom.

20. O pätnásť lakťov bola voda vyššie, než vrchy, ktoré pokrývala.

21. Tu zahynulo všetké telo, ktoré sa hýbalo na zemi, z vtákov, živočíchov, zvierat i všetkého hmyzu, ktorý sa plazí po zemi. Všetci ľudia

22. a všetko, čo malo na zemi dych života, vymrelo.

23. Tak vyhladil (Boh) veľikú bytnosť, ktorá bola na zemi⁵⁾; od človeka až do hovädá, tak zemeplaz, ako nebeské vtáctvo, a vyhladené byly so zeme; a jediný Noe zostal a (tí), ktorí boli s ním v korábe.

24. A trvaly vody na zemi za sto-päťdesiat dní.

HLAVA 8.

Vody opadajú. Noe vystupuje z korábu a obetuje Bohu obeť.

1. Ale Boh rozpamätal sa na Noema, a na všetkých živočíchov, a na všetky hovädá, ktoré byly s ním v korábe; priviedol na zem vietor, a vody začaly opadávať.

2. A zavrely sa žriedla priepasti, a stoky nebeské: a zastavené byly dažďe s neba.

3. A vody mizly so zeme sem i tam odtekajúc, a počaly opadávať po sto-päťdesiatich dňoch.

1) Mojžiš podáva opis potopy podľa rozprávania bezprostredných očitých svedkov. Cieľ Boží pri tomto treste bol vyhladiť so zeme človeka pre jeho zloč (6, 5, 13.), tedy môžeme osnovu rozumieť o vtedy obývanej zemi; a tak je i vo verši 20. reč o vrchoch, ktoré byly známe Noemovi. Sv. Otcovia vidia v potope a korábe (arche) obraz krstu a cirkvi. „Kto za času potopy nevošiel do korábu Noemovho, nebol zachránený, ale záplavou zabitý a nenašiel spásy vo vode, ale smrť. Lebo tá voda, ktorá sviatosť krstu predobrazovala, všetkých, ktorí sa v arche nachádzali, so zeme k nebu vyzdvihla, ale ostatných, ktorí boli mimo nej, zaplavila a zabila. Teda v tom korábe bola cirkev predobrazená.“ (Sv. Fulgent, l. 1. de remiss. peccat. c. 20.)

1) V októbri alebo v novembri; dľa gazdovského roku, ktorý sa otváral obrábaním zeme pod sejbou.

2) Veľká priepasť je more.

3) Dňa vo verši 11. spomínaného.

4) Božia prozreteľnosť ho ostrihala.

4. A siedmeho mesiaca, dvadsiatehosiedmeho dňa toho mesiaca¹⁾, zastavil sa koráb na horách Arménskych.²⁾

5. Ale vody odchádzaly a opadávaly až do desiateho mesiaca; lebo desiateho mesiaca, v prvý deň mesiaca, objavily sa temená hôr.

6. A keď minulo štyridsať dní, Noe otvoril okno v korábe, ktoré bol spravil, a vypustil krkavca.

7. Ten sem i tam poletoval, a nevrátil sa, dokiaľ nevyschly vody na zemi.

8. Po ňom vypustil i holubicu, aby zvedel, či už vody s povrchu zeme zmizly.

9. Ale keď tá nenašla, kde by odpočinula jej noha, navrátila sa k nemu do korábu: lebo vody boli ešte po celej zemi: i siahnuť rukou, chytil ju a vniesol do korábu.

10. Potom čakal ešte druhých sedem dní, a zasa vypustil holubicu z korábu.

11. Ale holubica priletela podvečer k nemu, nesúc v ústach olivovú ratolest s zeleným listím. Z toho vyznamenal Noe, že vody so zeme zmizly.

12. Jednak počkal ešte iných sedem dní a vypustil holubicu, ktorá sa už k nemu nevrátila.

13. Teda šeststoprvého roku³⁾, prvého mesiaca, v prvý deň toho mesiaca, opadly vody na zemi. A Noe otvoril strechu korábu, vyzrel, i videl, že je povrch zeme suchý;

14. druhého mesiaca, dvadsiatehosiedmeho dňa toho mesiaca, vyschla zem.⁴⁾

15. Tu prehovoril Boh k Noemovi, a riekol:

16. Vyjdi z korábu, ty a tvoja manželka, tvoji synovia i manželky tvojich synov s tebou.

17. Všetkých živočíchov, ktorí sú pri tebe zo všetkého tela, tak z vtáctva, ako zo zvierat a zo všetkých plazov, ktoré sa plazia po zemi, vyveď so sebou, a vyjdite na zem: riasťte a množte sa na nej.

18. Tedy vyšiel Noe, a s ním jeho synovia, jeho manželka a manželky jeho synov.

19. Ale i všetci živočísi, hovädá a plazy, ktoré sa plazia po zemi, podľa svojich druhov, vyšly z korábu.

20. Noe však vystavil Pánovi oltár, a vzal zo všetkého čistého dobytka a z čistého vtáctva, a obetoval zápalné obety na tom oltári.

21. I zavoňal Pán príjemnú vôňu⁵⁾, a riekol: Nikdy viac nebudem zloretiť zemi pre (zlých) ľudí; preto, že cit a myslenie ľudského srdca chýli sa k zlému od jeho mladosti: preto už budúce nebudem biť všetko, čo žije, ako som učinil. (Mat. 15, 19.)

22. Po všetky dni zeme siatba a žatva, chladno a sparno, leto a zima, noc a deň neprestanú.⁶⁾

HLAVA 9.

Boh činí smluvu s novým pokolením. Noe preklína Chama a Kanaana, žehná Semovi a Jafetovi; jeho smrť.

1. A žehnal Boh Noemovi a jeho synom, a riekol im: Plodte sa a množte sa a naplňte zem.

2. A strach i hrôza pred vami nech je na všetkých živočíchoch zemských a na všetkom nebeskom vtáctve, so všetkým, čo sa hýbe na zemi; všetky ryby morské sú do vašej ruky dané.

3. A všetko, čo sa hýbe a žije, bude vašim pokrmom: ako zelenajúce sa byliny, dávam vám všetko.

1) Hebr.: sedemnásteho dňa.

2) Hebr.: na vrchu Ararat.

3) Života Noemovho.

4) Potopa teda trvala celý rok a desať dní.

5) T. j. obef sa Bohu ľúbila; Boh sľadil na ňu. Táto obeta Noemova bola, ako každá iná krvavá obeta, predobrazom krvavej obety Ježiša Krista na kríži.

6) Kým zem trvať bude, riadnym spôsobom, bez prietržky, zamieňať sa budú. Hebreji roznášali len dve číslky roku: studenšiu, dažďivú a horúcu. suchú.

4. Len mäsa, ktoré má ešte svoju krv v sebe, nebudete jesť.¹⁾

(Sk. ap. 15, 29.)

5. Lebo krv vašich duší²⁾ vyhľadávať budem z ruky každého zvieraťa, a z ruky človeka, z ruky muža a jeho brata vyhľadávať budem dušu (život) človeka.³⁾ (2. Mojž. 21, 28.)

6. Kto by krv ľudskú preliata⁴⁾, lebo človek je na obraz Boží učinенý.⁵⁾

(Mat. 23, 35.)

7. A vy plodte a množte sa, a rozširujte sa po zemi, a zaplňte ju!

8. I toto riekol Boh Noemovi a jeho synom s ním:

9. Hľa, ja ustanovím svoju smluvu s vami a s vašim semenom⁶⁾ po vás,

10. i pre každú živú dušu, ktorá je s vami, ako z vtáctva, tak z hovliad a z každého dobytku zeme, ktoré vyšli z korábu, — pre všetké zvieraťá zeme.

11. Ustanovím svoju smluvu s vami, že nikdy už nebude vyhubené veľiké telo vodami potopy, ani nebude budúce potopy na zhubenie zeme.⁷⁾ (Izaiáš 54, 9.)

12. A riekol Boh: Toto (bude) znamenie smluvy, ktorú uzavieram medzi sebou a medzi vami, a pre každú živú dušu, ktorá je s vami, pre všetky pokolenia.⁸⁾

1) Boh zakazuje jesť surové, krvavé mäso; tým chce človeka zachrániť od surovosti a bezbožnosti. Preto po tomto zákaze hneď nasleduje zákaz prelievania krvi ľudskej, čiže vraždy.

2) T. j. krv vášho života. S obehom krvi súvisí život, a s jej vyľatím nastáva smrť.

3) Zvieratá, ktoré človeka zabilo, muselo byť ukamenované. (2. Mojž. 21, 28.) Zvlášte človek, ktorý sa dopustil vraždy na svojom blížnom, bude trestaný. Vrah má zomrieť, hoci by bol rodnou, bratom zavraždeného.

4) Hebr.: od človeka.

5) Poneváž rozumom obdarený človek je obraz Boží, a tak opovrhliivé zničenie ľudského života je zasaľhnutím do práva Božieho, preto dáva Boh ľuďom zákon rovnaj odpłaty (lex talionis), nie dľa ľubovôle, ale po práve a spravodlivosti.

6) T. j. s vašimi potomkami.

7) Zhubenie jednotlivých čiastok zeme môže i na budúce prísť ako trest, Pán len všeobecné spustošenie celej zeme sľubuje odvrátiť na veky.

8) T. j. na veky, kým svet trvať bude.

13. Svoju dúhu postavím v oblakoch, a bude znamením smluvy medzi mnou a zemou.¹⁾

14. A keď zahalím nebo oblakmi, ukáže sa moja dúha na oblakoch: (Sirach 43, 12.)

15. tu rozpomätám sa na svoju smluvu s vami, a s každou živou dušou, ktorá oživuje telo, a nebude viac potopy, aby vyhľadila veľiké telo.

16. Keď teda bude dúha v oblakoch, a uvidím ju, tu rozpomätám sa na večnú smluvu, ktorá bola ustanovená medzi Bohom a každou živou dušou veľikého tela, ktoré je na zemi.

17. A riekol Boh Noemovi: To bude znamenie smluvy, ktorú som ustanovil medzi sebou a každým telom na zemi.

18. Boli však synovia Noemovi, ktorí vyšli z korábu, Sem, Cham a Jafet; a Cham je otec Kanaanov.

19. Tí traja sú Noemovi synovia; od nich rozšírilo sa všetko pokolenie ľudské po celej zemi.

20. A Noe ako roľník začal obraťať zem, a sadiť vinicu.²⁾

21. A keď sa napil vína, opil sa³⁾, a ležal obnažený vo svojom stánku.

22. Keď Cham, otec Kanaanov, videl, že prirodzenie jeho otca je obnažené, povedal (to) svojim dvom bratom vonku.

23. Ale Sem a Jafet hodili plášť na svoje ramená, a idúc obrátení chrbtom, zakryli prirodzenie svojho otca; a ich tváre byly odvrátené, tak že nevideli otcovho prirodzenia.

24. Keď sa však Noe prebral z vína a zvedel, čo mu vykonal jeho najmladší syn,

1) Dúha sa i pred potopou ukazovala; ale teraz Boh chce, aby ten lábezný prírodný jav, ktorý nám blízke víťazstvo slnca nad chmármi daľdľa oznamuje, bol nám znamením na pamiatku smluvy; ktorá ľudskému pokoleniu po veľkej biele prinesla pokoj a mier i milosť.

2) Teda znal révu.

3) Či v tom bola vina, o tom Mojžiš nehovorí, sv. Otcovia vykladajú, že Noe ešte opojnej vlastnosti vína neznal.

25. riekol: Zlorečený buď Kanaan, sluhom sluhov svojich bratov buď!

26. I riekol: Požehnaný Pán, Boh Semov, Kanaan nech bude jeho sluhom!

27. Nech rozšíri Boh Jafeta a nech bydlí v stánkoch Semových a Kanaan nech je jeho sluhom!

28. A žil Noe po potope tristo päťdesiat rokov.

29. A tak všetkých jeho dní bolo deväťstopäťdesiat rokov, a zomrel.

HLAVA 10.

Synovia a potomci Noemovi.

1. Toto sú rody synov Noemových, Sema, Chama a Jafeta: i narodili sa im synovia po potope.¹⁾

2. Synovia Jafetovi: Gomer²⁾ a Magog³⁾ a Madai⁴⁾ a Javan⁵⁾ a Tubal a Mozech⁶⁾ a Tyras.⁷⁾

3. Ďalej synovia Gomerovi: Asce-
nez⁸⁾ a Rifat⁹⁾ a Togorma.¹⁰⁾

1) Spisovateľ podáva tu *národopisnú tabuľku*, ktorá je „najstarším, najvzácnejším a najdokonalejším dokumentom o rozdelení národov na zemi v šedom Staroveku“ (F. Lenormant). Je ona ako domovským listom všetkého ľudstva, svedčiacim, že všetky národy tvoria jednu veľkú rodinu, že majú jedného spoločného otca; teda že spása, ktorú Boh chystá v národe, ktorý si vyvolil, stane sa spoločným majetkom všetkých. Tabuľka síce nevypočítuje všetky národy menovite, ale obsahuje mená najvýznamnejších národov, — tuším len plemena kaukazského, — ktoré zo srdca Prednej Ázie vyšli, aby starým známe tri časti sveta zahudnali. Spisovateľovi išlo predovšetkým o tie národy, ktoré hebrejskému národu alebo známejšie boli alebo ktorých poznanie bolo mu zvlášte dôležité. Presne určiť niektoré z týchto asi 70 rôznych národov dnes už nemožno.

2) Najskôr Kimbrovia, ktorí sídlili severne od Čierneho mora.

3) Skyti alebo Sarmati.

4) Médli.

5) Gréci, Jóni.

6) Tubal a Mozech pričádzajú aj v iných knihách Starého Zákona spoločne. (Ez. 27, 13; 32, 26; 38, 2—3; 39, 1.) To sú Tubal a Muski asýrskych nápisov.

7) Tráci, podľa iných Tyrsani.

8) Podľa niektorých Germáni (Nemci), podľa iných Asakani v Severnej Frygii.

9) Azda Kellí.

10) Arméni.

4. Synovia Javanovi: Elisa¹⁾ a Tarsis²⁾, Cettim³⁾ a Dodanim.⁴⁾

5. Z tých sa rozvetvili ostrovy pohanov⁵⁾ po ich krajinách; každý podľa svojho jazyka a podľa svojich rodín vo svojich národoch.

6. Synovia Chamovi: Chus⁶⁾ a Mesraim⁷⁾ a Fut⁸⁾ a Kanaan.

7. Synovia Chusovi: Saba a Hevila a Sabata a Regma a Sabatacha.⁹⁾ Synovia Regmomi: Saba a Dadan.

8. A Chus splodil Nemroda: Ten počal byť mocným v zemi¹⁰⁾

9. a bol silným lovcem pred Pánom.¹¹⁾ Preto povstalo príslovie: Jako Nemrod silný lovec pred Pánom.

10. A počiatok jeho dŕžavy bol Babylon¹²⁾ a Arach a Achad¹³⁾ a Chalanne v zemi Senaar.¹⁴⁾

11. Z tej zeme vyšiel¹⁵⁾ do Assur¹⁶⁾ a vystavil Ninive¹⁷⁾ a Ulice mesta¹⁸⁾, a Chale.¹⁹⁾

12. I Rezen medzi Ninive a Chale: to je (to) veľké mesto.²⁰⁾

1) Podľa Joz. Flavia Aeolia.

2) Obyčajne vykládá sa za baňský okres v južnom Španielsku; podľa iných Etruskovia.

3) Obyvatelia Kypru, podľa iných Južná Itália.

4) Dardani, bydlíci okolo Troje.

5) T. j. obyvateľia ostrovo a pobrežia Stredozemského mora.

6) Etiópi v Južnom Egypte.

7) Egypt.

8) Lybia, hraničiaca s Egyptom a Etiópiou.

9) Synovia Chusovi značia arabské kmeny v Severnej, Strednej a Južnej Arabii.

10) Začal ukazovať, že je silák, menovite v zápase a dravými zvermi. Tá jeho sila dopomohla mu k vláde v zemi.

11) T. j. podľa súdu Pánovho, skutočne, nie azda len dľa povesti nejakej.

12) Mesto Babylon.

13) Arach a Achad mestá v Babylonii; Arach na ľavom brehu Eufratu južne od Babylona, Achad je južná časť mesta Babylona na ľavom brehu Eufratu.

14) V zemi Babylon.

15) Nimrod alebo jeho potomci alebo jeho ľud.

16) Staré hlavné mesto Asýrie.

17) Staré mesto asýrske naproti dnešnému Mosulu.

18) Hebr.: Rechóbóth Ir, t. j. mesto toho mena, po slovensky Ulice.

19) Mesto Kelach u vtoku veľkého Zabu do Tigrisa.

20) Vŕstahuje sa na všetky predchádzajúce mestá, asi tak, že spolu tvorili jedno veľmesto. Asýrska kultúra (vzdelanosť) bola teda pôvodu babylonského.

13. Ale Mezraim¹⁾ splodil Ludim(a), a Ananim(a), a Laabim(a), Neftuim(a),

14. a Fetrusim(a), a Chasluim(a): z ktorých vyšli Filištinskí, — a Kafterim(a).

15. A Kanaan splodil Sidona²⁾, svojho prvorodenca, Hetea³⁾,

16. a Jebuzea⁴⁾, a Amorrhea⁵⁾, Gerzeza.

17. Hevea⁶⁾, a Aracea⁷⁾, Sinea⁸⁾

18. a Aradia⁹⁾, Samarea a Amatea¹⁰⁾: a potom rozptýlili sa ľudia Kana-nejskí.

19. A územie Kanaanovo bolo od Sidonu smerom proti Gerare až po Gázu, smerom proti Sodome a Gomorrhe, a Adame, a Seboim¹¹⁾ až po Lesu.¹²⁾

20. To sú synovia Chamovi po rodinách, a jazykoch a pokoleniach, i po krajinách a národoch.

21. Aj Semovi, otcovi všetkých synov Heberových, a staršiemu bratovi Jafetovmu, narodili sa (synovia).

22. Synovia Semovi: Elam¹³⁾ a As-sur, a Arfaxad¹⁴⁾, a Lud¹⁵⁾ a Aram.¹⁶⁾

23. Synovia Aramovi: Us a Hul a Geter a Mes.

24. Arfaxad však splodil Sale, z ktorého pochádzal Heber.

25. I narodili sa Heberovi dvaja synovia: meno jedného Faleg preto, že za jeho dní¹⁾ rozdelila sa zem: a meno jeho brata Jektan.²⁾

26. Tento Jektan splodil Elmo-dada a Salefa a Azarmota, Jare,

27. a Adurama a Uzala a Deklu,

28. a Ebalu a Abimaela, Sabu,

29. a Ofira a Hevilu a Jobaba: všetci títo sú synovia Jektanovi.

30. A ich sídlo bolo, ako sa ide od Messy až po Sefar, vrch na východe.

31. To sú synovia Semovi podľa svojich rodín a jazykov, a krajín vo svojich národoch.

32. To sú rody Noemove po svojich kmenoch a národoch. Od týchto sa po potope rozdelili národy na zemi.

HLAVA 11.

Stavanie veže v Babylone. Zmätok jazykov. Rodina Semova.

1. Bol však na zemi jeden jazyk a jedná reč.¹⁾ (Múdr. 10, 5.)

2. A keď sa brali od východu²⁾, našli rovinu v zemi Senaar³⁾ a osadili sa tam.

3. I riekli jeden druhému: Poďte, narobme tehál a vypáľme ich v ohni. I mali tehly miesto kamenia a zemskú smolu⁴⁾ miesto malty.

4. A riekli: Poďte, vystavme si

1) Za života Falegovho rozšílo sa ľudstvo v rozličné národy po celej zemi, čo sa po zmätku jazykov stalo.

2) Jektan menuje sa tu ako praotec 13. arabských kmenov, ktorých sídla sa dnes určil už nedajú.

3) Jedna reč, rovnaké korene slov. Zmätienie jazykov netýka sa koreňov, ale formy reči, korene prenášali sa po zmätku na iné predmety.

4) S vrchov arménakých a hraníckých krajov, kde prví potomci Noemovi po potope bývali.

5) Senaar medzi dvoma riekami, Tigrisom a Eufratom v Babyloni.

6) Asfalt.

1) Mezraim značí Egypt. Ako potomkovia Mezraimovi udávajú sa národy vo v. 13. a 14., ich sídla sú vôbec v Egypte a v súšedných krajoch Afriky: časom rozšírili sa ďalej, tak Kafterovci na ostrov Kretu.

2) Dal meno hlavnému mestu fenickému: Sidon, teraz Saida.

3) Hetejci, mocný kmen v južnej Palestíne.

4) Ich hlavné mesto Jebus, Jeruzalem.

5) Amorrhejci mali za doby Mojžišovej v Zardžánku dve ríše.

6) Hevejci mali rozličné sídla. Na iných miestach St. Zákona nazývajú sa sichemekí a gabaon-skí Hevejci Amorrhejcami. (2. Kr. 21, 2.)

7) Arakiti, Siniti, Arvaditi, Semariti a Chama-titi sú kanaanejské kmény Severnej Fenície a Sýrie. Arakiti, obyvatelia mesta Arka (teraz Tell Arká), 14 km. na sever od mesta Tripolis.

8) Neďaleko Arky v Libanone.

9) Arvad, mesto na ostrovku v Severnej Fenícii.

10) Chamať, mesto na Oronte v Severnej Sýrii.

11) T. j. smerom proti Mŕtveho moru.

12) Podľa židovského podania Kallirhoe, východ-ne od Mŕtveho mora.

13) Kraj od dolného Tigrisa na východ a severne od Perakého zálivu proti Asýrii a Medii. Hlavné mesto Elamovo Susa.

14) Podľa Joz. Flavia praotec Chaldejských.

15) Podľa A. Jeremiaša azda Lubdi na klínových nápisoch, ktorí sídlili medzi horným Tigrisom a Eufratom.

16) Otec Aramejov v Mesopotamii a Sýrii.

mesto a vežu, ktorej vrch dosiahol by k nebu; a oslávme tak svoje meno prv, než sa po všetkých zemiach roztrátime.¹⁾

5. Ale sostúpil Pán²⁾, aby videl mesto a vežu, ktorú stavali synovia Adamovi,

6. a riekol: Hľa, jeden (jednotný) je to ľud, a všetci majú jeden jazyk: a začali toto robiť, ani neodstúpia³⁾ od svojich úmyslov, kým to skutočne nevykonajú.

7. Preto poďte, sostúpme⁴⁾ a zmätme tam ich jazyk, aby nikto nerozumel reči svojho blížneho.

8. A tak rozdelil ich Pán z toho miesta do všetkých zemí, a prestali stavať mesto.

9. A preto nazvané je meno jeho Babel⁵⁾, lebo tam zmätený bol jazyk všetkého ľudstva; a odtiaľ rozpŕýlil ich Pán po všetkých krajinách.

10. Tieto sú rody Semove: Sem bol storočný, keď splodil Arfaxada, dva roky po potope.

11. A Sem žil po splodení Arfaxada päťsto rokov a splodil synov i dcéry.

12. Ďalej Arfaxad žil tridsaťpäť rokov a splodil Sale.

13. A Arfaxad žil po splodení Sale tristo a tri roky a splodil synov i dcéry.

14. Sale tiež žil tridsať rokov, a splodil Hebera.

15. A Sale žil po splodení Hebera štyristo a tridsať rokov a splodil synov i dcéry.

16. Heber žil tridsaťštyri roky, a splodil Falega.

17. A Heber žil po splodení Falega štyristo a tridsať rokov a splodil synov i dcéry.

18. A Faleg žil tridsať rokov a splodil Reua.

19. A Faleg žil po splodení Reua dvestodevät rokov a splodil synov i dcéry.

20. A Reu žil tridsať a dva roky, a splodil Saruga.

21. A Reu žil po splodení Saruga dvestosedem rokov a splodil synov i dcéry.

22. Sarug žil tridsať rokov, a splodil Náchora.

23. A Sarug žil po splodení Náchora dvesto rokov a splodil synov i dcéry.

24. Náchor však žil dvadsaťdeväť rokov a splodil Tarea.

25. A Náchor žil po splodení Tarea stodevätnásť rokov: a splodil synov i dcéry.

26. A Tare žil sedemdesiat rokov, a splodil Abrama a Náchora a Arana.

27. Tieto však sú rody Tareove: Tare splodil Abrama, Náchora a Arana, a Aran splodil Lota.

28. A Aran zomrel prv než Tare, jeho otec, vo svojej rodnej zemi, v Chaldejskom Ure.¹⁾

29. Abram však a Náchor pobrali si manželky: meno manželky Abramovej Sarai a meno manželky Náchorovej Melcha, dcéra Arana, otca Melchy a otca Jeschy.²⁾

1) Hebr.: Aby sme neboli roztratení po zemi. Protiviac sa vôli Božej, nechcú sa po iných krajinách zeme roztrátiť. Veľké mesto má byť silným strediskom veľkej ríše, ktorú v rozsiahlej babylonskej rovine založiť zamýšľajú; a vysoká, mohutná, neba sa dotýkajúca veža má celému svetu hlásať slávu ich ríše a mesta.

2) Biblický spôsob hovorenia, primeraný ľudskému chápaniu. Boh, ako vládce prítomný a vševedomý, nepotrebuje sostupovať a zkušovať. „O sostúpení Božom sa hovorí, keď Boh niečo na zemi účinkuje, čo, jaťli sa to proti obyčajnému behu prírody záračne deje, jeho prítomnosť (na určitom mieste) zvláštnym spôsobom prejavuje.“ (Sv. Aug. De civ. Dei 1. 16, c. 5.)

3) Hebr.: Nikto im nezabrání vykonať, čo zamýšľajú — teda musím zakročiť sám.

4) Mnohé čísla v „sostúpme“ vykladá sv. Efrem o najsv. Trojici. Sv. Aug. myslí, že Boh oslovuje anjelov.

5) Babel znamená toľko, ako zmätok. Babylobania odvodzujú meno svojho mesta od *báb* (brána) a *ilu* (Boh), Babylon teda: Brána Božia.

1) r je mesto juhobabylonské, na pravom brehu dolného Eufratu, dnes el-Mugheir.

2) Podľa židovských vykladčov Písma je Jescha a Sarai jedna a tá istá osoba. Mälo by sa teda prekladať: Meno manželky bolo Melcha, ona bola dcérou Arana, ktorý bol otcom Melchy a spolu tiež otcom Jeschy.

30. Sarai však bola neplodná, a nemala detí.

31. Tu vzal Tare svojho syna Abrama, a Lota, syna svojho syna Arana, a Sarai, svoju nevestu, manželku Abrama, svojho syna, a vyviedol ich z chaldejského Ur, aby išli do zeme Kanaan: i prišli až do Haranu, a usadili sa tam.

(Sk. ap. 7, 2.)

32. A bolo dní Tareových dvesto päť rokov, a zomrel v Harane.

HLAVA 12.

Boh volá Abrama a činí mu prisľúbenia. Abramov odchod z vlasti a príchod do Egypta. Odňali mu manželku Sarai, ale zasa prinavrátili.

1. Riekol však Pán k Abramovi: Vyjdi¹⁾ zo svojej zeme, a zo svojho príbuzenstva²⁾, i z domu tvojho otca, a poď do zeme, ktorú ti ukážem.

(Sk. ap. 7, 3.)

2. A učiním z teba národ veľký, a požehnám ťa, a zvelebím tvoje meno, i budeš požehnaným.³⁾

3. Žehnať budem tým, ktorí tebe žehnajú, a zlorečím tým, ktorí tebe zlorečia, a v tebe⁴⁾ požehnané budú všetky pokolenia zeme.

(Gal. 3, 8; Žid. 11, 8.)

4. Tedy vyšiel Abram, ako mu Pán prikázal, a Lot šiel s ním. Sedemdesiatpäť rokov mal Abram, keď vychádzal z Haranu. (Žid. 11, 8.)

5. A vzal Sarai, svoju manželku, a Lota, syna bratovho, i všetek majetok, ktorým vládli, a duše (služobníctvo), ktoré v Harane získali: a vyšli, aby šli do zeme Kanaan. A keď ťa prišli,

6. prešiel Abram tú zem až k miestu

1) Poneváž sa v zemi Chaldejakej nevera a modlársťvo veľmi rozmáhali, Boh, ktorý chcel v Abramovi zachovať neporušenú vieru a čisté mravy, vyzval ho inam z domu otcovského.

2) Miesto „z príbuzenstva“, ktoré Abram zcela neopustil, keď vzal so sebou Lota, lepiše „z miesta narodenia“, z otciny.

3) Lepiše hebr.: „budeš požehnaním“, t. j. i pre iných.

4) Skrze tvojho potomka, Messiaša.

Sichem¹⁾, až k Slávnemu údoliu.²⁾ Ale vtedy boli Kanaanejci v (tej) zemi.

7. Tu zjavil sa Abramovi Pán, a riekol mu: Tvojmu semenu dám túto zem. A on vystavil tam oltár Pánovi, ktorý sa mu bol zjavil.

8. A odtiaľ prešiel k hore, ktorá leží na východ od Betelu, a rozložil tam svoj stánok, tak že mal Betel na západ a Hai³⁾ na východ; aj tam vystavil oltár Pánovi, a vzýval jeho meno.

9. A bral sa Abram ďalej, a podával sa čím ďalej, tým viac ku poľudniu.⁴⁾

10. Tu však nastal hlad v tej zemi: a Abram sostúpil do Egypta, aby sa tam za čas zdržoval: lebo sa bol rozmohol hlad v tej zemi.

11. A keď už prichádzal blízko k Egyptu, riekol Sarai, svojej manželke: Viem, že si krásna žena⁵⁾

12. a že keď ťa uvidia Egypťania, rieknu: To je jeho manželka. A zabijú ma, a teba podržia.

13. Povedz teda, prosím ťa, že si mi sestra⁶⁾, aby mi pre teba dobre bolo, a aby pre teba moja duša na žive ostala.

14. Keď teda Abram prišiel do Egypta, Egypťania videli ženu, že je veľmi krásna.

15. A oznámili to kniežatá faraonovi a chválili ju pred ním: a žena bola odvedená do domu faraonovho.

16. S Abramom však k vôli nej dobre zachádzali: i mal ovce a voly, a oslov, a sluhov, i dievky a oslice, i favy.

17. Ale Pán trápil faraona pre

1) Sichem v horách Efraimských medzi Kbalom (na severe) a Garizimom (na juhu).

2) Lepiše: Až k dubine (terebinthe) More.

3) Hai bolo blízko pri Betel, ktoré sa vtedy ešte Luza menovalo.

4) Vlastne k Negebu.

5) Sarai bola vtedy v 65. roku; Boh teda pracovcov dlhší čas zachovával v kvetúcom veku.

6) Keby sa bola Sarai i sestrou Abramovou pomenovala, v tom by nebola ľuďa, preto, že bola skutočne jeho nevlastnou sestrou, od jedného otca, ale z inej matky. (Vid 20, 10.)

veľkými ranami¹⁾, i jeho dom pre Sarai, manželku Abramovu.

18. I povolal farao Abrama, a riekol mu: Čože je to, čo si mi vykonal? Prečo si mi neoznámil, že je to tvoja manželka?

19. Pre akú príčinu si povedal, že ti je to sestra, tak že som si ju vzal za manželku? Preto teraz tu máš svoju manželku, vezmi si ju, a id!

20. A prikázal farao o Abramovi mužom: a tí ho odprevadili i s jeho manželkou a so všetkým, čo mal.

HLAVA 13.

Abram sa lúči s Lotom. Boh obnovuje zasnúbenie.

1. Stúpaj teda Abram z Egypta, on i jeho manželka a všetko, čo mal, a Lot s ním, k južnej strane.²⁾

2. A bol veľmi bohatý, a mal mnoho zlata a striebra.

3. A vrátil sa cestou, ktorou bol prišiel, od poludnia k Betelu až na miesto, kde predtým rozložil stánok medzi Betelom a Haiom,

4. na miesto oltára, ktorý tam prv vystavil, a tam vyzýval meno Pánovo.

5. Ale aj Lot, ktorý bol s Abramom, mal stáda oviec, a voly, a stánky.

6. A nemohla im zem stačiť, aby mohli spolu sídlieť; lebo ich majetok bol veľký, a nemohli spolu bydlieť.

7. Preto povstala zvada medzi pastiermi stád Abramových a Lotových. Krem toho v tom čase Kanaanejskí a Ferezejskí sídlili v tej zemi.

8. Preto riekol Abram Lotovi: Nech, prosím, neni rozbroja medzi mnou a tebou, a medzi mojimi pastiermi a tvojimi pastiermi: veď sme bratia!

¹⁾ Rany neboly trestom za spáchaný hriech, ale výstrahou pred možným zločinom. Boh chce tým chrániť čistotu manželstva Abramovho.

²⁾ T. j. zaas do Negebu.

9. Hľa, celá zem je pred tebou: odlúč sa odo mňa, prosím; jestli pôjdeš na ľavo, ja si podržím pravú stranu; jestli si ty pravú stranu vyvolíš, pôjdem ja na ľavú.¹⁾

10. Pozdvihol tedy Lot oči a videl všetku krajinu okolo Jordána, ktorá predtým, než Pán Sodomu a Gomorrhú vyvrátil, všetka až po Segor zavlažovaná bola, ako raj Pánov, alebo ako Egypt.

11. A Lot zvolil si krajinu okolo Jordána, a bral sa k východu: a tak oddelili sa bratia jeden od druhého.

12. Abram bydlél v zemi Kanaan, a Lot zdržoval sa v mestách, ktoré byly okolo Jordána, a prebýval i v Sodome.

13. Ale ľudia sodomskí boli priveľmi zlí, a veľkí hriešnici pred Pánom.

14. I riekol Pán Abramovi, keď sa bol Lot od neho odlúčil: Pozdvihni svoje oči, a hľad s miesta, na ktorom teraz si, na sever, na juh, na východ a na západ.

15. Všetku zem, ktorú vidíš, dám tebe a tvojmu semenu až na veky.²⁾

16. A rozmnožím tvoje semeno ako prach zeme; jestli môže kto z ľudí spočítať prach zeme, bude môcť spočítať i tvoje potomstvo.

17. Vstaň, a prejdi túto zem na diaľku i na šírku, lebo chcem ti ju dať.

18. A Abram pohol sa so svojim stánkom a prišiel a osadil sa vedľa údolia Mambre, ktoré je v Hebrone: a vystavil tam oltár Pánovi.³⁾

¹⁾ Blahoslavení sú ľudia pokojamilovní. Pre pokoj radno ustúpiť každému.

²⁾ T. j. dokiaľ bude trvať tvoje potomstvo a bude verné Bohu, dám mu tú zem a „na veky“ dám tvojim pravým synom tie dobroty, ktorých je predobrasom.

³⁾ Abram bol taký bohobojný, že prvá jeho starosť vždycky bola česť a chvála Božia.

HLAVA 14.

Abram vo vojne so Sodomcami. Zajatie Lotovo. Abram vysvobodzuje Lota. Z vojny víťazne navracajúceho sa požeňuje Melchisedech, a koná obeť poďakovnú.

1. Ale stalo sa v tom čase, že Amrafel, kráľ senaarský, a Arioch, kráľ pontský¹⁾, a Chodorlahomor, kráľ elamský, a Tadal, kráľ Náródov,²⁾

2. pustili sa do vojny proti Barovi, kráľovi sodomskému, a proti Berzovi, kráľovi gomorrhskému, a proti Sennaabovi, kráľovi adamskému, a proti Semeberovi, kráľovi seboimskému, i proti kráľovi bálamskému, to jest segorskému.

3. Tí všetci išli sa v Lesnom údolí³⁾, ktoré je teraz Slaným morom.⁴⁾

4. Lebo dvanásť rokov slúžili Chodorlahomorovi a v trinástom roku od neho odpadli.

5. Teda v štrnástom roku prišiel Chodorlahomor, a kráľovia, ktorí boli s ním: a porazili Rafaimských v Astarotkarnaime⁵⁾, a s nimi Zuzimských⁶⁾, a Emimských⁷⁾ v Save-Kariatim,

6. a Chorrejských na horách seirských, až ku poliam Faranu⁸⁾, ktoré sú nad púšťou.

7. A obrátili sa a prišli k studnici Misfat, to jest do Kadesu: a porazili celú krajinu Amalekitov a Amorrhejských, ktorí bývali v Asasontamare.

8. A vytiahli kráľ sodomský, a kráľ gomorrhský, i kráľ adamský, a kráľ seboimský, tiež kráľ balamský, to jest segorský, a rozostavili šíky proti nim v Lesnom údolí,

9. totižto proti Chodorlahomorovi, kráľovi elamskému a Tadalovi, kráľovi Náródov, a proti Amrafelovi, kráľovi sennaarskému, a Ariochovi, kráľovi pontskému, štyria kráľi proti piatim.

10. A Lesné údolie malo mnoho jám zemskej smoly.¹⁾ A kráľ sodomský a gomorrhský dali sa na útek a padli tam; a ktorí zostali, utiekli do hôr.

11. Pobrali však všetek majetok Sodomských a Gomorrhských, i všetky ich potraviny, a odišli;

12. tak (vzali) i Lota, syna brata Abramovho, ktorý sídlil v Sodome, i jeho majetok.

13. A hľa, jeden, ktorý utiekol, zvestoval Heberovi²⁾ Abramovi, ktorý bydlil v údolí Mambrea, Amorrhitu, brata Escholovho a brata Anerovho: lebo tí uzavreli smluvu s Abramom.

14. Keď Abram počul, že jeho brat Lot je zajatý, spočítal svojich tristoosemnásť k boju spôsobilých, v dome zrodených otrokov³⁾, a hnál sa (za nimi) až k Danu.

15. A keď rozdelil spojencov, prepadnul ich v noci; zbil ich, a hnál ich až do Hoby, ktorá leží na ľavo⁴⁾ od Damašku.

16. I priviedol nazpät všetek majetok, i Lota, svojho brata, s jeho majetkom, i ženy i ľud.

17. Keď sa vracal od porážky Chodorlahomora a kráľov, ktorí s ním boli, vyšiel kráľ sodomský proti nemu do údolia Save, ktoré je údolie Kráľovské.

18. Melchisedech však, kráľ sálemský, podal (v obeť) chlieb a

1) Hebr.: Kráľ Elasar, Elasar, staré mesto v južnej Babylonii.

2) Hebr.: Gólm, mezopotamské Gutim, územie severne od Babylonu. (Fr. Hommel.)

3) Hebr.: V údolí Siddim.

4) T. j. Mŕtvym morom.

5) Rafaiti bydlili zvlášte v Basane. Astarotkarnaim bolo neakôr sídlom kráľa Oga.

6) Správnejšie: v Hame, miesto, na ktorom Zuzimski sídlili.

7) Podľa Deut. 2, 10., obyvatelia moabaki.

8) Neakôr Elath na východnej hranici púšti.

1) Mnoho asfaltových prameňov.

2) Abram narýva sa Heber Zárecký, lebo prišiel s druhej strany rieky (Jordána?).

3) V dome zrodení otroci, t. j. ktorí sa v dome Abramovom narodili z rodičov otrokov, boli svojmu páňovi vernejší a spoľahlivejší.

4) T. j. na sever. Starí určovali strany sveta hľadiac k východu slnca, tak že predok znamená východ, zadok západ, ľavá strana sever, pravá strana juh.

vino, lebo bol kňazom Boha najvyššieho.¹⁾ (Žid. 7, 1.)

19. Požehnal mu a riekol: Požehnaný buď Abram od Boha najvyššieho, ktorý stvoril nebo a zem;

20. a požehnaný buď Boh najvyšší, ktorého ochranou sú nepriatelia v твоjich rukách. A dal mu (Abram) desiatok zo všetkého. (Žid. 7, 1.)

21. Ale kráľ sodomský riekol Abramovi: Daj mi duše, ostatok si vezmi!

22. On mu odpovedal: Zdvíham svoju ruku²⁾ k Pánu, Bohu najvyššiemu, ktorý vládne nehom a zemou,

23. že ani nitky z tkaniva, ani remienka z obuvi neprijmem zo všetkých vecí, ktoré sú tvoje, aby si nepovedal: Ja som obohatil Abrama;

24. okrem toho, čo zjedli bojovníci, a podielov mužov, ktorí so mnou šli, Anera, Eschola a Mambrea: títo nech dostanú svoje podiely.³⁾

HLAVA 15.

Prisľúbenie syna a potomstva Abramovi. Boh žiada obeť, syna. Za odmenu sľubuje zem kananejskú potomkom Abramovým.

1. Keď tieto veci pominuly, stalo sa slovo Pánovo k Abramovi vo videní⁴⁾ takto: Neboj sa, Abrame, ja som твоjím ochrancom, a tvoja odplata (bude) veľmi veľká.

2. I riekol Abram: Pane Bože, čo mi dáš? Ja odijdem bez detí a syn správcu môjho domu, tento Eliezer z Damašku.⁵⁾

1) Melchisedech obetoval. (Žalm 100, 4; Žid. 50—70.) S obetou bola spojená hostina, na ktorej Abram mal účasť. Pre túto obeť je Melchisedech predobrazom Krista, ktorý priniesol i denne prnáša obeť svojho tela a svojej krvi pod spôsobami chleba a vína.

2) T. j. prisáham.

3) Abram neprijíma ničoho z majetku kráľa sodomského, lebo nechcel mať ničoho s hriešnikmi a myslel, že by neobslúžil Božieho požehnania, keby ich dary u seba mal.

4) Boh ukázal sa Abramovi.

5) Abram so zárukou pýta sa Boha: Načo sú mi všetky dary, keď nemám dediča? Majetok príjde do cudzích rúk.

3. A dodal Abram: Mne však nedal si semena (potomka): a hľa, v mojom dome zrodený služebník bude mojim dedičom.

4. A hneď stalo sa slovo Pánovo k nemu, takto: Nie ten bude твоjím dedičom, ale ktorý vyjde z tvojoho života, ten bude твоjím dedičom.

5. A vyviedol ho von¹⁾ a riekol mu: Pozri na nebo, a spočítaj hviezdy, jestli môžeš. A riekol mu: Tak bude tvoje semeno. (Rim. 4, 18.)

6. Abram Bohu uveril, a počítané je mu (to) za spravdlnosť.²⁾

(Rim. 4, 3; Gal. 3, 6; Jak. 2, 23.)

7. A povedal mu: Ja (som) Pán, ktorý som ťa vyviedol z Uru Chaldejského, aby som ti dal túto zem, aby si ňou vládnuť.

8. Ale on riekol: Pane Bože, odkiaľ to môžem vedieť, že ňou vládnuť budem?³⁾

9. A odpovedal Pán: Vezmi mi⁴⁾, riekol, trojročnú kravu a trojročnú kozu a trojročného škopca, tiež i hrdličku a holubicu.

10. On vzal to všetko a rozdelil ich každé na dvojce, a obidva diely položil jeden proti druhému; vtákov však nedelil.

11. Tu sadali vtáci na tie mŕtve telá, a Abram ich odháňal.

12. A keď zapadalo slnko, prišiel sen na Abrama, a veľká hrôza a hustá tma⁵⁾ ho obkľúčila.

13. A povedané mu bolo: Vedz vopred, že tvoje semeno bude cudzie v zemi nie svojej⁶⁾, a prinúťia ich

1) Videnie toto mal Abram v nočný čas; preto mu Boh ukázal hviezdy.

2) Abram veril a dôveroval v Bohu, že splní, čo sľúbil. Táto jeho viera a dôvera bola v daných okolnostiach veľmi ťažká a preto bola i záslužná, rozmanitila Abramovu spravdlnosť.

3) Bez poškodenia svojej viery Abram žiada od Boha nejaké znamenie na potvrdenie daného prisľúbenia.

4) T. j. obeť. Od pradávna bolo vo zvyku, že dve strany, ktoré uzavierali smluvu, zabíjali (obetovaly) zvieratá, položili ich časti proti sebe, prechodili ich a zaklínali sa, aby sa im stalo, ako tým obeť, keď by nezaždržali smluvu. Boh chcel i toto urobiť k vôli Abramovi.

5) Úzkosť pre nadobytú temnotu.

6) V Egypte.

služiť a trápiť ich budú za štyristo rokov. (Sk. ap. 7, 8.)

14. Ale národ (ten), ktorému služiť budú, ja budem súdiť: a potom vyjdú s veľkým majetkom.

15. Ty však pôjdeš k svojim otcom v pokoji¹⁾ a pohrobený budeš vo vysokom veku.

16. Ale vo štvrtom pokolení²⁾ (potomci tvoji) sem sa navrátia; lebo dosiaľ ešte nie sú doplnené nepravosti Amorrhejských.

17. A keď slnce zapadlo, nastala hustá tma, a ukázala sa dymiacca pec a ohnivý plameň³⁾, ktorý prechádzal medzi tými dielmi.

18. V ten deň uzavrel Pán smluvu s Abramom a riekol: Tvojmu semenu dám túto zem, od egyptského potoka⁴⁾ až po veľkú rieku Eufkrat, zem

(5. Kn. Mojž. 34, 4.)

19. Kinejských, a Kenezejských, Kedmonejských,

20. a Hetejských a Ferezejských i Rafaimských,

21. a Amorrhejských a Kananejských a Gergezejských a Jebuzejských.⁵⁾

HLAVA 16.

Agar počala z Abrama. Utekla, ale od anjela napomenutá, opäť sa vrátila. Porodila Izmaela.

1. Sarai teda, manželka Abramova, dieťok nerodila; ale mala dievku, Egyptčanku, menom Agar,

2. i riekla svojmu mužovi: Hľa, Pán ma zavrel⁶⁾, aby som nerodila;

1) Ako pútnik do svojej vlasti. Ponevác Abram nebol pohrobený pri svojich telesných predkoch, preto je tu reč o nezmŕtnosti duše; z tejto malo sa Abramovi dostať átechy za to, že osvobodenia svojich potomkov na zemi nedožije.

2) V štvrtej generácii; Jedna generácia počítá sa tu na 100 rokov.

3) Plameň a dymiacca pec vyznamenávaly prítomnosť Boží; plameň prechádzal medzi obetnými dielmi na znamenie, že Boh tú smluvu so svojej strany prijal a potvrdil.

4) Dnešné údolie el-Arĩa.

5) 10 rôznych kmenov roztrúsených po Palestíne tu vypočítaných znamená úplné odovzdanie zeme.

6) T. j. učinil ma neplodnou.

vojdi k mojej dievke¹⁾, azda by som aspoň z nej dostala synov. A keď on povolil jej prosbe,

3. vzala Agar, svoju egyptskú dievku, — po desiatich rokoch, ako počali bývať v zemi Kanaan, — a dala ju svojmu mužovi za manželku.²⁾

4. A on všiel k nej. Ale keď Agar videla, že počala, pohrdla svojou paňou.

5. I riekla Sarai Abramovi: Krivdu mi činíš; ja som dala svoju dievku do tvojho lona, a tá, vidiac, že počala, pohŕda mnou. Pán nech súdi medzi mnou a tebou.³⁾

6. Odpovedal jej Abram: Hľa, riekol, tvoja dievka je v tvojej ruke, nalož s ňou, ako sa (ti) ľúbi. Ale že ju Sarai trápila, ona utiekla od nej.

7. A keď ju našiel anjel Pánov pri žriedle vody na púšti, ktoré je na ceste do Suru⁴⁾ na pustatine,

8. riekol jej: Agar, dievko Saraina, odkiaľ prichádzaš a kam ideš? Ona odpovedala: Utekám od tvári Sarai, svojej panej.

9. Tu riekol jej anjel Pána: Vráť sa ku svojej panej, a pokor sa pod jej ruku.

10. A zasa: Veľmi — hovorí — rozmnožiť tvoje semeno⁵⁾, a nebude môcť spočítané byť pre množstvo.

11. A potom: Hľa, rečie, ty si počala a porodíš syna: i nazveš jeho meno Izmael, preto, že vyslyšal Pán tvoje trápenie.

1) Vezmi ju za manželku. Patriarchom bolo od Boha dovolené vziať si viac žien (Ambr., Aug., Zlat.). V tom čase bolo obyčejou, že neplodné manželky dávaly svoje otrokyne manželom za druhoradé manželky čiže teniny a z týchto splodené dieťky považovali za svoje. Pán Boh to vtedy dovolil, aby sa ľud, k zachovaniu pravého náboženstva určený, chytrelšie rozšíril.

2) Sarai tu nekonala dľa svätých úmyslov Božích; preto jej i ľudskou prozreteľnosťou k vyplneniu Božích sľubov poskytnovaný prostriedok priniesol veľké trápenie a Abramovi nepokoj v manželstve.

3) Sarai dáva vinu Abramovi, že azda dost rázne nezakročil proti ňou pohŕdajúcej Agare.

4) Sur, egyptská pevnosť na hranici; i púšť (Exod. 15, 22.) na východ u Vadi el-Arĩa.

5) Za pokorenie sa panej dostane Agar odmenu.

12. Bude to divý človek¹⁾: jeho ruka (bude) proti všetkým a ruka všetkých proti nemu, a naproti všetkým svojim bratom bude stavať stánky.

13. Tu nazvala meno Pána, ktorý k nej mlúvil: Ty (si) Boh, ktorý si ma videl. Lebo, riekla: Zaiste tu som sa dívala za tým, ktorý ma videl.²⁾

14. Preto nazvala tú studnicu Studnicou Žijúceho a Vidiaceho mňa (Boha). Tá je medzi Kádesom a Baradom.

15. A Agar porodila Abramovi syna; a on nazval jeho meno Izmael.

16. Abram bol osemdesiatšesťročný, keď mu Agar porodila Izmaela.

HLAVA 17.

Obnovenie smluvy s Abramom. Ustanovenie obriezky. Zásľubenie Izáka.

1. Ale keď do deväťdesiateho deviateho roku vstúpil, zjavil sa mu Pán i riekol mu: Ja som Boh všemohúci: choď predom mnou³⁾ a buď dokonálny.

2. A uzavriem svoju smluvu medzi mnou a tebou, a prenáramne ňa rozmnožím.

3. Abram padol na svoju tvár.

4. A Boh mu riekol: Ja som to, a moja smluva je s tebou, a budeš otcom mnohých národov.

(Sir. 44, 20; Rim. 4, 17.)

5. Ani sa nebude už nazývať tvoje meno Abram⁴⁾, ale nazvaný budeš Abraham⁵⁾, lebo som ňa za otca mnohých národov ustanovil.

6. A učiním, že sa rozplodíš prenáramne, a rozšírim z teba národy, a kráľovia z teba vyjdú.

7. A ustanovujem svoju smluvu medzi mnou a tebou, a medzi tvojím

semenom po tebe v ich rodoch za večnú úmluvu⁶⁾, že budem Bohom tvojím, i tvojho semena po tebe.

8. I dám tebe a tvojmu semenu zem, v ktorej bývaš ako cudzinec, celú zem Kanaan vo večný majetok, a budem ich Bohom.

9. A opäť riekol Boh Abrahamovi: Tak teda i ty zachovaj moju smluvu, i tvoje semeno po tebe vo svojich rodoch. (Sk. ap. 7, 8.)

10. Toto je moja smluva, ktorú máte zachovávať, medzi mnou a vami, a medzi semenom tvojím po tebe⁷⁾: Obrezaný bude každý z vás, kto je pohlavia mužského.

11. A obrežete telo svojej predkožky, aby to bolo znamením úmluvy medzi mnou a vami.

(Rim. 4, 11; Lukáš 2, 21.)

12. Nemluvňa, ktoré má osem dní, bude medzi vami obrezané; každé mužské po vašich rodoch; obrezaný bude tak doma narodený, ako kúpený, i každý, kto nie je z vášho kmenu;

13. a bude moja smluva na vašom tele na večnú úmluvu.

14. Chlapec, ktorého predkožky

1) Podľa Božieho úmyslu je smluva večná. Pre Abrahama večná ohľadom na ďalekú, temnú budúcnosť, ktorej hranice sú mu neznáme; pre nás je zásľubená zem typom cirkvi a neba (Žid. 3, 18.), a potomci Abrahamovi sú všetci, ktorí veria v Krista. (Gal. 3, 7.)

2) Pri uzavretí smluvy dáva Boh znamenie (Noemovi dóhu). Ako sa Boh zaviazal, že niečo učiní, tak nakladá Abrahamovi smluvné znamenie, ktoré znamená povinnosť pre neho plynúcu zo záväzku. Abraham prijatím obriezky zaviazal sa, že verne bude zachovávať smluvu, že Bohu jedinému bude sdieliť, jeho z celého srdca a z celej duše milovať. Obriezka teda bola pre ľud starého zákona od Boha ustanoveným znamením, *pripomínajúcim* smluvu medzi Bohom a praotcom národa Izraelského, *upomínajúcim* na vieru Abrahamovu a na nadprirodzené ospravedlivenie a posvätenie (Rim. 4, 11.) skrze túto vieru; *napomínajúcim* k obrezaniu, t. j. k očisteniu srdca. (Deut. 10, 16; 30, 6; Jer. 4, 4; Ez. 44, 7; Rim. 2, 28.) — Obriezka bola i *predobrazom* kresťanského krstu. (Kol. 2, 11—12.) Ako Izraelita obriezku značený bol na tele za člena vyvoleného národa starého zákona a jeho právmi a povinnosťami a nosil na tele nezrušiteľné znamenie; tak človek skrze kresťančinu býva na duši za dieťa nového zákona so všetkými právmi a výhodami člena cirkvi Kristovej i s povinnosťami kresťana a nosí na duši nezrušiteľné znamenie.

1) Hebr.: „Bude človekom ako divý osol“, čo trfne označuje Beduina Arabakej pústi.

2) Videla Vidiaceho ju od chrbta ako odchádzal.

3) Služ mi. (Srov. 6, 9.)

4) Abram znamená „vznešený otec“.

5) Abraham „otec mnohstva“.

telo nebude obrezané, toho duša nech bude vyhladená zo svojho ľudu¹⁾, lebo moju smluvu porušil.

15. Riekol tiež Boh Abrahamovi: Sarai, svojej manželke, nebudeš rikať Sarai, ale Sára.²⁾

16. A požehnám ju, aj z nej dám ti syna; toho požehnám, i budú z neho národy a kráľovia národov budú pochádzať z neho.

17. Abraham padol na svoju tvár, a zasmial sa³⁾, rieknuť vo svojom srdci: Či azda storočnému narodí sa syn? a deväťdesiatročná Sára porodí? (Rim. 4, 19.)

18. A riekol Bohu: Ó, by len Izmael žil pred tebou!⁴⁾

19. Tu riekol Boh Abrahamovi: Sára, tvoja žena, porodí ti syna, a nazveš jeho meno Izák, a ustanovím svoju smluvu za smluvu večnú s ním i s jeho semenom po ňom.

20. Aj za Izmaela som ňa vyslyšal. Hľa, požehnám mu, a rozplodím ho, a veľmi ho rozmnožím; dvanásť kniežat splodí, a učiním z neho veľký národ.

21. Ale svoju smluvu uzavriem s Izákom, ktorého ti porodí Sára, za rok o tomto čase.

22. A keď mluviaci Boh reč s ním skončil, vystúpil⁵⁾ od Abrahama.

23. Tedy vzal Abraham svojho syna, Izmaela, a všetkých služebníkov, zrodených v jeho dome; i všetkých, ktorých bol kúpil, všetkých, ktorí boli pohlavia mužského, zo všetkých svojich domáckich: a obrezal telo ich predkožky hneď v ten deň, ako mu to prikázal Boh.

24. Abraham mal deväťdesiatdeväť rokov, keď obrezal telo svojej predkožky.

25. A Izmael, syn, doplnil trinásť rok v čas svojho obrezania.

26. V ten istý deň obrezaný bol Abraham a jeho syn Izmael.

27. A všetci mužovia jeho domu, tak doma zrodení, ako i kúpení cudzinci, boli podobne obrezaní.

HLAVA 18.

Traja počestní anjeli u Abrahama, ktorých on pohostí. Sára dostáva prisľúbenie, že sa jej narodí syn. Smutný chýr o spustošení Sodomy.

1. A Pán zjavil sa mu v údolí Mambre¹⁾, keď za najväčšej horúčnosti dňa sedel u vchodu do svojho stánku.

2. A keď pozdvihol oči, ukázali sa mu traja mužovia²⁾, stojaci blízko neho; kadenáhle ich zazrel, bežal im naproti od vchodu svojho stánku, a poklonil sa (až) k zemi. (Žid. 13, 2.)

3. A riekol: Pane³⁾, jestli som našiel milosť vo tvojich očiach, neobjídi svojho služebníka.

4. Ale prinesiem trochu vody, a umyte si nohy, a odpočinite pod stromom.

5. A predložím krajec chleba, a posilnite svoje srdce, potom pôjdete (ďalej): veď (viem) preto ste odbočili k svojmu sluhovi. Oni riekli: Učín, ako si povedal.

6. Abraham poponáhlal (sa) do stánku ku Säre, i riekol jej: Chytré zamies tri miery⁴⁾ bielej múky, a napeč podpopolných chlebov.⁵⁾

1) Ztratil nároky na zasľúbenie, ktoré Boh dal Izraelitom, vôbec práva občianske i náboženské.

2) Sarai znamená toľko, ako kňabyňa moja, pani domu, jednej totižto famílie, rodinky; Sára však znamená kňabyňu vôbec, teda paniu, a jakoby pramatku celých pokolení.

3) Od radosti a zadivenia. (Rim. 4, 19.)

4) Prirodzeným spôsobom bolo nemožné, aby bo 90-ročná Sára ešte synom obdarovala. Jeho vrúcna žiadosť, aby mal syna, dedia, zdala sa mu už byť vyplnenou v Izmaelovi. Ale Abraham poslušná Boha, uživa manželského práva vo veku vysokom a tak dokazuje svoju vieru.

5) Zdvihol sa do neba.

1) V dubline Mambreovej.

2) Abraham ich považoval zprvu za ľudí vôbec; len neskoršie spozoroval, že jeden z nich je Pán.

3) Tak oslovuje Abraham toho, ktorého z nich za najprednejšieho pokladá.

4) Jedna miera (se'a) asi 12 litrov. Teda Sára mala zamiesť asi 36 litrov múky, pšeničnej a najlepšej.

5) Nekvasené bábošky, veľké, tenké koláče, ktoré sa jako naše podplamenníky veľmi chytré upečú. Múka sa vodou zamiesi a kúska cesta na tenko vytáhané kladú sa na horúce kamene a prikrývajú sa horúcim popolom.

7. Sám však bežal ku stádu a vzal mladúne a najlepšie teľa, a dal ho sluhovi, ktorý poponáhlal sa ho pripraviť.

8. Potom vzal maslo a mlieko i teľa, ktoré pripravil, a predložil im; sám však stál vedľa nich pod stromom.¹⁾

9. A keď pojedli, riekli mu: Kde je Sára, tvoja manželka? On odpovedal: Hľa, v stánku je. (Job. 12, 19.)

10. Riekol mu: Zasa príjdem k tebe o tomto čase, za vášho života, a Sára, tvoja manželka, bude mať syna. Keď to Sára počula za oponou stánku, zasmiala sa. (Rim. 9, 9.)

11. Lebo boli oba starí. vysokého veku, a u Sary prestaly ženské veci;

12. smiala sa sama v sebe a riekla: Keď som sa zostarela, a môj pán je starec, mám sa oddávať rozkoši?

13. Tedy riekol Pán Abrahamovi: Prečo sa smiala Sára a riekla: Či skutočne rodiť budem ja, starena?

14. Či je Bohu čo nesnadného? Ako som povedal, zasa príjdem k tebe priam o tomto čase, za vášho živobytia, a Sára bude mať syna.

15. Zapierala Sára, a riekla: „Nesmiala som sa“, lebo sa veľmi zľakla, Pán však riekol: Nie je tak, ale smiala si sa.²⁾

16. Vtedy tí mužovia odtiaľ vstali, a obrátili oči k Sodome, a Abraham šiel s nimi, odprevádzajúc ich.

17. I riekol Pán: Či ja môžem zatajiť pred Abrahamom, čo činíš chcem,

18. keďže z neho má byť národ veľký a premohutný, a v ňom požehnané majú byť všetky národy zeme?

19. Lebo viem, že prikáže svojim synom a svojmu domu po sebe, aby zachovávali cestu Pánovu³⁾ a konali právo a spravodlivosť: aby Pán pre Abrahama splnil všetko, čokoľvek mluvil k nemu.

20. Preto riekol Pán: Krik o Sodomských a Gomorrhských sa rozmnožil, a ich hriech príliš obťažel.

21. Sostúpim, a uvidím, či krik, ktorý prišiel ko mne, skutkom doplnili: alebo či je nie tak, aby som to zvedel.⁴⁾

22. I obrátili sa⁵⁾ odtiaľ a odišli smerom k Sodome. Abraham však ešte (vždy) stál pred Pánom.⁶⁾

23. A priblížil sa a riekol: Či zatratíš spravodlivého s bezbožným?

24. Keď by bolo v meste päťdesiat spravodlivých, zahynú spolu? a neopustíš tomu mestu pre päťdesiat spravodlivých, keby ich (toľko) bolo v ňom?

25. Ďaleko buď od teba, abys tú vec mal urobiť, aby si usmrtil spravodlivého s bezbožným, a (tak) bol spravodlivý ako bezbožný; to nie je tvoja obyčaj, ty, ktorý súdiš celú zem, nijak neučiniš takeho súdu.

26. I riekol mu Pán: Keď najdem v Sodome päťdesiat spravodlivých v meste, odpustím pre nich celému miestu.

27. I odpovedal Abraham a riekol: Že som raz začal, mluviť budem (ďalej) k svojmu Pánovi, hoci som prach a popol.

28. Čo (ale), keď by bolo bez piatich päťdesiat spravodlivých, či zkažíš preto, že štyridsaťpäť spravodlivých bude, celé mesto? A riekol:

1) Ctenie jedného, pravého Boha.

2) Ako spravdivý sudca ide vyšetriť, či hriechy Sodomcov už dovŕšili mieru tak, že sám musí už zakročiť a trestať. Hovorí sa všetko po ľudsky.

3) Iste tí dvaja anjeli, ktorí Pána sprevádzali. (Srov. 19, 1.)

4) Ostal pri Pánovi a keďkoľvek oroduje za mesto, ktorému Boží trest hrozí. Vrúcna prímluva Abrahama svedčí nám o užitočnosti pokornej, dovernej a vytrvalej modlitby a o cene orodovania spravdivého u Boha.

1) Tak hostia i dnes kožujúce kmeny na východe. Pre lepších hostí zabíjajú jahňa alebo koza, pre vysokého hosta teľa. Varené (pečené) mäso podáva sa so sladkým mliekom; po jedení dáva sa sladké mlieko. V prítomnosti vznešených hostí hostiteľ nesadá k nim k jedeniu, ale stojí pri nich k výluhu.

2) Pán kárá Sárú pre smiech, lebo pochybovala v moci Pánovej, že by v tak vysokom veku ešte porodit mohla.

Nezkazím, jestli ich tam štyridsaťpäť najdem.

29. A zasa mluvil k nemu: Ale jestli sa ich tam štyridsať najde, čo urobíš? Riekol: Nebudem biť pre tých štyridsať.

30. Riekol: Pane, prosím, nehnevaj sa, že budem (ďalej) mluviť: Čo, jestliže sa ich tam tridsať najde? Odpovedal: Neučiním (to), jestliže ich tam tridsať najdem.

31. Že som raz počal, rečie, mluviť budem (ďalej) k svojmu Pánovi: Čo (vtedy), ak sa ich tam najde dvadsať? Riekol: Nezabijem (ich) pre tých dvadsať.

32. Riekol: Prosím, nehnevaj sa, Pane, keď ešte raz mluviť budem: Čo, keď by sa tam desať (spravedlivých) našlo? A riekol: Nezahladím pre tých desať.

33. I odišiel Pán, keď domluvil s Abrahamom: a Abraham vrátil sa domov.

HLAVA 19.

Lot, prijímúc anjelov, pokúšaný bol od Sodomských. Lot sa vysvobodí, ale mesto zanikne. Ženu Lotovu zastihol trest, že sa obrátila na soľný stĺp. Lotov priestupok.

1. I prišli dvaja anjeli do Sodomy večer¹⁾, keď Lot práve sedel v bráne mestskej.²⁾ Keď ich spatril, vstal a šiel oproti nim, a hlboko sa k zemi poklonil,

2. a riekol: Prosím, páni, uchýľte sa do domu svojho služebníka a ostaníte tam. Umyte si nohy, a ráno pôjdete svojou cestou. Oni riekli: Nie, ale ostaneme na ulici.³⁾

3. Nútil ich veľmi, aby sa k nemu uchýlili. A keď vošli do jeho domu,

1) Anjeli prišli do Sodomy zkušieť jej obyvateľov, či sú pohostinní, aby tak miera ich hriechov nebola azda ešte plná. Pre Lota bola táto zkuška príležitosťou zachrániť sa.

2) Brány sú ľudom na východe to, čo forum Rimanom, miesta, na ktorých sa vybavujú dôležité pojednávania, kúpy, predaje, schôdzky atď.; tam sústreďuje sa všetok život.

3) Vo východných mestách mnoho ľudí prenocová na ulici, zahalených len do plášťov.

spravil hostinu, a napiekol nekvasených chlebov, i jedli.

4. Ale ešte si ani nefahli spať, tu mužovia mesta shrkli sa okolo domu, od chlapca až do starca, všetok ľud spolu.⁴⁾

5. Zavolali Lota a riekli mu: Kde sú tí mužovia, ktorí k tebe v noci prišli? Vyveď ich sem, aby sme ich poznali!⁵⁾

6. Lot vyšiel k nim, a zachlopil sa sebou dvere, a riekol:

7. Nechcite, prosím, bratia moji, nechcite činiť toho zlého.

8. Mám dve dcéry, ktoré ešte muža nepoznaly; vyvediem ich k vám, nadužite ich⁶⁾, ako sa vám ľubi; len tým mužom nečinite nič zlého, pretože vošli pod stín mojej strechy.

9. Ale oni riekli: Kľud sa preč! A zasa: Prišiel si, riekli, sem ako cudzinec; či azda (na to), aby si (nás) súdil?⁷⁾ Preto teba samého horšie nežli tých strápieme! A oborili sa na Lota prenáramne (tak), že by boli bezmála dvere vylámali. (2. Petr. 2, 8.)

10. A hľa, tí mužovia vystrčili ruku a vtiahli Lota k sebe a zatvorili dvere:

11. a tých, ktorí vonku boli, od najmenšieho až do najväčšieho, ranili slepotou, tak, že dverí najst nemohli.

12. Lotovi však riekli: Máš tu niekoho zo svojich? Zafa alebo synov, alebo dcéry, všetkých, ktorí sú tvoji, vyveď z tohoto mesta.

13. Lebo vyhladáme toto miesto

1) Väetky vratvy obyvatelstva; tak všeobecná bola pokazenosť mravov v Sodome.

2) Chceli a nimi páchať obavy hriech proti prírode, ktorý sa nazýva hriechom sodomakým alebo sodomiou.

3) Lot v prvom prekvapení nevedel, čo by mal urobiť, keď nemravná luza Sodomcov jeho príbytok napadla a žiadala si vydať jeho hosti. mužov Božích, k przenieu. Chcejú uchrániť pred špatnou nepravosťou tak vysokých hosti, ponúkol Sodomcom — nátený — svoje už zasnúbené dcéry. lebo sa domnieval, že to bude menšie zlé, ktorému vyhnuť nemohol; ako hosťiteľ, chcel chrániť časť hosti i za drahú cenu poctivosti svojich dcér.

4) Teda ich už pred tým napomínal.

preto, že sa rozmohol krik o nich¹⁾ pred Pánom, ktorý nás poslal, aby sme ich zahubili.

14. Lot teda vyšiel, mluvil ku svojim zaťom, ktorí si mali pobrat (za manželky) jeho dcéry, a riekol: Vstaňte, vyjdite z tohoto mesta, lebo Pán zničí toto mesto. A zdalo sa im, ako by žartoval.

15. A keď bolo ráno, nútili ho anjeli a riekli: Vstaň, vezmi svoju manželku, a dve dcéry, ktoré máš, aby si aj ty nezhynul pre nepravosti mesta.

16. A keď váhal, chytili ho za ruku, i jeho manželku, i dve jeho dcéry preto, že sa sľutoval nad ním Pán.

17. I vyviedli ho, a pustili za mestom: a tam mluvíli s ním a riekli: Zachráň svoju dušu²⁾! Neobzeraj sa za seba, ani sa nezastavuj na celom okolí: ale zachovaj sa na horách, aby si aj ty spolu nezhynul.

(Múdr. 10, 6.)

18. Tu riekol im Lot: Prosím, Pane môj,

19. pretože tvoj sluha našiel milosť u teba, a veľké je tvoje milosrdenstvo, ktoré si so mnou učinil, aby si zachoval moju dušu, — ja nemôžem sa zachrániť na horách, aby ma azda (i tam) nezastihlo to zlé, a umrel by som:

20. je tu na blízku mesto, do toho môžem utiecť; je malé³⁾, a ja sa v ňom zachránim: či nie je nepatrné? a živá bude moja duša.

21. I riekol mu: Hľa, i v tejto veci prijímam tvoje prosby, tak že

nesrúcam mesto, za ktoré si sa primlúval.⁴⁾

22. Spiechaj a zachráň sa tam; lebo nebudem môcť urobiť ničoho, kým ta nedôjdeš. Preto nazvané je meno toho mesta Segor.⁵⁾

(Múdr. 10, 6.)

23. Slnce vychádzalo nad zemou, keď Lot vošiel do Segora.

24. Tedy Pán spustil na Sodomu a Gomorrhú sirkový a ohnivý dážď s neba. (Lukáš 17, 29; Amos 4, 11.)

25. A zničil tie mestá, i všetko okolie, všetkých obyvateľov miest, i všetko, čo sa na zemi zeleňalo.⁶⁾

26. A jeho žena obzrela sa za seba, a obrátila sa v soľný stĺp.⁷⁾

27. Abraham však sobral sa ráno na miesto, kde predtým bol stál s Pánom,

28. poďíval sa na Sodomu a Gomorrhú, a na všetku zem toho okolia: i videl vystupovať pýr (dym) zo zeme, ako kúr z pece.

29. Ale keď Boh podvracoval mestá toho okolia, rozpamätal sa na Abrahama, vysvobodil Lotu zo záhuby miest, v ktorých prebýval.

30. I vyšiel Lot zo Segora⁸⁾, a

1) K vôli Abrahamovi dostalo sa mu vyslyšania.

2) Segor = t. j. malé, ktoré sa predtým nazývalo Hala.

3) Teda Pán dopustil na tie mestá hroznú pohromu. Boh k tomu asi upotreboval prirodzenú povahu kraja: bolo tam mnoho prameňov asfaltových. (Srov. 14, 10.) Bleskom alebo iným spôsobom zapálil výpary jám asfaltových a naftových; požiar zachvátil celé okolie i veľké ložiská tých horľavín v zemi, tak že vzduch i zem boli jedno ohnivé more. K tomu prišlo azda i zemetrasenie. Znamenitá a úrodná pôda vyhorela, stala sa pustou a neúrodnou; údolie Siddim sa hlbšie snížilo, tak že sa vody Slaneého mora, ktoré v severnej svojej časti už pred sodomskou pohromou bolo, na juh sem preliali.

4) Najprv ostala stáť, kým Lot do Segora vošiel, potom sa zo všečnosti alebo z náklonnosti k Sodomu, neveriac, obzrela. Výstrahu dostala proti obom príčinám, teraz zastihol ju trest. Ako Fr. Hummelauer vykladá: Pri tejto katastrofe, ktorá i so silným zemetrasením a klesaním pôdy bola spojená, snížila sa terajšia dolná časť Mŕtveho mora, vody Slaneého mora valily sa tam, zachvátily i nešťastnú ženu a pokryly ju vrstvou soli, tak že jej mŕtvola podobala sa soľnej troske. Kaučen sa domnieva, že množstvom zo zeme rozháňanej, rozpalenej alebo roztopenej skálnej soli (Srov. Deut. 29, 23.) zasypaná stala sa podobnou soľnému stĺpu.

5) Necítil sa tu v bezpečnosti.

1) Rozmohol sa krik o nich, t. j. naplnená je miera ich nepravostí, ich neudné hriechy už veľmi kričia ku spravodlivému Bohu do neba o pomstu. (Srov. 18, 20.)

2) T. j. zachráň si život.

3) Lot nemal silnej viery Abrahamovej. On neposlúcha v dôvere anjela, ale v strachu, že ho zkaže zastihne prv, než by sa dostal na hory, chce radšej do blízkeho malého mesta Segora utiecť, a preto prosí o zachránenie toho mesta, ved, či nie je nepatrné?⁴⁾

Obeta Abraháma.

zostal na hore, aj dve jeho dcéry s ním (lebo sa bál ostávať v Segore), i zostal v jaskyni on, a dve jeho dcéry s ním.

31. I riekla staršia mladšej: Otec náš je starý, a na zemi neostalo nijakého muža, ktorý by mohol¹⁾ vojsť k nám podľa obyčaje všetkej zeme.

32. Poď, opojme ho vínom a spime s ním, aby sme mohli zachovať zo svojho otca potomstvo.

33. Daly teda piť svojmu otcovi tej noci vína; a vošla staršia, i spala s otcom: ale on nespozoroval, ani kedy dcéra prišla, ani kedy vstala.²⁾

34. A na druhý deň riekla zasa staršia mladšej: Hľa, včera som spala so svojim otcom, dajme mu piť vína i tejto noci, a (ty) spi s ním, aby sme zachovali zo svojho otca potomstvo.

35. Tak daly piť i tej noci svojmu otcovi vína, a vošla mladšia dcéra a spala s ním: ale ani vtedy nespozoroval, kedy k nemu ľahla, alebo kedy vstala.³⁾

36. Tak počaly dve dcéry Lotove zo svojho otca.

37. A staršia porodila syna, a nazvala jeho meno Moab⁴⁾; on je otec Moabitov až po dnešný deň.

38. I mladšia porodila syna, a na-

zvala jeho meno Ammon, to jest syn môjho ľudu; on je otec Ammonitov až podnes.

HLAVA 20.

Abimelech vzal Abrahamovi ženu Sáru. Dozvediac sa neskorej, že je to jeho žena, karhá ho, preto ju za sestru vydával. Vrátil mu ju.

1. A Abraham odišiel ztadiaľ do zeme k poludniu¹⁾ a býval medzi Kádesom a Surom: a bol cudzincom v Gerarách.²⁾

2. I riekol o Säre, svojej manželke: Sestra moja je. Tedy poslal Abimelech, kráľ gerarský, a vzal (si) ju.

3. Ale Boh prišiel k Abimelechovi³⁾ vo snách a riekol mu: Hľa, zomrieš pre ženu, ktorú si vzal: preto, že má muža.

4. Abimelech však sa jej nedotkol a riekol: Pane, či azda zabiješ národ nič nevediaci a spravdivý?

5. Či mi on sám nepovedal: Sestra moja je? aj ona riekla: Brat môj je. V prostote svojho srdca a v čistote svojich rúk som to učinil.

6. Tu mu riekol Boh: I ja viem, že si to v prostote srdca učinil; a preto som ňa chránil, aby si nezhrešil proti mne, a nedopustil som, aby si sa jej dotkol.

7. Včul teda vráť mužovi jeho manželku, lebo je prorokom⁴⁾; a bude sa za teba modliť, a žiť budeš; jestliže ju nebudeš chcieť vrátiť, vedz, že smrťou zomrieš ty, a všetko, čo je tvoje.

8. A hneď včas ráno vstal Abimelech, svolal všetkých svojich služebníkov: a vypravoval všetky tie slová do ich uší, a prefakli sa všetci tí mužovia veľmi.

9. Potom povolal Abimelech aj

1) Do Negebu.

2) Príbeh tu vyrozprávaný udal sa o mnoho skôr, azda v dobe hľadu (12, 10): spisovateľ rozpráva ho tu, lebo o niečo nižšie (21, 22) bude reč o tomto Abimelechovi.

3) Boh sám je ochrancom čistoty manželstva.

4) Mužom, ktorý oznamuje vôľu Božiu.

1) Správnejšie late: chceť. Budú nás mať za pozostatky Bohom nenávideného ľudu, a ani nášho majetku nemáme.

2) Zlratou svojej ženy i svojho majetku roztlácaný, lískaním svojich dcér zvrátený, pil Lot viac, než sa slučalo, a vo spaní i v opilsti nevedel, čo robí: ale na jeho dcéry padá tarcha hriechu.

3) Skutok ten, vlastnú krv sprzhujúci, je v každom ohľade odsúdenia hodný. Avšak Písmo sväté i v tomto podáva nám poučný príklad, nakoľko sa nám treba chrániť nemiernosti a opilstva: nakoľko chrániť sa i opijania sa vínom, v ktorom je chlipnosť. Za druhé, že ľudia, aké s milosťou Božou spolu nepracujú, aké od nej upustia, padnú i do najodkľivejšieho bahna hriechov, ako je i na príklad sprznenie vlastnej krvi. Pravda je, čo hovorí sv. Augustín: „Nieto takého hriechu, ktorého, keď sa dopustil jeden človek, nedopustil by sa i druhý človek, aké nemá milosti Stvoriteľovej, skrze ktorého učineny je človek.“

4) T. j. semeno otcovo.

Abrahama, a riekol mu: Čo si nám to vykonal? Čím sme sa proti tebe previnili, že si uviedol na mňa a na moje kráľovstvo (tak) veľký hriech? Čoho si nám nemal učiť, učinil si nám.

10. A zasa dohovárал mu a riekol: Čo si zamýšľal, že si to učinil?

11. Odpovedal Abraham: Myslel som si: Azda niet bázne Božej na tomto mieste; a zabijú ma pre moju manželku.

12. Ale aj ináč skutočne mi je sestrou, ako dcéra môjho otca a nie dcéra mojej matky, a ja vzal som si ju za manželku.

13. Keď ma však Boh vyviedol z domu môjho otca, riekol som jej: Toto milosrdenstvo mi učiň: na každom mieste, kam príjeme, povedz, že som tvoj brat.

14. Tedy vzal Abimelech ovce a voly a otrokov i otrokyne, a dal ich Abrahamovi; a navrátil mu Sáru, jeho manželku,

15. a riekol: Pred vami je (celá) zem, kde sa ti bude ľúbiť, tam prebývaj.

16. Säre však riekol: Hľa, tisíc strieborných dal som tvojmu bratovi, to bude tebe na zastrenie očí¹⁾ pred všetkými, ktorí sú s tebou, a kdekoľvek pôjdeš; i pamätaj, že sa ti dostalo zadostučinenia.²⁾

17. I modlil sa Abraham, a Boh uzdravil Abimelecha i manželku, i jeho služby, a rodily;

18. lebo zavrel bol Pán každý život ženský v dome Abimelechovom pre Sáru, manželku Abrahamovu.

HLAVA 21.

Narodenie, obrezanie a odstavenie Izákov. Vyhnanie Agary. Abrahamova smluva s Abimelechom.

1. A navštívil Pán Sáru, ako prísľúbil: a splnil, čo povedal.

¹⁾ Dar mal byť náhradou za krivdu.

²⁾ T. j. že si ospravedlivená, ako taká, ktorej sa stala krivda.

2. A počala a porodila syna vo svojej starobe¹⁾, o tom čase, ktorý jej bol Boh predpovedal.

(Gal. 4, 23; Žid. 11, 11.)

3. I nazval Abraham meno svojho syna, ktorého mu Sára porodila, Izák,²⁾

4. a ôsmeho dňa ho obrezal, ako mu bol Boh rozkázal,

5. keď bol storočný: v tom totižto veku otcovom narodil sa Izák.

6. Tu riekla Sára: Smiech³⁾ mi učinil Boh; a každý, kto to počuje, smiať sa bude so mnou.

7. A zasa riekla: Kto by bol uveril, že Abraham (ešte) niekedy počuje, že Sára nadája syna, ktorého mu už starému porodila?

8. A chlapec rástol a bol odstavnený⁴⁾: a Abraham učinil v deň jeho odstavenia veľkú hostinu.

9. Keď však Sára videla syna Agary Egyptčianky hrať⁵⁾ sa s Izákom, svojím synom, riekla Abrahamovi:

10. Vyhoď túto dievku, i jej syna, lebo syn dievky nebude dedičom s mojím synom Izákom.

11. Ťažko to prijal Abraham pre svojho syna (Izmaela).

12. Riekol mu Boh: Nestážuj si pre chlapca a pre svoju dievku; vo všetkom, čo ti Sára povie, privoľ na jej reč; lebo podľa Izáka bude nazvané tvoje semeno.⁶⁾

(Rim. 9, 7; Žid. 11, 18.)

13. Ale i zo syna dievky učiním veľký národ⁷⁾, lebo je semenom tvojím.

¹⁾ Hebr.: porodila Sára syna Abrahamovi v jeho starobe.

²⁾ T. j. „Smial sa:“ pretože sa Sára smiala, keď jej ho Pán prisľúbil: ináč aj od radostného smiechu rodíčov.

³⁾ T. j. radosť, ktorá pôsobí smiech.

⁴⁾ U starých Izraelitov boli deti nadávané dva i tri roky.

⁵⁾ Alebo posmievať sa s Izákom alebo tak sa hrať, že Sára z toho uzaviera, že Izmael cíti sa byť rovnoprávnym s Izákom.

⁶⁾ T. j. v Izákovi bude zachované Abrahamovo potomstvo a v ňom budú vyplnené zasľúbenia, ktorých sa mu dostalo.

⁷⁾ Ale ani Izmael nezahynie: i tomu sa dostane požehnania veľkého.

14. Tedy vstal Abrahám ráno, vzal chlieb a temlov¹⁾ vody, vyložil na jej plece, dal jej chlapca a prepustil ju. Tak odišla a blúdila v púšti Bersabe.²⁾

15. I keď sa voda v temlove minula, uložila chlapca pod jedným zo stromov, ktoré tam boli,

16. a odišla, i sadla (si) naproti opodiaľ, čo by mohol z luku dostreliť; lebo riekla: Nebudem sa dívať na smrť chlapcov: a sediac naproti pozdvihla svoj hlas a plakala.

17. A Boh vyslyšal hlas chlapcov³⁾ a anjel Boží s neba zavolať na Ágaru, a riekol: Čo robíš, Ágar? Neboj sa; lebo vyslyšal Boh hlas chlapcov s miesta, na ktorom je.

18. Vstaň, vezmi chlapca, a drž ho za ruku; lebo učiním z neho veľký národ.

19. I otvoril jej Boh oči, i uzrela studnicu vody; odišla k nej a naplnila temlov, i napojila chlapca.

20. A (Boh) bol s ním; on však rástol a zdržoval sa na púšti, a bol z neho mladý strelec.

21. A prebýval na púšti Faran, a jeho matka vzala mu ženu zo zeme egyptskej.

22. V tom istom čase riekol Abimelech a Fikol, veliteľ jeho vojska, Abrahamovi: Boh je s tebou vo všetkom, čo ty činíš.

23. Preto prisahaj na Boha, že nebudeš škodiť mne, ani mojim potomkom, ani môjmu kmenu, ale podľa milosrdenstva, ktoré som ti ja preukázal, i ty činíš budeš mne a zemi, v ktorej si sa ako cudzinec zdržoval.

24. A Abrahám riekol: Budem prisahat.

25. A dohovárať Abimelechovi pre studňu vody, ktorú (mu) jeho sluhovia násilne odňali.⁴⁾

26. Abimelech odpovedal: Nevieľ, kto to urobil; ale ani ty si mi to neoznámil, a ani ja som o tom nepočul kromě dnes.

27. Tu vzal Abrahám ovce a voly, a dal (ich) Abimelechovi⁵⁾; a obidvaja uzavreli smluvu.

28. A postavil Abrahám sedem jahníc zo stáda osebe.

29. Riekol mu Abimelech: Čo bude s tými siedmimi jahnícami, ktoré si postavil osebe?

30. On však riekol: Sedem jahníc prijmeš z mojej ruky, aby mi boli na svedectvo, že som ja kopal túto studňu.

31. Preto nazvané je to miesto Bersabe, lebo tam obidvaja prisahali.

32. Tak uzavreli smluvu u Studne prisahy.⁶⁾

33. A Abimelech a Fikol, veliteľ jeho vojska, vstali a vrátili sa do zeme Filištanov. Abrahám však vysadil háj v Bersabe, a vzýval tam meno Pána, Boha večného.

34. A bol cudzincom v zemi Filištanov za dlhý čas.

HLAVA 22.

Boh zkušá Abraháma, keď žiada, aby mu obetoval Izáka. Za vernosť potvrdzuje mu daný sľub. Rodina Abrahamova.

1. Po týchto udalostiach zkušal Boh Abraháma a riekol mu:¹⁾ Abrahame, Abrahame! A on odpovedal: Tu som. (Žid. 11, 17.)

1) U kočujúcich pastierov na východe je studnica obsahujúca vodu vecou veľmi dôležitou; preto niet sa čo čudovať nad tým, že Abrahám pre studňu vyjednáva s Abimelechom.

2) Abimelech nedal dary Abrahamovi, lebo smluvu uzavrel na jeho území, kde on bol pánom, a Abrahám cudzincom.

3) Správnejšie: v Bersabe. Studňa prisahy = Bersabe.

4) Koľko slov, toľko zkušok.

1) Na východe vodu držiavajú v kožených pytlach, temlovoch, v ktorých sa tak chytro nezohreje.

2) Ágar chcela ísť do svojej vlasti, do Egypta, ale na púšti zabľúdila. Bersabe je na južnej hranici Palestíny. Vyhodená Ágar, služka Abrahamova, bola obrazom židovskej synagogy, ktorá bola oprávnená jasnovať len po príchode Mesiasa; po jeho príchode mala ustúpiť Sáre, ktorá, sč slobodná a zákonitá manželka, predobrazovala Cirkev Kristovu. (Rim. 9, 7; Galat. 4, 24.)

3) Boh stará sa o Izmaela, lebo je synom Abrahamovým, a sľúbil, že ho zachráni. (13.)

2. Riekol mu: Vezmi svojho jednorodeného syna¹⁾, ktorého miluješ, Izáka, a id' do zeme Videnia²⁾, a obetuj ho tam v zápalnú obeť na jednej hore, ktorú ti ukážem.

3. Tedy vstal Abraham za noci³⁾, osedlal svojho osla: vzal so sebou dvoch mládencov, i Izáka, svojho syna: a keď naštiepal dreva k zápalnej obeti, sobral sa na (cestu) k miestu, ktoré mu bol Boh určil.

4. Tretieho však dňa, keď pozdvihol oči, zazrel zďaleka to miesto,

5. i riekol svojim služebníkom: Počkajte vy tu s oslom: ja a chlapec pôjdeme až tamto, a keď si vykonáme poklonu, vrátíme sa k vám.⁴⁾

6. Potom vzal dreva k zápalnej obeti a naložil na Izáka, svojho syna⁵⁾; sám však niesol v rukách oheň a nôž. A keď (takto) oni dvaja spolu išli,

7. riekol Izák svojmu otcovi: Otče môj! A on odpovedal: Čo chceš, synu? Hľa, rečie, oheň a drevo: kdeže je hoviadko k zápalnej obeti?

8. Abraham riekol: Boh si zaopatrí hoviadko k zápalnej obeti, synu môj. A tak šli spolu.

9. A prišli na miesto, ktoré mu Boh ukázal. Tu vystavil oltár a pokladal naň drevo. A keď poviazal Izáka, svojho syna, položil ho na oltár na drevo.

10. I vystrel ruku a chytil nôž, aby svojho syna na obeť usmrtil.⁶⁾

¹⁾ Jediného syna Sárinho, dediča prísľúbeného veľkého poľehnania.

²⁾ V hebr.: Mória. Dľa podania mala byť konaná táto obeť na tom vrchu, na ktorom vystavil Šalamún chrám.

³⁾ Poslušnosť Abrahamova nezná odkladov, preto ešte za tmy chystá sa do cesty.

⁴⁾ Abraham, tuším ufá, že Boh, ktorý tak ľahkú obeť od neho žiadal a ktorú on bez odkladu a reptania ide vykonať, jeho syna, nosiča prísľúbení, nejakto zachráni, azda zasa vzkriesi.

⁵⁾ Izák, nesúci na horu drevo k obeti, je predobrazom Krista, nesúceho na Kalváriu drevo kríža, na ktorom bol obetovaný. (Ambr.)

⁶⁾ Abraham mal odhodlať vôľu obetovať syna Izáka, čo bolo u Boha takou zásluhou, ako keby bol milého svojho syna skutočne obetoval.

11. Tu hľa, anjel Pánov volal s neba a riekol: Abrahamu, Abraham! On odpovedal: Tu som.

12. I riekol mu: Nevystieraj svojej ruky na chlapca, a ničoho mu neurob; včul už viem, že sa Boha bojíš,¹⁾ a neušetril si jednorodeného svojho syna pre mňa.

13. Pozdvihol Abraham svoje oči, i videl za sebou barana v trní za rohy zamotaného; toho vzal a obetoval ho na zápalnú obeť miesto syna.

14. I nazval meno toho miesta: Pán uvidí.²⁾ Odtiaľ sa hovorí až po dnes: Na hore uvidí Pán.³⁾

15. Zavolať však anjel Pána na Abrahama (i) druhý raz s neba, a riekol:

16. Na seba samého som prisahal, hovorí Pán: ponevác si učinil tú vec, a neušetril si ani svojho jednorodeného syna k vôli mne:

17. požehnám ťa, a rozmnožím tvoje semeno, ako hviezdy nebeské, a ako piesok, ktorý je na brehu morskom; tvoje semeno bude vládnuť bránami svojich nepriateľov.

18. Áno, v tvojom⁴⁾ semene budú požehnané všetky národy zeme, že si poslúchol môj hlas.

(Mat. 1, 1; Sk. ap. 3, 25; Gal. 3, 16.)
19. Potom sa Abraham vrátil k svojim sluhom, i odišli spolu do Bersabe, a tam prebýval.

20. Keď sa tieto veci tak staly, zvestovali Abrahamovi, že i Melcha porodila synov Náchorovi, jeho bratovi:

21. Husa prvorodeného, a Buza, jeho brata, a Kamuela, otca Sýrov,

22. a Kazedu, a Azaua, i Feldasa a Jedlafa

¹⁾ Hľa sa Boha znamená toľko, ako Boha ctíť. Svojou obetavou poslušnosťou dokázal Abraham, že opravdive Boha ctí.

²⁾ T. j. Boh sa postará, zaopatrí (v. 8.).

³⁾ Tým chceli Izraeliti povedať: V biede sa Boh o vás postará, ako sa postaral o Abrahama na hore. Tomu asi zodpovedá naše príslovie: Kde je bieda najväčšia, tam je pomoc (Božia) najbližšia.

⁴⁾ Všetky národy zeme budú požehnané Abrahamovým potomstvom a zvlášte Kristom, ktorý dľa človečenstva je potomkom Abrahamovým.

23. i Batuela, ktorý splodil Re-
jeku. Týchto osem porodila Melcha
Váchorovi, bratovi Abrahamovmu.

24. Ale jeho ženina¹⁾, menom
Lotma, porodila Tabe a Gahama a
Gahasa a Máchu.

HLAVA 23.

Smrť a pohrobenie Sárino.

1. Sára žila sto dvadsaťsedem rokov.

2. A zomrela v meste Arbe, ktoré
je Hebron, v zemi kananejskej. I
prišiel Abraham, aby ju oželel a
oplakal.

3. A keď vstal od služieb, mŕtvym
preukazovaných, hovoril k synom
Hetovým a riekol:

4. Príchodím a cudzincom som
u vás: dajte mi právo k hrobu²⁾ u
vás, aby som pochoval svoju mŕtву.

5. Odpovedali synovia Hetovi a
riekli:

6. Očuj nás, pane! Kniežatom Bo-
žím si u nás; v najprednejšom
z našich hrobov pochovaj svoju
mŕtву; i nikto ti nebude môcť
brániť v jeho hrobe pochovať tvoju
mŕtву.

7. Abraham vstal, a uklonil sa ľudu
tej zeme, synom totižto Hetovým,

8. a riekol im: Jestliže sa tak
ľúbí vašej duši, aby som pochoval
svoju mŕtву, očujte ma a prímluvte
sa za mňa u Efrona³⁾, syna Seorovho,

9. aby mi dal tú dvojtitú jaskyňu,
ktorú má na samom konci svojho
poľa; za slušný peniaz nech mi ju
prepustí pred vami na dedičný hro-
bitov.

10. Býval však Efron medzi synmi
Hetovými. I odpovedal Efron Abra-
hamovi, že to očuli všetci, ktorí

vchádzali do brán toho mesta⁴⁾, a
riekol:

11. Nie tak sa stane, pane môj,
ale radšej poslušaj, čo ti poviem:
To pole ti dávam⁵⁾ i jaskyňu, ktorá
je na ňom, v prítomnosti synov
môjho ľudu, pochovaj svoju mŕtву.

12. Abraham poklonil sa pred
ľudom (tej) zeme,

13. a hovoril Efronovi pred obec-
ným ľudom, ktorý stál okolo: Prosim,
aby si ma vypočul: Dám ti peniaze
za pole⁶⁾: prijmi ich, a tak pochovám
svoju mŕtву na ňom.

14. I odpovedal Efron:

15. Pane môj, očuj ma! Zem, ktorú
žiadaš, hodná je štyristo siklov⁷⁾
striebra; to je kúpna cena medzi
mnou a tebou; ale čože je o to?⁸⁾ Po-
chovaj mŕtву svoju.

16. Keď to počul Abraham, od-
vážil⁹⁾ peniaze, ktoré žiadal Efron,
tak že to synovia Hetovi počuli,
štyristo siklov striebra dobrej bežnej
váhy.

17. I poistené bolo pole, niekdy
Efronovo, na ktorom bola dvojtitá
jaskyňa naproti Mambre, tak ono,
(pole) ako jaskyňa a všetko jeho
stromovie na celom tom poli vôkol.

18. za majetok Abrahamov pred
očima synov Hetových a všetkých,
ktorí vchádzali do brány toho mesta.

19. A tak pochoval Abraham Sárú,
svoju manželku, na tom poli v dvo-
jitej jaskyni, ktorá bola naproti

1) T. j. všetci jeho obyvatelia.

2) Z orientálnej zdvorilosti daruje Efron žiadané pole Abrahamovi.

3) Zo zdvorilosti Abraham nesmie prijať dar, ale ponúka kúpnu cenu.

4) Cenu 400 siklov je v našich peniazoch ťažko určiť. Aké ceny bolo striebro za časov Abra-
hamových, nevieme. Ale keď vezmeme za základ
Mojžišových síkel vo svätyni, tak jeden síkel má
cenu asi 2 kor. 80 hal. Kúpna tá cena teda bola
asi 1120 kor.

5) Je to maličkosť medzi nami; neškodno o tom
hovoríť.

6) Skutočne odvážil; lebo za tých časov nebolo
ešte razených peňazí, ale zlaté a strieborné ko-
túčky vážili sa na vážkach. Váhy boli obyčajne
z kameňa. Abraham teda odvážil žiadané striebro
dľa dobrej bežnej váhy.

1) Vedľajšia žena.

2) Dajte mi miesto pre hrob. Abraham chce
právoplatnou kúpou zaopatríť si vlastnú dedičnú
hrobku.

3) Efron, majiteľ poľa, bol prítomný. Abraham
prosí o prímluvu z orientálnej zdvorilosti.

Mambre¹⁾, to jest Hebronu v zemi Kanaan.

20. A poistené bolo to pole, i jaskyňa, ktorá na ňom bola, Abrahmovi za dedičný vlastný hrobitov od synov Hetových.

HLAVA 24.

Abraham hľadá skrze svojho staršieho a najvernejšieho sluhu nevestu pre Izáka. Namlúvenie a zasnúbenie s Rebekou.

1. Bol však Abraham už starý a vo vysokom veku, a Pán ho vo všetkom požehnal.

2. I riekol staršiemu služebníkovi svojho domu, ktorý bol ustanovený nad všetkým, čo mal: Polož svoju ruku pod moje bedrá.²⁾

3. aby som tá zaviazal prisahou na Pána Boha neba a zeme, že nevezmeš manželky pre môjho syna z dcier Kananejských³⁾, medzi ktorými bydlím:

4. ale že pôjdeš do mojej vlasti⁴⁾ a k mojej rodine, a odtiaľ vezmeš manželku pre môjho syna Izáka.

5. Služebník odpovedal: Keby nechcela tá žena prísť so mnou do tejto zeme, či mám tvojho syna nazpäť zaviesť do zeme, z ktorej si ty vyšiel?

6. I riekol Abraham: Chráň sa môjho syna niekedy nazpäť ta zaviesť.⁵⁾

1) Správnejšie: V jaskyni toho poľa u Machpely pred Mambre (východne od Mambre).

2) T. j. na svoju slabinu. Tento spôsob prisahania spomína sa ešte v. 47, 29. Z bedár dľa 46, 26. a Sud. 8, 30. pochádza potomstvo. Prisaha na bedrá Abrahamove bola prisahou na jeho potomstvo, ktoré mu Boh prisľúbil, teda i na Mesiaša.

3) Potomci, v ktorých sa Božie zjavenia a prisľúbenia dedičné mali zachovávať, mohli len so svätého manželstva verných činiteľov jedného pravého Boha pochádzať; preto Abraham nechcel, aby jeho syn vzal si za manželku Kanaanku, dcéru modlárskeho národa. Je v tom upomienka i pre naše rodiny, aby a neľachetnými a mravne kleslými rodmi manželstvi neuzavierali.

4) Do Mezopotámie, kde Abraham v meste Hárán za dlhší čas bydlil.

5) To by bolo proti Božiemu úmyslu, pre ktorý Boh Abrahama zdieľal vyvolal, i proti prisľúbeniu, že dá jeho potomkom zem Kanaan.

7. Pán Boh nebeský, ktorý ma vzal z domu môjho otca, a zo zeme, v ktorej som sa narodil, ktorý ku mne mluvil a prisahal: Tvojmu semenu dám túto zem, ten pošle svojho anjela pred tebou, a odtiaľ vezmeš manželku pre môjho syna.

8. Jestliže by tá žena nechcela ísť s tebou, nebudeš prisahou viazaný: len môjho syna ta nevod nazpäť.

9. Teda položil služebník svoju ruku pod bedro Abrahama, svojho pána, a prisahal mu na tú reč.

10. A vzal desať tiav zo stáda svojho pána, a odišiel, nesúc so sebou zo všetkých jeho dobrých vecí, a pohol sa a prišiel do Mezopotámie k mestu Náchorovmu.

11. A keď nechal ľavy políhať pred mestom pri studni vody pod večer, o tom čase, keď ženy vodu naberáť vychádzajú, riekol:

12. Pane, Bože pána môjho Abrahama, stretni sa so mnou, prosím, dnes, a učiň milosrdenstvo s pánom mojím Abrahamom.

13. Hľa, ja stojím u studne vody, a dcéry obyvateľov tohto mesta prichádzajú budú naberáť vodu.

14. Preto, keď dievčeka, ktorej poviem: Nachýľ svoj čbán, nech sa napijem, odpovie mi: Napi sa, ba i tvoje ľavy napojím: — tá bude tou, ktorú si prichystal pre svojho sluhu Izáka: a po tom poznám, že si učinil milosrdenstvo s mojím pánom.¹⁾

15. Ešte to v sebe ledva dopovedal, a hľa, vychádzala Rebeka, dcéra Batuela, syna Melchy. manželky Náchora, brata Abrahamovho, so čbánom na svojom pleci.

16. dievčeka to veľmi spanilá a panna krásna, a od muža nepoznaná. A išla ku studni a naplnila čbán, a vychádzala.

1) Necháva sa na Boha, Boh vyvolí; on volí si len znamená, po ktorých chce poznať vyvolenú; a znamená tie predpokladajú vlastnosť dobrej ženy.

17. I bežal služebník proti nej a riekol: Daj sa mi trochu vody napíť z tvojho čbána.

18. Ona odpovedala: Napi sa, pane môj; a rýchle složila čbán na svoju ruku a dala mu piť.

19. A keď pil, dodala: Ba i tvojim ľavám naberiem vody, kým sa všetky nenapoja.

20. Potom vyliala zo čbána do válova, zasa sbehla ku studni, aby nabrala vody; a nabrala a dala všetkým ľavám.

21. On díval sa mľčky na ňu, zvedavý súc, či dal Pán jeho ceste zdaru, a či nie.

22. A keď sa ľavy napily, vyňal muž zlaté naušnice, ktoré vážily dva sikly¹⁾, a tiež toľko náramkov, ťažkých desať siklov.

23. A riekol k nej: Čia si ty dcéra? Povedz mi: či jesto v tvojho otcovom dome miesta na prenocovanie?

24. Ona odpovedala: Ja som dcéra Ratuelova, syna Melchy, ktorého porodila Náchorovi.

25. A ešte riekla: I pliev, i sena je u nás prehojne, a priestranné miesto na prenocovanie.

26. Sklonil sa človek a klaňal sa Pánovi,

27. a riekol: Požehnaný Pán Boh pána môjho Abrahama, ktorý neodňal svojho milosrdenstva a svojej vernosti od môjho Pána a priamou cestou ma priviedol do domu brata²⁾ môjho pána.

28. I bežala dievočka. a v dome svojej matky zvestovala všetko, čo počula.

29. A mala Rebeka brata, menom Lámana, ten rýchle vyšiel k človekovi, kde bola studňa.

30. A keď zazrel naušnice a náramky v rukách svojej sestry, a

počul všetky slová, čo rozprávala: „Tak mi hovoril ten človek“: prišiel k mužovi, ktorý stál pri ľavách a u studnice vody:

31. a riekol k nemu: Vojdi, požehnaný Pánov: prečo stojíš vonku? Pripravil som dom (pre teba) i miesto pre ľavy.

32. A voviedol ho do hospody³⁾: i odsedlal ľavy, i dal pliev a sena, a vody na umytie nôh jeho i mužov, ktorí prišli s ním.

33. A položili pred neho chlieb. Ale on riekol: Nebudem jesť, kým nerozpoviem svojich rečí. Odpovedal mu (Láman): Hovor.

34. Tedy riekol: Som sluha Abrahama.

35. A Pán požehnal môjmu pánovi veľmi, tak že sa stal veľkým; a dal mu oviec, volov, striedra i zlata, sluhov i dievok, ľáv i oslov.

36. A Sára, manželka môjho pána, porodila môjmu pánovi vo svojej starobe syna, a tomu oddal všetko, čo mal.

37. A sprisahal ma môj pán, a riekol: Nevezmeš manželky pre môjho syna z dcér Kananejských, v ktorých zemi prebývam:

38. ale pôjdeš do domu môjho otca, a z mojej rodiny vyberieš manželku pre môjho syna.

39. A ja odpovedal som svojmu pánovi: A čo, keď žena nebude chcieť prísť so mnou?

40. Pán, riekol, pred ktorého obličajom chodím⁴⁾, pošle s tebou svojho anjela. a bude ňa spravovať na ceste: a dostaneš manželku môjmu synovi z mojej rodiny a z domu môjho otca.

41. Svobodný budeš od mojej kľatby, keby si prišiel k mojej rodine, a nedali by ti.

42. Dnes teda prišiel som ku studni vody a riekol som: Pane, Bože pána môjho Abrahama, jestliže

1) Možlivovalý strieborný síkel vážil 14.55 gr., zlatý 18.37 gr. Za časov Abrahamových viac. Miesto naušnic má hebr. prsteň do nosa pol síkla ťažký. Ženy východných kmenov i dnes majú rady takú ozdobu.

2) Hebr.: bratov, t. j. príbuzných.

3) T. j. do domu svojho ako hosta.

4) T. j. komu slúžim, koho ctím.

si ty spravoval cestu, po ktorej ja teraz idem,

43. Hľa, tu stojím pri studni vody; a panna, ktorá vyjde nabrať vody a počuje odo mňa (slová): Daj mi trochu vody napiť sa z tvojho čbánu,

44. a povie mi: I ty sa napi, i ľavám tvojim naberiem: tá bude žena, ktorú prichystal Pán pre syna môjho pána.

45. Ako ja to mlčky v sebe rozvažujem, zjaví sa Rebeka, prichádzajúca so čbánom na pleci, a sišla k studni a nabrala vody. A poviem jej: Daj sa mi trochu napiť.

46. Ona rýchle složila čbán s pleca a riekla mi: I ty sa napi, i ľavy tvoje napojím. Pil som a napojila i ľavy.

47. I spýtal som sa jej, a riekol som: Čia si ty dcéra? Ona odpovedala: Ja som dcéra Batuela, syna Náchora, ktorého mu Melcha porodila. Tu zavesil som (jej) náušnice k ozdobeniu jej tvári, a dal som náramky na jej ruky.

48. I padnúc klaňal som sa Pánovi, a dobrorečil som Pánu, Bohu pána môjho Abrahama, ktorý ma priamou cestou priviedol, aby som dostal dcéru brata pána môjho pre jeho syna.

49. Preto teraz, jestliže chcete môjmu pánovi preukázať lásku a vernosť, povedzte mi: ale jestliže sa vám iné ľúbi, i to mi povedzte, aby som sa obrátil na pravo, alebo na ľavo.

50. Tu odpovedali Lában a Batuel: Od Pána vyšla táto reč, nič iného nemôžeme ti povedať, len čo sa jemu ľúbi.

51. Hľa, Rebeka je pred tebou, vezmi ju a choď, a nech je manželkou syna tvojho pána, ako (to) povedal Pán.

52. Keď to počul sluha Abrahmov, padol na zem a klaňal sa Pánovi.

53. A vyňal strieborné a zlaté nádoby, i obleky, a dal ich Rebeke

do daru; i jej bratom a matke dal dary.¹⁾

54. I začali hostinu, jedli a pili spolu a zostali tu cez noc. Ale keď ráno služebník vstal a riekol: Prepustite ma, nech idem k svojmu pánovi:

55. odpovedali jej bratia a matka: Nech zostane dievočka aspoň desať dní u nás, a potom nech ide.

56. Nezdriavajte ma, riekol, pretože Pán spravoval moju cestu: prepustite ma, nech odidem k svojmu pánovi.

57. A riekli: Zavolajme dievočku, a spýtajme sa, ako ona chce.

58. I keď zavolaná prišla, spýtali sa: Chceš ísť s týmto človekom? Ona riekla: Pôjdem

59. Teda prepustili ju i jej pestunkú²⁾, i služebníka Abrahmovho, a jeho ľudí.

60. A priali šťastia svojej sestre, a hovorili: Ó, sestra naša, ty buď matkou tisíckrát tisícov a tvoje semeno nech vládne bránami³⁾ svojich nepriateľov.

61. Potom vysadly Rebeka a jej dievky na ľavy a šly za mužom, ktorý sa rýchle vracal k svojmu pánovi.

62. V ten čas kráčal Izák po ceste, ktorá vedie k studni, ktorej meno je (studňa) Živého a Vidiaceho, lebo v zemi južnej⁴⁾ prebýval,

63. a vyšiel rozjímať⁵⁾ na poli, keď sa už schýlil deň; a keď pozdvihol oči, videl zďaleka prichádzať ľavy.

64. Aj Rebeka zazrela Izáka, a sosedla s ľavy.

65. A riekla sluhovi: Kto je ten človek, ktorý ide poľom proti nám?

1) Pri zasnúbení dával na východe ženich neveste dary a obdarovával i jej najbližšiu rodinu, menovite rodičov a bratov.

2) Volala sa Debora. (Srov. 35, 8.)

3) T. j. mestami a ich krajinami.

4) V Negebe.

5) Iné: žiaľil, totižto nad milovanou matkou, už pochovanou v Hebrone.

riekol jej: To je môj pán. Tu vzala fchle závoj a zastrela sa.¹⁾

66. Ale služebník vypravoval Izáovi všetko, čo vykonal.

67. Izák voviedol ju do stánku áry, svojej matky, a vzal si ju za manželku: a tak veľmi ju miloval, a sa mu uľavila bolesť, ktorá ho re smrť matky stihla.

HLAVA 25.

Abrahamovi synovia z druhého manželstva, z Ketury. Smrť Abrahamova. Potomci Izmaelovi. Potomci Izákovi. Ezau predal Jakubovi prvorodenstvo.

1. Abraham vzal si inú manželku, menom Keturu.

2. Ona mu porodila Zamrana, a eksana, a Madana, a Madiana, a ezbooka a Sue.

3. A Jeksan splodil Sabu, a Dana. Dadanovi synovia boli Assuriti, Latusiti, a Loomiti.

4. Z Madiana však pochádza Efa Ofer a Henoch, a Abida, a Eldaa: šetci títo (sú) synovia Keturini.

5. I dal Abraham všetko, čo mal, zákoví;

6. synom však ženin dal dary, a doslal ich od Izáka, svojho syna, šte za svojho žitia do zeme na východ.²⁾

7. A dní života Abrahamovho bolo sto sedemdesiatpäť rokov.

8. I skončil, a zomrel v dobrej starobe, a vo vysokom veku, a plný ľnov: a pripojený bol k svojmu udu.³⁾

1) Zahallia si tvár i telo, lebo ženich a nevesta nezáli sa vidieť z tvári do tvári, dokiaľ neboli oddaní.

2) Do Arábie. V synoch Ketury, druhej manželky Abrahamovej, sv. Augustín predstavuje našich ynov sveta, ktorých svetármi nazývame. Áj týchto dáti svoj malichernými, len na oko blýkajúcimi a darmi: synovia však zasľubenia, totižto synovia pravdivé Bohu sláiaci, ako Izák, obdržávajú své dedičstvo, kráľovstvo Božie, ktoré s pokolenia na pokolenie trvá.

3) T. j. k zomrelým svojim predkom. Abraham nebol pochovaný v svojej pôvodnej vlasti, kde odpočívajú telá jeho predkov: teda tu nemôže byť oň o jeho tele: tak musíme rozumieť, že pripojený bol k svojmu ľudu podľa duše, ktorá je nehmotná.

9. A pochovali ho Izák a Izmael, jeho synovia, v dvojitej jaskyni, ktorá je na poli Efrona, syna Seora Hetejca, naproti Mambre,

10. ktoré bol kúpil od synov Heťových. Tam bol pochyvaný, on i Sára, jeho manželka.

11. A po jeho smrti požehnal Boh Izáka, jeho syna, ktorý bydllel pri studni, menovanej (studňou) Žijúceho a Vidiaceho.

12. Toto sú rody Izmaela, syna Abrahamovho, ktorého mu porodila Egyptčianka Agar, dievka Sárina,

13. a toto sú mená jeho synov podľa ich (mien) a rodov. Prvorodenec Izmaelov bol Nabajot, potom Kedar a Adbeel a Mabsam,

14. a Masma, a Duma. a Massa, 15. Hadar a Tema, a Jetur a Nafis a Kedma.

16. Títo sú synovia Izmaelovi, a to sú ich mená po ich dvoroch a dedinách, dvanásť kniežat ich kmenov.

17. A života Izmaelovho bolo sto tridsaťsedem rokov, i skončil a umrel, a bol pripojený k svojmu ľudu.

18. A býval¹⁾ počnúc od Hevily až po Sur, ktorý je proti Egyptu, keď sa ide do Assyrie. Zomrel pred všetkými svojimi bratmi.²⁾

19. Tieto sú zasa rody Izáka, syna Abrahamovho: Abraham splodil Izáka.

20. Izák, keď mal štyridsať rokov, vzal si za manželku Rebeku, dcéru Batuela syrského z Mezopotamie³⁾, sestru Lábanovu.

21. I modlil sa Izák k Pánovi za svoju manželku, preto, že bola neplodná⁴⁾: a on ho vyslyšal a dal počať Rebeke.

22. Ale stŕkali sa maľučki v jej živote, i riekla: Malo sa mi tak po-

1) Vlastne: bývali, t. j. jeho potomci.

2) Miesto „zomrel“ iní prekladajú: *stlhl*. Tak vyplnilo sa proroctvo v Izmaelovi, že bude naproti všetkým svojim bratom stavať stánky (16, 12.).

3) Teda Aramej (Sýr) z kraja Paddan Aram.

4) Za dvadsať rokov. Potomstvo treba pripisovať Božej добрôte, nie prirodzeným silám.

vodiť, prečo som ja počala? I odišla, aby sa opýtala Pána.¹⁾

23. Pán odpovedal a riekol: Dva národy sú v tvojom živote, a dva kmeny sa z tvojho lona rozdelia, a jeden ľud premôže ľud druhý, a starší bude slúžiť mladšiemu.²⁾

24. Keď prišiel čas pôrodu, hľa, v jej živote boli dvojčatá.

25. Ten, ktorý prvý vyšiel, bol ryšavý a všetek chlpatý, ako kozuch. I nazvali jeho meno Ezau.³⁾ Druhý, ktorý hneď (za ním) vychádzal, držal rukou pätu bratovu, a preto dali mu meno Jakub.⁴⁾

26. Šesťdesiat rokov mal Izák, keď sa mu narodili tieto maľučki.

27. A keď dorástli, bol z Ezaua zkúsený lovec a roľník: Jakub však, človek tichý, prebýval v stánkoch.⁵⁾

28. Izák miloval Ezaua, preto, že z jeho lovu jedával, a Rebeka milovala Jakuba.⁶⁾

29. Uvaril raz Jakub jedlo: a Ezau prišiel k nemu s poľa unavený,

30. a riekol: Daj mi z tej ryšavej váry, lebo som náramne unavený. Z tej príčiny nazvané bolo jeho meno Edom.⁷⁾

31. Riekol mu Jakub: Predaj mi svoje prvorodenstvo.

32. On odpovedal: Hľa, umieram, na čo mi bude prvorodenstvo?

33. Riekol Jakub: Teda mi prisahaj. Ezau mu prisahal a tak predal svoje prvorodenstvo.⁸⁾

1) Rebeka to považuje za zlé znamenie, preto ponašľa sa na miesto, zjavením alebo uctievaním Božím posvätené.

2) Predpovedá sa, že Mesiáš bude pochádzať z mladšieho.

3) T. j. Chlpáň.

4) T. j. „Držal za pätú.“ — „Podrazil nohu.“ — „Podviedol.“

5) Lebo bol pastierom.

6) Milovala ho viacej, preto, že vždy bol pri nej a vedela, že dľa zjavenia Božieho má mať prednosť pred starším bratom.

7) Ryšavý, červený.

8) Za okamžitý pôžitok predal práva spojené s prvorodenstvom. Ako prvorodenec mal právo, prednosť pred svojimi bratmi, „bol prvý dostojenosťou a mocou“ (49, 3.) vo svojej rodine a v celom svojom kmene: dostalo sa mu všetkého podielu z otcovského majetku; mohol mať — ak Boh inak neustanoví — aj nádej, že priateľbený Vykupiteľ

34. A tak dostal chleba a tej šošovičnej váry; jedol a pil, a odišiel; a za málo si to považoval, že predal prvorodenstvo.⁹⁾

HLAVA 26.

Putovanie Izákovy v Gerarách. Izák v Bersabe. Ženba Ezauova.

1. Vypukol¹⁾ v zemi hlad po neúrode, ktorá bola vo dňoch Abrahmových; vtedy odobral sa Izák ku Abimelechovi, kráľovi Filišťanov do Gerár.

2. I zjavil sa mu Pán a riekol: Neodchádzaj do Egypta, ale zostaň v zemi, ktorú ti poviem.²⁾

3. A buď v nej ako cudzinec, a ja budem s tebou a budem ti žehnať; lebo tebe a tvojmu semenu dám všetky tieto krajiny, a splním prisahu, ktorú som prisahal Abrahmovi, tvojmu otcovi.

(Hlava 12, 7; 15, 18.)

4. A rozmnožím tvoje semeno ako hviezdy nebeské, i dám tvojim potomkom všetky tieto krajiny; a v tvojom semene požehnané budú všetky národy zeme.

(Hl. 12, 3; 28, 14; Gal. 3, 16.)

5. Preto, že Abraham poslúchal môj hlas³⁾, a zachoval moje príkazy a rozkazy, a zadržal moje ustanovenia a zákony.

6. Tak zostal Izák v Gerarách.

7. Keď sa ho spýtovali tamojší mužovia po jeho manželke, odpo-

vyjde z jeho rodu. To všetko predal ľahkomyselné za trochu šošovice. Ezauovi podobní sú ľudia, ktorí k vôli malicherným výhodám časným, ba za cenu pekla, zriekajú sa nie tak zriedkave práva na nebeské prvorodenstvo.

1) Oba zhrabli. Ezau svojou ľahkomyselnosťou, Jakub svojou hrabivosťou a ľstou. Boh by bol našiel iný, celkom dovolený spôsob k preneseniu prvorodenstva na Jakuba.

2) Tieto udalosti stali sa pred tým, čo hlava 25. vyprávala.

3) Zkúška vŕety a dôvery Izákovej v Boha a v jeho prozreteľnosť.

4) Zvlášť keď opustil otčinu Chaldej a chcel obetovať Izáka.

edal: To je moja sestra¹⁾; lebo sa ňol priznať, že je s ním manželstvom pojená; myslél si, že by ho azda iohli zabíť pre jej krásu.

8. A keď prebehlo už veľmi mnoho ní, čo sa tam zdržoval, vyzeral Abimelech, kráľ Filištanov, z okna, a idel ho žartovať sa s Rebekou, vojou manželkou.

9. Preto povolal ho a riekol: Vidno, je to tvoja manželka. prečo si luhal, je tvoja sestra? Odpovedal: Bál som sa, že musím pre ňu zomrieť.

10. Tu Abimelech riekol: Prečo si ás oklamal? Mohol niekto z ľudu ojať k tvojej manželke, a bol by i uviedol na nás veľký hriech. I priázal všetkému ľudu a riekol:

11. Kto by sa dotkol manželky ohto človeka, smrťou umriel

12. A Izák sial v tej zemi, a dostal tom roku stonásobne; lebo požehnal mu Pán.

13. A zbohatol (ten) človek a čím alej viac prosperoval a vzráňal sa, ík že sa stal náramne veľkým:

14. mal stáda oviec a volov a čedi veľmi mnoho. Preto závideli mu ílišťinci.

15. a všetky studne, ktoré boli lužebníci jeho otca Abrahama vypali, v tom čase zarúcali a zapali zemou;²⁾

16. tak že sám Abimelech riekol zákovi: Odíď od nás, lebo stal si a o mnoho možnejším, než sme my.

17. Tedy odišiel, aby prišiel do dolia gerarského, a tam sa usadil:

18. zasa kopal iné studne, ktoré oli vykopali sluhovia jeho otca Abrahama, a ktoré po jeho smrti ílišťinci zarúcali: a pomenoval ich ými menami, ktorými ich predtým azval otec.

19. I kopal v údolí a prišli na ramaň vody.

20. Ale i tam povadili sa pastieri gerarskí s pastiermi izákovými, a hovorili: Naša je to voda; preto nazval meno studne, podľa toho, čo sa (pri nej) stalo: „Vada“.¹⁾

21. Potom kopali i druhú: i o tú sa vadili, i nazval ju „Nepriateľstvo“.²⁾

22. A odišiel odtiaľ a kopal inú studňu, o ktorú sa nevadili: preto nazval jej meno „Rozšírenie“³⁾ a riekol: Včul nás rozšíril Pán a učinil, že sa môžeme rozmnožiť v zemi.

23. Avšak z toho miesta vyšiel do Bersabe.

24. Tam sa mu zjavil Pán v tú noc a riekol: Ja som Boh Abrahama, tvojho otca, neboj sa, lebo ja som s tebou a budem ti žehnať a rozmnožím tvoje semeno pre Abrahama, môjho služebníka.

25. Teda vystavil tam oltár, a vzýval meno Pánovo, a rozostavil stánok; a rozkázal svojim sluhom, aby kopali studňu.

26. Keď na to miesto prišiel z Gerár Abimelech a Ochozat, jeho priateľ, a Fikol, vodca vojska.

27. riekol im Izák: Čo ste prišli ku mne, ku človeku, ktorého nenávidíte, a ktorého ste od seba zahnali?

28. Oni odpovedali: Videli sme, že je Pán s tebou, a preto sme si povedali: Nech bude prísaha medzi nami, a uzavríme smluvu,

29. že nám neučiníš nič zlého, ako i my nedotkli sme sa ničoho tvojho, a ničoho sme neurobili, čo by ti škodilo; ale v pokoji sme ňa prepustili, zveľadeného požehnaním Pánovým.

30. Teda pripravil im hostinu, a po jedení a pití

31. vstali ráno, a prisahali jeden druhému, a Izák prepustil ich v pokoji na ich miesto.

32. Ale hľa, ešte toho samého

1) Pokrevná. Rebeka bola dcéra bratranca Abrahamovho, Batuela. O luhaní tu dľa obyčaje hororenia hebrejského niet reči.

2) Protí smluve Abrahamovej s Abimelechom. 11, 23.)

1) Hebr.: Esek.

2) Hebr.: Sítan.

3) Hebr.: Rechóbóth.

dňa prišli služebníci Izákovi a oznámili mu o studni, ktorú boli kopali, a riekli: Našli sme vodu!

33. Preto nazval ju „Hojnosť“¹⁾; a mestu bolo dané meno Bersabe, (a tak sa menuje) až po dnešný deň.

34. Keď mal Ezau štyridsať rokov, vzal si za manželky Juditu, dcéru Beria Hetejského, a Bazematu, dcéru Elonovu z toho samého miesta.

35. Ony obidve zarmútily srdce Izákovo a Rebekino.

HLAVA 27.

Jakub dostal miesto Ezaua požehnanie od otca. Pred Ezauovou nenávisťou uteká.

1. Ale Izák sa zostarel²⁾, a jeho oči sa zatemnily, tak že nevidel. I zavolať staršieho svojho syna Ezaua, a riekol mu: Synu môj! Syn odpovedal: Tu som.

2. Rečie mu otec: Vidiš, že som sa zostarel, a neviem dňa svojej smrti.

3. Vezmi svoju zbraň, túl a luk, a vyjdi na pole, a keď niečo ulovíš,

4. priprav mi z toho pokrm, aký vieš, že ja rád mám, a prinies mi, aby som jedol, aby ti moja duša požehnala, prv než zomriem.

5. Keď to počula Rebeka, a on odišiel na pole, aby otcov príkaz vyplnil,

6. riekla svojmu synovi Jakubovi: Počula som tvojho otca, keď mluvil s Ezauom, tvojím bratom, a hovoril mu:

7. Prinies mi z tvojho lovu, a priprav jedlo, aby som jedol a požehnal ti pred Pánom³⁾, prvej než by som umrel.

8. Včul teda, synu môj. privoľ na moje rady.

9. Iď ku stádu, a prinies mi dve kozliatka najlepšie, aby som z nich

tvojmu otcovi pripravila jedlo, aké on rád jedáva.

10. Keď (mu) to zanesieš, a on bude jesť, nech ti požehná⁴⁾, prvej než by umrel.

11. On jej odpovedal: Vieš, že Ezau, môj brat, je človek chlpatý a ja som hladký,

12. jestliže ma môj otec ohmatá a zacíti, tak, — bojím sa, — bude si myslieť, že som si z neho chcel posmech spraviť, a tak privediem na seba kľatbu miesto požehnania.

13. Riekla mu matka: Nech príjde na mňa tá kľatba, synu môj: len ty poslušni moje slovo, iď a prinies, čo som ti riekla.

14. Odišiel, a priniesol, a dal to matke. Mat' pripravila jedlo, ako vedela, že jeho otec rád máva.

15. Potom obliekla mu najlepšie šaty Ezauove, ktoré mala doma,

16. a kozľacími kožkami⁵⁾ obložila mu ruky, a pokryla holú časť hrdla.

17. A dala mu jedlo, a odovzdala chleby, ktoré napiekla.

18. Keď to vniesol, riekol: Otče môj. A otec odpovedal: Počúvam. Kto si ty, synu môj?

19. Jakub riekol: Ja som Ezau⁶⁾, tvoj prvorodený; urobil som, ako si mi rozkázal; vstaň, posad sa, a jedz z môjho lovu, aby mi tvoja duša požehnala.

20. A zasa Izák riekol svojmu synovi: Ako si to mohol tak chytro

1) Mnoho platí potehnanie od rodiča na smrteľnej posteli. Ale Izákovo potehnanie tým viac platilo, že s ním spojené boli i zasľúbenia dané Abrahamovi, a prechádzaly na potehnaného Rebeka, znajúc o veľkom význame toho potehnaného, vieme, že na tom pracuje, aby ho pre svojho miláčka, Jakuba, zabezpečila. K vôli tomu odvážila by sa i otcovskú kľatbu prijať na seba (v. 18.), hoci silne verí v tom, že taká z úst bohabojného Izáka nikdy nevychádza. Ale čin Rebekin i Jakubov musíme považovať za leť mravne nedovolenú Rebeka vedela o Jakubovom vyvolení (26, 28.), nemala užívať nedovolených prostriedkov, ale mala ponechať proroctvom Božej, ktorými cestami Jakub dôjde cieľa.

2) Šat jedného druhu sýrskych kôz jemná je ako hodváb, tak že Rimania z nej hotovili vládnenky.

3) Jakub síce kúpil od Ezaua právo prvorodenstva, ale nie jeho meno; čo tu povedať, to bola rozhodne loť.

1) Správnejšie: Prísaha, ako v 31, 31. Bersabe, t. j. Studňa prísahy.

2) Keď Ezau štyridsaťročný vzal si za manželky dcéry hetejské, mal Izák 100 rokov, teraz asi 137 rokov.

3) V prítomnosti Pánovej, aby to potehnanie on potvrdil.

ješť, synu mój? A on odpovedal: Ja to vôľa Božia, aby mi tak chytré dbeho, čo som chcel.

21. I riekol Izák: Pristúp sem, nech ňa dotknem, synu mój, a zkusím, si ty mój syn Ezau, alebo nie.

22. Teda pristúpil k otcovi, a keď Izák omakal, riekol: Hlas síce je ako Jakubov, ale ruky, ruky sú Ezauove.

23. A nepoznal ho, lebo chlpaté ruky dávaly mu podobnosť staršieho brata). Teda požehnal jemu,

24. a riekol: Ty že si mój syn Ezau? Odpovedal: Som.

25. I riekol (Izák): Podaj mi jedlo z tvojho lovu, synu mój, aby ti otcov požehнала moja duša. Teda odal mu, a on jedol, podal mu i vína, a on pil;

26. potom mu riekol: Pristúp ku mne, a bozkaj ma, synu mój.

27. Pristúpil a bozkal ho. A keď sa zasíť, pocíť vŕňu¹⁾ jeho šiat, požehnal mu a riekol: Hľa, vŕňa mŕjho syna je ako vŕňa poľa plného, ktoré ožehnal Pán.

28. Nech ti dáva Boh z nebeskej rosy a z tučnosti zemskej hojnosť obilia a vína.

29. A nech ti slúžia národy, a nech a ti kmény kľanú. Buď pánom vojich bratov, a nech sa ti koria synovia tvojej matky! Kto by ti zločil, ten nech bude zlodeč, a kto by ti žehnal, (ten) nech bude požehnaním naplnený.²⁾

1) Jakub mal na sebe kľaty Ezauove, ktoré boly upáchnuté vôňou rastlín, medzi ktorými Ezau mnoho chodil po poliach. Izák, zasíť vŕňu, veril, že má Ezaua pred sebou.

2) Že Jakub dostal požehnanie prvorođeného, o bolo podľa vŕle Božej; že ho však obdržal akže ešť a kľam, to bolo proti vŕli Božej. Izák i Ezau, Rebeka i Jakub, všetci sa prevínili; ale museli za to i trpieť. Izák za tú svoju slabosť, že dával prednosť a prial požehnanie svojmu staršiemu synovi, bol tým trestaný, že musel proti svojej vŕli prenešť prvorođenské požehnanie a s ním spojené výhody na Jakuba a toto prenesenie i za právoplatné uznať. Ezau za svoju ľahkomyselnosť a pohrdáťstvo trestaný bol stratou prvorođenského práva a otcovského požehnanie. Rebeka bola trestaná

30. Sotvaže Izák dohovorel a Jakub vyšiel von, prišiel Ezau,

31. a priniesol otcovi uvarené jedlo z lovu, a riekol: Vstaň, oťče mój, a jedz z lovu svojho syna, aby mi požehнала tvoja duša.

32. I riekol mu Izák: Ktože si ty? On odpovedal: Ja som tvoj prvorođený syn Ezau.

33. Tu zľakol sa Izák náramne, a nad všetko uverenie sa diviac, riekol: Ktože je teda ten, ktorý mi predtým priniesol zverinu, ktorú ulovil, a ja som jedol zo všetkého prvej, než si ty prišiel? A požehnal som mu, a zostane požehnaným.³⁾

34. Keď Ezau otcove slová počul, zareval hlasom veľkým, a ohromený riekol: I mne požehnaj, oťče mój.

35. A on riekol: Prišiel tvoj brat podvodne, a odniesol tvoje požehnanie.

36. Ale on doložil: Právom nazvané je meno jeho Jakub, lebo, hľa, už druhý raz ma podrazil; moje prvorođenstvo prvej odňal, a teraz zasa uchvátil moje požehnanie. A zasa riekol otcovi: Či si nezadržal i pre mňa požehnanie?

37. Odvetil Izák: Jeho som ustanovil za pána nad tebou, a všetkých jeho bratov podriadil som jeho službe; obilím a vinom opatril som ho, a tebe po týchto veciach, synu mój, čo ešte môžem učiť?

38. I riekol mu Ezau: Či len to jedno požehnanie máš, oťče mój? Prosím ňa, i mne požehnaj. A keďže veľkým nariekaním plakal,

39. Izák dojatý riekol mu: V tuku zeme a v nebeskej rose shora —

40. bude tvoje požehnanie.⁴⁾ Budeš

dlhým odlúčením od svojho miláčka Jakuba. A Jakubovi nastal teraz celý rad zľúch a bied; on oklamal svojho brata, a jeho ošudil brat jeho matky.

1) Nadprirođeným spôsobom osvietený, poznáva, že v tom, čo sa stalo, bola vôľa Božia; on sa jej poddáva. Zostane požehnaným.

2) Podľa Vulgaty žehná Izák Ezauovi ako predtým Jakubovi. Podľa hebrejského malo by sa prekladať: Ďaleko od tučnosti zeme bude tvoje sídlo a ďaleko od rosy nebeskej shora. Tak to i sú-

žiť od meča¹⁾, a bratovi svojmu budeš slúžiť: ale príjde čas, že jeho jarmo strasieš a složíš so svojho krku.²⁾

41. Preto Ezau nenávidel vždycky Jakuba pre požehnanie, ktorým mu požehnal otec, i riekol vo svojom srdci: Prejdú dni smútku za mojím otcom, a zabijem Jakuba, svojho brata.³⁾

42. Keď to oznámili Rebeke, dala zavolať Jakuba, svojho syna, a riekla mu: Hľa, tvoj brat Ezau sa vyhraža, že ťa zabije.

43. Preto teraz, synu môj, poslušni môj hlas, sober sa a uteč k Lábanovi, môjmu bratovi, do Háranu.

44. A zostaň u neho za niekoľko dní, dokiaľ sa neutíši zúrivosť tvojho brata,

45. a neprestane jeho hnev a nezabudne na všetko, čo si mu urobil; potom ja pošlem, a dám ťa priviesť ztadiaľ sem. Prečo by som mala oboch synov zbavená byť v jeden deň?⁴⁾

46. I riekla Rebeka Izákovi: Znovať sa mi žiť pre dcéry Hetove; mal by si Jakub vziať ženu z národa tej zeme, radšej nech nežijem.⁵⁾

vlastosti lepšie zodpovedá, i dejiny potomstva Ezauovo a číše Edomitov dokazujú. Ezau usadil sa v pohorí Seir, ktoré bolo južne od Negebu až k púšti Faron. Neakorárne bydleli Edomiti aj vo vrchovatinách krajoch východne od Araby. Väčšia časť tohoto územia je vrchovina a púšť. Teda „ďaleko od tučnosti zeme“ bola skutočne zem Edomitov, kdežto dedičstvo Jakubovo, Kanaan, bola zem úrodná. Z tejto príčiny Ezau nebude žiť z obrábkovania zeme, ale od meča.

1) T. j. ako výbojný a lúpežnícky národ zväčša z vojenských koristi živil sa bude.

2) Správnejšie: „A hoci sa budeš namáhať, či azda strasieš jeho jarmo so svojho krku?“ Za časov Salomónových namáhal sa Edomit Adad (3. Kráf. 11.), ležal sa Edomitom darilo proti Joramovi. (4. Kráf. 8, 20—22.) Amaziáš ich síce zasa podmanil, ale už sa Achaza na osvobodili a ostali slobodnými až do časov Machabejských: Judas Machabejský ich porazil a Ján Hyrkanaký prinútil ich podrobiť sa obriezke.

3) Chcel vyčkat smrti otcovu a vykonanie obvyklých pohravných obrádov, a potom len zabíť Jakuba a zaujať i jeho dedičstvo. Za života otcovho bál sa jeho kľatby.

4) Keď Ezau zabije Jakuba, priateľ zabitého zabije vraha Ezaua. (4. Mojš. 35.)

5) Rebeka nechce, aby Jakub bez otcovho dovolenia odišiel do Mezopotámie; hľadá príčinu takú, pre ktorú Izák prepustil Jakuba.

HLAVA 28.

Jakub uteká pred hnevom Ezauovým do Mezopotámie. V šírom poli vo snách zjavuje sa mu Boh. Jakubov sľub.

1. Zavolať teda Izák Jakuba a požehnal ho, i prikázal mu a riekol: Neber si manželky z rodu kananej-ského,

2. ale ber sa a id' do sýrskej Mezopotámie¹⁾, do domu Batuela, otca tvojej matky, a vezmi si ztadiaľ manželku z dcér Lábara, tvojho ujca.

3. A všemohúci Boh nech ti žehná a dá ti vzrastu, a rozmnoží ťa, aby z teba zástupy ľudí boly.

4. A nech ti dá požehnanie Abrahamovo, i tvojmu semenu po tebe, aby si za svoju dostal zem, v ktorej sa ako cudzinec zdržuješ, ktorú tvojmu dedovi zaslúbil.

5. A keď ho Izák prepustil, odišiel a prišiel do sýrskej Mezopotámie k Lábanovi, synovi Batuela Sýrskeho, bratovi Rebeky, jeho matky.

6. Keď však Ezau videl, že jeho otec požehnal Jakubovi, a poslal ho do sýrskej Mezopotámie, aby si odtiaľ vzal manželku, a že mu po požehnaní prikázal a riekol: Nevezmi si manželky z dcér Kananejských: (Gen. 28, 35.)

7. a že Jakub, poslušný svojim rodičom, odišiel do Sýrie:

8. spozoroval, že jeho otec nerád vidí dcéry kananejské:

9. odišiel k Izmaelovi, a krom tých, ktoré už mal, vzal si za manželku Maheletu, dcéru Izmaela, syna Abrahamovho, sestru Nabajotovu.

10. Teda Jakub vyšiel z Bersabe a šiel do Háranu.

11. I keď prišiel na jedno miesto²⁾, a chcel tam prenocovať, lebo už bolo po západe slnca, vzal si z kameňov,

1) Do mesta Hárán, ktoré mesto bolo vzdialené osem dní cesty. Srov. v. 10.

2) Jakub nevedel, že je na mieste, ktoré už Abraham vystavením oltára pravého Boha posvätil. (12, 8.)

toré tu ležaly, podložil si pod hlavu, spal na tom mieste.

12. Tu videl vo snách rebrík, ktorý táľ na zemi a vrchným svojím koncom dotýkal sa neba; a anjeli Boží hodili po ňom hore i dolu.¹⁾

13. A Pán stál nad rebríkom a iekol mu: Ja som Pán, Boh Abrahama, tvojho otca, a Boh Izákov. Ľem, na ktorej spíš, dám tebe a vojmú semenu. (Gen. 35, 1; 48, 3.)

14. A tvoje semeno bude ako orach zeme; a ty budeš sa rozširovať na západ a na východ, a na poľnoc, a na poludnie: *a požehnané budú v tebe a v semeni tvojom všetky pokolenia zeme.*

(Deut. 12, 20; Gen. 28, 4.)

15. A ja budem ti strážcom, kamkoľvek sa pohneš, a zasa ťa prirediem do tejto zeme; neopustím ťa, dokúď nespĺním všetko, čo som sľúbil.²⁾

16. A keď sa Jakub zo sna prebudil, riekol: V pravde, Pán je na tomto mieste³⁾, a ja som nevedel.

17. A naľakal sa a riekol: Jak rozno je toto miesto! Nieto tu iného, len dom Boží, a brána nebeská.⁴⁾

18. Preto keď Jakub ráno vstal, vzal kameň, ktorý si bol pod hlavu položil, a postavil ho na pamätné

znamenie⁵⁾, a polial ho svrchu olejom.⁶⁾ (Gen. 31, 13. 48.)

19. A nazval meno mesta Betel, ktoré sa predtým volalo Luza.

20. Zaviazal sa i sľubom a riekol: Jestliže bude so mnou Pán a bude ma ochraňovať na ceste, ktorou ja idem, a dá mi chlieb za pokrm a rúcho za odev⁷⁾:

21. a šťastlive sa vrátim do domu svojho otca: Pán bude mi Bohom.

22. a kameň, ktorý som postavil na pamätné znamenie, nazývať sa⁸⁾ bude domom Božím: a zo všetkých vecí, ktoré mi dáš (požehnáš), budem ti obetovať desiatky.

HLAVA 29.

Jakub prišiel do Háránu. Slúžil Lábanovi za Rachel. Rod Lín.

1. Teda Jakub bral sa ďalej a prišiel do východnej zeme.

2. A videl studňu na poli, aj tri krdle oviec, ktoré ležaly pri nej: lebo z nej napájali stáda, a jej vrch sa veľkým kameňom zavieraľ.⁹⁾

3. A bola obyčaj, že keď sa všetky krdle posháňaly, odvažovali kameň, a keď sa stáda napojily, zasa (ho) na vrch studne kladli.

4. I riekol pastierom: Bratia, odkiaľ ste? Odpovedali: Z Háránu.

5. A pýta sa ich Jakub: Či poznáte Lábanu, syna Náchorovho? Riekli: Poznáme.

1) Rebrík, ktorý Jakub vo sne videl, je krásnym obrazom Božej prozreteľnosti. (Corn. a Lap.) Anjeli ú služebníci Boží, schádzajú na zem, aby vykonali rozkaz Boží: vychádzajú po vykonaní rozkazu Jeho a novými prabami a záležitosťami ľudí k trónu ložiemu. Týmto vo sne videným obrazom dostalo sa Jakubovi, samotnému, opustenému, ďaleko od otcovského domu, hornej dôvery k Božej prozreteľnosti.

2) Jakub odliel z domu prestrašený, keďže mu Kzau zavrúdením vyhrožoval. Trápiť ho i odvrodny skutok, ktorého sa proti bratovi domstil: no i do budúcnosti sa bojázlivu díval, nevediac, čo naňho v cudzom svete čaká, preto zaneštiešenie bolo jeho srdce, i rozličné úzkostlivé nýšlienky ho rozrývaly. A tu, hľa, prichádza mu i potešenie sám Boh, aby ho upevnil v tom, že všetko vie a vidí, aj najtajnejšie mysle nášho, a v trdných chvíľach že je kotvou našej nádeje.

3) Zvláštnym spôsobom prítomný.

4) Dom Boží, totižto brána nebeská.

1) Za pamätný kameň, ktorý k úcte Božej posvätil. Keď sa Jakub z Mezopotámie šťastne vrátil, vystavil tu oltár Pánovi. (35, v. 1, 7.)

2) Olej je symbol posvätenia.

3) Jak akromná je tu prosba Jakubova na Pána Boha. Neprosí o nič iného, len aby mal každodenný chlieb a čím nahotu zaokrýť. Za to chce a sľubuje Pánu Bohu vždycky verne slúžiť. No Pán Boh vyvažal skromné jeho prosby, počehnal mu i viac. Hľa, jak krásne naučenie pre terajší hmotársky svet, ktorému i sv. Pavel privoláva: „Majúc čo jesť a čím sa priodievať, a tým spokojní budme!“

4) Má byť.

5) Proti silcu a piesku z pôsti sem viatemu. I proti cudzin. Studne v týchto suchých krajoch bývajú majetkom jednotlivých rodín alebo kmenov: cudzi si len s dovolením majiteľovým amú vody nabráť, nie zriedka len za plat.

6. Má sa dobre? — Dobre, odpovedajú; hľa, tam prichádza Rachel, jeho dcéra, so svojim stádom.

7. I riekol Jakub: Je ešte dlho deň, ani je nie ešte čas, aby sa dobytok do ohrád (stáj) zaháňal; teda napojte ovce a zažeňte ich zasa na pašu.

8. Oni odpovedali: Nemôžeme, dokiaľ sa všetek statok nesoženie ¹⁾ a neodvalíme kameňa so studne, aby sme napojili stáda. ²⁾

9. Ešte sa shovárali, a hľa, Rachel prišla s ovcami svojho otca: lebo stádo ona pásala.

10. Keď ju Jakub videl a dozvedel sa, že mu je sestrenicou, a ovce (že sú) Lábanove, jeho ujcove: odvalil kameň, ktorým sa studňa zavierala.

11. a napojil krdeľ. Potom ju pobožkal ³⁾; povýšil svoj hlas a plakal,

12. a povedal jej. že je brat jej otcov, a syn Rebečin. ⁴⁾ A ona, pribehnúc, oznámila to svojmu otcovi.

13. Keď otec počul, že prišiel Jakub, syn jeho sestry, vybehol proti nemu, a objal ho a vybozkával ho a viedol do svojho domu. A keď sa dozvedel príčiny cesty,

14. odpovedal: Si moja kosť a moje telo. ⁵⁾ A keď sa naplnili dni jedného mesiaca,

15. riekol mu: Či preto, že si môj brat, darmo mi budeš slúžiť? Povedz mi, aká má byť tvoja mzda.

16. Mal však (Lában) dve dcéry; meno staršej Lia a mladšia volala sa Rachel.

17. Ale Lia mala kapravé oči ⁶⁾:

Rachel bola krásna v tvári a spanilej postavy.

18. Túto miloval Jakub a riekol: Budem ti slúžiť za Rachelu, mladšiu tvoju dcéru, sedem rokov. ¹⁾

19. Lában odpovedal: Lepšie, keď ju za teba dám, nežli za iného muža; zostaň u mňa.

20. Tak slúžil Jakub za Rachelu sedem rokov: a zdalo sa mu to ako málo dní pre veľkosť lásky.

21. Potom riekol Lábanovi: Daj mi moju ženu, lebo čas je už vyplnený, abych vošiel k nej.

22. Lában pozval veľký počet priateľov na hostinu, a učinil svatbu.

23. A večer uviedol k nemu Liu, svoju dcéru,

24. a dal jej dievku, menom Zelfu. Tedy Jakub dľa obyčaja všiel ku nej, a keď bolo ráno, videl Liu. ²⁾

25. I riekol svojmu svokrovi (testovi): Čože si mi to chcel vykonať? Či som ti ja neslúžil za Rachelu? Prečo si ma oklamal?

26. Odpovedal Lában: Nie je tu u nás taká obyčaj, že by mladšie prvej vydávali. ³⁾

27. Vyplň (už) týždeň tejto svatby, a dám ti aj túto za službu, v ktorej slúžiť budeš u mňa ešte druhých sedem rokov.

28. Privolil žiadosti, a keď minul týždeň, vzal si Rachelu za manželku,

29. ktorej dal otec Balu za dievku.

30. Tak konečne došiel žiadanej svatby, a dal prednosť v láske druhej nad prvú, i slúžil u neho ešte iných sedem rokov. ⁴⁾

31. Keď však Pán videl, že po-

¹⁾ Kým i Rachel neprijde. Tuším to bola studňa Lábanova a jeho rodiny.

²⁾ Studňu otvorili na krátko len vtedy, keď už bol statok poskákajúci, preto, lebo pri dlhšom otvorení bola by sa zohriala na veľkom úpeku slnka a pôstou ženčie sa vichre boly by do studne plnku nasmetaly.

³⁾ To bola obyčaj medzi najbližšou rodinou.

⁴⁾ Syn Lábanovej sestry (Rebeky), teda vnuk Lábanov.

⁵⁾ Veď si môj pokrevný, môžeš sa teda celkom tak cítiť, ako doma.

⁶⁾ Slabé, bez lesku, mdlé.

¹⁾ Nemal ničoho, že by bol mohol Rachelinmu otcovi a jej rodine dať obyčajné dary, preto poďakoval Jakub za Rachel sedemročnú službu.

²⁾ Podvod ten sa Lábanovi veľmi ľahko mohol podariť, keďže nevesty husto zastreň prívádzaly sa ku ženichom. (Srov. 24, 65.)

³⁾ Vyťažka: Lában sa vyhovára až potom, keď Jakub videl, že ho oklamal. Lábanovi ide o to, aby mu Jakub dlhšie slúžil.

⁴⁾ Hoci oklamáný, predsa smiloval sa nad staršou Liou a neprepustil ju, aby, ako hovorí sv. Augustín, nevydal ju verejnému posmechu.

řda Liou, otvoril jej život a sestra ostala neplodná.

32. I počala (Lia) a porodila syna, nazvala jeho meno Ruben¹⁾ a iekla: Videl Pán moje snižovanie, ž ma bude môj muž milovať.

33. A zasa počala a porodila syna, riekla: Ponevác očul Pán, že som potupe, dal mi aj tohoto. A nazvala jeho meno Simeon.²⁾

34. Počala i po tretie, a porodila ieho syna: i riekla: Aj, teraz prífne u mne môj muž, lebo som mu roch synov porodila. A preto nazvala jeho meno Levi.³⁾

35. Počala po štvrté, a porodila yna a riekla: Teraz oslavovať buem Pána. A preto nazvala ho Juda⁴⁾, prestala rodiť.

HLAVA 30.

statné dietky Jakubove. Narodenie Jozefovo. Smluva Jakubova s Labanom.

1. Keď Rachel videla, že je neplodná, závidela svojej sestre, a iekla svojmu mužovi: Daj mi deti, čo ináč zomriem.⁵⁾

2. Jakub rozhneval sa na ňu a dpovedal: Či som ja Boh, ktorý ťa ozbavil plodu tvojho života?⁶⁾

3. Ale ona povedala: Mám dievku ľalu; vojdi k nej, nech rodí na mojom lone a mám z nej synov.⁷⁾

4. I dala mu Balu za ženu: ktorá,

5. keď k nej vošiel muž, počala porodila syna.

6. Tu riekla Rachel: Prisúdil mi ťan (pravdu), a vyslyšal môj hlas, dal mi syna; a preto nazvala jeho meno Dan.⁸⁾

7. A zasa počala Bala a porodila druhého,

8. pre ktorého riekla Rachel: Boh dal mi zápasíť s mojou sestrou⁹⁾, a zvíťazila som. A nazvala ho Neftali.¹⁰⁾

9. Keď však Lia cítila, že by prestala rodiť, dala svojmu mužovi svoju dievku Zelfu.

10. Keď tá počala a porodila syna,

11. riekla (Lia): Šťastlive! A preto nazvala jeho meno Gad.¹¹⁾

12. Zelfa porodila i druhého.

13. A Lia riekla: To je na moje blahol! Blaženou ma budú nazývať ženy. Preto pomenovala ho Aser.¹²⁾

14. Vyšiel však Ruben počas pšeničnej žatvy na pole, našiel mandragory¹³⁾: a priniesol ich svojej matke Lii. I riekla Rachel: Daj mi časť z mandragór tvojho syna.

15. Ona odpovedala: Či sa ti zdá málo, že si mi odňala môjho muža, ešte aj mandragory môjho syna chceš vziať? Rachel riekla: Nech teda spí s tebou tejto noci za mandragory tvojho syna.

16. A keď sa Jakub vracal podvečer s poľa, vyšla Lia proti nemu, a riekla: Ku mne vojdeš, lebo som si ťa najala za mzdu mandragór svojho syna. Tedy spal s ňou tej noci.

17. A Boh vyslyšal jej prosby, i počala a porodila piateho syna,

18. a riekla: Dal mi Boh mzdu, lebo som dala svoju dievku svojmu mužovi. A nazvala jeho meno Izachar.¹⁴⁾

19. A Lia opäť počala a porodila šiesteho syna,

1) Syn videnia čiže opatery.

2) Syn slykania.

3) Syn pripojenia, čiže prífnutia.

4) Syn chvály, dobrorečenia.

5) Od zármutku.

6) Domnieval sa, že som ja ako Boh, abyeh i učinil z neplodnej plodnou? Nežiadaj odo mňa ľodu, lež vypros si ho od Boha, ktorý ťa učinil oplodnou.

7) Aby som aspoň jej dietky za svojich synov ríjala.

8) Sudra.

1) Hebr.: Riadenie Božie som získala pri svojej sestre, alebo: Boj o Boha som bojovala so svojou sestrou. Latinské doslovne: Boh ma s mojou sestrou srovnal; ba ja viac platím, nežli ona.

2) Bojovník.

3) Šťastie.

4) Blazený.

5) Hebr.: dudaim (láskavec). Dľa domnenia mnohých je to lekárska bylina „Atropa mandragora“, o ktorej sa myslelo, že pôsobí plodnosť, ktorú si Rachel tak veľmi žiadala.

6) Muž mzdy, odplaty.

20. a riekla: Boh ma obdaril darom dobrým; môj muž bude i teraz so mnou, preto, že som mu porodila šesť synov: a preto nazvala jeho meno Zabulon.¹⁾

21. Potom porodila dcéru, menom Dinu.²⁾

22. Pán pamätal i na Rachelu, vyslyšal ju, a otvoril jej život.

23. Ona počala a porodila syna, i riekla: Boli odňal moje pohanenie!

24. A nazvala jeho meno Jozef³⁾ a riekla: Pridaj mi Pán i druhého syna!

25. Keď sa však Jozef narodil, riekol Jakub svojmu svokrovi (testovi): Prepust' ma, nech sa vrátim do vlasti, a do svojej zeme.

26. Daj mi moje manželky a dietky, za ktoré som ti slúžil, aby som odišiel, veď znáš službu, ako som ti slúžil.

27. Riekol mu Laban: Nech najdem milosť pred tvojima očima:⁴⁾ Zo zkušnosti som poznal, že mi Boh žehnal pre teba.

28. Urči svoju mzdu, jakú ti mám dať.

29. Ale on odpovedal: Ty vieš, ako som ti slúžil, a jak veľkým stal sa pod mojou rukou tvoj majetok.

30. Málo si mal, keď som prišiel k tebe, a teraz si boháčom: i žehnal ti Pán, ako som k tebe vkročil. Preto spravdivé je, aby som sa i ja už raz postaral o svoj dom.

31. I riekol Laban: Čo ti mám dať? A on na to: Nič nechcem⁵⁾; ale ak učiniš, čo žiadam, budem ďalej pásť a ostríhať tvoje stáda.

32. Prejdi do kola všetky svoje stáda a vylúč všetky ovce pestré a strakavé, a čo je čiernastého, flakovitého a pásikovateho tak medzi ov-

cami jako medzi kozami, (to) bude moja mzda.¹⁾

33. A to dnes-zajtra osvedčí moju spravdivosť. Keď príjde čas, ktorý ty ustanoviš: a všetko, čo nebude strakavé a flakovité a čiernasté tak medzi ovcami jako medzi kozami, nech ma viní z krádeže.²⁾

34. I riekol Laban: Vďaka prijímam, čo pýtaš.

35. A ešte ten deň vylúčil strakavé a flakovité kozy a ovce a kozlov a baranov a všetko, čo malo v stáde jednakú farbu, to jest bielu a čiernu vlnu, dal do rúk svojich synov.³⁾

36. A uložil medzi sebou a zaťom, ktorý pásol ostatné jeho stáda, priestor diaľky cesty troch dní.⁴⁾

37. Tu Jakub nabral zelených prútov topofových a mandľových a javorových a zčiasťky ich olúpaj a keď bola kôra pooblupovaná, tam, kde boly olúpané, ukázala sa bielosť a kde boly celé, zostaly zelené a na ten spôsob dostaly rozličnú farbu.

38. Potom pokládol ich do válovov, do ktorých sa voda vylievala: aby, keď prídu stáda piť, maly prúty pred očami, a zahľadiac sa do nich, počínaly.

1) Hebr.: Prejdem dnes cez všetky tvoje stáda a vylúčim z nich každé dobyľca pestré a strakaté: a každé čiernasté medzi ovcami a strakaté a pásikovaté medzi kozami; a také bude moja mzda. Jakubov návrh zakladá sa na skutočnosti, že na východe kozy sú riadne čierne alebo hnedé, teda tmavé, len zriedka biele alebo strakavé, a ovce sú najviac biele.

2) Hebr.: A potom osvedčená bude moja spravdivosť; keď príjde na moju mzdu: čokoľvek nebude pestrého alebo strakatého medzi kozami a čiernastého medzi ovcami, za krádež bude mi počítané.

3) Hebr.: A odlúčil (Laban) toho dňa pásikovatých a strakatých kozlov a všetky pestré a strakaté kozy a všetko, na čom boly miesta biele, a všetko čiernasté medzi ovcami a dal do rúk svojich synov. Laban sám odlučuje, aby medzi dobytkom riadnej farby neostalo iného zvierata na jeho škodu.

4) Laban zasa oklamal a osúdil Jakuba; ani tie strakavé kozy a čierne ovce, ktoré boly v stáde, mu nenechal, ani v budúcnosti nechce mu dopriať väčšie mzdy. Ale mádra opatrosť Jakubova a nadovšetko riadenie Boha učinilo, že to pre Jakuba lepšie vypadlo.

1) Úcta, dar; ale i bydlenie.

2) Súd.

3) Prírastok.

4) Zostať so mnou.

5) Nikakej určitej a ustálenej pláce; len to, čo nasleduje.

39. I stalo sa, že ovce pri honení zahľadely sa na prúty a kotily fľakovité a strakaté a všakovkej farby (jahňatá). ¹⁾

40. A Jakub rozdelil stádo ²⁾, a pokládol prúty do válovo pred oči baranom: a všetko, čo bolo biele a čierne ³⁾, bolo Labanovo: ostatné však Jakubovo, a stáda boli od seba oddúčené.

41. A keď prvého času ovce pripúšťali, Jakub kladol prúty do nápojných válovo pred oči baranom a ovciam, aby na ne hľadiac, počínaly.

42. Ale keď bývalo pozdné pripúšťanie a posledné počínanie, nekladol ich (prúto). Tak stalo sa, že pozdné dostaly sa Labanovi a prvé Jakubovi. ⁴⁾

43. I zbohatol ten človek nad mieru, a mal množstvo dobytká, služiek a sluhov, tiav a oslov.

HLAVA 31.

Jakub so ženou, dieťkami a stádom na úteku od Labana. Jeho smluva s Labanom.

1. Keď však počul reči synov Labanových, ktorí hovorili: Pobral Jakub všetko, čo mal náš otec, a z jeho majetku obohatený stal sa slávnym.

2. Spozoroval tiež, že tvár Labanova nebola k nemu tak, ako včera a predvčerom, ⁵⁾

3. zvlášťne keď mu riekol Pán: Vráť sa do zeme svojich otcov a k svojmu rodu, i budem s tebou;

¹⁾ Chytrácky tento skutok Jakubov dá sa tým vyhovoriť, že ináč od lakomého Labana spravdivéj mzdý nemohol sa ústať.

²⁾ Dľa hebr. je vo v. 40. len o ovciach reč. Jakub oddiľil ovce a obrátil tvár oviec k strakavému baranovi a ku všetkému čiernemu v stáde Labanovom, a svoje stádo postavil osobitne a neobrátil ho k stádu Labanovmu. Čierne a strakavé ovce mali byť Jakubove, biele Labanove.

³⁾ Dľa Vulg.: Biele ovce a čierne kozy.

⁴⁾ Dľa hebr. v. 41.: Kedykoľvek silnejšie pripúšťané bývaly, kladol Jakub tie prúty pred oči ovciam do válovo, aby hľadiac na prúty počínaly. V. 42. Ale keď slabý dobytok pripúšťaný býval, nekladol ich. Preto slabý plod dostal sa Labanovi a silný Jakubovi.

⁵⁾ T. j. ako predtým.

4. poslal a dal zavolať Rachelu a Liu na pole, kde ovce pásol,

5. a riekol im: Vidím tvár vášho otca, že je nie ku mne tak ako včera a predvčerom: ale Boh môjho otca bol so mnou. ¹⁾

6. A vy samy viete, že som zo všetkých síl slúžil vášmu otcovi.

7. Ale váš otec ma klamal a desaťkrát zmenil moju mzdu, ale nedopustil mu Boh, aby mi škodil.

8. Keď to riekol: Strakavé nech budú tvoja mzda: všetky ovce kotily strakavý plod: a keď naopak riekol: Všetky biele dostaneš za mzdu: všetky stáda kotily biele.

9. Tak vzal Boh majetok vášmu otcovi a dal (ho) mne.

10. Lebo keď prišiel čas, v ktorom sa ovce honily, ja zdvihol som svoje oči a videl som vo sne, že samci, ktorí sa so samicami schádzali, boli strakaví a fľakaví a všelijakej farby.

11. I riekol anjel Boží ku mne vo sne: Jakube! A ja som odpovedal: Tu som.

12. On riekol: Pozdvihi svoje oči a vidz, že všetci samci, ktorí schádzajú sa so samicami, sú strakaví, fľakaví a bodkaví. Lebo som videl všetko, čo tebe Laban robil.

(Gen. 28, 18.)

13. Ja som Boh z Betelu ²⁾, kde si kameň pomazal, a mne sľub učinil. Teraz teda vstaň a vyjdi z tejto zeme a navráť sa do zeme svojho narodenia.

14. I odpovedaly Rachel a Lia: Či nám azda ešte niečo zostalo v statkoch a v dedictve domu nášho otca?

15. Či nepovažoval nás ako za cudzie? A predal nás i cenu našu strovil. ³⁾

¹⁾ Nevyzvaný, ako by ospravedlňoval sa, že on Labana neokradol, ani mu škody v stáde nečinil: a keď mu Boh požehnával, keď akoby spolu s ním hospodáril, či mal odstrániť od seba žehnajúcu pravicu Božiu?

²⁾ Ten Boh, ktorý sa ti bol ukázal v Betele.

³⁾ Predal nás tebe za službu, ktorú si uňho za roky konal; a čo si ty svojou usilovnosťou nadobudol, to on sebe prirátal, to on strovil, a tak nás i teba ukrivdil.

16. Ale Boh vzal bohatstvo nášmu otcovi a dal ho nám a našim synom: preto učin všetko, čo ti Boh rozkázal.

17. A tak Jakub vstal, vysadil svoje dievky a manželky na favy a odišiel.

18. I sobral všetok svoj majetok, i stáda a všetko, čo v Mezopotamii nadobudol, a šiel k Izákovi, svojmu otcovi, do zeme Kanaan.

19. Toho času bol Laban odišiel strihať ovce ¹⁾, a Rachel ukradla modly ²⁾ (bôžikov) svojho otca.

20. A Jakub nechcel prezradiť svojmu svokrovi, že utečie.

21. A keď odišiel sám i so všetkým, čo mu po práve patrilo, a preplavil sa cez rieku ³⁾, šiel proti hore Galaad. ⁴⁾

22. Na tretí deň oznámili Labanovi, že Jakub zutekal.

23. Tu on vzal so sebou svojich bratov, prenasledoval ho za sedem dní a dohonil ho na hore Galaad.

24. Ale videl vo sne Boha, ktorý mu hovoril: Chráň sa niečo trpkého hovoriť proti Jakubovi.

25. Už bol Jakub na hore svoj stánok postavil: keď ho so svojimi bratmi dohonil, a na tej istej hore Galaad stánok rozložil.

26. A riekol Jakubovi: Prečo si tak učinil, že si potajomky odviedol moje dcéry, ako mečom zajaté?

27. Prečo si chcel bez môjho vedomia utiecť a nechcel si mi oznámiť, aby som ťa bol vesele odprevadil so spevom, s bubny a citarami?

28. Nedoprial si mi pobozkať svojich synov a svoje dcéry; nemúdre si robil. A teraz iste

29. mohla by sa ti moja ruka zlým odplatiť, ale Boh vášho otca mi večra ¹⁾ riekol: Chráň sa niečo trpkého hovoriť oproti Jakubovi.

(Srov. 48, 16.)

30. Ale nechže je tak, tebe žiadalo sa ísť k tvojim a tvojou túžbou bol dom tvojho otca: prečo si mi však ukradol mojich bohov?

31. Jakub odpovedal: Že som bez tvojho vedomia odišiel, to stalo sa preto, lebo som sa bál, že mi násilne vezmeš svoje dcéry.

32. Ale že ma z krádeže viníš: u kohokoľvek najdeš svojich bohov, (ten) nech bude zabitý pred našimi bratmi: Hľadaj a čo svojho u mňa najdeš, ber. To hovoril nevediac, že Rachel modly ukradla.

33. Teda vošiel Laban do stánku Jakubovho a Liaiho, a (do stánku) oboch dievok a nič nenašiel. A keď vošiel do stánku Rachelinho,

34. ona chytro schovala modly pod sedlo, ktoré na fave býva, a sadla si naň, a keď celý stánok prekotal a nič nenašiel,

35. riekla: Nech sa nehnevá môj pán, že nemôžem vstať pred tebou ²⁾: lebo priam teraz sa mi podľa ženskej obyčaje prihodilo. Tak bola sklamaná pečlivosť hľadajúceho.

36. A naduril sa Jakub a karhave riekol: Pre jakú moju vinu a pre jaký môj hriech si sa tak za mnou rozpálil,

37. a poprekutával všetok môj nábytok? Čo si našiel zo všetkého majetku svojho domu? Ukáž tu pred mojimi a tvojimi bratmi, a nech súdia medzi mnou a tebou.

38. Preto som bol dvadsať rokov s tebou? Tvoje ovce a kozy neboly

¹⁾ Strihačka bývala spojená s radovánkami: kým sa Laban pri nich zabavil, Jakub dostal čas k úteku.

²⁾ Boly to figúrky z niečoho vykresané, ktorým Laban vo svojom dome, vedľa pravého Boha nejakú úctu preukazoval. Týchto domácich bôžikov (theraphim) dopytovali sa na svoje Mastie alebo nešťastie. Rachel ukradla otcových bôžikov snád pod vplyvom otcovského domu poverou predpajať, že tak prezadí, aby sa otec na ich útek nedopytoval a ich neprenasledoval. Jakub nekoristne porážal túto poveru vo svojej rodine a zakopal všetky modly pod terebinthom (dubom) pri Sicheme. (35, 2—4)

³⁾ Eufkrat.

⁴⁾ Vo východnom Jordánaku.

¹⁾ Pomínulej noci.

²⁾ Akoby z úcty, že si do môjho prístrešku vošiel, a vodíš ťa po všetkých kútoch stánku.

alové (neplodné), baranov tvojho stáda som nejedol;

39. ani čo bolo od zveri roztrhané, som ti neprezradil, sám som všetku ú škodu nahrádzal; čokoľvek kráľežou zhynulo, odo mňa si požadoval.

40. Vo dne i v noci trápil som sa torúčnosťou a zimou a sen odchádzal od mojich očí.

41. Tak som ti dvadsať rokov slúžil v tvojom dome; štrnásť za dcéry i šesť za tvoje stáda, a zmenil si noju mzdu desať ráz.

42. Keby Boh môjho otca Abrahama, a ten, ktorého sa Izák bojí¹⁾, nebol býval so mnou, ty by si ma zda holého bol prepustil: ale Boh sľadiadol na moje trápenie a na prácu nojich rúk a pokarhal ma včera.

43. Odpovedal mu Laban: Moje dcéry a synovia a tvoje stáda a všetko, čo vidíš, je moje: čože môžeš urobiť svojim synom a vnukom?

44. Preto poď a uzavrieme smluvu, aby bola na svedectvo medzi mnou i tebou.

45. Tu vzal Jakub²⁾ kameň a postavil ho za pomník

46. a riekol svojim bratom: Prieste sem kamene. A nasnašali a spravili kopec, i jedli na ňom.

47. A Laban ho nazval Kopcom svedka, a Jakub Hromadou svedectva, obidvaja dľa vlastností svojej reči.³⁾

48. I riekol Laban: Ten kopec nech e dnes svedkom medzi mnou a tebou, a preto nazvané je jeho meno Galaad, to jest Kopec svedka.⁴⁾

49. Pán nech hľadá (na nás) a súdi medzi nami, keď sa rozídeme od seba.

50. Jestliže by si trápil moje dcéry, i uviedol by si iné manželky nad te: ⁵⁾ nijakého tu svedka našej reči

niet mimo Boha, ktorý prítomný (na nás) hľadá.¹⁾

51. A zasa riekol Jakubovi: Hľa, kopec tento a kameň, ktorý som medzi sebou a tebou postavil,

52. nech je svedkom. Tento kopec, hovorím, a kameň nech sú na svedectvo, keď, alebo ja pôjdem zaň, idúc k tebe, alebo ty prídeš zaň ku mne s úmyslom mne zle urobiť.

53. Boh Abrahamov a Nachorov, Boh ich otca, nech súdi medzi nami. A Jakub prisahal na bázeň svojho otca Izáka²⁾,

54. a po obetovaní obetí na hore pozval svojich bratov, aby jedli chlieb. I jedli a zostali tam.

55. Laban však vstal za noci, pobozkal svojich synov a dcéry, požehnal ich a navrátil sa na svoje miesto.

HLAVA 32.

Jakub sa stretol s anjeli. Vysielal poslov s darmi k svojmu bratovi Ezauovi. Zápasil s anjelom a obdržal meno Izrael.

1. A Jakub odišiel svojou cestou, ktorú nastúpil. Tu sa s ním stretli anjeli Boží. (Gen. 48, 16.)

2. Keď ich zazrel, riekol: Vojská Božie sú toto³⁾, a nazval meno toho miesta Mahanaim, to jest Vojská.⁴⁾

3. A vyslal i poslov pred sebou k svojmu bratovi Ezauovi do zeme Seir, do kraja Edom,

4. a prikázal im a riekol: Takto povedzte môjmu pánovi Ezauovi: Toto hovorí tvoj brat Jakub: U Labana som sa zdržoval ako cudzinec a bol som (u neho) až do dnešného dňa.

5. Mám voly a oslov a ovce a sluhov i dievky⁵⁾ a teraz vysielam po-

1) Ktorý všadeprítomný súc, prizrá sa na to, čo my tu konáme.

2) Na toho, ktorého sa jeho otec Izák bál.

3) Zástupy anjelov strážcov, ktorých mal Boh poslať k ochrane proti Ezauovi. (Zalm 33, 8.)

4) Dvoje totižto vojsko; lebo sa tu k zástupu Jakubovmu vojsko anjelov na ochranu pridalo.

5) Tým chce snáď Ezau uspokojiť, že nezamýšľal žiadať pre seba väčší diel z otcovho majetku.

1) Boh, ktorého čilil Abraham, môj deda, a ktorého sa bál Izák, môj otec. (Srov. v. 53.)

2) Lepšie: Laban. (v. 51.)

3) Laban aramejsky: Jegar Sahadutha; Jakub sebrejsky: Gál Ed; každý vo svojej materčine.

4) Kopec je svedok.

5) Ak vezmeš iné manželky okrem nich.

solstvo k môjmu pánovi, aby som našiel milosť pred jeho tvárou.

6. A poslovia vrátili sa k Jakubovi a riekli: Prišli sme k tvojmu bratovi Ezauovi, a hľa, on ponáhla sa proti tebe so štyristo mužmi.

7. Tu sa Jakub bál veľmi a prestrašený rozdelil ľud, ktorý s ním bol, i stádo i ovce i voly i ľavy na dva húfy

8. a riekol: Keby Ezau k jednému húfu prišiel a ten pobil, druhý húf, ktorý ešte ostal, môže sa zachrániť.¹⁾

9. I riekol Jakub: Bože môjho otca Abrahama, a Bože môjho otca Izáka: Pane, ktorý si mi riekol: Vráť sa do svojej zeme a na miesto svojho narodenia, a budem ti dobre činiť;

10. menší som od všetkých tvojich milosrdenstiev²⁾ a od tvojej vernosti, ktorú si dokázal na svojom služebníkov. S palicou svojou³⁾ som prešiel tento Jordán: a teraz sa s dvoma húfmi navraciam.

11. Vytrhni ma z rúk Ezaua, môjho brata, lebo sa ho veľmi bojím: že azda môže prísť a pobíť matku i jej deti.

12. Veď ty si povedal, že mi budeš dobre činiť a rozmnožíš moje semeno ako morský piesok, ktorý pre množstvo spočítaný byť nemôže.

13. A keď sa tú noc tam vyspal, oddelil z toho, čo mal, dary pre Ezaua, svojho brata:

14. dvesto kozí, dvadsať kozlov, dvesto oviec a dvadsať baranov.

15. Tridsať táv s mladými, štyridsať kráv a dvadsať býkov, dvadsať oslíc a ich desať osliat.

16. A poslal ich po svojich sluhoch, každé stádo osobitne, a riekol svo-

jim sluhom: Idte predom mnou a nech je prázdne miesto medzi stádom a stádom.⁴⁾

17. Potom prikázal prvému a riekol: Keď ťa stretne môj brat Ezau, a spýta sa ťa: Čí si? alebo: Kam ideš? alebo: Čie je to pred tebou?

18. Odpovieš: Tvojho služebníkovo Jakubovo; on poslať to do daru Ezauovi, svojmu pánovi: i sám ide za nami.

19. Podobne prikázal druhému i tretiemu a všetkým, ktorí šli za stádami a riekol: To isté povieť Ezauovi, keď sa s ním stretnete.

20. A doložite: Aj sám tvoj služebník Jakub ide za nami; lebo povedal: Udobríť si ho darmi, ktoré idú predom mnou, a len potom ho uzrem, azda mi bude milostivý.

21. A tak išli dary pred ním, on však ostal tú noc v ležaní.

22. A keď včas ráno vstal, vzal svoje dve manželky a toľko dievok s jedenástimi synmi, a prešiel cez brod Jabok.⁵⁾

23. A prepravil všetko, čo mal

24. a ostal sám. A hľa, muž⁶⁾ zápasil s ním až do rána.

25. Keď videl, že ho prevládať nemôže, dotkol sa (ten muž) žily (priehybu) jeho stehna, a hneď uvädla.⁷⁾

26. A riekol mu: Pust' ma, lebo už vychodí dennica. Odpovedal: Nepustím ťa, ak ma len nepožehnáš.

27. Teda riekol: Čo je tvoje meno? Odpovedal: Jakub.

28. On však povedal: Nebude sa viac nazývať tvoje meno Jakub, ale Izrael, lebo keď si bol silný proti Bohu, o čo viacej budeš môcť proti ľuďom?⁸⁾

¹⁾ Jakub vie, že ho Boh zachráni, jednak robí z opatrnosti poriadky k svojej ochrane. Tak máme v Boha dôverovať, aby sme ľudskej pomoci a ochrany nezanedbávali, čo doista bolo by Boha pokúšať. (8v. Aug.)

²⁾ Nie som hoden tvojho slúžovania.

³⁾ Taký som bol chudobný, že som okrem palice ničoho nemal, keď som prvý raz šiel tadeľ, t. j. pred pomstou bratovou utekajúť.

⁴⁾ Stádo od stáda nech je opodiaľ.

⁵⁾ Jabok sa vlieval do Jordánu.

⁶⁾ T. j. „anjel Pánov“ veľké zjavenia Božie prostredkujúci. Preto pomenoval Jakub miesto toho zápasu (v. 30.) Faueľ, t. j. Obličaj Božia, Zjavenie sa Boha.

⁷⁾ T. j. bolo po jej sile. Teda je tu reč o opravdivom zápase, a nie o nejakom videní.

⁸⁾ Jakub stál na prahu zeme prisľúbenej. V strachu približuje sa k svojmu bratovi. Svojím víťazstvom nad anjelom dostáva od Boha poučenie, že

29. Jakub sa ho spýtal: Povedz mi, jakým menom sa nazývaš? Odpovedal: Prečo sa dopytuješ na moje meno? A požehnal ho na tom istom mieste.¹⁾

30. A Jakub nazval to miesto meom Fanuel, a riekol: Videl som Boha tvári do tvári, a (predsa) zachránila sa duša moja.²⁾

31. A hneď vyšlo slnce pred ním, eď od Fanuelu odišiel, ale on kuľhal a nohu.

32. Pre tú príčinu nejedia synovia izraelskí až po dnešný deň žily, torá uvádza v stehne Jakubovom, reťo, že sa dotkol žily jeho stehna zmŕtvela.

HLAVA 33.

akub sa uponížil pred Ezauom. V pokoji sa rozidu.

1. Ale keď Jakub pozdvihol svoje oči, videl prichádzať Ezaua a s ním štyristo mužov: tu rozdelil synov Lie a Rachely i obidvoch dievok.

2. A na predok postavil obe dievky i ich deti, potom Liu a jej synov za nimi: Rachelu však a Jozefa na posledok.

3. A sám šiel pred nimi a poklonil sa sedemkrát až k zemi, kým sa mu jeho brat priblížil.³⁾

4. Vtedy Ezau bežal proti svojmu bratovi, objal ho a padnúť mu okolo krku, ťúbal ho a plakal.

5. A keď pozdvihol oči, videl ženy

a ich maľučké a riekol: Kto sú títo? Či k tebe prináležia? Odpovedal: Sú (to) dievky, ktoré Boh dal mne, tvojmu sluhovi.

6. Medzitým priblížily sa dievky a ich synovia a poklonili sa.

7. Potom i Lia so svojimi dieťkami pristúpila: a keď sa i oni až k zemi poklonili, napokon prišli Jozef a Rachela a poklonili sa až k zemi.

8. I riekol Ezau: Čo sú to za húfy, s ktorými som sa stretal? Odpovedal: Aby som našiel milosť u môjho pána.⁴⁾

9. Ale on riekol: Mám premnoho, brat môj, nechaj seba, čo je tvoje.

10. A riekol Jakub: Nieže tak, prosím ťa: ale jestliže som našiel milosť v твоjich očiach, prijmi darček z mojich rúk; lebo som videl tvoju tvár, ako by som videl tvár Božiu.⁵⁾ Buď mi milostivý,

11. a prijmi požehnanie, ktoré som ti priniesol, a ktorým ma obdaril Boh, ktorý všetko dáva. Sotva že to na nútenie bratovo prijal,

12. riekol: Poďme spolu, budem ti v ceste spoločníkom.⁶⁾

13. Ale Jakub riekol: Vieš, pane môj, že mám so sebou útle maľučké (deti) a kotné ovce i teľné kravy: keď ich chádzou nad mieru unavím, pohynú mi jedného dňa všetky stáda.

14. Nech ide môj pán pred svojím služobníkom, a ja pomaly pôjdem za ním v jeho šľapajach, ako (už) budem vidieť, že moje deti stačia, kým k môjmu pánovi do Seiru⁷⁾ neprídeme.

jeho prosbu vyslyšal, že stojí pod zvláštnou ochranou Bohu a preto nemusí sa báť Ezaua. Meno však Izrael, t. j. Sila Božia alebo Premôžiteľ Boží obsahuje v sebe potešiteľné predpovedanie: V silu Božej zápalil Jakub s anjelom Božím a zvíťazil; tým viac zvíťazí nad ľuďmi. Meno Izrael má i jeho potomkov stále upomínať, že v silu a moci Božej budú prenášať ľudí, t. j. víťazil nad bezbožnými pohanskými mocnosťami.

1) Jakub si bol povedomý, že zápasil s niekym vyšším a len v silu Božej ho premohol: jednak proti pokorne o potešenie tajnostného zápasníka. A požehnanie objavuje mu, s kým zápasil.

2) Ľud totižto domnieval sa, že človek, ktorý videl zjaveného Boha, musí umrieť. Preto hovorí radostne prekvapený Jakub: „A predsa zachránila sa moja duša“, t. j. predsa som neumrel!

3) Hebr.: Až prišiel k svojmu bratovi.

4) Vopred poslanými čriedami ako darmi chcel som si ťa nakloniť a udoibriť.

5) Z tvojej tváre pozorá na mňa nebeská láskavosť. — Jakub musel v neočakávané premenenom amyšľaní bratovom uznávať dielo Boha, ktorý modlitby vyslycha a srdcia spravuje.

6) Jakub bojí sa, že by azda nové zápletky povstali, keby so svojimi veľkými stádami vstúpil do zeme Ezauovej; on nechce byť poddaným Ezauovi, ale hľadá si vrátiť sa k svojmu otcovi. Preto múdre neprijíma nabídnuté sprevádzanie.

7) Z opatrne volených slov Jakubových nerozumieť ani že navždy, ani že so všetkou svojou rodinou i s veľkými svojimi stádami príde do Seiru. Jakub má pred očima zem priľahenú, Kanaan, sľubuje iste len osobnú návštevu

15. Odpovedal Ezau: Prosím ťa, nech aspoň z ľudu, ktorý mám so sebou, zostanú niektorí ako spoločníci tvojej cesty. Netreba, riekol, len to jediné potrebujem, aby som milosť našiel pred tvojím obličajom, pane môj.

16. Tak navrátil sa Ezau toho dňa cestou, ktorou bol prišiel, do Seiru.

17. A Jakub prišiel do Sokotu¹⁾: a vybudoval si tam dom a postavil stánky²⁾ a nazval meno toho miesta Sokot, to jest „stánky“.

18. I prešiel do Salem³⁾, mesta Sichemovcov, ktoré je v zemi kanaanjskej, keď sa vrátil zo sýrskej Mezopotámie, a osadil sa pri tom meste.

19. A kúpil kus toho poľa, na ktorom postavil stánky, od synov Hemora, otca Sichemovho, za sto bariánkov.⁴⁾

20. A postavil tu oltár a vzýval na ňom najsilnejšieho Boha Izraelovho.⁵⁾

HLAVA 34.

Jakubova dcéra Dina, všetečná, upadla do hanby. Smluva so Sichemskými a obrezanie. Bratia Dinini krvave sa pomstili nad Sichemskými za zhanobenie sestriho.

1. Vyšla však Dina, dcéra Liina, obzrieť si ženy toho kraja.⁶⁾

2. Tu videl ju Sichem, syn hevejského Hemora, knieža tej zeme, a zamiloval si ju. A uniesol ju a spal s ňou, násilie učiniac panne.⁷⁾

3. A jeho duša visela na nej⁸⁾, a smutnú chlácholil lískavými rečami.

1) Sokot ležal vo východnom Jordánaku, južne od Jaboka a neďaleko východného brehu jordánskeho. Tam zostal Jakub dlhší čas; iste našiel tam dobré pastvy.

2) Hebr. dokladá: svojmu dobytku.

3) Hebr.: Prišiel v zdraví do mesta Sichem.

4) Za sto kesit. Hebr. kesita znamená odvážený kus šlachetného kovu, pravdepodobne váhu striebornú, ktorej cena nám je neznáma.

5) Hebr.: Oltár, ktorému dal meno Boh silný, Boh izraelský.

6) Aby videla vyzdobené a vyobliekané mestské devy Sichemské pri slávnosti.

7) Hlasom po výstražku pre rodičov, aby sa svojimi deťami po nebezpečných miestach pohybovať nedovoľili; pre kresťanské devy, aby sa po uliciach a tmařých kútach nikdy všetečne nepresúňali.

8) Prudkou láskou k nej zahoral.

4. A šiel k Hemorovi, svojmu otcovi, a riekol: Vezmi mi to dievča za manželku.

5. Keď o tom počul Jakub, kým synovia neboli doma, ale na paši s dobytkom, mlčal, dokiaľ neprišli.

6. Tedy vyšiel Hemor, otec Sichemov, aby s Jakubom (o tom) prehovoril.

7. A hľa, (práve) jeho synovia prichádzali s poľa. Keď počuli, čo sa prihodilo, veľmi sa nahnevali, preto, že (Sichem) ohavnú vec vykonal v Izraeli, a, sprzniac dcéru Jakubovu, spáchal vec tak nedovolenú.

8. A Hemor prehovoril k nim: Duša môjho syna Sichema visí na vašej dcére: dajte mu ju za manželku,

9. a spojujme sa medzi sebou manželstvami: svoje dcéry dávajte nám, a naše dcéry berte sebe.

10. A bývajte s nami¹⁾; zem je vo vašej moci, obrábajte ju, kupčíte (v nej) a vládnete ňou.

11. Ale aj Sichem prehovoril k jej otcovi a bratom, a riekol: Nech najdem milosť pred vami! A čo ustanovíte, dám.

12. Povýšte veno, a žiadajte dary, a vdačne dám, čo budete pýtať: len mi to dievča za manželku dajte.

13. Odpovedali synovia Jakubovi Sichemovi a jeho otcovi podvodne, rozzúrení pre poškvernenie sestry:

14. Nemôžeme urobiť, čo žiadate, ani vydať svoju sestru za človeka neobrezaného; lebo je to u nás nedovolené a ohavné.

15. Ale tak by sme sa mohli spojiť, keby ste chceli byť takí ako my. a keby všetko, čo je medzi vami mužského, obrezané bolo.

16. Vtedy budeme dávať a brať vo spolek dcéry vaše i naše, a budeme s vami bydlieť a budeme jeden ľud.

17. Jestliže sa však nechcete dať

1) Na území môjho otca.

obrezať, vezmeme svoju dcéru¹⁾ a dáme.

18. Ich návrh sa zapáčil Hemovi a Sichemovi, jeho synovi.

19. A nezdráhal sa mládenec hneď vyplniť, čo sa žiadalo, lebo dievča veľmi miloval, a on bol najvzácnejší celom dome svojho otcovom.

20. A vošli do brány mesta a prevorili k ľudu:

21. Tito mužovia sú pokojní a chcú prebývať s nami: teda nech vedú obchod v zemi a nech ju obrábajú, keď je priestranná a široká a potrebuje obrabačov; ich dcéry budeme mať brat za manželky, a svoje budeme dávať im.

22. Len jedno je, čím sa tak veľká ľobrá vec odľahuje: jestliže budeme obrezovať svojich chlapcov, nasledujú obrad toho ľudu,

23. ich majetok a dobytok a všetko, čím vládnu, bude naše: len v tom zvoľíme, a spolu bydliať budeme jedin ľud.

24. I privolili všetci a obrezali sa všetci pohlavia mužského.

25. A hľa, na tretí deň, keď je boesť z rán najväčšia, dvaja synovia Jakubovi, Simeon a Levi, bratia Diny, ochytiac meče, vošli do mesta smelo a pobili všetkých mužského pohlavia.²⁾ (Genes. 49, 6.)

26. Aj Hemora a Sichema zabili a vzali Dinu, svoju sestru, z domu Sichemovho.

27. A keď tí vyšli, vyrútili sa na pobitých ostatní synovia Jakubovi a spustošili mesto z pomsty za poškvrnenie.

28. Ich ovce a voly a osly i všetko, čo bolo v domoch a na poli, obrali;

29. aj ich malé dietky a manželky zajali a odviekli.

30. Keď to opovážlive vykonali, riekol Jakub Simeonovi a Levimu: Zarmútili ste ma a zošklivili ste ma u Kananejských a Ferezejských, obyvateľov tejto zeme. Nás je málo: oni sa spoja a zbijú ma a budem vyhodený ja i môj dom.³⁾

31. Odpovedali: Nuž či ako nevostku mali zneužívať našu sestru?

HLAVA 35.

Jakub odchádza do Betelu. Zjavil sa mu Pán. Narodenie Benjaminovo. Smrť Rachelina a Izákova.

1. Potom hovoril Boh Jakubovi: Vstaň, vyjdi do Betelu a bývaj tam; i vystav oltár Bohu, ktorý sa ti zjavil, keď si utekal pred svojím bratom Ezauom.⁴⁾ (Gen. 28, 13.)

2. Tu Jakub svolal celý svoj dom a riekol: Odvrhnite cudzích bohov, ktorých máte medzi sebou⁵⁾, a očistite sa⁶⁾, i premeňte svoje rúcha.

3. Vstaňte a vyjdime do Betelu, aby sme tam spravili oltár Bohu, ktorý ma vyslyšal v deň môjho súženia a bol mi spoločníkom na mojej ceste.

4. Teda dali mu všetkých cudzích bohov, ktorých mali, a náušnice, ktoré na ich ušiach boli⁷⁾, a on zakopal ich pod terebint⁸⁾, ktorý stál za mestom Sichem.

5. A keď odišli, padol strach Boží na všetky mestá vokol a neopovážili sa prenasledovať odchádzajúcich.

¹⁾ Jakub kára ukrutnú pomstu svojich synov nie dosť ostro: ináč 49, 5.

²⁾ Pre prenáhlený čin synov Simeona a Leviho hrozila celému domu Jakubovmu pomsta okolitých kmenov kananejských. Ale Boh bol s ním; rozkázal Jakubovi, aby odišiel do Betelu a spolu ho i napomenul, aby vystavením oltára vyplnil sľub, ktorý učinil, keď utekal pred Ezauom, na mieste prekrásneho videnia v sne.

³⁾ Ktoré azda z Mezopotamie so sebou priniesli alebo pri pustošení Sichemu ukoristili.

⁴⁾ Telezne, na znamenie mravného očistenia.

⁵⁾ Náušnice bývaly zasvätené pohanakým bôžikom a spojená bola s nimi povera: potrebovali ich k rozličným čarám a poverám.

⁶⁾ Názov istého druhu stromov.

¹⁾ Dina sa až dosavď v dome Hemorovom ako dvodená a či ukradnutá nachádzala.

²⁾ Synovia Jakubovi komali tu ľstivo a špatne; priviedli Sichemitov k obrázke nie preto, aby prišli vieru v jedného pravého Boha, ale aby sa im uskytla príležitosť na nich tak krvave sa pomstiť.

6. Tak prišiel Jakub do Luzy, ktorá je v zemi kananejskej, prímením Betel: on i všetek jeho ľud s ním.

7. I vystavil tam oltár a pomenoval to miesto menom „Dom Boží“, ¹⁾ lebo tam sa mu zjavil Boh, keď utekal pred svojim bratom.

8. Toho istého času zomrela Debora, pestúnka Rebekina, a pochovaná bola na úpätí Betelu pod dubom; a nazvané je meno toho miesta „Dub plaču“.

9. Ale Boh sa zasa zjavil Jakubovi, keď sa vrátil zo sýrskej Mezopotamie, a požehnal mu,

10. a riekol: Nebudeš sa už volať Jakub, ale Izrael bude tvoje meno. A nazval ho Izraelom,

11. a riekol mu: Ja som Boh všemohúci, buď plodný a množ sa; národy a množstvá národov budú z teba, kráľovia z tvojich bedier vyjdú.

12. A tú zem, ktorú som dal Abrahamovi a Izákovi, dám tebe a tvojmu semenu po tebe.

13. A odišiel (Boh) od neho. ²⁾

14. On však postavil kamenný pamätník na tom mieste, na ktorom Boh s ním hovoril: polial ho mokrou obetou a vylial naň olej.

15. A nazval meno toho miesta Betel.

16. Potom sobral sa ztadiaľ a prišiel v jarnom čase do zeme, ktorá vedie do Efraty ³⁾, kde Rachel ku pôrodu pracovala,

17. a pre ťažký pôrod prišla do nebezpečenstva. I riekla jej baba: Neboj sa, lebo i teraz budeš mať syna.

18. Keď však od bolesti duša vychádzala a už smrť nastávala, nazvala meno svojho syna „Benoni“, to jest „Syn mojej bolesti“; ale otec

pomenoval ho „Benjamin“, to jest „Syn pravice“. ⁴⁾

19. Rachel teda zomrela, a pochovaná bola na ceste, ktorá vedie k Efrate, to jest k Betlehemu.

20. A Jakub postavil pamätné znamenie nad jej hrobom. Toto je náhrobný pomník Rachelin až po dnešný deň.

21. Ztadiaľ odišiel a postavil stán za „Vežou stáda“. ⁵⁾

22. A keď bydlél v tej krajine, odišiel Ruben a spal s Balou, súložnicou svojho otca, čo pred ním v tajnosti neostalo. A synov Jakubových bolo dvanásť.

23. Synovia Liini: prvorođený Ruben a Simeon a Levi a Juda a Izachar a Zabulon.

24. Synovia Rachelini: Jozef a Benjamin.

25. Synovia Baly, dievky Rachelinej: Dan a Neftali.

26. Synovia Zelfy, dievky Liinej: Gad a Aser. To sú synovia Jakubovi, ktorí sa mu narodili v sýrskej Mezopotamii.

27. A (Jakub) prišiel k svojmu otcovi Izákovi do Mambre, do mesta Arbé, čo je Hebron: v ktorom (niekdy) Abraham a Izák ako cudzinci prebývali.

28. A doplnilo sa dní Izákových do stoosemdesiat rokov. ⁶⁾

29. Vekom zošlý zomrel: a pripojený bol k svojmu ľudu, súc starý a plný dňov, a pochovali ho jeho synovia Ezau a Jakub. ⁴⁾

¹⁾ U Hebrejov bola pravica niečo šťastného; Benjamin teda syn pravice = šťastlivec.

²⁾ Hebr.: Eder. Takéto „Veže stáda“ stavali k ochrane stáda. Táto Jakubova „Veža stáda“ bola medzi Betelom a Hebronom.

³⁾ Svätý spisovateľ podáva tu krátku správu o smrti Izakovej. Potom už podrobnejšie rozpráva o osudoch Jozefových. Izák dožil sa ešte bolesti Jakubovej nad stratou svojho syna Jozefa. Lebo keď Izák v 180. roku svojho veku umrel, vtedy bol Jakub 120 rokov starý. Jakub ako 180-ročný (Gen. 47, 9.) v 39. roku života Jozefovho šiel do Egypta; Jozef mal 17 rokov (Gen. 37, 2.), keď ho bratia predali: tak teda padá tá smutná udalosť do 109. roku Jakubovho, a asi 12 rokov pred smrťou Izákovou.

⁴⁾ V Jaskyni Machpela v Hebrone. (49, 31.)

¹⁾ Dom Boží = El Betel.

²⁾ T. j. zamenil viditeľný spôsob svojej prítomnosti pred ním na neviditeľný.

³⁾ Hebr.: A bola ešte jedna kibra seme do Efraty. — Kibra, neznáma miera, doista nepatrná, teda: neďaleko do Efraty.

HLAVA 36.

Stomci Ezauovi. Královía a kniežatá z toho rodu.

1. Tieto sú rody Ezauove, čiže domove.

2. Ezau si vzal manželky z dcér ananejských: Adu, dcéru Elona hejského, a Olibamu, dcéru Any, dcéry Sebeona hetejského¹⁾

3. a Bazematu, dcéru Izmaelovu, sestru Nabajotovu.

4. A Ada porodila Elifaza, Bazemat porodila Rahuela:

5. Olibama porodila Jehusa a Jhemu a Kore. Títo sú synovia Ezauovi, ktorí sa mu narodili v zemi kananejskej.

6. Sobral však Ezau svoje manželky a synov a dcéry a každú (živú) ušú svojho domu a majetok a dobytka a všetko, čo mať mohol v zemi ananejskej, a odišiel do druhého raja. Tak odstúpil od svojho brata akuba.

7. Lebo boli veľmi bohatí a nezhli spolu bývať: ani im nedostala zem, v ktorej ako cudzinci býali, pre množstvo stád. (Gen. 13, 6.)

8. I býval Ezau — čiže Edom — a hore Seir. (Josue 24, 4.)

9. A tieto sú rody Ezaua, otca domovho (Idumejských) na hore Seir,

10. a toto sú mená jeho synov: Elifaz, syn Ady, manželky Ezauovej, a Rahuel, syn jeho manželky Bazematy.

11. A synovia Elifazovi boli: Teman, Omar, Sefo, Gatam a Kenez.

12. Tamna však bola súložnica Elifaza, syna Ezauovho, ona mu porodila Amalecha. Títo sú synovia Ady, manželky Ezauovej.

13. A synovia Rahuelovi: Náhat

a Zára, Samma a Méza. To sú synovia Bazematy, manželky Ezauovej.

14. A títo boli synovia Olibamy, dcéry Any, dcéry²⁾ Sebeonovej, manželky Ezauovej, ktorých mu porodila: Jehus a Jhelon a Kore.

15. Kniežatá synov Ezauových sú títo: Synovia Elifaza, prvorodeného syna Ezauovho: knieža Teman, knieža Omar, knieža Sefo, knieža Kenez,

16. knieža Kore, knieža Gatam, knieža Amalech; to sú synovia Elifazovi v zemi Edom, a to (sú) synovia Ady.

17. A títo sú synovia Rahuela, syna Ezauovho: knieža Náhat, knieža Zára, knieža Samma, knieža Méza, to však sú kniežatá z Rahuela v zemi Edom: to sú synovia Bazematy, manželky Ezauovej.

18. A títo sú synovia Olibamy, manželky Ezauovej: knieža Jehus, knieža Jhelon a knieža Kore; to sú kniežatá Olibamy, dcéry Anovej, manželky Ezauovej.

19. Títo sú synovia Ezauovi, a tieto ich kniežatá: on sám je Edom.

20. Títo sú synovia Seira horrejského, obyvateľa zeme³⁾: Lotan a Sobal a Sebeon a Ana,

21. a Dison a Ezer a Dizan; títo sú kniežatá Horrejských, synov Seirových v zemi Edom.

22. A synovia Lotanovi boli: Hori a Heman, a Lotanova sestra bola Tamna.

23. A synovia Sobalovi títo: Alvan a Manabat a Ebal a Sefo a Onam.

24. A títo synovia Sebeonovi: Aia a Ana. To je ten Ana, ktorý našiel teplé pramene na púšti, keď pásol oslov svojho otca Sebeona;

25. a mal syna Disona a dcéru Olibamu.

26. A synovia Disonovi títo: Hamdan a Eseban a Jethram a Charan.

¹⁾ Osnova je tu pokazená; má sa čítať: dcéru Anovu, syna to Sebeona hetejského. V hlave 26, 4. udané sú Ezauove manželky pod inými menami; príčina je tá, že na Východe bývajú ženak mená nestále.

²⁾ Čítaj: dcéry Anovej, syna to Sebeonovho. (Srov. v. 2.)

³⁾ Domorodí a či praobyvatelia prvej, nežli by to bol Ezau priateľ.

27. Synovia Ezerovi títo: Balaan, Zavan a Akan.

28. Disan však mal synov: Husa a Arama.

29. Kniežatá Horrejských boli: knieža Lotan, knieža Sobal, knieža Sebeon, knieža Ana,

30. knieža Disan, knieža Eser, knieža Disan: to boli kniežatá Horrejských, ktoré panovali v zemi Seir.

31. Kráľovia však, ktorí kraľovali v zemi Edom prvej, než synovia izrael-skí mali kráľa, boli títo:

32. Béla, syn Beorov, a meno jeho mesta Denaba.

33. Ale Béla zomrel, a kraľoval miesto neho Jobab, syn Zárov z Bosry.

34. Keď Jobab zomrel, kraľoval na miesto neho Husam zo zeme temanskej.

35. Keď aj ten zomrel, kraľoval na miesto neho Adad, syn Badadov, ktorý porazil Madiana v kraji moabskom: a mestu jeho bolo meno Avit.

36. A keď zomrel Adad, kraľoval miesto neho Semla z Masreký.

37. Keď i ten zomrel, kraľoval miesto neho Saul od rieky Rohobot.

38. Keď i ten zomrel, nasledoval v kráľovstve Balanan, syn Achorov.

39. Po smrti toho kraľoval miesto neho Adar, a meno jeho mestu Fau: a jeho manželka sa menovala Meetabel, dcéra Matredy, dcéry Meza-bovej.

40. Toto sú, hľa, mená kniežat Ezauových po svojich rodinách, mestách a menách: knieža Tamna, knieža Alva, knieža Jetet,

41. knieža Olibama, knieža Ela, knieža Finon,

42. knieža Kenez, knieža Teman, knieža Mabsar,

43. knieža Magdiel, knieža Hiram. To sú kniežatá edomské, ktoré bydlia v zemi svojej državy, to je Ezau, praotec Idumejcov.

HLAVA 37.

Podivné sny Jozefove. Nenávisť bratov proti nemu. Hodený do jamy, vytiahnutý a predaný kupcom. Jakub oplakáva zra-teného Jozefa.

1. Jakub bydlieť tedy v zemi kanaanesekej, v ktorej jeho otec ako cudzinec býval.¹⁾

2. A tieto sú jeho dejiny: Keď mal Jozef šestnásť rokov, ešte chlapec, pasával stádo so svojimi bratmi; a bol so synmi Baly a Zelfy, manželiek svojho otca, i obžaloval²⁾ svojich bratov u otca z hriechu najhoršieho.

3. Izrael však miloval Jozefa nad všetkých svojich synov, preto, že ho v starobe splodil; a spravil mu strakavý kabát.³⁾

4. A keď jeho bratia videli, že ho otec nad všetkých svojich synov miluje⁴⁾, nenávideli ho, a nemohli k nemu ani pokojného slova prehovoriť.

5. Prihodilo sa tiež, že sen, ktorý mal, vypravoval svojim bratom a to bolo príčinou ešte väčšej nenávisť.

6. Lebo riekol im: Počujte sen, ktorý som mal.

7. Zdalo sa mi, že sme viazali snopy na poli; môj snop vstal a stál, a vaše snopy okolo stály a môjmu snopu sa k zemi klaňali.

8. Odpovedali jeho bratia: Či azda kráľom našim budeš, alebo my poddaní budeme panstvu tvojmu? A táto príčina snov a rečí (ešte viac) podpaľovala ich k závisťi a nenávisťi.

9. Mal ešte aj iný sen, a rozprával ho bratom a riekol: Videl som vo sne, jako by sa mi slnce, mesiac a jedenásť hviezd klaňalo.

1) Hebr.: V zemi putovania svojho otca, v zemi Kanaan.

2) Obžaloval ich nie z nenávisťi, ale aby sa, pokarhaní súc od otca, polepšili; ale tým si bratov rozhneval.

3) Pestré, rôznofarebné rúcho, aké nosili synovia len vyškľích a vznešenejších rodín, bolo pre Jozefa veľké vyznamenanie; to mu bratia závideli.

4) Benjamína vtedy ešte nebolo.

10. Keď to svojmu otcovi a bratn vyrozprával, dohovárал mu jehotec, a riekol: Čo má znamenať tenzn, ktorý si mal? Či azda ja a voja matka i tvoji bratia budeme a ti klaňať až k zemi?

11. Tak závideli mu jeho bratia, le otec mlčky rozvažoval tú vec.¹⁾

12. Keď raz jeho bratia, pasúctcove stáda, v Sicheme sa zdržiali,

13. riekol mu Izrael: Tvoji bratia asú ovce na Sichemskom; poď, ošlem Ťa k nim. On odpovedal:

14. Tu som; riekol mu: Id, a pozri, či je všetko dobre s tvojimi bratmi i s dobytkom; a prijd mi povedať, čo sa (tam) deje. Poslaný z údolia žebronského, prišiel do Sichemu.

15. A našiel ho jakýsi človek blúdiť v poli, a opýtal sa ho, čo hľadá.

16. On odpovedal: Hľadám svojich bratov, povedz mi, kde pasú stáda.

17. A človek mu riekol: Odišli s tohoto miesta, ale počul som, keď hovorili: Poďme do Dothainu.²⁾ Teda šiel Jozef za svojimi bratmi, a našiel ich v Dothaine.

18. Ako ho zazreli zďaleka, prvej než k nim došiel, smýšľali o tom, že ho zablújú.

19. A hovorili medzi sebou: Hľa, snár ide!

20. Poďte, zabime ho, a hodme ho do starej vodnej jamy³⁾ a povieme: Divá zver ho zožrala. A vtedy sa ukáže; čo mu jeho sny osožily.

¹⁾ Jozefove sny boli prorocké a označovali jeho budúce povýšenie. Nestalo sa to bez zvláštnej proročejnosti bohovej. Jozef ich nerozprával s chvastúnstvom, ale v prostote dŕtinnakého srdca; ani ich on nevykladal, azda ani sám netušil ich veľkého významu; vykladali ich správne jeho bratia. Otec síce karhá rozprávanie Jozefovo ako nebudnosť; ale mlčky rozvažuje; lebo poznal, že Boh pojal tie sny.

²⁾ Dothain alebo Dótán, dnes Tell Dótán, asi 22 kilometrov severne od Sichemu.

³⁾ Pre nedostatok potokov a studníc pomáhali si kočovní pastieri na pustatinách tým, že tu i tam vykopali štvorhranné hĺbké jamy, v ktorých sa v dažďovom čase voda nacytala, ktorá sa v jamách za dlhý čas udržiava a len pri dlhšie trvajúcich suchotách vyschla. V čas potreby teda odtiaľ načierali vodu a napájali stádo.

21. Ale keď to počul Ruben, hľadel vysvobodiť ho z ich rúk, a povedal: (Gen. 42, 22.)

22. Nezabíjajte jeho život, nevyliavajte krvi, ale hodte ho do jamy tu na púšti, a svoje ruky zachovajte bez viny. Ale to povedal preto, že ho chcel vytrhnúť z ich rúk a navrátiť otcovi.

23. Preto hneď ako prišiel k svojim bratom, vysliekli ho z dlhého a pestrého kabáta,

24. a spustili ho do starej jamy, v ktorej nebolo vody.

25. A keď si sadli, aby jedli chlieb, zazreli izmaelských¹⁾ počestných, prichádzajúcich z Galaadu, a ich ťavy, ktoré niesly voňavé veci, kadidlo a myrrhu do Egypta.

26. I riekol Juda svojim bratom: Čo z toho máme, keď svojho brata zabijeme a jeho krv zatajíme?

27. Lepšie bude predsať ho Izmaelcom, a naše ruky останú nepoškvrnené; veď je náš brat a naše telo²⁾. Bratia na jeho reči pristali.

28. A keď vedľa nich šli madian-skí kupci, vytiahli ho z jamy a predali Izmaelcom za dvadsať strieborných;³⁾ a tí odvedli ho do Egypta. (Kn. Múdr. 10, 13.)

29. A keď sa Ruben k jame vrátil⁴⁾ a nenašiel (tam) chlapca,

30. roztrhol svoje rúcho, šiel k svojim bratom a riekol: Chlapca nevidno, a ja kde sa mám podieť?⁵⁾

31. Ale oni vzali jeho kabát, zamočili ho do krvi zabitého kozla,

¹⁾ Títo počestní kupci nazývajú sa už Izmaelcami, už Madianmi, alebo preto, že sa tieto dva kmeny pre svoje blízke príbuzenstvo už veľmi smiešali, alebo že tie dva mená alebo aspoň jedno z nich len toľko znamenajú ako kupci.

²⁾ Ruben odišiel; stráž drží Juda, ktorý nevie, že Ruben nechce Jozefa nechať od hladu zmrieť. Cieľ, neškodným účelom Jozefa pre bratov dá sa i menej ukrutným spôsobom dosiahnuť.

³⁾ To asi toľko učinilo, ako našich 20 korún; tá bola vtedy i cena jedného otroka; neskôr vystúpila na 30 strieborných.

⁴⁾ Potajomky.

⁵⁾ Odo mňa ako od prvorođeného bude ho Boh zistiť!

32. a poslali tých, ktorí by ho zanesli k otcovi a riekli: Tento (kabát) sme našli; pozri, či je to kabát tvojho syna, či nie.

33. Keď ho otec poznal, riekol: To je kabát môjho syna: zlá zver ho roztrhala, dravá zver zožrala Jozefa!

34. I roztrhol svoje rúcho, obliekol sa do žineného¹⁾ a za dlhý čas oplakával svojho syna.

35. A shromaždili sa všetky jeho deti, aby bolesť otcovu uľavili; ale on nechcel prijať potešenia, lež riekol: V zármutku sostúpim k svojmu synovi do hrobu.²⁾ A čo on takto plakal a plakal,

36. Madianci predali Jozefa v Egypte Putifárovi, dvoraninovi faraonovmu, veliteľovi telesnej stráže.

HLAVA 38.

Judova rodina. Tamar, manželka Herova. Špatný hriech Onanov a jeho potrestanie. Tamar oklamala Judu a porodila blížence.

1. V tom čase³⁾ opustil Juda svojich bratov a uchýlil sa k mužovi z Odolamu, menom Hiram.

2. I videl tam dcéru človeka kananejského, menom Sue, a vzal si ju za manželku, a vošiel k nej.

3. A ona počala a porodila syna a nazvala jeho meno Her.

4. A zasa počala a porodeného syna nazvala Onan.

5. Porodila i tretieho, ktorého na-

1) Roztrhnúť rúcho, vlastne natrhnuť vrchné rúcho na prsach, bolo patrným výrazom bolestou roztrhaného srdca. Tak dávali sa starodávna zvlášte Židia na javo svojej smútku. Obliekali i smútočné rúcho, žinené, arstené hrubé vrecu, ktoré si povrazom opasovali.

2) T. j. do drľavy mŕtvych. Tieto slová Jakubove obsahujú krásne vyznanie viery v nesmrteľnosť duše. On žiada si spojiť sa so svojím synom v drľave mŕtvych; to nemôže znamenať, že si žiada, aby jeho telo pripojené bolo k telu Jozefovmu v hrobe, veď ono neleží v hrobe, roztrhala ho divá zver: teda smysel jeho slov môže byť len to, že vrúcné si žiada, aby na tom mieste, kde sa duše zomrelých zdržujú, sišiel sa so svojím milovaným synom.

3) Asi vtedy, keď Jozefa predali.

zvala Sela: po tomto viac detí nerodila.⁴⁾

6. Ale Juda dal prvorodenému svojmu Herovi manželku, menom Tamar.

7. A Her, prvorodený Judov, bol zlý pred obličajom Pánovým: a (Pán) ho (preto) zabil. (Num. 28, 19.)

8. Preto riekol Juda svojmu synovi Onanovi: Vojdi k manželke tvojho brata a spoj sa s ňou, aby si vzbudil semä svojmu bratovi.⁵⁾

9. Ale on vedel, že sa synovia nie jemu narodí, preto keď vchádzal k manželke svojho brata, vylieval semeno na zem, aby sa dietky na meno bratovo nerodily.

10. A preto zabil ho Pán, že vykonal vec ošklivú.

11. Z tej príčiny riekol Juda svojej neveste Tamare: Ostaň vdovou v dome svojho otca, kým nedorastie môj syn Sela: lebo sa bál, že by aj ten mohol zomrieť, ako jeho bratia.⁶⁾ Ona odišla: a bývala v dome svojho otca.⁷⁾

12. Ale po mnohých dňoch zomrela dcéra Suevova, manželka Judova. A keď (Juda) dosmútil a sa zasa potešil, vyšiel k striháčom svojich oviec do Tamnasu, on a Hiras, ovčiar, Odolamčan.

13. I oznámili Tamare, že jej test vychádza do Tamnasu k strihaniu oviec.

14. Vtedy ona složila so seba vdovické rúcho, vzala závoj a v zmenenom odevu sadla si na rozcestí, kadiaľ sa ide do Tamnasu; lebo Sela vyrástol a nedostávala ho za manžela.

15. Keď ju Juda zazrel, domnieval

1) Hebr.: A bola v Cheze, keď ho porodila.

2) Bola vtedy obyčaj, že najbližší príbuzný nebožtíka, ktorý umrel bez potomka, vzal si vdovu po ňom za manželku, aby udržal rod. Prvorodený z dieťať považoval sa za syna zomrelého. (Rút 4, 4.)

3) Juda, nevediac o špatných hriechoch svojich synov, príčinu smrti pripisoval Tamare.

4) Vdova bez detí vracala sa do domu svojich otcu. (Srov. Levit. 22, 13.)

a, že je to smilnica: lebo zakryla voju tvár, aby ju nepoznali.

16. A pristúpia k nej, riekol: Do-
oľ mi vojsť k tebe; nevedel totižto,
e to je jeho nevesta. Ona odpove-
lala: Čo mi dáš, jestliže vojdeš ku
mne?

17. Riekol: Pošlem ti kozla zo
táda. A ona zasa riekla: Strpím, čo
hceš, jestli mi dáš záloh, kým ne-
ošeš, čo sľubuješ.

18. Riekol Juda: Čo ti mám dať
lo zálohu? Odpovedala: Svoj pe-
atný prsteň, náramok a palicu, ktorú
náš v ruke. Vošiel k nej raz a žena
očala.

19. A vstanúc, odišla: a složila
dev, ktorý na seba vzala, a obliekla
sa do šiat vdovických.

20. I poslal Juda kozla po svojom
astierovi Odollamčanovi, aby na-
pät dostal záloh, ktorý dal žene:
ale ten jej nenašiel.

21. A vyzvedoval sa ľudí toho
miesta: Kde je žena, ktorá sedela
na rozcestí? Ale všetci odpovedali:
Na tom mieste nebolo smilnice.

22. Vrátil sa k Judovi a riekol
mu: Nenašiel som jej, ale aj ľudia
toho miesta mi povedali, že tam
nikdy smilnica nesesedela.

23. Riekol Juda: Nech si to má;
nás veru nemôže obviňovať z luhár-
stva¹⁾; ja som poslal kozla, ktorého
som prisľúbil; avšak ty si jej ne-
našiel.

24. Ale, hľa, po troch mesiacoch
oznámili Judovi a riekli: Tamar,
tvoja nevesta, smilnila, a vidno, že
je tehotná. I riekol Juda: Vyvedte
ju, nech je spálená.²⁾

25. Keď (už) bola vedená k po-
trestaniu, poslala k svojmu tesťovi
a odkázala mu: Počala som od muža,

ktorému tieto veci prináležia. Pozná-
vaj: či je to prsteň a náramok a pa-
lica.

26. Tu poznal svoje zálohy a rie-
kol: Je spravdivejšia odo mňa;
lebo som ju nedal Selovi, svojmu
synovi. Ale viac jej nepoznával.

27. Ale keď prišlo k pôrodu, uká-
zalo sa, že sú blíženci v jej živote.
A keď sa už nelmuvniatka rodily,
jeden z nich vystrčil ruku, na ktorú
baba uviazala červenú nitku a riekla:
(Matúš, 1, 3.)

28. Tento vyjde prvý.³⁾
29. Ale on vtiahol zasa ruku, a
vyšiel druhý: i riekla žena: Prečo
(práve) pre teba roztrhla sa blana?⁴⁾
A pre tú príčinu nazvala jeho meno
Fares.⁵⁾

30. Potom vyšiel jeho brat, na
ktorého ruke bola červená nitka:
toho nazvala: Zara.⁶⁾ (I. Paral. 2, 4.)

HLAVA 39.

Jozef do Egypta odvedený stal sa správ-
com domu Putifárovho. K necudnosti po-
kúšaný zachoval čistotu, a pre to nespra-
vedlive obžalovaný dostal sa do väzenia.

1. Teda Jozef bol odvedený do
Egypta; tam ho kúpil Putifár, dvo-
ranin faraonov, najvyšší nad telesnou
strážou, muž Egyptčan, od Izmaelcov,
ktorí ho ta doviedli.

2. A Pán bol s ním¹⁾, a bol on
muž, ktorému sa všetko, čo začal,
darilo a býval v dome svojho pána,

3. ktorý dobre vedel, že je Pán
s ním, a že vo všetkom, čo podujíma,
od neho sa spravuje v jeho ruke.

4. I našiel Jozef milosť pred svo-
jím pánom, a slúžil mu, a bol od
neho ustanovený nad všetkým, tak že
spravoval nielen sverený dom, ale
všetko, čo mu bolo oddané.

¹⁾ Hebr.: Len aby sme nevyšli na posmech.

²⁾ Ponevď bola sľúbená Selovi za manželku
(srov. 11. verš), spreneverila sa a považovaná bola
za cudzoložnicu. Na cudzoložnice však vynesená
bola v zákone pokuta spálenia.

¹⁾ A preto bude prvorodený.

²⁾ A tak odňal si právo prvorodenstva svojmu
bratovi.

³⁾ T. j. pretrhnutie.

⁴⁾ Východ, zjav; lebo sa prvej zo života ukázal

⁵⁾ T. j. poľahčoval ho, že sa mu všetko darilo

5. A požehnal Pán domu toho Egyptčana pre Jozefa, a rozmnožil všetko, čo mal, tak v dome jako na poli.

6. Ani (jeho pán) nevedel o ničom¹⁾, len o chlebe, ktorý jedol. Jozef však bol krásnej postavy a ľúbezny na pohľad.

7. Preto po nejakom čase hodila jeho pani svojimi očima po Jozefovi a riekla: Spi so mnou!

8. Ale on nijak neprivilil k ohyzdnému skutku a riekol jej: Hľa, pán môj všetky veci mi odovzdal a nevie, čo má vo svojom dome.

9. Ničoho niet, čo by nebolo v mojej moci, alebo čo by mi nebol odovzdal, krome teba, ktorá si jeho manželkou. Jako teda môžem to zlé urobiť a zhrešiť proti svojmu Bohu?

10. Takými rečmi deň po deň i žena obťažovala mládenca i on cudzoľožstvu odpieral.

11. Stalo sa však jedného dňa, že Jozef vošiel do domu a konal nejakú prácu, keď tam nikoho nebolo;

12. tu ona chytila ho za kraj jeho rúcha a riekla: Spi so mnou! On však nechal svoje vrchné rúcho v jej ruke, ušiel a utiekol von.

13. A keď žena videla rúcho vo svojich rukách, a že je opovrhnutá,²⁾

14. svolala svojich domácich a riekla im: Hľa, manžel doviedol sem Hebreja, aby nám posmech urobil. Prišiel ku mne, že bude so mnou ležať: a keď som ja skríkla,

15. a on počul môj hlas, nechal rúcho, ktoré som zachytila, a utiekol von.

16. Tak na dôkaz pravdy zadržala rúcho u seba a ukázala manželovi, keď sa navrátil domov,

17. a riekla: Prišiel ku mne služebník ten hebrejský, ktorého si sem priviedol, aby mi posmech urobil,³⁾

18. ale keď ma počul skríknuť, nechal rúcho, ktoré som zachytila, a utiekol von.

19. Keď to pán počul a príliš veril rečiam svojej manželky, veľmi sa rozhneval⁴⁾

20. a dal Jozefa do žalára, kde stráži kráľových väzňov, a bol tam zavrený. (Žalm 104, 18.)

21. Ale Pán bol s Jozefom a sľuetoval sa nad ním a dal mu milosť u dozorcovi nad žalárom.

22. Ten dal pod jeho ruku všetkých väzňov, ktorí vo väzení boli držaní: a čokoľvek sa dialo, pod ním bolo.⁵⁾

23. A nevedel o ničom⁶⁾, ponevác mu všetko sveril: lebo Pán bol s ním, a všetky jeho skutky spravoval.

HLAVA 40.

Faraonov nalievač a pekáč v žalári. Jozef vykladá ich any, ktoré sa podľa výkladu splnily.

1. Kým sa tieto veci dialy, stalo sa, že dvaja dvorní egyptského kráľa, nalievač a pekáč, previnili sa proti svojmu pánovi.

2. I rozhneval sa na nich farao (jeden totižto bol predstavený nalievačov, druhý pekárov),

3. a dal ich do žalára najvyššieho nad strážou telesnou, v ktorom bol uväznený aj Jozef.

4. Ale predstavený žalára⁴⁾ dal ich Jozefovi, ktorý im aj posluhoval. Prebehlo niečo času, čo vo väzení držaní boli,

5. a mali obidvaja sen v jednu noc, každý dľa výkladu, jaký sa jemu hodil.

6. Keď Jozef ráno k nim prišiel a videl, že sú smutní,

¹⁾ Hebr.: Všetko, čo mal, zapnechal v ruke Jozefovej, a pri ňom o nič sa nestaral, len o jedenie, ktoré jedol.

²⁾ Hebr.: a on že vybehol von.

³⁾ Skrze náslinnický skutok má na posmech obrátiť.

⁴⁾ Hebr.: Keď jeho pán počul slová svojej manželky, ktorá hovorila mu: Tak mi učinil tvoj služobník; rozhneval sa veľmi.

⁵⁾ T. j. dľa jeho nariadenia.

⁶⁾ Srov. 39, 6.

⁷⁾ Hebr.: najvyšší nad telesnou strážou.

7. spýtal sa ¹⁾ ich a riekol: Prečo a dnes vaša tvár nad obyčaj smutejšia?

8. Oni odpovedali: Mali sme sen, niet, kto by nám ho vyložil! Riekol im Jozef: A či nie Bohu náleží vykladať? ²⁾ Povedzte mi, čo ste videli.

9. Tedy prvý rozprával predstavený nalievačov svoj sen. Videl som red sebou vinič,

10. na ktorom boli tri révy (ratošti) a vinič pomaly vyhánal a kvitol potom dozieralo hrozno.

11. A ja som mal pohár faraonov ruky: teda bral som hrozno a vyľáčal do pohára, ktorý som držal podával som pohár faraonovi.

12. Odpovedal Jozef: Výklad sna a tento: Tri révy sú ešte tri dni.

13. Po nich si spomenie farao na voju službu a nazpät ňa postaví na redošlé miesto; i budeš mu podávať ohár dľa svojho úradu, jako si roieval predtým.

14. Len potom, keď sa ti dobre ovedie, pamätaj na mňa a učiň so mnou to milosrdenstvo: aby si vnúol faraonovi, že by ma vyviedol tohoto žalára.

15. Lebo som kradmo vziaty zo eme hebrejskej a tu nevinný hosený do jamy.

16. Keď najvyšší pekár videl, že en múdre vyložil, riekol: Aj ja som al sen: Mal som tri koše pečiva a svojej hlave.

17. A v jednom koši, ktorý bol na

vrchu, niesol som rôzne pokrmy, jaké sa hotujú pekárskym umením, a vtáci z toho jedli.

18. Jozef odpovedal: Výklad sna je tento: Tri koše sú ešte tri dni.

19. Po nich farao vezme tvoju hlavu ¹⁾, a obesí ňa na kríž ²⁾, a vtáci rozzobajú tvoje telo.

20. Potom na tretí deň bol pamätný deň faraonovho narodenia; vtedy pripravil veľkolepú hostinu svojim služobníkom a pri hodovaní spomnel si na správcu nalievačov a na predstaveného pekárov.

21. A postavil jedného zasa na jeho miesto, aby mu pohár podával:

22. a druhého dal obesíť na šibenicu, tak že sa pravda vykladačova dokázala.

23. Ale predstavený nalievačov, keď sa mu dobre vodilo, predsa zabudol na svojho vykladača.

HLAVA 41.

Podivné sny faraonove. Jozef mu ich a pomocou Božou vykladá. Následkom toho bol povýšený.

1. Po dvoch rokoch mal farao sen. Zdalo sa mu, že stál nad riekou,

2. a z rieky vychádzalo sedem kráv peknych a veľmi tučných a pásly sa na mokrinách.

3. A vynorilo sa aj iných sedem kráv špatných a chudých z rieky a pásly sa na samom brehu na miestach zelených,

4. i zožraly tie, ktoré boli podivne pekné a tučné v tele. V tom sa farao prebudil.

5. Sasa zaspal a mal druhý sen: Sedem klasov vyrástlo na jednom stebľe, plných a krásnych.

6. Aj druhých tiež toľko tenkých a od horúceho vetra spálených klasov vzhádzalo,

1) T. j. sotne.

2) Na krížne drevo. Dľa hebr.: na drevo. Bolo to zosťrením trenty, keď mŕtve telo soľatého na stĺp obesili.

1) Hebr.: tých úradníkov faraonových, ktorí vo šzení boli v dome jeho pána.

2) Vykladá sny je zvláštny dar Boha, ktorý len im vidí budúcnosť. — Táto mimoriadna milosť, ktorú Boh udelil Jozefovi, mala byť dľa vôle Božej rozlíšením jeho vyvyšenia. Pôvera vykladá sny bola u pohanských národov veľmi udomáčená. Jozef odmieta od seba každé poveročné amýšľanie ovami: „Či nie Bohu náleží vykladať?“ Sny sú väčšou cele prirodzené príbehy v duševnom živote idskom; ale i zlý duch môže poveru ľudí použiť svojim zámerom. Že však i Boh niekedy v snách deluje ľuďom svoje rozkazy, na pomínanie, výtrahy a zjavenia o budúciach veciach, na to máme zličné príklady v Starom i v Novom zákone. Jestli i vaše sny od Boha, poučuje Jozef tých dvoch radníkov, on dá i výklad.

7. a tieto klasy zožraly všetku krásu prvých. Keď sa farao po odpočinku prebudil,

8. a bolo ráno, strachom sa zhrozil a poslal ku všetkým hádačom egyptským a kdejakým mudrcom: a posvolávaným rozprával sen, ale nebolo toho, kto by mu ho bol vyložil.

9. Vtedy teprv rozpamätal sa predstavený nalievačov a riekol: Vyznávam svoj hriech.

10. Kráľ rozhneval sa na svojich sluhov a dal mňa a predstaveného pekárov hodiť do žalára v dome veliteľa telesnej stráže.

11. Tam jednej noci mali sme obidvaja sen, ktorý znamenal budúce veci.

12. Bol tam mládenec hebrejský, služebník toho veliteľa telesnej stráže; tomu vyrozprávali sme svoje sny,

13. a počuli sme všetko, čo sa potom skutkom dokázalo, lebo ja som bol zasa do svojho úradu postavený, a ten bol na križi obesený.

14. Tu bol Jozef hneď na rozkaz kráľov zo žalára vyvedený, a keď ho oholili a iné rúcho mu dali, predstavili mu ho.

15. A kráľ mu riekol: Mal som sny a nielo, kto by mi ich vyložil: ale o tebe som počul, že ich múdre vykladáš.

16. Jozef odpovedal: Bezo mňa Boh odpovie šťastné veci faraonovi. ¹⁾ (Matúš 10, 20.)

17. Teda vyrozprával farao, čo videl: Tak sa mi zdalo, že stojím na brehu rieky,

18. a že vystúpilo z rieky sedem veľmi pekných a v tele tučných kráv: ktoré pasúc sa na mokrinách zelenú trávu škibaly.

19. A hľa, za tými šlo iných sedem

kráv tak špatných a chudých, že som takých v zemi egyptskej nikdy nevidel.

20. Tieto kravy zožraly a strovily tie prvé

21. a ani znaku o nasýtení neukázaly, ale jednako chudé a špatné chradly ako predtým. V tom som sa prebudil, a zasa spánkom obťažaný

22. mal som tento sen: Sedem klasov vyrastalo na jednom stebľe, plných a veľmi krásnych,

23. aj sedem iných tenkých a horúcim vetrom ¹⁾ spálených vzbádzalo zo stebľa;

24. tieto zožraly krásu prvých. Vyrozprával som sen hádačom, a niet nikoho, kto by ho vyložil.

25. Jozef odpovedal: Sen kráľov je jeden: Čo Boh chce učiť, to ukázal faraonovi.

26. Sedem pekných kráv a sedem plných klasov: je sedem úrodných rokov: a majú ten samý význam vo sne. ²⁾

27. A sedem tenkých a chudých kráv, ktoré za nimi vystúpily, a sedem tenkých a páľčivým vetrom spálených klasov: je sedem rokov budúceho hladu.

28. Ktoré sa týmto poriadkom vyplnia:

29. Hľa, nastane sedem rokov hojnej úrody v celej zemi egyptskej.

30. Po týchto príjde iných sedem rokov takej veľkej neúrody, že sa na všetku predošlú hojnosť zabudne: lebo hlad zhubí celú zem,

31. a veľkosť hojnosti znivočená bude veľkosťou nedostatku. ³⁾

32. Že si však dva razy mal sen, ktorý sa jednej veci týka, to je zna-

¹⁾ Dľa hebr. doslovne „východný vietor“, lebo v Palestíne tieto horúce, rastlinstvu tak škodné vetry od východu prichádzajú. V Egypte prichádzajú tieto horúce vetry viace od juhu, juho-západu alebo juho-východu.

²⁾ Tie oba sny sa na jednu a tú istú vec vzťahujú: jednu významnosťajú.

³⁾ T. j. veľká hojnosť úrody neobvyčajne úrodných rokov predchádzajúcich ľahko sa vyčerpá v nasledujúce neúrodné roky.

¹⁾ Jozef tu odmieta od seba chválu a slávu jemu pririekajú, odnáša ju na Pána Boha, a počuje faraona, že keď mu i vyloží sny, to pripisuje náleži jedine Bohu, nie jeho prirodenej múdrosti a vedomosti.

mením istoty, že sa stane reč Božia¹⁾ a tým skorej sa vyplní.

33. Teda nech si kráľ teraz vyhladá múdreho a účinnivého muža, a nech ho ustanoví nad zemou egyptskou.

34. A ten nech postaví dozorcov nad všetky kraje: a piatu časť z úrod po sedem úrodných rokov,

35. ktoré už teraz nastanú, nech shromažďí do sýpok a všetko obilie nech sa pod mocou faraonovou sošýpa a zachováva po mestách.

36. A tak nech sa zaopatrí zásoba pre budúcich sedem rokov hladu, ktorý zaľahne na Egypt, a zem nezahynie nedostatkom.

37. Rada táto zaľúbila sa faraonovi a všetkým jeho služobníkom.

38. I riekol im: Či budeme môcť najst muža²⁾, ktorý by bol plný ducha Božieho?

39. Teda riekol Jozefovi: Ponevác tebe Boh dal znať všetko to, čo si hovoril, či mohol by som najst múdrejšieho a tebe podobného?

40. Ty budeš nad mojim domom, a na rozkaz tvojich úst všetek ľud poslúchať bude; len kráľovskou stolicou budem vyšší od teba.³⁾

(Žalm 104, 21; Sk. ap. 7, 10.)

41. A zasa riekol farao Jozefovi: Hľa, ustanovil som ťa nad všetkou zemou egyptskou.

42. A snal prsteň so svojej ruky, a dal ho na jeho ruku⁴⁾; a dal ho obliecť do rúcha kmentového⁵⁾ a na jeho hrdlo zavesil zlatú refaz.

1) Reč Božia, t. j. napomenutie láskavého Boha.

2) Farao, majúci úmysel odmeniť a povýšiť Josefa, kladie tak otázku, — spomínajúc muža duchom Božím nadchnutého, — aby povýšenie nijak neminulo Josefa.

3) Úrad, ktorý Jozef obdržal, bol iste úrad pánovníka nad najvyššími na juhu i na severe, a ktorým bol najvyšší úrad sudcovský spojený.

4) V prsteň bola pečať so z akom kráľovým, a kto ho mal, mohol v mene kráľovom rozkazy vydávať.

5) V Egypte to patrilo k vysokým vyznačeniam. Vyznačenie zlatou refazou bolo tiež v Egypte nie neobyčajnou odmenou. Pre Josefa mohlo ono byť uvedením do najvyššieho sudcovského úradu; lebo najvyšší sudca kíšdol si na počiatku zasadnutia na hrdlo zlatú refaz s obrazom z drahých kameňov, ktorú menovali pravdou.

43. A kázal mu vysadnúť na svoj druhý voz a skrze zvestovača pred ním vyvolávať, aby všetci pred ním kolená klonili a vedeli, že on je postavený nad celou zemou egyptskou.

44. Riekol ešte kráľ Jozefovi: Ja som farao; (ale) bez tvojho rozkazu nehne nikto rukou alebo nohou¹⁾ v celej zemi egyptskej.

45. A premenil jeho meno²⁾ a nazval ho rečou egyptskou „Spasiteľom sveta.“³⁾ A dal mu za manželku Asenet⁴⁾, dcéru Putifara, kňaza z Heliopolu. Teda vyšiel Jozef na zem egyptskú.

46. (Tridsať rokov mal, keď stál pred kráľom faraonom⁵⁾), a pochodil všetky kraje Egypta.

47. A prišla úroda sedem rokov. A obilie bolo do snopov viazané a do stodôl egyptských shromažďované,

48. i všetek zvyšok úrod poľných bol po jednotlivých mestách ukladaný.

49. A bola taká veľiká hojnosť pšenice, že sa rovnala piesku morskému, a množstvo prevyšovalo mieru.

50. A Jozefovi narodili sa dvaja synovia, prvej než nastal hlad, ktorých mu porodila Asenet, dcéra Putifara, kňaza z Heliopolu.

(Gen. 46, 20; 48, 5.)

51. I nazval meno prvorodeného Manasses⁶⁾, rieknuť: Boh mi dal zabudnúť na všetky moje trampoty a na dom môjho otca.

52. A druhého meno nazval Efraim,⁷⁾ rieknuť: Dal mi Boh plodnosť v zemi mojej chudoby.

1) Bez vedomia Jozefovho nesmie nikto nič činiť alebo kam sa pohnúť.

2) Ako egyptský úradník dostal Jozef i egyptské meno. Také premieňanie mien cudzomancov nebolo v Egypte vecou neobyčajnou.

3) Zaphenat Paneach, asi toľko, ako „ten, ktorý dáva pokrm života“, alebo „pokrm poskytujúci, krmiaci“.

4) Bohyni Neit prislúšna.

5) Teda bol asi za 13 rokov otrokom.

6) Nie jeho egyptská manželka, ale Jozef dáva mená. Manasses: Dávať zabudnúť.

7) Dvojnásobná plodnosť.

53. Keď pominulo sedem rokov hojnosti, ktoré v Egypte trvaly:

54. začalo prichádzať sedem rokov nedostatku, ako predpovedal Jozef. A rozmohol sa hlad po celom okrsleku; ale po všetkej zemi egyptskej bolo chleba ¹⁾ (nadostač.)

55. Keď (i) ona trpela hlad, ľud volal k faraeonovi o pokrmu. On im odpovedal: Idte k Jozefovi: a čo vám povie, učinite.

56. A hlad čo deň rozmáhal sa po celej zemi ²⁾. A Jozef otvoril všetky sýpku a predával Egyptčanom; lebo aj ich tlačil hlad.

57. A prichádzali všetky krajiny ³⁾ do Egypta kupovať pokrmu, aby zmiernili biedu nedostatku.

HLAVA 42.

Jakubovi synovia idú prvý raz do Egypta.

1. Keď však Jakub počul, že v Egypte predávajú potravu, riekol svojim synom: Prečo otáľate?

2. Počul som, že v Egypte predávajú obilie; idte tam a nakúpte, čo je nám potrebné, aby sme mohli žiť a neboli nedostatkom strávení.

3. Teda išlo desať bratov Jozefových nakúpiť obilia do Egypta.

4. Ale Benjamina zadržal Jakub doma, lebo riekol jeho bratom: Mohlo by sa mu na ceste niečo zlého prihodiť.

5. Tak prišli do zeme egyptskej spolu s inými, ktorí išli tam kupovať; lebo bol hlad v zemi kanaanejskej.

6. A Jozef bol v zemi egyptskej vládrom a na jeho dovolenie predávalo sa ľudom obilie. A keď sa mu jeho bratia uklonili až k zemi,

7. poznal ich, ale oslovil ich ostro,

¹⁾ V sýpkach uschovaného. Preto i v tejto zemi nastával hlad.

²⁾ Po celom Egypte.

³⁾ Súsedné krajiny.

jako keby cudzí boli, a spýtal sa ich: Odkiaľ ste prišli? Oni odpovedali: Zo zeme kanaanejskej, aby sme nakúpili potrebnej potravy.

8. Keď on aj bratov poznal, oni ho nepoznali.

9. Tu rozpamätal sa na sny, ktoré kedysi mal o nich a riekol im: Vyzvedači ste; aby ste slabšie miesta zeme mohli vidieť, ste prišli. ¹⁾

10. Oni riekli: Nie tak, pane, ale tvoji sluhovia prišli nakúpiť pokrmov.

11. My všetci sme synovia jedného muža; prišli sme v pokoji a nič zlého nezamýšľajú tvoji sluhovia.

12. On im odpovedal: Ináč je to: vy ste prišli vyskúmať neohradené miesta tejto zeme.

13. Ale oni riekli: Dvanásť nás je bratov, твоjich sluhov, synov jedného muža v zemi kanaanejskej; najmladší ostal s otcom, a jedného už nieto.

14. Riekol: To je, čo som povedal: Vyzvedači ste.

15. Ale vás podrobím skúške: Jako že farao žije, nevyjdete odtiaľto, dokým váš najmladší brat neprijde! ²⁾

16. Pošlite jedného z vás, aby ho (sem) priviedol; vy však zostanete vo väzení, dokiaľ sa nedokáže, či je to pravda, alebo lož, čo ste povedali; ináč, ako že farao žije ³⁾, ste vyzvedači.

17. A tak dal ich pod stráž na tri dni.

18. Ale na tretí deň dal ich viesť zo žalára a riekol: Urobte, jako

¹⁾ Úrodný Egypt vždy trpieval pod vpádmi lupčatých kočujúcich kmenov sinaiského polostrova a Kanaanu. Prichádzali od východu bývali teda Egyptčanom vždy podozriví. Karavana desiatich bratov Jozefových snadno mohla vzbudiť podozrenie z vyzvedačstva a preto bola vedená k najvyššiemu sudcovi.

²⁾ Jozef túžil po najmladšom svojom bratovi od tej istej matky.

³⁾ Jozef, aby ho nepoznali, pretvárajúc sa za Egyptčana, prisahá dľa egyptskej obyčaje.

som povedal¹⁾ a budete žiť; lebo sa bojíš Boha.²⁾

19. Jestli ste pokojní ľudia, jeden brat váš nech sviazaný zostane vo väzení; a vy odíďte a odneste obilie, čo ste nakúpili, do svojich domov,³⁾

20. a privedte svojho najmladšieho brata ku mne, aby som sa mohol presvedčiť o vašej reči a aby ste nezomreli. Urobili, jako povedal.

(Gen. 43, 3. 5.)

21. A hovorili medzi sebou: Zaslúžene toto trpíme, lebo sme sa prehrešili proti svojmu bratovi; videli sme úzkosti jeho duše, keď nás prosil, a nedbali sme na to; preto prišlo na nás toto súženie.⁴⁾

22. A jeden z nich, Ruben, riekol: Či som vám nepovedal: Nehrešte proti chlapcovi. Ale neposlúchli ste ma. Hľa, jeho krv sa vyhľadáva.

23. Ale oni nevedeli, že ich Jozef rozumel: lebo sa s nimi shováral skrze tlmočníka.⁵⁾

24. A odvrátil sa trochu a plakal; a zasa obrátil sa k nim a hovoril s nimi.

25. Potom dal Simeona⁶⁾ pred ich očima sviazať a rozkázal sluhom, aby naplnili ich vrecia obilím, a zas vložili každému jeho peniaze do jeho vrecu, ba aby im dali ešte aj potravu na cestu. A sluhovia učinili tak.

26. Oni však naložili obilie na svojich oslov a odišli.

27. Keď jeden z nich svoje vrece rozviazal, aby dal obrok hoviadku

v hospode, uzrel vo vreci na vrchu peniaze,

28. a riekol svojim bratom: Vrátili mi peniaze, hľa, tu sú vo vreci. Tu strnuli a zmámení hovorili jeden druhému: Čo nám to Boh učinil?⁷⁾

29. Keď prišli ku svojmu otcovi Jakubovi do zeme kanaanejskej a vyrozprávali mu všetko, čo sa im prihodilo a riekli:

30. Pán zeme sa s nami tvrdo shováral a držal nás za vyzvedačov krajiny.

31. My sme odpovedali: Pokojní sme my ľudia a nestrojíme nijakých úkladov.

32. Je nás dvanásť bratov od jedného otca splodených; jedného už niet, najmladší je s naším otcom v zemi kanaanejskej.

33. On nám riekol: Takto zkusím, či ste pokojní ľudia: Jedného svojho brata nechajte u mňa, a naberte si pre svoje rodiny potrebných potrav, a odíďte,

34. a privedte svojho najmladšieho brata ku mne, aby som sa presvedčil, že nie ste vyzvedači: a (tak) toho, ktorý ostane vo väzení, aby ste zasa dostať mohli; a potom dovolené vám bude kupovať, čo chcete.

35. Keď to dopovedali a obilie vysýpali, každý našiel vo vreci na vrchu zaviazané peniaze; a zľakli sa všetci spolu.

36. Tu riekol otec Jakub: Vy mňa o deti pripravíte! Jozefa niet na živu, Simeon je vo väzení a Benjamína (mi) vezmete: na mňa sa všetko to zlé svalilo.

37. Odpovedal mu Ruben: Zabi dvoch mojich synov, jestli ti ho nazpät neprivediem; daj ho do mojej ruky, a ja ti ho navrátim.

38. Ale on riekol: Nepôjde syn

1) Správnejšie: Čo hovorím.

2) Boh by ma potrestal, kebych nezadržal prišahy. Alebo domnievajú sa, že ste vyzvedačmi, mohol by som vás zasa nevinných trápiť a pripadne zabíť; dokážte, že ste nie vyzvedačmi.

3) Hebr.: a odneste obilie k zapusteniu hladu vašich domov.

4) Treba otvárať oči, ktoré vlna zatvorila (Gregor). Teraz úprimne ľutujú krivdu. Tak veru, ľudia len vtedy poznávajú svoju nepravosť, keď ich nejaké nešťastie najde; v šťastí bývajú i slepí i hluchí.

5) Toho teraz tu nebolo.

6) Ruben, prvorodeného, ktorý sa niekedy za Jozefa láskavo zaujal a i teraz zas výčitky robil svojim bratom, ušetril. A možno, že sa Simeon zvlášte ťažko prevínil proti úbohému Jozefovi.

7) Zľakli sa; veď musia sa vrátiť k Jozefovi do Egypta. Či Boh chce dopustiť, aby Jozef, ktorý ich za vyzvedačov držal, teraz nakladal s nimi, ako s obecnými kmiňmi?

môj s vami: jeho brat zomrel¹⁾, a on zostal sám²⁾; keby sa mu nejaké nešťastie prihodilo v zemi, do ktorej pôjdete, privedli by ste moje šediny bolesťou do hrobu.

HLAVA 43.

Jakubovi synovia idú po druhý raz do Egypta a vedú so sebou i Benjamina.

1. Medzitým hlad velice trápil všetku zem.

2. A keď sa živnosť, ktorú z Egypta doniesli, stovila, riekol Jakub svojim synom: Idte zas a nakúpte nám niečo potravy.

3. Juda odpovedal: Veľmi sa zarielol ten muž pred nami vyslovenou prisahou a povedal: Neuvidíte mojej tváre³⁾, jestliže neprivediete so sebou svojho najmladšieho brata.

4. Teda ak ho chceš pustiť s nami, pôjdeme spolu, a nakúpime ti potrebných vecí.

5. Ale ak nechceš, nepôjdeme; lebo muž ten, ako sme už viac ráz povedali, oznámil nám: Neuvidíte mojej tváre bez vášho najmladšieho brata. (Gen. 42, 20.)

6. Riekol im Izrael: Na moju zálosť ste to učinili, že ste mu povedali, že máte ešte iného brata.

7. Ale oni odpovedali: Vypytoval sa nás ten človek po poriadku na náš rod: či žije ešte otec, či máme brata; a my podľa toho odpovedali sme mu na to, čo sa nás pýtal; či sme my to mohli vedieť, že nám povie: Privedte so sebou svojho brata?

8. Aj Juda riekol svojmu otcovi: Pust' chlapca so mnou⁴⁾, aby sme

odišli a mohli žiť, aby sme nepomreli my, i maľučkí naši.⁵⁾

9. Ja stojím za chlapca; z mojej ruky ho žiadať, ak ti ho zasa neprivediem a nenavrátim, nech je na mne vina hriechu proti tebe vždycky.⁶⁾

10. Nebyť odkladania, už by sme sa boli dva razy vrátili.

11. Na to im Izrael, ich otec, riekol: Keď to tak musí byť, robte, ako chcete⁷⁾. Naberte z najlepších plodín zeme do svojich nádob a zaneste mužovi tomu dary, trochu kadidla a medu⁸⁾ a storaksu, myrrhy a daktylov a mandlí.

12. A peniaze vezmite dvojnásobne so sebou a tie, ktoré ste ponachádzali vo vreciach, zaneste nazpak, azda sa to omylom stalo.

13. A vezmite i svojho brata a idte k tomu mužovi.

14. A môj Boh všemohúci nech vám ho nakloní, aby prepustil s vami vášho brata, ktorého drží v zajatí, a tohoto Benjamina; a ja budem ako zbavený (synov) bez detí.

15. Tedy vzali tí mužovia dary, dva razy toľko peňazí a Benjamina, a brali sa dolu do Egypta. A ustanovili sa pred Jozefom.

16. Keď ich uzrel a Benjamina s nimi, rozkázal správcovi svojho domu a riekol: Zaveď mužov (tých) do domu⁹⁾, daj zabíť hovädá a pri-

1) Hebr.: I my, i ty, i maľučkí naši. V tom „my“ je už i Benjamina. Pre tvoje spieranie sa môžeme zahynúť všetci.

2) Nech známe všetky tresty, teda i poschovanie dedičstva a otcovského požehnanie. Tak Juda ponúka viac, ako Ruben. (42, 37.)

3) Dľa egyptských prameňov je známe, že asiatské kúleňatá v čas núdze i svojich synov a dcéry dávali za otrokov, aby z egyptských sýpok dostali potrebného obilja. „Z tejto skutočnosti ešte lepšie porozumíme, prečo sa Jakub tak veľmi spieral poslať svojho syna Benjamina s bratmi do Egypta.“ (Heyes). Bál sa, že mu ho násilne vezmú za otroka.

4) Hroznový med, t. j. na sladký sirup zavená káva hroznová.

5) Dom tak veľkého pána, ako bol Jozef, mal vtedy jednu predsieň a predizbu pre stráž; za tou bolo hlavné staviako celého domu, veľa ďalšie. Jozef teda prijal svojich bratov v predieni a potom rozkázal ich zaviesť do domu, kde mali čakať na hostinu.

1) Jakub sa domnieval, že Jozef, ako mu to boli ostatní jeho synovia doniesli, zomrel.

2) Zo synov, ktorých mu porodila milovaná Rachel.

3) T. j. darmo by ste sa do Egypta usťávali, nepripustím vás k sebe.

4) Juda sa prikláňa u otca za Benjamina, aby sa nebál, keď ho jeho opatere a starosti sverí.

stroj hostinu, lebo so mnou budú obedovať.

17. Ten učinil, čo mu bolo prikázané a zaviedol mužov do domu.

18. A tam zlakli sa a hovorili medzi sebou: To pre tie peniaze, ktoré sme prvej zas odniesli v našich vreciach, sme sem uvedení, aby uvalil na nás skrivodlivú vinu¹⁾ a násilne podrobil službe i nás i našich oslov.

19. Preto hneď vo dverách pristúpili k správcovi domu

20. a hovorili: Prosíme, pane, abys nás vyslyšal. Už predtým sme sem prišli kupovať potravu.

21. Keď sme nakúpili a do hospody prišli, rozviazali sme svoje vrecia a našli sme peniaze vo vreciach na vrchu: včuf sme ich v tej istej váhe nazpak priniesli.²⁾

22. Ale aj iné striebro sme priniesli, aby sme nakúpili, čo nám je potrebné. Nemáme o tom vedomia, kto ich položil do našich vrec.

23. Ale on odpovedal: Pokoj vám! Nebojte sa! Váš Boh a Boh vášho otca dal vám poklady do vašich vrec, lebo peniaze, ktoré ste mi dali, som ja správne prijal³⁾. Na to vyviedol k nim Simeona.

24. Potom uviedol ich do domu, priniesol vody, a oni umyli svoje nohy a dal obroku ich oslom.

25. Oni však prichystali dary, kým Jozef neprišiel na poludnie; lebo počuli, že by tam mali jesť chlieb.⁴⁾

26. A keď Jozef prišiel domov, priniesli mu dary, ktoré v svojich rukách držali: a klaňali sa mu až k zemi.

27. Ale on ich tiež láskave pozdravil a pýtal⁵⁾ sa ich a riekol:

¹⁾ Hebr.: Aby obviniec oboril sa na nás.

²⁾ Hebr.: peniaze naše podľa svojej váhy; a priniesli sme ich zasa vo svojich rukách.

³⁾ Správca domu sa stavia, ako by nič nevedel o veci. Nechce prezradiť tajomstvo svojho pána a preto poukazuje na tajnosť riadenie vyššej moci. „Pohanský Egypťan hovorí nepovedome pravdu, lebo sa božská prozreteľnosť v dejinách Jozefových veľkolepe dokazuje.“ (Hoberg).

⁴⁾ T. j. obedovať.

⁵⁾ Hebr.: pýtal sa ich, ako sa majú a riekol...

Zdravý je staručký váš otec, o ktorom ste mi hovorili? Či ešte žije?

28. Oni odpovedali: Zdravý je tvoj sluha, náš otec, ešte žije. A sklonili sa a klaňali sa mu až po zem.

29. Jozef však pozdvihol oči a videl Benjamina, svojho vlastného brata¹⁾, a riekol: Toto je ten váš najmladší brat, o ktorom ste mi hovorili? A zasa riekol: Boh nech ti je milostivý, synu môj!

30. A pospiechal von, lebo sa pohlo jeho srdce nad bratom a vyhrkly mu slzy; a šiel do svojej izby²⁾ a plakal.

31. Potom umyl si tvár a zasa vyšiel, zdržoval sa a riekol: Kladte chleby.³⁾

32. A kladli osobitne Jozefovi a osobitne bratom, aj Egypťanom, ktorí spolu jedli, osobitne, lebo Egypťanom nie je dovolené jedávať so Židmi, a za nečistú považujú takúto hostinu.⁴⁾

33. Sedeli pred ním, prvorodený dľa svojho prvorodenstva a najmladší dľa svojho veku. A divili sa tomu veľmi.

34. A brali diely, ktoré od neho dostali; ale väčší diel dostal sa Benjaminovi, tak že päť dielov prevyšil⁵⁾. I pili a napili sa s ním.⁶⁾

¹⁾ Od jedného otca a jednej matky (Rachel).

²⁾ Za jedálňou bývala u Egypťanov spálňa: do tej utiahol sa Jozef.

³⁾ Noste jedlá.

⁴⁾ Jozefovi pre jeho vysoké postavenie patrilo pri stole osobitné čestné miesto. Odiatene od cudzincov dostali miesto Egypťanov, ktorí česť mali na obe. Tak to žiadala národná hrdosť Egypťanov, ktorí sa cudzincov stránili a zvládali „paštiermi“, akí boli bratia Jozefovi, pohŕdali. Bojac sa znečistenia, ani len jediaceho náčinia od cudzincov neupotrebovali, lebo tí zabíjali a jedávali zvieratá, ktoré Egypťanom boli sväté.

⁵⁾ Hostia, ktorí mali byť zvlášťne uctení, dostávali viac, než čestný prídavok. Ale všetkým dostalo sa boje.

⁶⁾ Vo Svätom Písme to znamená: nasýtili sa (Aug.), alebo boli veselí. Hebr. výraz označuje hojnosť pôžitku, nie opitje.

HLAVA 44.

Jozef obviňuje Benjamina z krádeže.

1. Potom Jozef rozkázal správcovi svojho domu a riekol: Naplň im vrecia obilím, koľko sa len do nich vmeští: a vlož každému jeho peniaze na vrch do vreca.

2. A môj strieborný pohár a peniaze, ktoré dal za obilie, vlož na vrch do vreca najmladšiemu. I stalo sa tak.

3. A keď prišlo ráno, prepustení boli so svojimi oslami.

4. Už vyšli z mesta a neprišli ešte ďaleko: v tom Jozef dal volať správcu domu a riekol: Vstaň a utekaj za tými mužmi: a keď ich dohoniš, povedz: Prečo ste sa odplatili zlým za dobré?

5. Pohár, ktorý ste ukradli, je ten, z ktorého pijať má môj pán a z ktorého on veštieva; ¹⁾ veľmi zlú vec ste vykonalí.

6. Učinil tak, ako mu prikázal. A keď ich dohoniť, hovoril im podľa naloženia.

7. Oni odpovedali: Prečo tak hovorí náš pán, že by sa tvoji sluho- via takého veľkého zločinu boli dopustili?

8. My sme peniaze, ktoré sme na vrchu vo vreciach našli, zasa pri- niesli k tebe zo zeme kanaanejskej: a keď je tak, akože by sme mali krasť z domu tvojho pána zlato alebo striebro?

9. U koho z tvojich služobníkov sa najde, čo hľadáš, nech zomrie, a my (ostatní) otrokmi budeme nášho pána.

10. On im riekol: Nech je ako ste sami povedali: u koho sa vec najde,

¹⁾ To sa nemá tak rozumieť, ako by bol Jozef ozaj oddával za väčšiu. Tieto slová naňm považoval za vyvolenie správco k tomu cieľu, aby bratov Jozefových nastrašil. Egypťan použil tejto v starom veku veľmi rozšírenej povery, aby nahnal bratom Jozefovým strachu pred príslym potrestaním za krádež, keďže tu ide o vec, pre egypťského vládcu veľmi cennú. I náhle odokrytie krádeže, ktoré malo dokázať Jozefovu veľkú zbehllosť v umení väčšenia, muselo strach bratov ešte zväčšovať.

ten nech bude mojím otrokom, a vy budete bez viny. ²⁾

11. Tu chytré složil vrecia na zem, a každý rozviazal svoje.

12. A on ich prekutával, počnúc od najstaršieho až po najmladšieho, a našiel pohár vo vreci Benjami- novom.

13. Vtedy roztrhli svoje rúcha, na- ložili vrecia zasa na oslov a vrátili sa do mesta.

14. I vošiel prvý Juda so svojimi bratmi ³⁾ k Jozefovi (lebo ešte z domu neodišiel) a všetci spolu padli pred ním na zem.

15. On im riekol: Prečo ste tak učinili? Či neviete, že nemám rovného v umení hádania? ⁴⁾

16. Odpovedal mu Juda: Čo máme odpovedať môjmu pánovi? Čo máme riečiť, alebo čo môžeme predniesť k svojmu ospravedliveniu? Boh našiel nepravosť na tvojich služobní- koch ⁵⁾; tu, hľa, všetci sme otroci môjho pána, i my, i ten, u ktorého sa pohár našiel.

17. Jozef odpovedal: Ďaleko nech je odo mňa, aby som tak učinil; kto ukradol pohár, ten nech je mojím otrokom; vy však odídete svobodne k svojmu otcovi.

18. Tu Juda pristúpil bližšie a smelo riekol: Prosím, môj pane, nech prehovorí tvoj služobník slovo do tvojich uší, a nehnevaj sa na svojho služobníka, veď ty si po faraonovi ⁶⁾

19. mojím pánom. Pýtal si sa ⁷⁾ prvej svojich služobníkov: Máte otca alebo brata? (Gen. 42, 11. 13.)

¹⁾ Jozef chce zistiť, či sa bratia, ktorým správca svobodu dáva, za zdanlivo vinného Benjamina za- ujmu.

²⁾ T. j. na čele svojich bratov.

³⁾ Hebr.: Či neviete, že taký muž, ako som ja, hádaním všetko pozná?

⁴⁾ T. j. teraz sme síce nevinní; ale Boh našiel starú, ťažkú vinu na nás, nepravosť, ktorej sme sa proti bratom Jozefovi dopustili; preto prišla na nás táto nová veľká bleda.

⁵⁾ Hebr.: Veď ty si ako sám farao.

⁶⁾ Hebr.: Pán môj spýtal sa prvej.

20. A my sme odpovedali tebe, tvojmu pánovi: Máme otca starého chlapca maľučkého, ktorý sa v jeho tarobe narodil; toho vlastný brat omrel a tak je on jediný syn svojej matky; a otec ho nežne miluje.

21. I riekol si svojim služobníkom: Privedte ho ku mne, aby som ho a vlastné oči videl.

22. Riekli sme tvojmu pánovi: Nechôže chlapec opustiť svojho otca; aho, keby odišiel od neho, on zomrie.

23. A ty si povedal svojim služobníkom: Jestliže neprijde najmladší náš brat s vami, neuvidíte viac mojej vári. (Gen. 43, 3. 5.)

24. Preto, keď sme sa vrátili tvojmu služobníkovi, nášmu otcovi, odpovedali sme mu všetko, čo hovoril môj pán.

25. A náš otec (na to) riekol: Idte asa a nakúpte nám niečo obilia.

26. My sme mu riekli: Nemôžeme ísť; keď najmladší náš brat odíde ta s nami, vtedy pocestujeme polu; ináč bez neho neopovážime sa podívať do očí toho muža.

27. Na čo on odpovedal: Vy viete, že dvoch synov porodila mi moja manželka.

28. Vyšiel jeden a povedali ste: Dívá zver ho zožrala a až dosiaľ sa neukazuje. ¹⁾ (Gen. 37, 23. 33.)

29. Keď vezmete i tohoto a voľačo a mu stane na ceste, privediete moje jediný žalosťou do hrobu.

(Gen. 42, 38.)

30. Tak teda keby som prišiel tvojmu služobníkovi, nášmu otcovi, a chlapca by nebolo (lebo jeho duša risí na duši tohoto),

31. a videl by, že ho niet s nami, zomrie a tvoji sluhovia privedú jeho jediný bolesťou do hrobu. ²⁾

32. Ja vlastne nech som tvojím strokom, ktorý som stál za neho

(chlapca) a sľúbil som ¹⁾: Ak ho zasa neprivediem, nech je na mne vina hriechu proti môjmu otcovi vždycky. (Gen. 43, 9.)

33. Teda ja, tvoj služobník, zostanem miesto chlapca za otroka môjho pána, a chlapec nech ide so svojimi bratmi.

34. Lebo sa nemôžeme vrátiť k svojmu otcovi, keby toho chlapca nebolo; aby som nebol svedkom trápenia, ktoré na môjho otca zaľahne.

HLAVA 45.

Jozef dáva sa poznať svojim bratom. Posiela ich s darmi pre otca. Veliká radosť Jakubova, keď opäť uzrel oplakávaného Jozefa.

1. Tu sa Jozef nemohol ďalej zdržať pred mnohými, ktorí okolo neho stáli; preto rozkázal, aby všetci vyšli von a nikto cudzí nebol pri ich spoločnom poznaní.

2. A pozdvihol hlas a plakal tak, že to počuli Egyptčania ²⁾ i všetok faraonov dom.

3. A riekol svojim bratom: Ja som Jozef; žije ešte môj otec? Ale bratia nemohli odpovedať, tak veľkým strachom sa pofakali.

4. On láskave riekol: Pristúpte ku mne. A keď bližšie pristúpili, povedal: Ja som Jozef, váš brat, ktorého ste predali do Egypta.

(Skutk. ap. 7, 13.)

5. Nebojte sa a nech vám je to nie ťažko na srdci, že ste ma predali do týchto krajín ³⁾; lebo pre vaše zachránenie poslal ma Boh pred vami do Egypta.

6. Lebo dva roky sú, jako sa začal hlad v zemi a ešte ostáva päť rokov, v ktorých nebude sa môcť ani orať, ani žať.

¹⁾ Hebr.: Lebo tvoj služobník sľúbil sa chlapca, aby som ho vzal od svojho otca, a riekol...

²⁾ Z domu Jozefovho.

³⁾ Toho ty iste nechceš. Nasledujú príčiny, pre ktoré je slušné, aby miesto Benjamína zostal Juda.

³⁾ Hebr.: Preto teraz nermôfte sa a nešťastujte sa na to, že ste ma sem predali.

7. A Boh ma (sem) poslal pred vami, aby ste sa zachovali na zemi a pokrmý k vyživeniu mať mohli.¹⁾

8. Nie vašou radou, ale vôľou Božou som sem poslaný; on ma dal ako za otca faraonovi²⁾ a za pána všetkému jeho domu, i za vláďára vo všetkej zemi egyptskej.

9. Pospiechajte a idte k môjmu otcovi, a povedzte mu: Toto ti odkazuje tvoj syn Jozef: Boh učinil ma pánom všetkej zeme egyptskej: príd ku mne, nemeškaj.

10. A budeš prebývať v zemi Gessen, blízko mňa, ty, i tvoji synovia, i synovia tvojich synov, tvoje ovce, i tvoj dobytok, a všetko, čo máš.

11. A tu ťa budem živiť (lebo ostáva ešte päť rokov hladu), aby si azda nezahynul i ty, i tvoj dom, i všetko, čo máš.

12. Hľa, oči vaše a oči môjho brata Benjamina vidia, že moje ústa hovoria k vám.

13. Zvestujte môjmu otcovi všetku moju slávu a o všetkom, čo ste v Egypte videli: ponáhľajte sa a privedte ho sem ku mne!

14. A keď svojho brata Benjamina objal, padol mu okolo krku a plakal, a ten tiež plakal na krku jeho.

15. A pobozkal Jozef všetkých svojich bratov, a plakal nad každým; a oni len potom trúfali si hovoriť s ním.

16. A bolo počuť a slávnostne rozhlásilo sa po kráľovskom dvore: Jozefovi bratia prišli! A zradoval sa farao a všetok jeho dom.

17. A riekol Jozefovi, aby prikázal

svojim bratom a riekol: Naložte na hovädá a idte do zeme kanaanejskej,

18. a privedte ztadiaľ svojho otca i svoju rodinu a prijdte ku mne; a dám vám všetko dobré v Egypte, aby ste žili z tuku zeme.

19. Rozkáž tiež, aby vzali vozy zo zeme egyptskej, na ktorých by sa ich maľučkí a ženy viezly, a povedz: Vezmite svojho otca a ponáhľajte sa, aby ste čím skorej prišli.

20. A neposielajte dolu ničoho z vášho nábytku: lebo všetky bohatstvá Egypta vaše budú.

21. A spravili synovia Izraelovi tak, ako im bolo prikázané. Jozef im dal vozy, dľa rozkazu faraonovho: a stravu na cestu.

22. Rozkázal tiež jednému každému priniesť dvoje šiat; Benjaminovi však dal tristo strieborných (peňazi) a päťtoro najlepších šiat.

23. A toľko peňazí a rúcha poslal svojmu otcovi, k tomu pridal i desať oslov, ktorí niesli zo všetkých drahých vecí egyptských, a tiež toľko oslíc, ktoré niesly pšenicu na cestu a chlieb pre otca.

24. A tak prepustil svojich bratov, a odchodiacim riekol: Nevadte sa na cestu!

25. Teda odišli z Egypta a prišli do zeme kanaanejskej k svojmu otcovi Jakubovi —

26. a zvestovali mu a riekli: Jozef, tvoj syn, žije; ba i panuje vo všetkej zemi egyptskej. Keď to Jakub počul, ako by sa bol z ťažkého sna prebudil; no predsa im nechcel veriť.³⁾

27. Oni však vyrozprávali mu po poriadku všetko. A keď uzrel vozy a všetko, čo poslal, okriak jeho duch zas.

28. A riekol: Dosť mi je na tom, keď len Jozef, môj syn, ešte žije; ⁴⁾ pôjdem ta, aby som ho videl, prvej než zomriem.

1) Hebr.: A poslal ma Boh pred vami pre zachovanie vášho kmenu a pre zachovanie vašich životov vysvobodením veľkým. Tak tedy nie vy ste ma poslali sem. — Z celej reči Jozefovej vynieva chválospev o prozreteľnosti Božej, ktorá všetko tak tajnostne k dobrému človeka riadi a každý ľal srdca ľudského v radosť mení.

2) T. j. za najvyššieho úradníka, prvého ministra, dôvernika a radcu faraonovho. Podobný titul býval v Egypte „priateľ“, „najviac milovaný priateľ“ kráľov.

3) Hebr.: Omdlelo jeho srdce, lebo aľýlac to, neveril im.

4) Nestojím o jeho slávu a o tie dary: mne je dosť, že on žije!

HLAVA 46.

rub s celou rodinou berie sa do Egypta.
Jozef prichádza mu v ústrety.

1. A Izrael vydal sa na cestu so etkým, čo mal, a prišiel ku Studni Isahy¹⁾; a obetoval tam obetu Bohu ojhho otca Izáka,
2. a počul ho v nočnom videní, ko volá na neho a hovorí mu: Jabe, Jakube! On odpovedal mu: Ja, tu som.
3. Riekol mu Boh: Ja som Naj-nejší, Boh tvojho otca; neboj sa, dolu do Egypta, lebo tam učiním teba národ veliký.
4. Ja pôjdem s tebou ta a ja ťa adiaľ i hore privediem, keď sa ideš vracat'²⁾; a Jozef položí svoje iky na tvoje oči.³⁾
5. Vtedy Jakub vstal od Studne Isahy; a vzali ho synovia so svojimi maľučkými a manželkami na ozy, ktoré farao poslal na prevezenie starca
6. a všetkého, čo mal v zemi kanaanejskej, i prišiel do Egypta so všetým svojím semenom. (Izaiáš 24, 4.)
7. Jeho synovia a vnukovia, dcéry všetok rod spolu.
8. A tieto sú mená synov Izraelových, ktorí prišli do Egypta, on a jeho deti. Prvorodený Ruben.
(Exod. 1, 2; 6, 14; Num. 26, 5.)
9. Synovia Rubenovi: Henoch a ťallu a Hezron a Charmi.
10. Synovia Simeonovi: Jamuel a lamin a Ahod a Jachin a Sohar, a ťaul, syn Kanaančianky. (Exod. 6, 15.)
11. Synovia Leviho: Gerson a Kaat a Merari.
12. Synovia Judovi: Her a Onan a Sela a Fares a Zara; ale Her a Onan zomreli v zemi kanaanejskej.

I narodili sa Faresovi synovia: Hezron a Hamul.

13. Synovia Izacharovi: Tola a Fua a Job a Semron.

14. Synovia Zabulonovi: Sared a Elon a Jafelel.

15. Títo sú synovia Liini, ktorých porodila v sýrskej Mezopotamii spolu s Dinou, svojou dcérou. Všetkých duší jej synov a dcér (bolo) tridsaťtri.⁴⁾

16. Synovia Gadovi: Sefion a Haggi a Suni a Esebon a Heri a Arod a Areli.

17. Synovia Asserovi: Jamne a Jesua a Jesui a Beria, i Sára, ich sestra. Synovia Beriovi: Heber a Melchiel.

18. To sú synovia Zelfy, ktorú dal Laban svojej dcére Lii: a tých porodila Jakubovi, šestnásť duší.

19. Synovia Rachely, manželky Jakubovej: Jozef a Benjamin.

20. I Jozefovi narodili sa v zemi egyptskej synovia, ktorých mu porodila Asenet, dcéra Putifara, kňaza z Heliopolu: Manasses a Efraim.

21. Synovia Benjaminovi: Béla a Bechor a Asbel a Gera a Naaman a Echi a Ros a Mofim a Ofim a Ared.

22. Títo sú synovia Rachelini, ktorých porodila Jakubovi: všetkých duší štrnásť.

23. Synovia Danovi: Husim.

24. Synovia Neftaliho: Jasiel a Guni a Jezer a Sallem.

25. Títo sú synovia Baly, ktorú dal Laban svojej dcére Racheli; a tých porodila Jakubovi; všetkých duší sedem.

26. Všetkých duší, ktoré prišli s Jakubom do Egypta a vyšly z jeho bedier, krome žien jeho synov, bolo šesťdesiat a šesť.

27. Ale synovia Jozefovi, ktorí sa mu v Egypte narodili, boli dve duše. Všetkých duší domu Jakubovho,

1) Beraabee. Srov. vyše 21, 32.'

2) Tvojich potomkov a tvoje kosti.

3) Ťa prežije a zatlačí ti oči.

4) Lebo je prídavok: dcér písomná chyba, alebo Saul sa nečíta.

ktoré do Egypta prišli, bolo sedemdesiat.¹⁾

28. Poslal však Judu popredku k Jozefovi, aby mu oznámil i aby prišiel proti nemu do Gessen.²⁾

29. Keď ta prišiel, Jozef dal zapriať do svojho voza a vyšiel svojmu otcovi v ústrety na to miesto: a jako ho uzrel, padol mu okolo krku a medzi objímaním plakal.

30. A otec riekol Jozefovi: Už rád zomriem, lebo som videl tvoju tvár a zanechám ňa po sebe (živého).

31. On však prehovoril k svojim bratom a ku všetkému domu svojho otca: Pôjdem a zvestujem faraonovi, i poviem mu: Moji bratia a dom môjho otca, ktorí bývali v zemi kanaanejskej, prišli ku mne.

32. Ale sú to mužovia pastieri oviec i zaobierajú sa dochovávaním dobytky; svoje ovce a väčší dobytok, a všetko, čo mali, dohnali so sebou.

33. A keby vás povolal a riekol: Čo je vaša živnosť?

34. Odpoviete: My, tvoji služobníci, sme pastieri od svojho detinstva až po túto chvíľu, i my, i otcovia naši. A to preto poviete, aby ste mohli prebývať v zemi Gessen; lebo Egyptčania v ošklivosti majú všetkých pastierov oviec.³⁾

1) Od v. 8. do 27. vypočítuje spisovateľ mená 70 otcov rodín, z ktorých (vedľa 12 synov Jakubových ako hláv kmenov a s nimi) národ izraelský pochádza. Číslo 70 je avšak číslo. Tu menovaných 70 otcov rodín sa akoby „avšak“ semeno ľudu Božieho“ chválne vynáša. Že však tu neudáva na celý počet osôb, ktoré s Jakubom do Egyptu prišli, vidno i z toho, že ženy a dcéry Jakubove (krem Sary, dcéry Aserovej v. 17.) sa nespomínajú, tým menej iní domáci, služovia, slúžky a ich rodiny. Keď povážime, že Abraham (Gen. 14, 14.) mal 318 domorodých služob, že Ezau so 400 mužmi vyšiel naproti Jakubovi (32, 6.), môžeme hebrejský ľud, ktorého kniežtom a vodcom bol starý Izrael, počítať asi na 2000–3000 duší.

2) Lepšie dľa hebr.: Aby mu skôr oznámil, než prídô do Gessen. A tak prišli do zeme Gessen.

3) Z viac príčin chcel Jozef, aby jeho rodina v Gessen bývala; po prvé, že táto zem pre svoju polohu i úrodnosť bola najvhodnejšia, po druhé, aby neboli pre pastiersky život v Egyptčanov nenávidení; potom aby sa s pohanákmi Egyptčanmi nemiesali a tak náboženské i národné svoje podania avšak zachovávali; naposledy museli aj na to myslieť, aby sa svojím časom do svojej

HLAVA 47.

Jakub so synami v Gessen. Egyptčania hladom donútení volajú k Jozefovi. Smrť Jakubova sa blíži.

1. Teda Jozef prišiel k faraonovi a oznámil a riekol: Môj otec a bratia, ich ovce a väčší statok a všetko, čo majú, prišli zo zeme kanaanejskej a hľa, pristavili sa v zemi Gessen.

2. A vzal z počtu svojich bratov päť mužov a napokon predstavil ich kráľovi.

3. A kráľ sa ich spýtal: Aká je vaša živnosť? Odpovedali: My, tvoji služobníci, sme pastieri oviec, i my, i naši otcovia.

4. Prišli sme ako cudzinci bývať v tvojej zemi; lebo niet paše pre stáda tvojich služobníkov, preto, že sa rozmáha hlad v zemi kanaanejskej, a prosíme, abys nám, svojim služobníkom, kázal bývať v zemi Gessen.

5. Tedy riekol kráľ Jozefovi: Tvoj otec a tvoji bratia prišli k tebe.

6. Zem egyptská je pred tebou: v najlepšom kraji ich osad a daj im zem Gessen. Jestli vieš, že sú medzi nimi mužovia rozšafní, ustanov ich za správcov nad mojim stádom.

7. Potom voviedol Jozef svojho otca ku kráľovi a predstavil mu ho: ten (Jakub) ho pozhľadal,

8. a tázaný od neho: Koľko je dní rokov tvojho života?

9. odpovedal: Dní môjho putovania je stotridsať rokov; nemnohé

staršej vlasti Kananu vrátili, čo z Gessen, ako hranicnej krajiny na severo-východe Egyptu, ľahko podujati mohli. Kraj Gessen (hebr. Gosen) bola úrodná územie okolo Saft el-ienneha ležalo asi v trojhrane, ktorú tvoria mestá Zagazig, Helbeis a Abu Hammad. Keď sa neskoršie Izraeliti rozmnožili, že ich bolo až do 2–2½ milióna, rozširovali sa na juh k Heliopolu, na sever až po Stredozemné more a na východ 50 kilometrov dlhým Wadi Tumilatom, údolím, ktoré za starodávna i za novších časov dôležité kanále zvlášťovali, až po východné hranice Egyptu. Keď rodina Jakubova sem prišla, v tom čase zem Gessen ešte nikto neobrábal, ešte nebola medzi Egyptčanov rozdelená; faraon mohol ju bez poškodenia obyvateľov zeme dať cudzím prisťahovalcom; a zem, ležiacá úhorom, dostatočne zvlášťovaná, teda so znamenitými pastvinami, bola pastierskemu ľudu izraelskému vítaná.

zlé, a nedošly až ku dňom mojich cov, v ktorých oni putovali.¹⁾

10. A požehnal kráľa a vyšiel von.

11. I dal Jozef otcovi a svojim bratm majetok v Egypte v najlepšom aji zeme, v Ramesses,²⁾ ako farao prikázal.

12. A živil ich i všetok dom svojho ca, a dával pokrmu každému.

13. Lebo na celom okrsleku nešlo chleba, a hlad sužoval zem, najac egyptskú a kanaanejskú.

14. Z nich sobral (temer) všetky aniaze za obilie, ktoré kupovali, a skladal ich do pokladnice kráľovskej.

15. A keď sa kupujúcim peniaze išli, prišiel celý Egypt k Jozefovi riekol: Daj nám chleba; prečo máme mrieť pred tebou³⁾ pre nedostatok obiliny?

16. Týmto on odpovedal: Privedte svoje dobytky a dám vám za ne pokrm, keď nemáte peňazi.

17. Keď ich privedli, dal im pokrm za kone a za ovce a za voly a slov: a prechoval ich toho roku za obytok.

18. Prišli aj na druhý rok a riekli mu: Nebudeme tajiť pred našim pánom, že minuly sa peniaze, ale minul sa už i dobytok: a (veru) ani to nie ti je tajné, že mimo tela a zeme účoho nemáme.

19. Teda prečo máme mrieť pred vojima očima i my, i naše zeme? Vojci budeme; kúp nás do služby kráľovskej a daj semena, aby zem nepustla, keby zahynul, kto by ju obrábal.

20. Tedy kúpil Jozef všetku zem egyptskú, keď každý predával svoj majetok pre veľký hlad. A podrobil u faraonovi,

21. a všetok jej ľud od prvých hraníc Egypta až do posledných jeho končín,

22. krome pozemkov kňazov, ktoré im boli dané od kráľa, a ktorým i ustanovené potraviny z obecných sýpok sa dávaly, a preto neboli nútení predat svoje majetky.

23. Tedy riekol Jozef ľuďom: Hľa, jako vidíte, i vy i vaše zeme patria faraonovi; tu máte semeno a posejte polia,

24. aby ste mohli mať obilie.⁴⁾ Piatu čiastku dáte kráľovi; ostatné štyri nechávam vám na sianie a na pokrm pre dom a pre vaše deti.

25. Oni odpovedali: Naše zachránenie je v твоjich rukách; nech len náš pán milostivým okom shliada na nás, a mileradi budeme slúžiť kráľovi.

26. A od tých čias až po dnešný deň po celej zemi egyptskej piaty diel platí sa kráľom, a stalo sa to akoby zákonom, len nie pre zem⁵⁾ kňazskú, ktorá bola svobodná od toho záväzku.

27. A tak Izrael prebýval v Egypte, to jest v zemi Gessen, a vládol nou: i zveľadil sa a rozmnožil náramne.

28. A žil v nej za sedemnášť rokov: i bolo všetkých dní jeho života stoštyridsaťsedem rokov.

29. A keď videl, že sa približuje deň jeho smrti, zavola svojho syna Jozefa a riekol mu: Jestliže som našiel milosť v твоjich očiach, polož ruku svoju pod moje bedro⁶⁾, a pre-

1) V sledmom teda a poslednom roku hladu káže Jozef ľudu obsevať role, lebo mal nastať rok riadnej úrody a potešenia Božieho.

2) Hebr.: A Jozef ustanovil to za právo až do tohoto dňa pre ornú zem Egypta v prospech faraonov ohľadom päťtiny: len nám role kňazské neboli faraonove. — Za obilie dostala sa celá zem do majetku kráľovi, ktorý ponechal ju v úžitku jej predošlých majetníkov za ročný poplatok, pozostávajúci z platie čiastky všetkej úrody. Len kňazi neplatili tejto dane. Faraonovia vyznamenávali sa kňazskou hľadosťou ku chrámom a ich kňazom. Keď vezmeme do ohľadu úrodnosť pôdy na Nile, ktorá pri dobrom zvláňaní a usilovnom obrábaní aj vlac ľatvi do roka dopúšťala, plat čiastka úrody nie je príliš veľký poplatok, preto i Egyptčania mileradi privolli.

3) T. j. priľahaj mi. Srov. 24, 2.

1) Abraham dožil 175 rokov, Izák 180, Jakub nať žil 147 rokov (v. 28); teda jeho rokov bolo menej, a keď považíme, čo trpel od Ezáua, Labana i jeho synov, nie vždy bez vlastnej viny, jeho roky boli zlé.

2) Dvesto rokov bývali Izraeliti blízko kráľovskej rezidence v Ramesses. (Exod. 2, 1...)

3) Keď nám ty môžeš pomôcť.

ukáž mi lásku a vernosť, a nepochovávaj ma v Egypte;

30. ale nech spím so svojimi otcami, a ty vynes ma z tejto zeme, i pochovaj v hrobe mojich predkov. A Jozef mu odpovedal: Ja vykonám, čo si rozkázal. (Gen. 23, 17.)

31. A on riekol: Teda prisahaj mi. On mu prisahal a Izrael klaňal sa Bohu, obrátený k hlave posteľe.¹⁾

HLAVA 48.

Jakub prijíma Jozefových synov, Efraima a Manassesa, za svojich, dáva im požehnanie. Určil Jozefovi podiel v Kanaane.

1. Po týchto udalostiach povedali Jozefovi, že mu je otec chorý: tu vzal so sebou dvoch synov, Manassesa a Efraima, a vydal sa na cestu.

2. Keď povedané bolo starcovi: Hľa, tvoj syn Jozef prichádza k tebe, sobral svoje sily a posadil sa na posteľi.

3. A keď vošiel k nemu, riekol mu: Všemohúci Boh ukázal sa mi v Luze, ktorá je v zemi kanaanejskej, i požehnal mi, (Gen. 28, 13.)

4. a riekol: Ja ťa rozplodím a rozmnožím, a učiním z teba zástupy ľudstva, i túto zem dám tebe, a tvojmu semenu po tebe za večný majetok.

5. Preto tvoji dvaja synovia, ktorí sa ti v zemi egyptskej narodili, prvej než som sem k tebe prišiel, budú moji: Efraim a Manasses budú mi jako Ruben a Simeon.²⁾

6. Ale ostatní, ktorých splodíš po nich, budú tvoji a menom svojich

bratov menovaní budú vo svojich majetkoch.³⁾

7. Lebo keď som prichádzal z Mezopotámie⁴⁾, zomrela mi Rachel v zemi kanaanejskej ešte na ceste, a bol čas jaru a vchádzal som do Efraty, a pochoval som ju vedľa cesty do Efraty, ktorá sa iným menom nazýva Betlehem. (Gen. 35, 19.)

8. Keď však uzrel⁵⁾ jeho synov, riekol mu: Kto sú títo?

9. Odpovedal: To sú moji synovia, ktorých mi dal Boh na tomto mieste. Prived ich, riekol, ku mne, nech ich požehnám!

10. Lebo oči Izraelove byly temné od vysokej staroby a nemohol jasne vidieť. A keď k nemu (bližšie) privedení boli, bozkával a objímal ich,

11. a riekol svojmu synovi: Nebol som zbavený tvojo spatrenia; nad to dal mi Boh vidieť i tvoje semeno.

12. A keď ich Jozef vzal s lona⁶⁾ otcovho, sklonil sa až k zemi.

13. A postavil Efraima na pravú stranu sebe, to jest na ľavú stranu Izraelovi: a Manassesa na ľavú stranu sebe, teda na pravú otcovi,⁷⁾ a postavil ich oboch blízko k nemu.

14. A Jakub vystrel pravú ruku a položil (ju) na hlavu Efraimovi, mladšiemu bratovi, ľavú však na hlavu Manassesovi, ktorý bol starší, preložiac ruky (krížom).⁸⁾

15. A (Jakub) požehnal synov Jozefových a riekol: Boh, pred ktorého tvárou chodili moji otcovia Abraham a Izák, Boh, ktorý ma od mladosti až do dnešného dňa živí,

(Žid. 11, 21.)

¹⁾ Ďakoval Bohu a sklonil sa, ako mohol. Dľa Septuag.: Preukázal (svojmu synovi Jozefovi) úctu, skloniac sa k hlave jeho berly. Dľa sv. Pavla (Žid. 11, 21.) videl Jakub vo svojom synovi Jozefovi, pokiaľ bol vládcom Egypta, budúce kralovanie Kristovo, a preto preukázal Jozefovi, ako predobrazu Kristovmu, svoju úctu.

²⁾ Majú mať právo k môjmu požehnanu a dedičstvu nie ako moji vaukovi, ale ako moji vlastní synovia. Tak dostáva Jozef dva podiely dedičstva a tým činom prenáša Jakub na neho právo prvorođenstva.

³⁾ Nebude po nich nijaké pokolenie menované; ale prípoja sa k Efraimovi alebo Manassesovi a pri tých dostanú svoje diely.

⁴⁾ Hebr.: Lebo keď som sa vracal z Pádan, umrela mi na ťaľ Rachel v zemi kanaanejskej, keď už len jedna kibra zeme (viď 35, 19) bola do Efraty.

⁵⁾ A pre slabosť zraku nemohol ich poznať.

⁶⁾ T. j. od jeho kolien, u ktorých stáli; Manasses mohol mať vtedy 19, Efraim 18 rokov.

⁷⁾ Ten, ktorého hlavy sa pravica otcova dotkla, ťal Jozef, dostane lepšie požehnanie; preto postavil tam prvorođeného.

⁸⁾ Dľa niektorých avšak otcov malo to byť obrazom predností pohanov pred Židmi.

16. anjel, ¹⁾ ktorý ma zo veľikého lého vytrhol, nech požehná týchto hlavcov; a nech sa nazývajú po mome mene ²⁾ i po menách mojich otov Abrahama a Izáka, a nech sa vo veľkom počte rozmnožia na zemi.

(Mat. 18, 10.)

17. Keď však Jozef videl, že jeho otec položil pravú svoju ruku na hlavu Efraimovi. neľúbilo sa mu a chytil otcovu ruku, pokúsil sa ju zdvihnúť s hlavy Efraimovej a preniesť na hlavu Manassesovu.

18. A riekol otcovi: Nie tak sa duši, otče, lebo tento tu je prvodený; polož svoju pravicu na jeho hlavu.

19. Ale ten odoprel a riekol: Viem, synu mój, viem; veď i z toho bude národ a hojne sa rozmnoží; ale mladšíeho brat bude väčší od neho, a z jeho semena bude mnoho národov. ³⁾

20. A požehnal ich v tom čase a riekol: V tebe ⁴⁾ bude požehnávaný Izrael a bude sa hovoriť: Boh nech ťa učiní ako Efraimovi a ako Manassesovi ⁵⁾! A dal prednosť Efraimovi pred Manassesom.

21. A Jozefovi, svojmu synovi, riekol: Hľa, ja umieram, a Boh bude s vami a zasa vás privedie do zeme vašich otcov.

22. Dávam ti jeden diel (viac) nad bratov tvojich, ktorý som svojim mečom a lukom vzal z rúk Amorrejského. ⁶⁾

1) Syn Boží. (Athanáz, Ambróz, August.)

2) Za mojich vlastných synov nech sa považujú a ako takí nech majú účasť na zemi zasľúbenej.

3) Predpovedanie Jakubovo sa neskôr vyplnilo. Už za časov sudcov bolo pokolenie Efraimovo jedno z najpočetnejších a najmocnejších kmenov, a po smrti Salomúnovej prvé medzi desiatimi kmenmi severnej ríše Izraelskej, ktorej dalo prvého jej kráľa Jeroboama a hlavné mesto Sichem; preto proroci túto ríku zrovná Efraim nazývajú.

4) Hebr.: Skrze teba, teba za príklad uvádzajú. Jozef je Efraim a Manasses.

5) T. j. Boh nech ťa dá toľko potomkov, ako tým.

6) V hlave 33, v. 19. sa povedalo, že Jakub kúpil kus pola pri Sicheme od synov Hemerových za 100 baránkov. Dľa Jozua 24, 32. bolo toto pole dané „za dedičný majetok synom Jozefovým“, a tu boli pochované kosti Jozefove, ktoré Izraelci

HLAVA 49.

Jakub dáva požehnanie svojim synom. Pri Judovi obnovuje proroctvo o Messiašovi. Dáva nariadenia o svojom pohrabe a zomiera.

1. Jakub potom povolal svojich synov a riekol im: Sídte sa, aby som vám oznámil, čo sa bude diať s vami v budúcich dňoch. ¹⁾

2. Shromažďte sa a slyšte, synovia Jakubovi, slyšte svojho otca Izraela:

3. Ruben, mój prvorodený, ty moja sila a prvotina mojej bolesti ²⁾, prvý v daroch, väčší v panovaní. ³⁾

4. Prekypel si ako voda, neporastieš ⁴⁾, lebo si vstúpil na ložu svojho otca a poškvŕnil si jeho posteľ. ⁵⁾

5. Simeon a Levi, bratia ⁶⁾, nástroje neprávnosti bojovné. ⁷⁾

6. Duša moja nech nevchádza do ich rady a sláva ⁸⁾ moja nech nebude v ich shromaždení; lebo v svojej zúrivosti zabili muža, a vo svevoli podkopali múr. ⁹⁾

so sebou vzali, keď z Egypta vychádzali. Ak máme tu slová Jakubove rozumieť o tomto poli, jestlize sa osnova veru správne dostala k nám, musíme to tak vykladať, že Jakub predtým za peniaz právo platne kúpené pole musel si potom mečom a lukom vybojovať.

1) Jakub shromažďuje svojich synov okolo seba, aby im pred svojou smrťou dľa obyčaje otcov dal svoje požehnanie. Ako sa tu shromaždili, naplnil Duch Boží duhu patriarchovu podivným svetlom, on díva sa do ďalekej budúcnosti, keď sa dvanásť pokolení v zemi zasľúbenej ut osadilo: Jakub stáva sa tu prorokom a v prorockom dívaní robí svoj závet a vyказuje každému z dvanásťich synov, ako predstaviteľom dvanásť pokolení, svoj podiel v zasľúbenej zemi. Slová jeho požehnaní, ale i jeho hrozby obsahujú ďalej predpovedania o budúcich osudoch jednotlivých pokolení už dľa milostivej plánu Božieho, už dľa ich zvláštnych povahy. Korunou v „Jakubovom požehnaní“ je predpovedanie, že z pokolenia Judovho vyjde Messias.

2) Hebr.: mojej sily. Smyseľ: mojich detí.

3) Ako prvorodenému malo by ti patriť právo prvorodenstva a prednosť pred tvojimi bratmi.

4) Tvoja prednosť a dôstojnosť sbehla ako voda, nebudeš mať prednosť.

5) Keď si s Balou poškvŕnil (35, 22.) moju ložu, pozabvil si sa práva prvorodenstva.

6) Ako dľa rodu, tak dľa ukrutnosti.

7) Hebr.: Nástroj ukrutnosti je ich vražedná zbraň.

8) To láť, čo duša. Ja som to zaslieval, i teraz zaslievam.

9) Zkazili mesto Sichem a vyvrátili jeho múry.

7. Prekliata ich zúrivosť, lebo neustupná: a ich hnev, lebo (je) tvrdý: rozdelím ich v Jakubovi, a rozptýlim ich v Izraeli. ¹⁾

8. Judo, teba chváľ! budú tvoji bratia ²⁾, tvoja ruka (bude) na šíjach tvojich nepriateľov ³⁾, tebe klaňať sa budú synovia tvojho otca. ⁴⁾

9. Lviča je Juda: za korisťou vyšiel si, synu môj; ty odpočívaš a ležiš ako lev a jako lviča, kto ho zobudí? ⁵⁾

10. *Nebude odňatá* berla ⁶⁾ od Judu a jeho bedier ⁷⁾, dokiaľ neprijde Ten, ktorý má byť poslaný, a on bude očakávanie národov. ⁸⁾

11. Uviaže k viniči svoje osliatko, a k viniču, ó, synu môj, svoju oslicu. ⁹⁾ Prať bude vo víne svoje rúcho, a v krvi hroznovej svoj odev. ¹⁰⁾

12. Oči jeho sú krásnejšie nad víno, a jeho zuby nad mlieko belšie. ¹¹⁾

1) Nebudú mať svojho dedičstva v zemi spolu. Pri rozdelení zeme dostali Simeonovi potomci len rozličné v obvode Judovom rostratené miesta. Keď tie neskoršie nedostačovali, sťahovali sa do Gedora a na pohorie Seir. (I. Chron. 4, 39—43.) Potomci Leviho napravili neprávosť svojho praotcovu svojou náboženskou horlivosťou, za čo im Mojžiš zehnal a ich rozptýlenie sláva sa nie jako trst, ale jako poľadavka k vykonávaniu ich kňazského povolania.

2) Ako je meno tvoje „Chvála“, „Zvelebený“ (29, 35.), tak budeš skutočne slávený a chválený.

3) Vŕzafz budeš nad svojimi nepriateľmi.

4) Budeš prvý nad ostatnými bratmi.

5) Ako lviča z lúpeže vzrastá berle, tak ty vŕzafzami veľkým budeš. V pokoji rozložíš sa vo svojom dedičstve, ako lev alebo lviča, ktorá má malé a ktorej sa sblížil alebo z odpočinku ja vyburcovat nikto rozumný sa neopováži.

6) Panovanie Judovo neprestane.

7) Hebr.: Nebude odňatá od Judu berla, palica od jeho nôh. Obraz vziaty je od obyčaje východných vŕzafz panovníkov. Panovnícke berly východných kniežat boli dlhé, ako palice pastierske, tak že skutočne medzi nohami dotýkali sa zeme.

8) Hebr.: Dokiaľ neprijde Šilo (t. j. knieža pokoja, Messias), a toho budú poslať národy. — Kaldejaský preklad Zida Onkelosa (z I. st. letopoč. Kr.) má: Dokiaľ neprijde Messias, ktorému pridať panovať.

9) Lepšie: Uviaže k viniču svojho osla a ku šľachtnej réve svoje osliatko.

10) Tak veľká bude hojnosť vína na dedičnom území Judovom.

11) Hebr.: Tmavé oči od vína a biele zuby od mlieka: t. j. bude mať hojnosť vína a mlieka. Judovo dedičné územie bolo veľmi poľahnané, me-

13. Zabulon bude bývať na brehu morského a u prístavu lodí, siahajúc až po Sidon. ¹⁾

14. Izachar, silný osol, ležiaci medzi medzami.

15. Videl, že pokoj je dobrý a zem že je výborná: i zohol svoje rameno k noseniu, a stal sa daňujúcim služebníkom. ²⁾

16. Dan súdiť bude svoj ľud, ako aj iné pokolenie v Izraeli. ³⁾

17. Bude Dan ako had vedľa cesty, ako had rohatý na chodníku, ktorý štipie kopyto koňa, aby horeznak padol jeho jazdec. ⁴⁾

18. Tvoje *spasenie* bude očakávať, ó, Pane! ⁵⁾

19. Gad, ozbrojený bude bojovať

novite rodilo sa na ňom hojne najvýbornejšieho vína a malo kŕmne pastviny pre stáda. Ale mnoho vykladateľov Písam vidí v tých verchoch obraz pehojných duchovných dobrôt a potešnaní doby messiaskej. — Juda bude teda chválený pre svoju silu a zmesť (v. 9.), i pre svoju kniežatskú dôstojnosť, ktorá mu zostane, kým nepride očakávaný Messias (10.), a pre svoj výborný podiel v zasľubenej zemi. (11. 12.)

1) Zabulonovi slubuje pekné územie prímorné, vhodné k obchodu. Pod brehom morským rozumie tu breh Stredozemného mora. Ale územie Zabulonovo kmenu siahalo (dľa Mat. 4, 13—15.) i k Jazeru Genezaretskému, lebo o Kafarnaume sa hovorí, že ležalo na končinách Zabulonových a Neftalimových.

2) Izachar porovnaný so silným oslom, ktorý sa pokojne medzi ohradami uľoží. Vo svojom dobrom kraji, ku ktorému úrodné údolie Jesreel a časť galilejského pohoria patrí, oddáva sa pokoju a nosí farehy, odnášajúc plody svojho územia fénickým kupcom za dobrú plácu; a mal by bojovať za slobodu, radšej platiť daň svojím utlakovateľom.

3) Bude ľud izraelský na pomoci, ako ktoréhoľvek pokolenie v Izraeli. Danovo pokolenie bolo zvlášť akce Samsona, sudcu, na pomoci ľudu izraelského za časov sádkých.

4) Vedľa čnosti zmúchlosti stojí u pokolenia Danovho ako vlastnosť jeho povahy: ľstivosť a chytráctvo; preto prirôvna sa rohatému hadu, ktorý v plesku na ceste vylihuje a svojím jedom koňom veľmi nebezpečný býva.

5) Jakub vyslovuje svoju dôveru v Boha. Niekto vykláda vidia v tom prosbu na Boha, aby Danovo pokolenie z nebezpečia od nepriateľa vytrhol alebo jeho potomkom svojej pomoci, svojej spásy v potrebe vôbec poprial; iní zas hovoria, že „tu (od Jakuba) žiadne spasenie je všetko to blaho, ku ktorému pokolenie Danovo, ako i ostatné pokolenia spolupracujú, a ktoré tak mnohonásobná pomoc Boha v starom zákone predobrazovala a Messias splnil a dokončil. A tak sa Jakubove slová, nie sice výlučne, ale hlavne na Messiasa vzťahujú.“ (Hummelaer.)

pred ním, a on bude mu zbraňou i od zadku.¹⁾

20. Aserov chlieb bude tučný²⁾ a on dávať bude rozkoše kráľom.

21. Neftali, ako jeleň vypustený, a vydáva krásné výmluvnosti.³⁾

22. Syn rastúci Jozef, syn rastúci⁴⁾ a krásny na pohľad; dcéry⁵⁾ rozbehalý sa po mŕte.

23. Ale rozhorčili ho a vadili sa (s ním) i závideli mu majúci strely.⁶⁾

24. Avšak zostal v sile jeho luk a rozviazaly sa sväzky jeho ramien a rúk skrze ruky Mocného Jakubovho⁷⁾; zatiaľ vyšiel pastier, kameň Izraelov.

25. Boh tvojho otca bude tvoj pomocník, a Všemohúci požehná ťa požehnaniami nebeskými shora; požehnaniami priepasti ležiacej dole, požehnaniami prs a materského života.⁸⁾

26. Požehnania tvojho otca budú silnejšie nad požehnania jeho otcov, dokiaľ neprijde túžba vrškov več-

ných⁹⁾: nech budú nad hlavou Jozefovu, a na temeni Nazarejského⁹⁾ medzi jeho bratmi.

27. Benjamin, dravý vlk, ráno bude ješť korisť a večer rozdelí lúpež.¹⁰⁾

28. Všetkých týchto je dvanásť pokolení izraelských a to im hovoril ich otec, i požehnal každého osobitným požehnaním.

29. A prikázal im a riekol: Ja budem pripojený k svojmu ľudu; pochovajte ma u mojich otcov v dvojitej jaskyni, ktorá je na poli hetejského Efrona,

30. naproti Mambre v zemi kana-nejskej, ktorú kúpil Abrahám spolu s tým poľom od hetejského Efrona na dedičný hrobitov.

31. Tam pochovali jeho i Sárú, jeho manželku, tam bol pochovaný Izák s Rebekou, svojou manželkou. tam leží pochovaná aj Lia.

32. A keď dokončil rozkazy, ktoré synom dával, složil svoje nohy¹¹⁾ na postel a umrel; i pripojený bol k svojmu ľudu.

HLAVA 50.

Synovia pochovávajú Jakuba. Bratia odprosujú Jozefa. Smrť Jozefova.

1. Keď to Jozef videl, padol na tvár otcovu, plakal a bozkával ho.

1) Iní prekladajú: Požehnania tvojho otca sú plnšie (ešte bohatšie), než požehnania mojich otcov, dokiaľ neprijde túžba vrškov večných. — Dľa toho praje otec Jozefovi toľko a ešte viac požehnaní, nežli jemu niekdy jeho rodičia prišli. Dve veci obsahovalo by požehnanie Jakubovo: *plnosť* požehnaní a jeho *trvanie*, kým ono do plnosti požehnaní kráľovstva Mesiašovho neprejde. V tomto smysle prešiel preklad Vulgáty: „Dokiaľ neprijde túžba vrškov večných“, do liturgického ulvania v litaniach o Srdci Ježišovom. Spasiteľ (a tým nepriamo milosrdný srdce Spasiteľa) je „túžbou prastarých vrškov“, t. j. predmetom túžby sveta od praveku.

2) T. j. oddeleného. Oddelený je Jozef od svojich bratov, nakoľko je nad nich vyvýšený, teda: kniežata medzi jeho bratmi.

3) Benjaminovo pokolenie bude bojovné, ale i násilné. *Ráno, večer* toľko, ako vždy.

4) Predtým sedel na pokraji svojho lôžka; keď doteknal, stiahol svoje nohy nazpät na lôžko a ľahol si ako na odpočinok.

1) Hoci i Gada napadne nepriateľské vojsko, on nepodľubne; smeie uderiť naň a zaistenie napádajúcich. Gadovci vyznamenávali sa nielen ako bohatí pastieri na svojom území za Jordánom, ale i ako udatní bojovníci pri zaujatí zeme.

2) Pokrm. Aserov kraj bude na výborné pokrmy bohatý, tak že i kráľom bude dodávať lahôdky.

3) Alebo: Neftali, dľa bylina, vyrastie na vysoký a bujný strom.

4) Hebr.: Mladý ovocný strom je Jozef, mladý ovocný strom je Jozef vedľa studnice; rätolostí rozkladajú sa po mŕte.

5) Dcéry: hebr.: Dcéry ovocného stromu, t. j. rätolostí. — Pre početné potomstvo prirovnáva sa Jozef ovocnému stromu.

6) T. j. nepriateľa. Jakub pamätá na utrpenie Jozefovo od bratov a od Putifarovej ženy. Ale ani Jozefovi potomkovia nebudú bez nepriateľov.

7) Hebr.: Avšak zostal v sile jeho luk a porozbýval sa ramená jeho rúk rukou Mocného Jakubovho. — *Ramena jeho rúk*: sila jeho rúk. *Mocný Jakubov*: Boh. Ako Jozef, praotec, premožil nepriateľské nástrahy, tak dokážu sa i jeho potomci v mnohých bojoch proti nepriateľom silnými, lebo dostáva sa im zvláštnej ochrany a podpory Božej, a od toho času bol niekdajší pastier kameňom, skalou, neobrozenou pomocou pre Izraela.

8) Požehnanie Všemohúceho splní sa v hojnom požehnaní z neba v daľdi a v rose, zo zeme v prameňoch a potokoch, zo stáda v hojnom rozmnožení a z matiek v početnom potomatve; potomci Jozefovi nebudú mať nedostatku časných dobrôt.

2. A rozkázal svojim služobníkom lekárom, aby otca voňavými vecmi pomazali.¹⁾

3. Kým lekári vykonali, čo im bolo rozkázané, minulo štyridsať dní; lebo taká bola obyčaj pri mazaní mŕtvych tiel; i oplakával ho Egypt sedemdesiat dní.²⁾

4. Keď pominul čas oplakávania, hovoril Jozef čeladi faraonovej: Jestli som našiel milosť vo vašich očiach, povedzte faraonovi,³⁾

5. že ma otec zaprisahal a riekol: Hľa, umieram a pochováš ma v mojom hrobe, ktorý som si v zemi kananejskej vykopal. Teda nech odídem a pochovám svojho otca, a sa zasa vrátim. (Gen. 47, 29.)

6. I riekol mu farao: Odídi a pochovaj svojho otca, jako ťa prisahou zaviazal.

7. Tedy odišiel a išli s ním všetci starejší domu faraonovho, i všetci starší zeme egyptskej.⁴⁾

8. dom Jozefov s jeho bratmi, okrem detí, oviec a volov, ktoré nechali v zemi Gessen.

9. V sprievode mal i vozy a jazdcov: a bol to zástup nie malý.

10. I prišli na holohumnicu Atad⁵⁾, ktorá je za Jordánom: tu s veľkým a náramným plačom slávne konali pohrabné obrady za sedem dní.

11. Keď to obyvatelia kananejskí videli, povedali: To je veľké kvlenie Egyptčanov. A preto nazvané je meno toho miesta „kvlenie Egypta“.

1) Zabalzamovanie mŕtvych tiel bolo u Egyptčanov obyčajou: vykonávala ho osobitná trieda lekárov.

2) U Egyptčanov trval smútok po smrti kráľovej 72 dní. Izraelci oplakávali smrť Aronovu za 30 dní (Num. 29, 30.), tak i Mojžišovu (Deut. 34, 8.), obyčajného mŕtveho sedem dní.

3) Sám v smútočnom čase, v ktorom dľa egyptského obyčaja nechal si bradu i vlasy rásť a nosil smútočné rúcho, nemohol ísť k faraonovi, a bez faraonovho dovolenia nemohol so svojimi bratmi a s veľkým sprievodom vzdialiť.

4) Hebr.: A šli s ním všetci slúžobníci faraonovi, úradníci jeho domu a všetci úradníci zeme.

5) Goren Atad. (Holohumnica (Irnia.) Kde bolo to miesto, nedá sa už určiť.

12. Teda synovia Jakubovi učinili tak, ako im rozkázal:

13. a doniesli ho do zeme kananejskej a pochovali ho v dvojitej jaskyni, ktorú kúpil Abrahám spolu s poľom na dedičný hrobitov od hebrejského Efrona naproti Mambre.

(Skutk. ap. 7, 16.)

14. A Jozef navrátil sa, keď otca pochoval, so svojimi bratmi a celým sprievodom do Egypta.

15. Po jeho (otcovej) smrti báli sa jeho bratia a medzi sebou hovorili: Len aby nepamätal na krivdu, ktorú trpel, a neodplatil nám všetko to zlé, čo sme (mu) učinili.

16. A odkázali mu: Tvoj otec ešte pred svojou smrťou nám prikázal,

17. aby sme ti jeho slovami povedali¹⁾: Prosim (ť), zabudni na zločin svojich bratov a na hriech i zlosť, ktorú vykonali na tebe; aj my prosíme, aby si služobníkom Boha tvojho otca túto nepravosť odpustil. Keď to Jozef počul, rozplakal sa.

18. A jeho bratia prišli k nemu padli pred ním na zem a riekli: My sme tvoji služobníci.

19. On im odpovedal: Nebojte sa či azda vóli Božej odporovať?²⁾

20. Vy ste zamýšľali proti mne zlé; ale Boh to obrátil na dobré, aby ma povýšil³⁾, ako teraz vidíte, a mnohých ľudí zachoval (pri živote).

(Gen. 45, 5.)

21. Nebojte sa; ja budem chovať i vás i vaše deti. A tešil ich, a vľúdne i nežne hovoril s nimi. (Gen. 47, 12.)

22. Tak prebýval v Egypte so všetkým domom svojho otcovým a štyridsať rokov. A videl Efraimových synov až do tretieho pokolenia

1) Odkaz otrov akoby z druhého sveta má u Jozefa smeriteľne účinkovať.

2) Za to, čo sa mi z vôle Božej stalo, nesmiem sa hnevať na ľudí. Hebr.: Lebo: Či som pod mocou Božou? Áno, som, teda nesmiem sa pomstiť a to, čo z múdrej príčiny dopustil. Alebo: Či som ja vám za Boha? Nie; teda nemôžem trestať mlieč neho.

3) Správnejšie: aby učinil to, čo teraz vidíte

I synovia Machira, synu Manasses-ovho, narodili sa na kolenách Jozefových.¹⁾

23. Po týchto udalostiach povedal (Jozef) svojim bratom: Po mojej smrti navštíví vás Boh, a vyvedie vás z tejto zeme do zeme, ktorú prisahal Abrahamovi, Izákovi a Jakubovi.

24. A keď ich prisahou zaviazal, riekol: Až vás Boh navštíví, vy- neste moje kosti so sebou z tohoto miesta.²⁾

(Joz. 24, 32.)

1) T. j. od Jozefa za jeho vlastné vyhlásení boli.

2) Jeho prosba, aby ho v zasľúbenej zemi po- chovali ako jeho otca, bola vyplnená (Exod. 13,

25. I umrel, keď doplnil sto a desať rokov svojho života. A pomazali ho voňavými vecmi a uložili do truhly v Egypte.

19.); jeho kosti uložili na odpočinok pri Sicheme. (Joz. 24, 32.) Svätí otcovia vidia v egyptskom Jo- zefovi obraz Ježiša Krista. Nevinný Jozef predaný bol od bratov za 20 strieborných, trpel uponiženie vo väzení, ale pomocou Božou z temnice vysvo- bodený stal sa kniežom a pánom Egypta a vy- svoboditeľom tívota (od smrti hladu) pre mnohých ľudí. Tak stal sa predobrazom Vykupiteľa, nevinného baránka veľkonočného, ktorý bol za 30 strie- borných do rúk nepriateľom vydaný a na smrť odsúdený. Ale akrze svoju smrť na križi stal sa Boh-človek, Ježiš Kristus „Spasiteľom sveta“ a po mukách, smrti a tme brobovej akrze svoje alávne vzkriesenie a nanebovstúpenie vyvŕšený bol na pravicu svojho Otcovu za večného Kráľa celého sveta a za sudcu všetkých ľudí.

DRUHÁ KNIHA MOJŽIŠOVA.

EXODUS.

DRUHÁ KNIHA MOJŽIŠOVA.

EXODUS.

Druhá kniha Mojžišova menuje sa dľa svojho obsahu Exodus čiže Vyjdenie, Odchod, pretože po spomínaní útisku Izraelitov v Egypte rozpráva o ich odchode z tej zeme. Opisuje zázračné ich vysvobodenie skrze Mojžiša, podivné ich opatrovanie a vedenie na púšti, oznámenie desatora prikázaní na hore Sinai, ustanovenia občianske a bohoslúžebné a vystavenie stánku Božieho. Dejiny druhej knihy Mojžišovej obsahujú v sebe dobu asi 145 rokov, od roku 2369 až do roku 2514 po stvorení sveta.

Celú knihu môžeme na tri častičky podeliť.

Ako na úvod opakuje svätý spisovateľ mená synov Jakubových, ktorí do Egypta prišli (1, 1—5) a hneď začína rozprávať, a to:

- a) v prvej častke prednáša Mojžišove deje v Egypte, všetko to, čo sa tam v záujme ľudu izraelského stávalo až do tej chvíle, v ktorej ho tvrdý farao prepustil, (1, 6—12, 36.)
- b) V druhej častke opisuje cestu Izraelitov z Egypta až ku hore Sinai, a jako ich Boh mnohými zázrakmi pripravoval na hodné prijatie jeho zákona. (12, 37—23, 33.)
- c) V tretej častke hovorí o smluve, ktorú Boh s Izraelitmi pod horou Sinai skrze Mojžiša uzavrel, a o milostivom obnovení smluvy, keď ju Izraeliti hanebným spôsobom zrušili, (24—40.)

Obnovenie smluvy spečatené bolo tým vyznačením ľudu izraelského, že po zhotovení stánku umlavy Boh sám naplnil ho svojou slávou, ustanovil svoje bydlisko medzi vyvoleným národom. Tak, že Izraeliti celkom správne mohli o sebe povedať: Nieto druhého národa tak vyznačeného, ktorý by tak blízko seba mal Boha, jako je Boh náš, ktorý slyší všetky naše prosby.

H'LAVA 1.

Rozmnoženie synov izraelských v Egypte a ich trápenie.

1. Tieto sú mená synov izraelských, ktorí vošli s Jakubom do Egypta, každý prišiel so svojou rodinou: ¹⁾

2. Ruben, Simeon, Levi, Juda,
3. Izachar, Zabulon a Benjamin,
4. Dan a Neftali, Gad a Aser.

5. A bolo všetkých tých duší, ktoré z bedra Jakubovho pošly, sedemdesiat ²⁾; Jozef však bol v Egypte.

¹⁾ Čelade so svojím majetkom.

²⁾ V tom je počítaný aj Jozef, ktorý už pred Jakubom bol v Egypte.

6. A keď on umrel a všetci jeho bratia a všetok ten rod,

7. synovia izraelskí rástli a množili sa, ako by zo zeme vyrastali, a veľmi sa rozmohli, tak, že naplnili zem.

8. V tom povstal nový kráľ v Egypte, ktorý nič nechcel vedieť o Jozefovi;

9. a riekol svojmu ľudu: Hľa, ľud synov izraelských je početný a silnejší než sme my.

10. Majme sa k tomu, aby sme ho opatrne ¹⁾ utlačili, že by sa príliš nerozmnožil: a keby povstala vojna

¹⁾ Poradme sa o nejaký chytrácky spôsob, ktorým by sme ich potlačali a vo vývine a rozmnožovaní hatili.

proti nám, aby sa azda nepripojil k našim nepriateľom, a keby nás premohli, nevyšiel zo zeme.

11. Preto ustanovil nad nimi dozorcov robôt, aby ich trápiли ťažkými prácami¹⁾; i vystavili faraonovi mestá skladov Fitom a Ramesses.

12. Ale čím viac ich utláčali, tým viac sa rozmnožovali a vzrastali.

13. A Egypťania nenávideli synov izraelských, sužovali ich, posmievali sa im

14. a strpčovali im život ťažkými prácami v hline a tehľach i všelijakou robotou, ktorou ich v prácach poľných utiskali.

15. Tu kráľ egyptský riekol babám hebrejským, z ktorých jedna menovala sa Sefora, druhá Fua,

16. a prikázal im: Keď budete pomáhať Hebrejkám a príjde čas pôrodu: ak bude chlapec, zabite ho²⁾; ak dievča, nechajte ho živé.

17. Ale baby sa bály Boha a nečinily dľa rozkazu kráľa egyptského, lež (i) chlapcov nechávali na živé.

18. Kráľ povolal ich k sebe a riekol im: Prečo ste to učinily, že ste chlapcov na živé nechávaly?

19. Ony odpovedaly: Nie sú Hebrejky ako Egypťanky; veď tie samy vedia babiť a prvej, než k nim príjdeme, rodia.

20. Preto Boh dobre činil tým babám; a ľud rástol a náramne zosilnieval.

21. A že sa baby bály Boha, vystavil im domy.³⁾

22. Tu farao prikázal všetkému svojmu ľudu a riekol: Každého chlapca, ktorý sa narodí, hodte do rieky; každé dievča nechajte.

HLAVA 2.

Mojžišovo narodenie; jeho vychovanie na dvore kráľovskom; jeho útek a ženba. Utlačaní Izraeliti nariekajú nad svojim osudom.

1. Po týchto udalostiach vyšiel muž z domu Levi a vzal si ženu zo svojho pokolenia.

2. Žena počala a porodila syna⁴⁾; a vidiac, že je pekný, skrývala ho za tri mesiace.⁵⁾ (Žid. 11, 23.)

3. A keď ho nemohla ďalej tajiť, vzala košík z rohuže, vymazala ho zemskou smolou, i položila doňho dieťaťko a vyložila ho do šariny na brehu rieky,

4. a jeho sestra stála zďaleka a dávala pozor, čo to bude.

5. Hľa, (v tom) sišla dcéra faraonova, aby sa v rieke kúpala: a jej dievky prechádzaly sa po brehu rieky. Keď zazrela košík v šarine, poslala jednu zo svojich služiek; a keď ho tá priniesla, (Sk. ap. 7, 21; Žid. 11, 23.)

6. otvorila ho, a uzrela v ňom plačúce dieťaťko a bolo jej ho ľúto a riekla: To je z nemlúvňat hebrejských.

7. Sestra chlapčeka jej riekla: Či mám ísť a zavolať ti ženu Hebrejku⁶⁾, ktorá by mohla odchováť dieťaťko?

8. Odpovedala: Iď. Dievka odišla a zavolala svoju matku.

9. Tej riekla dcéra faraonova: Prijmi tohoto chlapca a odchovaj mi ho; ja ti dám tvoju mzdu. Žena vzala a chovala chlapca; a keď odrástol, dala ho dcére faraonovej.

10. Tá ho prijala za syna a dala mu meno Mojžiš⁷⁾, rieknuc: Lebo som ho z vody vytiahla.

11. V tých dňoch, keď Mojžiš vyrástol, vyšiel⁸⁾ k svojim bratom a

1) Mojžiš mal jednu staršiu sestru a jedného staršieho brata.

2) Aby ho do vody hodil a utopil nemusela.

3) Egypťanka by sa na to nebola dala.

4) Toľko, čo z vody vytiahnutý.

5) Z palácu, v ktorom žil, na miesto, kde Izraeliti konali robotu. Dľa Sk. ap. 7, 23 mal Mojžiš vtedy 40 rokov.

1) Aby sa im odchcelo zakladať čelade.

2) Hebr.: A vidíte, že už rodí, ak bude chlapec, zabite ho hneď.

3) T. j. dal im bojnú rodinu a žehnal ich majetkom.

videl ich stúženie, a jako človek Egyptčan bije ¹⁾ jedného z Hebrejov, jeho bratov.

12. A keď sa sem a ta okolo seba poobzeral a videl, že tu nikoho nieto, zabil Egyptčana a skryl ho v piesku. ²⁾

13. Na druhý deň vyšiel zasa a videl, ako sa dvaja Hebrejci vadia; i riekol tomu, ktorý krivdu činil: Prečo ty biješ svojho bližného?

14. Ten odpovedal: Kto ťa ustaľoval za knieža a sudcu nad nami? Či ma chceš zabiť, ako si včera zabil Egyptčana? Mojžiš sa zľakol a riekol: Ako vyšla na javo tá vec?

15. Aj farao počul o tejto veci a hľadal zabiť Mojžiša; ale Mojžiš ušiel od jeho tvári a zdržoval sa v zemi Madian ³⁾ a osadil sa pri studni.

16. Mal však madianský kňaz ⁴⁾ sedem dcér, ktoré prišli a chcely nabráť vody a naplniť válovy, aby napojily stáda svojho otca.

17. Potom prišli pastieri a odohnali ich: ale Mojžiš vstal, bránil dievčatá a napojil ich ovce.

18. A keď sa navrátili k Raguelovi ⁵⁾, svojmu otcovi, riekol im: Prečo ste (dnes) skorej prišli, než obyčajne?

19. Odpovedaly: Muž Egyptčan vysvobodil nás z ruky pastierov, áno i vodu s nami naberal a napojil ovce.

20. On však riekol: Kde je? Prečo ste pustili (toho) človeka? Povolajte ho, nech si zaje chleba. ⁶⁾

¹⁾ Chcejú ho zabiť.

²⁾ Sv. Písmo oprávnenosť tohoto činu (vraždy) neschvaľuje, hoc sa on i z lásky Mojžišovej k svojmu utlačanému ľudu a z jeho spravodlivého smýšľania da pochopiť a akosi ospravedlniť. Mojžiš dlhoročným (40 ročným) uprchlivosťou v samote pôsiti madianskej odrpeli za nerozvážený svoj čin.

³⁾ Srov. Genesis 25, 2. Dľa 3, 1. bydlili Madianiti neďaleko Horebu.

⁴⁾ T. j. knieža a spolu kňaz pravého Boha jako Melchizedech.

⁵⁾ Meno toto robí ťažkosti: lebo Mojžišov test nazýva na neakór Jetro. Dľa niektorých znamenalo by meno Jetro asi toľko, jako „test“, dľa iných bolo by Jetro alebo Raguel meno znamenajúce kniežacu alebo kňazskú dôstojnosť tohoto náčelníka kmenu madianského. Raguel — priateľ Boží.

⁶⁾ Aby si s nami pojedol. Pod slovom chlieb rozumie sa všeobecne akýkoľvek pokrm.

21. Mojžiš prisahal, ¹⁾ že bude bývať s ním. A dostal jeho dcéru, Se-foru, za manželku. (Exod. 18, 2. 3.)

22. Tá mu porodila syna, ktorého nazval Gersam, ²⁾ lebo riekol: Cudzincom som sa stal v cudzej zemi. A porodila druhého; toho nazval Eliezer, lebo riekol: Boh môjho otca, môj spomocník, vytrhol ma z ruky faraonovej.

23. Po dlhšom však čase kráľ egyptský umrel: a synovia izraelskí horekovali a hlasite kričali pre roboty a vystúpil ich krik od robôt k Bohu.

24. A počul ich nárek a rozmáľal sa na smluvu, ktorú uzavrel s Abrahamom, Izákom a Jakubom.

25. I shliadol Pán na synov izraelských a poznal ich. ³⁾

HLAVA 3.

Boh zjavil sa Mojžišovi v horiacom kri; povolal ho a poslal k faraonovi.

1. Mojžiš však pásal ovce Jetra, svojho svokra (testa), kňaza madianského. Keď hnal stádo hlbšie na púšť ⁴⁾, prišiel (až) k vrchu Božiemu, Horebu. ⁵⁾

2. Tu sa mu zjavil Pán ⁶⁾ v plameni ohňa z prostriedku šípového kra; a videl, že ker horí, a nezhára.

(Sk. ap. 7, 30.)

3. Preto riekol Mojžiš: Pôjdem poďávať sa na ten veľký zjav, prečo ker nezhori.

¹⁾ Hebr.: A privolil Mojžiš k tomu, aby vyhľadal u neho.

²⁾ Alebo Mojžiš strávil niekoľko rokov u Jetra skôr než dostal jeho dcéru za ženu, alebo Gersam narodil sa mu po viac rokoch manželstva.

³⁾ Niekedy zdá sa, že Boh nepočuje a nevidí, kým po dosiahnutí vpredurčenej miery navštívenia na volanie svojich nezhladna, vec nevybetrí a nesúdi. Výsledok podáva nasledujúca rozprava. Asi 40 rokov trávil Mojžiš v zemi madianskej. Ako 80 ročného muža (Ex. 7, 7.) povolal ho Boh v utečnom zjavení na vrchu Horeb za vysvoboditeľa svojho ľudu.

⁴⁾ Ďalej od Cerveného mora.

⁵⁾ Vrch Horeb je hora Sínai.

⁶⁾ Boh sa zjavil, nakoľko ho zázrak dal na javo a bolo ho slyšať, ako z kra hovorí.

4. Vidiac však Pán, že ide, aby sa podíval, zprostriedku kra zavolať na neho a riekol: Mojžišu, Mojžišu! On odpovedal: Tu som.

5. A on (Boh) riekol: Nepribližuj sa sem; vyzuj obuv so svojich nôh¹⁾, lebo miesto, na ktorom stojíš, je zem svätá.

6. A riekol: Ja som Boh tvojho otca, Boh Abrahamov, Boh Izákov a Boh Jakubov.²⁾ Tu Mojžiš zakryl svoju tvár, lebo sa neopovážil pozrieť na Boha.

(Mat. 22, 32; Mark. 12, 26; Luk. 20, 37.)

7. A Pán mu riekol: Videl som trápenie môjho ľudu v Egypte a počul som jeho krik pre tvrdosť tých, ktorí sú ustanovení nad robotami;

8. a preto, že znám jeho bolesť, sostúpil som, aby som ho vysvobodil z ruky Egyptčanov a vyviedol z tejto zeme do zeme dobrej a pristrannej, do zeme, ktorá oplýva mliekom a medom³⁾ na miesta Kananejského, a Hetejského, a Amorrhejského, a Ferezejského, a Hevejského a Jebuzejského.

9. Teda krik synov izraelských prišiel ku mne a videl som ich trápenie, ktorým ich Egyptčania sužujú.

10. Nuž pď, a pošlem ťa k faraonovi, aby si vyviedol môj ľud, synov izraelských, z Egypta.

(Žalm. 104, 26.)

11. A riekol Mojžiš Bohu: Kto som ja, aby som išiel k faraonovi a vyviedol synov izraelských z Egypta?

12. On mu riekol: Ja budem s tebou⁴⁾; a toto ti bude znamením, že

som ťa poslal: Keď vyvedieš môj ľud z Egypta, obetovať budeš Bohu na tomto vrchu.⁵⁾

13. Mojžiš riekol Bohu: Hľa, ja pôjdem k synom izraelským a poviem im: Boh vašich otcov poslal ma k vám. Ak mi rieknu: „Ktoré je jeho meno?“ Čo im odpoviem?⁶⁾

14. Tu riekol Boh Mojžišovi: Ja som (ten), *Ktorý som*. Riekol (ďalej): Tak povieš synom izraelským: *Ktorý je*⁷⁾, poslal ma k vám.

15. Riekol ešte Boh Mojžišovi: Toto povieš synom izraelským: Pán⁸⁾, Boh vašich otcov, Boh Abrahamov, Boh Izákov, a Boh Jakubov poslal ma k vám; to je meno moje na veky a to je spomienka moja⁹⁾ od pokolenia až do pokolenia.

16. Id, a shromaždi starších Izraelských, a hovor im: Pán, Boh vašich otcov, ukázal sa mi, Boh Abrahamov, Boh Izákov, a Boh Jakubov, a riekol: Navštevoval som vás, a videl som všetko, čo sa vám prihodilo v Egypte.

17. I riekol som si, že vás vyvediem z trápenia egyptského do zeme Kananejského a Hetejského a Amorrhejského a Ferezejského a Hevejského a Jebuzejského, do zeme, tečkúcej mliekom a medom.

18. A poslúchnu tvoj hlas: a pôjdeš so staršími Izraela k egyptskému kráľovi a povieš mu: Pán, Boh hebrejský, nás povolal; pôjdeme tri dni

1) To bolo na Východe znamením úcty; boží vstupujú na sväté miesta.

2) Týmto trom priručil Boh zem Kanaan, ktorá sa mala dostať ľudu, a týmto bol ľud izraelský od iných národov odlúčený. Mojžiš len teraz poznal, že hľadi na zázrak, a preto kloní sa k zemi alebo zakrýva jako Riliáš (8. Kráľ. 19, 13.) svoju tvár plášťom.

3) Do zeme, kde je hojnosť všetkých vecí nielen k vyžitiu vôbec, ale i k pohodliu a obveseleniu potrebných.

4) Boh uznáva Mojžišovi, že vykoná to, čo mu ukladá, nedostačujú jeho prirodzené schopnosti; ale pomeľuje ho slubom, že všetko vykoná s pomocou Božou.

1) Hebr.: Slúžiť budete Bohu na bore. — Teda návrat k vrchu Božiemu a vysvobeným ľuďom bude tí znamením mojej pomoci.

2) Boh Hebrejov bol faraonovi neznámy, a všeobecné meno Boha El (Elchim) bolo Hebrejom s ostatnými Semitami spoločné. Predpokladajúc, že sa ho starší ľud spýtajú, ktorým menom nazve pred faraonom Boha Abrahama, Izáka a Jakuba, Mojžiš pýta sa Boha: Čo im odpoviem?

3) Správnejšie: Ja som.

4) Hebr.: Jahve.

5) T. j. tak ma budú spomínať, menovať na veky. Meno podstatné Božie samému Bohu patriace. *Jahve* označuje Boha, ako skutočne jestvujúceho. Boh je „jestvujúci“, ktorý sám od seba a skrze seba je, jako absolútne potrebná bytosť, ktorí pínosť každého bytia, každého života a každej dokonalesti v sebe sjednocuje.

sesty na púšť, aby sme (tam) obe-
tovali Pánu, Bohu nášmu.

19. Ale ja viem, že vás kráľ egypt-
ský neprepustí, aby ste išli, leda sil-
nou rukou.¹⁾

20. Preto vystriem svoju ruku a
býť budem Egypt veľikými svojmi
živými, ktoré konáš budem medzi nimi;
potom vás prepustí.

21. A dám milosť tomuto ľudu pred
Egyptčanmi, a keď budete vychádzať,
nevýjdete naprázdno;²⁾

(Exod. 11, 2; 12, 35.)

22. ale každá žena³⁾ nech si žiada
od svojej susedy a od svojho hospo-
dyne strieborné a zlaté nádoby i šaty;
i pokladiete ich na svojich synov a
dcéry, a tak akosi olúpíte Egypt.⁴⁾

HLAVA 4.

Boh dáva Mojžišovi moc zázraky činiť;
Mojžiš sa vymlúva, dostáva Árona na po-
moc; odchádza do Egypta.

1. Mojžiš odpovedal a riekol: Ne-
uveria mi, ani nebudú dbať na môj
hlas, ale povedia: Nezjavil sa tebe
Pán.

2. Tedy riekol mu: Čo je to, čo
držíš v ruke? Odpovedal: Palica.

3. I riekol Pán: Hoď ju na zem.
Hodil (ju), a premenila sa na hada,
tak že Mojžiš zutekal.

1) Leda silou mocou odo mňa k tomu prinútený.

2) Ti, za ktorých Boh vystretými rukami bo-
juje, nemajú vychádzať ako tobráci.

3) Dľa 11, 2. prosili aj chlapi.

4) Nie je tu reč o podvodnom vypočítaní a od-
radzení drahocenností. Izraelské ženy (i chlapi)
mali si od Egyptanov akvosty a svätočné šaty
vyprosiť. Boh chcel urobiť, aby ich prosby boli
vyslychané. Trikrát sa prizvukuje, že Boh dal ľudu
milosť u Egyptčanov. Egyptčania zo skúsených
trestných zázakov poznali pravého Boha Izrael-
ského, ako Boha najslabšieho a najhroznejšieho,
ktorý za svoj ľud bojuje, prečo hľadeli si ho
nakloniť a smieriť dobrovoľnými darmi. Boh za
svoj ľud porazil vládku egyptského i jeho bohov,
vyprosené drahocennosti môžeme právom pova-
žovať za korisť po boji. Napokon dostali Egypt-
čania náhradné v tých zemiach, ktoré Hebrejci
opustili a Egyptčania odbrátili, a Hebrejci dostali
odškodné za ťažké roboty, ktoré konali; ako ho-
vorí pôvodca Knihy Múdrosť (10, 17.): „A (mú-
drosť) navrátila spravdivým mzdou ich práce“.

4. I riekol Pán: Vystri svoju ruku
a chyť ho za chvost. Vystrel a chy-
til¹⁾, a (had) obrátil sa na palicu.

5. „Aby uverili — rečie²⁾, — že sa ti
zjavil Pán, Boh ich otcov, Boh Abra-
hamov, Boh Izákov, a Boh Jakubov.“

6. A zasa riekol Pán: Vlož svoju
ruku za nádra. Keď ju vložil za nádra
a vyňal ju, bola prašivá, biela jako
sneh.

7. Vlož, rečie, zasa svoju ruku za
nádra. Vložil a vyňal ju zasa, a bola
jako iné telo.

8. Jestli by ti — hovorí — neverili
a na reč prvého znamenia³⁾ poslúchať
nechceli, uveria slovu znamenia dru-
hého.

9. Keď by ani týmto dvom zname-
niam neverili, ani tvojho hlasu ne-
poslúchli, naber vody z rieky a vylej
ju na suchú zem, a to všetko, čo si
z rieky načrel, premení sa na krv.

10. Riekol Mojžiš: Prosím, Pane,
nie som výmluvný od včerajška i od
tretieho dňa (od mala) a (od tej
chvilke), jako si mluvil k svojmu slu-
hovi, je môj jazyk neohybnejší a ťa-
bavejší.

11. Riekol mu Pán: Kto dal ústa
človeku? Alebo kto učinil nemého
a hluchého, vidiaceho a slepého? Či
nie ja?

12. Teda id' a ja budem v твоjich
ústach a naučím ťa, čo máš hovoriť.
(Matúš 10, 20.)

13. On však riekol: Prosím, Pane,
pošli toho, ktorého poslať máš.⁴⁾
(Gen. 49, 10.)

14. Rozhneval sa Pán na Mojžiša
a riekol: Tvoj brat Áron, levita,
viem, že je výmluvný⁵⁾, hľa, on ti

1) Aká poslušnosť a jaká viera!

2) Tieto znamenia som ja učinil, aby si ich aj
ty pred nimi tak činil a aby uverili.

3) Na reč tým zázračným znamením potvrdenú.

4) Pošli niekoho iného, schopnejšieho.

5) Boh sa nahneval na Mojžiša, nezbavil ho,
jako azda Mojžiš čínil, jeho prirodzenej vady, tá
mala mu ostať: bolo to upoznenie pre neho a trest
za jeho váhavosť. Len Árona dal mu na pomoc.

prichádza v ústrety, a keď ňa uvidí, radovať sa bude zo srdca.¹⁾

15. Hovor k nemu, a vkladaj moje slová do jeho úst; a ja budem v tvojich ústach, i v jeho ústach, a ukážem vám, čo máte činiť; (Exod. 7, 2.)

16. on bude za teba mluiť k ľudu a bude tvojimi ústami; a ty budeš jemu v tom, čo Bohu prislúcha.²⁾

17. Vezmi do ruky aj túto palicu, tou budeš činiť tie znamenia.

18. Mojžiš odišiel a vrátil sa k Jetrovi, svojmu tešovi, i riekol mu: Pôjdem a navrátim sa k svojim bratom³⁾ do Egypta, aby som videl, či ešte žijú. Jetro mu riekol: Id v pokoji.

19. A Pán riekol Mojžišovi v Madiáne: Id a vráť sa do Egypta, lebo vymreli všetci, ktorí hľadali tvoju dušu.

20. Vzal teda Mojžiš svoju manželku a svojich synov, vysadil ich na osla a vracal sa do Egypta, nesúc v ruke palicu Božiu.

21. Navracajúcemu sa do Egypta riekol Pán⁴⁾: Hľad, aby si všetky zázraky, ktoré som složil do tvojej ruky, činil pred faraonom; ja zatvrdím jeho srdce⁵⁾ a neprepustí ľud.

22. A povieš mu: Toto hovorí Pán: Izrael je môj prvorodený syn.⁶⁾

23. Povedal som ti: Prepust' môjho syna, aby mi slúžil; a nechcel si ho prepustiť, (preto) hľa, ja zabijem tvojho prvorodeného syna.

24. A keď (už) bol na ceste, na

hospode, stretol sa s ním Pán a chcel ho zabiť.¹⁾

25. Sefora vzala hneď veľmi ostrý kameň, obrezala predkožku svojho syna, dotkla sa jeho nôh²⁾ a riekla: Ženich krvi si mil!³⁾

26. A nechal ho, keď bola riekla: Ženich krvi si, pre obrezanie.

27. Pán však riekol Áronovi: Id naproti Mojžišovi na púšť. I šiel mu v ústrety na horu Božiu a pobozkal ho.

28. A Mojžiš vyrozprával Áronovi všetky slová Pánove, ktorými ho poslal, a znamenia, ktoré mu prikázal.

29. Potom išli spolu a shromaždili všetkých starších synov izraelských.

30. A Áron mluvil všetky slová, ktoré hovoril Pán Mojžišovi; (Mojžiš) činil znamenia pred ľuďom

31. a ľud uveril. A keď počuli, že Pán navštívil synov izraelských a shliadol na ich trápenie: padli na zem a klaňali sa.

HLAVA 5.

Faraó nechce Mojžiša vyslyšať; ešte tvrdšie nakladá s Izraelitmi; ľud preto reptá na Mojžiša; Mojžiš narieka pred Bohom.

1. Potom prišli Mojžiš a Áron a riekli faraonovi: Toto hovorí Pán⁴⁾, Boh izraelský: Prepust' môj ľud, aby mi obetoval na púšti.

1) Anjel Pánov hrozil Mojžišovi smrťou, lebo neobrezal Eliezera. Možno, že to nebolo vinou Mojžišovou, a anjel chcel takto prinútiť Seforu k tomu, aby privoila obrezať syna. Nešťastie sa, aby syn Vyvoboditeľa ľudu hebrejského taký dôležitý obrad zanedbal.

2) Azda sa predkožka dotkla nôh dieťaťa. To brala Sefora za zlý znak. Dľa Exod. 18, 2. tu prepustil Mojžiš Seforu i s jej synom. Teda: Sefora opustila Mojžiša, neopoväčiac sa ďalej s ním ísť, lebo sa domnievala, že je u Boha v nenávisli, a že sa vráti k jej otcovi.

3) Hoc je Mojžiš jej manžel, predsa je i príšľibiteľ budúceho nešťastia; a preto nechce sa jej s ním do Egypta. Až keď videla, že všetko, čo Mojžiš konal, šťastne sa darilo, navrátila sa k nemu. Hl. 18. Mojžiš vzal so sebou svoju ženu bez prikaza Božieho; a preto, že by mu na prekážku byť mohla, dopustil Pán, že ho opustila.

4) Hebr.: Jahve. Faraó prý raz počuje toto meno.

1) T. j. ochotne to prijme, aby ti bol pomocníkom.

2) Hebr.: A ty budeš jemu za Boha, t. j. budeš mu to, čo som ja tebe.

3) K príbuzným. Hlavnú vec Mojžiš zamlčal, aby ho teš a žena nezadržovali.

4) Správnejšie: Pán riekol: Keď sa navrátiš do Egypta.

5) Boh zatvrdil srdce faraonovo tak, že sa faraó skutočne sám zatvrdil. Kým faraón tlačil trest, bol hotový prepustiť ľud; keď úzkosť pominula, už ináč smýšľal. To predvedel Boh, a predsa odnímal tresty od neho, tak dopúšťajúc zatvrdnutie faraonovo.

6) Izrael má dôstojnosť a lásku, ktorá patrí prvorodenému pred všetkými národmi, preto že nikdy Syn Boží z neho vezme lelo na seba.

2. Ale on odpovedal: Kto je Pán, aby som poslúchol jeho hlas a prepustil Izraela? Pána nepoznám a Izraela neprepustím.

3. I riekli: Boh hebrejský povolal nás, aby sme šli tri dni cesty na púšť, a obetovali (tam) Pánu, nášmu Bohu; aby azda neprišiel na nás mor, alebo meč.

4. Kráľ egyptský im riekol: Prečo (ty). Mojžišu a Árone, odvádzate ľud od ich prác? ¹⁾ Idte k svojim robotám!

5. A farao riekol: Mnoho je ľudu (toho) v zemi, vidíte, že zástupu pribudlo, a čím viacej, keď im dáte odpčinúť od robôt?

6. A toho dňa rozkázal úradníkom robôt a poháňačom ľudu a riekol:

7. Nedávajte už viac ľudu plevy na robenie tehieľ, ako prvej; ale sami nech idú, a zbierajú strnisko. ²⁾

8. A ten istý počet tehieľ uložite na nich, ktorý prvej vyrábali, a v ničom im neulavíte; lebo veď zaháľajú a preto hovoria: „Podme a obetujeme nášmu Bohu“.

9. Nech sa viac obťažia robotami, a nech ich konajú, aby nepovoľovali ľhavým rečiam.

10. Tak teda vyšli úradníci robôt a poháňači ³⁾ k ľudu a riekli: Takto vraví farao: Nedám vám pliev;

11. idte a nasbierajte si, kde môžete najst', ale z vašej práce v ničom snížené nebude.

12. A rozprchol sa ľud po celej zemi egyptskej ⁴⁾ zbierať plevy.

13. A úradníci nad robotami nútili ich a riekli: Vykonajte svoju robotu na každý deň, ako ste predtým robievali, keď sa vám dávaly plevy.

14. A predstavení robôt synov izraelských boli šľahaní ⁵⁾ od farao-

nových poháňačov, domlouvajúcich: Prečo nevyplňujete počet tehieľ, ako prvej, ani včera ani dnes?

15. I prišli predstavení synov izraelských a volali k faraonovi a riekli: Prečo tak zachádzaš so svojimi služobníkmi?

16. Pliev sa nám nedáva a tehieľ sa rovnako prikazuje. ¹⁾ Hľa, my, tvoji sluhovia, bičami sme šľahaní; nespravedlive sa deje ²⁾ proti tvojmu ľudu.

17. On riekol: Nemáte čo robiť, zaháľate a preto hovoríte: „Podme a obetujeme Pánovi“.

18. Idte len a pracujte! Pliev sa vám dávať nebude, ale obvyklý počet tehieľ musíte oddávať.

19. Tu videli predstavení synov izraelských, že je s nimi zle, preto že im bolo povedané: Nič sa vám nesníži z počtu tehieľ na každý deň.

20. A stretli Mojžiša a Árona, ktorí stáli naproti nim, keď od faraona vychádzali, ³⁾

21. a riekli im: Nech vidí Pán a súdi, že ste nasmradili našu vôňu ⁴⁾ pred faraonom a jeho služobníkmi, a podali ste mu meč, aby nás vraždil. ⁵⁾

22. A navrátil sa Mojžiš k Pánovi a riekol: Pane, prečo trápiš tento ľud? Prečo si ma poslal?

23. Lebo od tej chvíle, jako som vošiel ku faraonovi, aby som mluvil tvojím menom, strápil ľud tvoj; a ty si ich nevysvobodil. ⁶⁾

1) T. j. prikazuje sa, aby sme toľko tehieľ narobili, ako vtedy, keď nám dávali plevy.

2) Hebr.: A tvoj ľud breší. — Pisári iste neobvihovali Egyptčanov; nechceli, aby ich trestali za hriechy ľudu.

3) Pisári nenazdávali sa, že sa stretnú s Mojžišom; oni nedúfali ani Mojžišovi (ar. 6, 9.) ani Pánovi (Jahve), ktorého meno posmešne spomneli.

4) T. j. že ste nás sošklivilí.

5) Dali ste kráľovi príležitosť, aby nás tvrdšie utľuskoval a vyhubil.

6) Navštívenie pripisuje sa už Mojžišovi, už Bohu. Ty si nás poslal, aby sme ľud vysvobodili z navštívenia, a predsa neprestávaš ho navštevovať. Slová Mojžišova nie sú výrazom namrzenosti alebo hnevu, ale srdечnej prosby.

1) Farao neverí, že je to rozkaz Boží.

2) Z ktorého si potom pliev a sečky k miešaniu do hlíny narobíť majú.

3) Pisári.

4) Nie po celom Egypte.

5) Hebr.: A bity boli pisári synov izraelských, ktorých ustanovili nad nimi úradníci faraonovi.

HLAVA 6.

Boh teš! Mojžiša a Mojžiš ľud. Rod Rubenov, Simeonov a Leviho, až po Árona a Mojžiša.

1. I riekol Pán Mojžišovi: Teraz uvidíš, čo vykonám faraonovi; lebo skrze ruku silnú ich prepustí a v ruke mocnej ich zo svojej zeme¹⁾ vyženie.

2. A hovoril Pán ďalej Mojžišovi a riekol: Ja som Pán,

3. ktorý som sa zjavoval Abrahomovi, Izákovi a Jakubovi jako „Všemohúci Boh“, ale môjho mena *Adonai* som im neoznámil.²⁾

4. A uzavrel som s nimi smluvu, že im dám zem kananejskú, zem ich putovania, v ktorej boli cudzincami.

5. Ja som počul i nariekanie synov izraelských (nad tým), že ich Egypťania utláčajú, a rozpomenul som sa na svoju smluvu.

6. Preto povedz synom izraelským: Ja som Pán, ktorý vás vyvediem z väzenia egyptského, vytrhnem z poroby a vysvobodím vás v ramene vyvýšenom³⁾ skrze súdy veľiké.⁴⁾

7. A prijmem si vás za svoj ľud a budem váš Boh; a zviete, že som ja Pán, váš Boh, ktorý vás vyvedol z egyptského väzenia

8. a voviedol do zeme, nad ktorou som zdvihol svoju ruku⁵⁾, že ju dám Abrahamovi, Izákovi a Jaku-

bovi: a dám ju vám, aby ste ňou vládli, ja Pán.

9. Mojžiš teda rozpovedal všetko synom izraelským; ale oni ho neposlúchli¹⁾ pre úzkosť ducha a pre ťažkú robotu.

10. Preto povedal Pán Mojžišovi a riekol:

11. Id a hovor faraonovi, kráľovi egyptskému, nech prepustí synov izraelských zo svojej zeme.

12. Mojžiš pred Pánom odpovedal: Hľa, synovia izraelskí ma neposlúchajú, jakože ma poslúchne farao, zvlášťne, keďže moje rty sú neobrezané?²⁾

13. A hovoril Pán k Mojžišovi a Áronovi, a dal im prikázanie k synom izraelským, a k faraonovi, egyptskému kráľovi, aby vyvedli synov izraelských zo zeme egyptskej.

14. Títo sú prední domov po svojich čeladiach³⁾: Synovia Rubena, prvorodeného Izraelovho: Henoch a Fallu, Hearon a Charmi.

15. To sú rody Rubenove. Synovia Simeonovi: Jamuel a Jamin a Ahod a Jachin a Soar a Saul, syn ženy kananejskej. To sú rody Simeonove.

16. A toto sú mená synov Leviových po svojich rodoch: Gerson a Káat a Merari. Rokov však života Leviho bolo stotridsaťsedem.

17. Synovia Gersonovi: Lobni a Semej dľa ich rodov.

18. Synovia Kaatovi: Amram a Isaar a Hebron a Oziel. Rokov života Kaatovho (bolo) stotridsaťtri.

19. Synovia Merariovi: Moholi a Musi. To (sú) rodiny Leviho po svojich čeladiach.

20. Vzal si však Amram za manželku Jochabed, dcéru otcovho brata, ktorá mu porodila Árona a Mojžiša.

¹⁾ Nielen že vás prepustí, ale vás, rukou Božou prinútený, vyženie.

²⁾ T. j. Pán meno Jahve (Jehova). Lebo to meno Jahve najprv bolo Mojžišovi zjavené. Smysel je asi tento: Prastarcovia tvoji znali ma síce jako Boha všemohúceho, ale jako Pána, ktorý je nezmeniteľný a vo svojich sľuboch verný, ma nepoznali, lebo vyplnenia sľubov nedožili. Ty, ktorému sa stalo toto zjavenie, nad iné, prvej otcom učinené, jasnejšie, môžeš mi veriť a za isté mať, že čo som otcom sľuboval, to aj vykonám, a že, hoci by sa farao jakokoľvek protivil, z utlakovania egyptského vás vysvobodím.

³⁾ Hebr.: vystrelom.

⁴⁾ Skrze rany, ktoré poľem na Egypt. Obran vzatý je z boja. Kým farao ruku Božej podľahne, Izraelitov svojimi ramenami bude chrániť Pán.

⁵⁾ O ktorej som prisahal.

¹⁾ Nevnímali si jeho slov.

²⁾ Keď nemám výmluvného jazyka.

³⁾ Hebr.: Títo sú prední (hlavy) domu svojich otcov. Dom označuje niekedy kmen, ktorý má spoločného otca, často pokolenia, na ktoré sa kmeny delia, napokon jednotlivé čelade.

A rokov života Amramovho bolo stotridsaťsedem.

21. Synovia Isaarovi: Kore, Nefeg a Zechri.

22. A synovia Ozielovi: Misael, Elisafan, a Setri.

23. Áron vzal si za manželku Alžbetu, dcéru Aminadabovu, sestru Nahasonovu; táto mu porodila Nadaba a Abiu, Eleazara a Itamara.

24. Synovia Koreovi: Aser, Elkana a Abiasaf; to sú rody Koreovcov.

25. Eleazar však, syn Áronov, vzal si za manželku jednu z dcér Futielových, ktorá mu porodila Fineesa. To sú pohlavári čelade levitických po, svojich rodinách.

26. To je ten Áron a Mojžiš, ktorým prikázal Pán, aby vyviedli synov izraelských zo zeme egyptskej po ich húfch.

27. Títo sú, ktorí mluvíli k faraonovi, kráľovi egyptskému, aby smeli vyvieš synov izraelských z Egypta, to je ten Mojžiš a Áron,

28. v deň, v ktorý hovoril Pán k Mojžišovi v zemi egyptskej.

29. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol: Ja (som) Pán; povedz faraonovi, kráľovi egyptskému, všetko, čo ja hovorím tebe.

30. Tu riekol Mojžiš pred Pánom: Hľa, moje rty sú neobrezané, akože ma farao poslušne?

HLAVA 7.

Mojžiš činí zázraky pred faraonom. Palica premenila sa na hada a vody premenili sa na krv.

1. A Pán riekol Mojžišovi: Hľa, ustanovil som ťa za Boha ¹⁾ faraonovi, a Áron, tvoj brat, bude tvojím prokom.

2. Ty mu budeš hovoriť všetko, čo ti prikážem, a on bude hovoriť

faraonovi, aby prepustil synov izraelských zo svojej zeme. (Exod. 4. 15.)

3. Ale ja zatvrdím jeho srdce, a množím budem svoje znamenia a svoje zázraky v zemi egyptskej;

4. a on vás neposlúchne, ale ja položím svoju ruku na Egypt, a vyvediem svoje vojsko a ľud, synov izraelských, zo zeme egyptskej skrze súdy (tresty) preveliké.

5. A zvedia Egyptčania, že ja som Pán ²⁾, ktorý som vztiahol svoju ruku na Egypt a vyviedol synov izraelských z ich prostriedku.

6. Mojžiš teda a Áron učinili tak, ako im Pán prikázal; tak činili. ³⁾

7. Mal však Mojžiš osemdesiat rokov a Áron osemdesiat tri roky, keď mluvíli k faraonovi.

8. A Pán riekol Mojžišovi a Áronovi:

9. Keď vám riekne farao: „Ukážte znamenia“: (Ty) povieš Áronovi: Vezmi svoju palicu, a hoď ju pred faraonom a obráti sa na hada.

10. Tedy Mojžiš a Áron vošli k faraonovi a učinili tak, ako Pán prikázal; Áron hodil svoju palicu pred faraonom a jeho služebníkmi, a palica sa premenila na hada.

11. Pozval však farao mudrcov a čarodejcov, a tí učinili podobne skrze egyptské čary a iným tajným umením. ⁴⁾

¹⁾ Čo farao nechcel vedieť. Kráľ zkušal, čo Jahve znamená.

²⁾ Farao mal z týchto zázrakov poznať, že Mojžiš skutočne poslaný je od Boha a on že ho má poslúchnuť. Každý jeden z tých zázrakov má moc to dokázať, inak by farao nebol sa to vinovať, že sa zatvrdil. Že jeho čarodejci niektoré zázraky napodobnili, to muselo Mojžiša o tom presvedčiť, že Mojžiš má aspoň takú moc, ako tí a egyptskí bohovia.

³⁾ Farao v 5. 2. riekol: Neznám Pána. Nemal ešte dôkazov jeho moci. Teraz žiada znamenia. A uvidel ich. Tak zkušil, že Mojžiša skutočne Pán poslal, o čom už ďalej ani nepochyboval, a že Pán (Jahve) je Boh. Ovkem dôveruje ešte v bohov egyptských a úfa, že bude sa mŕť sprotivíť Pánovi.

⁴⁾ Čarodejci upotrebovali prirodzených umení, alebo im zli duchovia pomáhali. Sv. Písmo nasledujúce zázraky dost zreteľne predstavuje jako boj falšných bohov egyptských, t. j. v ich podobách očinkujúcich zlých duchov, proti pravému Bohu izraelskému.

¹⁾ Ako ja tebe prikazujem, tak ty budeš prikazovať faraonovi. Kráľ len Boha uznávajú nad sebou, tak teda ty mu budeš za Boha.

12. Každý z nich hodil svoju palicu na zem, a tie obrátili sa na hadov; ale palica Áronova požrala ich palice.

13. Ale srdce faraonovo sa zatvrdilo a neposlúchol ich, ako bol predpovedal Pán.

14. Preto riekol Pán Mojžišovi: Obťaželo srdce faraonovo, nechce prepustiť ľud.

15. Iď ráno k nemu. Hľa, pôjde k vode¹⁾; a (ty) postaviš sa naproti nemu na brehu rieky, a vezmeš do ruky palicu, ktorá sa na hada premenila,

16. a povieš mu: Pán, Boh Hebrejov poslal ma k tebe s odkazom: „Prepusť môj ľud, aby mi obetoval na púšti“; ale ty až dosavád nechceš si poslúchnuť.

17. Preto hovorí Pán toto: Po tom poznáš, že som ja Pán: hľa, uderím palicou, ktorú mám v ruke, na vodu rieky a premení sa na krv.²⁾

18. A ryby, ktoré sú vo vode, zahynú, vody zosmradnú a trápiť sa budú Egyptčania, keď budú piť vodu z rieky.

19. Potom riekol Pán Mojžišovi: Povedz Áronovi: Vezmi svoju palicu a vystri ruku na vody egyptské, a na ich rieky, potoky a jazerá a na všetky vodné stavy, aby sa premenily na krv: a krv nech bude po celej zemi egyptskej tak v drevených, ako v kamenných žlaboch.

20. A Mojžiš a Áron učinili tak, ako im Pán prikázal: a tento zdvihol palicu a uderil ňou pred faraonom a jeho služobníkmi na vodu rieky: a ona premenila sa na krv.³⁾

(Žalm 104, 19.)

21. A ryby, ktoré boli v rieke, pokapaly: a rieka zosmradla, tak že

Egyptčania nemohli piť vody z rieky. A bola krv po celej zemi egyptskej.

22. Podobne učinili svojimi čarami aj egyptskí čarodejci. Preto sa srdce faraonovo zatvrdilo a neposlúchol ich, ako to bol povedal Pán.

23. A odvrátil sa a šiel do svojho domu a nevzal si to k srdcu ani teraz.

24. Ale všetci Egyptčania kopali okolo rieky, (hľadajúc) vodu na pitie; lebo z rieky piť vody nemohli.⁴⁾

25. A minulo sedem dní, odkedy Pán uderil na riekou.

HLAVA 8.

Druhá, tretia a štvrtá rana: žaby, komáre a jedovaté muchy.

1. Pán zasa riekol Mojžišovi: Vojdi k faraonovi a povedz mu: Toto hovorí Pán: Prepust' môj ľud, nech mi obetuje.

2. Jestli ho nebudeš chcieť prepustiť, hľa, ja biť budem všetky tvoje krajiny žabami.⁵⁾

3. A rieka zahemží sa žabami, ktoré vystúpia a vlezú do tvojho domu, a do izby, v ktorej líhaš a na tvoju posteľ, a do domov tvojich služobníkov, i na tvoj ľud, i do tvojich pecí, i na všetky tvoje pokrmý.⁶⁾

4. Áno i na teba, a na tvoj ľud, i na všetkých tvojich sluhov polezú žaby.

5. A riekol Pán Mojžišovi: Povedz Áronovi: Vystri svoju ruku na rieky a na potoky i stavy, a vyveď žaby na zem egyptskú.

6. A Áron vystrel ruku na vody egyptské; i vyliezly žaby a pokryly zem egyptskú.

1) K rieke Nílu. Zaiste preto, aby jej farao obetoval, lebo tú riekou Egyptčania pre úrodnosť jej nájavu ctíli ako boha.

2) Predpovedaním rán ukázal Boh, že je on Pán, pravý Boh, ktorý odporujúceho faraona prinúti k poslušnosti.

3) Hebr.: Všetky vody, ktoré boli v každej rieke, obrátili sa na krv.

4) Druhá rana nastúpila ešte za trvania prvej. Čarodejci ju zvládli, ale odstrániť ju nemohli. Egyptčania mali boha nejakého, ktorý panoval nad žabami. Že nemal nijakej moci, dokazuje táto rana, jako to prvá dokázala o Níle.

5) Záznak so žabami nepozostáva v samom vyvedení žiab, ale v ich množstve a v ich zjavení sa na rozkaz Mojžišových.

6) Egyptčania milovali čistotu veľmi.

7. Ale aj čarodejci učinili podobne skrze svoje čary a vyviedli žaby na zem egyptskú. (Múdr. 17, 7.)

8. Tedy farao povolal Mojžiša a Árona a riekol im: Proste Pána, aby odňal žaby odo mňa a od môjho ľudu; a (už) prepustím ľud, aby obetoval Pánovi.¹⁾

9. A Mojžiš riekol faraonovi: Ustanov mi (čas), kedy sa mám modliť za teba a za tvojich služobníkov, a za tvoj ľud, aby byly žaby zahnané od teba, i z tvojho domu a od tvojich služobníkov i od tvojho ľudu, a len v rieke zostaly.

10. On odpovedal: Zajtra. A ten rečie: Učiním dľa tvojho slova, aby si vedel, že niet nikoho takého, jako je Pán, náš Boh.

11. A odijú žaby od teba, a z tvojho domu, i od tvojich služobníkov a od tvojho ľudu a len v rieke zostanú.

12. A vyšli Mojžiš a Áron od faraona: a Mojžiš volal k Pánovi pre slub, ktorý o žabách dal faraonovi.

13. A Pán učinil dľa slova Mojžišovo: i vymrely žaby z domov, a z dedín a z poľa.

14. A poshrňali ich na veľmi veľké hromady, a zem zapáchala.²⁾

15. Keď však farao videl, že sa mu dostalo oddychu, viac zatvrdil svoje srdce, a neposlúchol ich, ako to povedal Pán.

16. A Pán riekol Mojžišovi: Povedz Áronovi: Vystri svoju palicu, a uder na prach zeme; a nech budú komáre³⁾ v celej zemi egyptskej.

17. A učinili tak. Áron vystrel ruku, držiac v nej palicu a uderil na prach zeme, i byly komáre na ľuďoch i na hovädách; všetek prach zeme

premenil sa na komárov po celej egyptskej zemi. (Žalm 104, 81.)

18. Podobne činili aj čarodejci skrze svoje čary, aby vyviedli komárov; ale nemohli: a byly komáre tak na ľuďoch, ako na hovädách.

19. A čarodejci riekli faraonovi: Prst Boží je toto.⁴⁾ Ale zatvrdilo sa srdce faraonovo, a neposlúchol ich, ako to povedal Pán.

20. Na to povedal Pán Mojžišovi: Vstaň na svite a vtúp pred faraona — lebo vyjde k vode — a povieš mu: Toto pravi Pán: Prepust' môj ľud, aby mi obetoval.

21. Jestli ho neprepustiš, hľa, ja pošlem na teba i na tvojich služobníkov, a na tvoj ľud, i do tvojich domov všeliký druh mých;⁵⁾ a naplnia sa domy Egyptčanov všelijakými muchami, a všetka zem, na ktorej sú.

22. A divnou učiním v ten deň zem Gessen, v ktorej je môj ľud, aby tam nebolo mých: a zvieš, že ja som Pán na zemi.

23. A spravím rozdiel medzi mojím ľudom a tvojím ľudom: zajtra bude znamenie toto.

24. A učinil Pán tak. A prišly preobťažné roje mých do domov faraonových a jeho služobníkov i na všetku zem egyptskú: a nakazila sa zem od týchto mých. (Múdr. 16, 9.)

25. Tedy povolal farao Mojžiša a Árona a riekol im: Idte a obetujte svojmu Bohu tu v zemi.

26. A Mojžiš riekol: To nemôže sa stať; lebo budeme oietovať Pánu, nášmu Bohu, obety, ktoré sú Egyptčanom ohavnosťami.⁶⁾ Keby sme pred

¹⁾ Teraz poznáva Mojžiš Boha zo zázkakov a chápe už, že len on môže vysvobodíť. Od rany krvi neprosil zbaviť, lebo jej sám na seba necítil.

²⁾ Žaby hnily a zem sa tým nasmradila. Z toho vyšla tretia rana.

³⁾ Druh či alebo komárov egyptských, veľmi obťažný drobný hmyz, ktorý do nosa, do ušú, ba i do očí vniká a svojim štipaním bolestné a nezniesiteľné svrbenie pôsobí.

¹⁾ To je moc Božia, t. j. moc Boha mocnejšieho než je náš. Preto my nemôžeme to vyviesť; tu sa už javí moc toho Boha. Boh do istého času trpel pokúškou, dovolil vplyv zlého ducha, ale teraz už povedal: Dost!

²⁾ Lepšie: roje mých čiže čierne muchy; tie byly najmä očiam škodné.

³⁾ Hlavnou príčinou Mojžišovo odplácania bol rozkaz Boží; ale keď na ten farao nič nedbal, uvádza Mojžiš druhú, egyptskými pomery odôvodnenú. Hebrejci totižto mali na obetovanie zahŕňať zvieratá, ktoré Egypťania za bohov ctili, ktorých zabíjanie museli by považovať za ohavnosť, a Hebrejci prišli by tak do nebezpečenstva životov.

nimi zabíjali to, čo Egyptčania ctia, ukamenujú nás.

27. Cestou troch dní pôjdeme na púšť a obetovať budeme Pánu, nášmu Bohu, ako nám rozkázal. (Gen. 3, 18.)

28. A farao riekol: Ja vás prepustím, aby ste obetovali Pánu, vášmu Bohu, na púšti; ale ďalej aby ste ni-jako neodchádzali. Modlite sa za mňa.

29. A Mojžiš riekol: Ako vyjdem od teba, budem sa modliť k Pánovi, a muchy odídu od faraona a od jeho služobníkov i od jeho ľudu zajtra; len už viac neklam, že by si neprepustil ľud obetovať Pánovi.

30. Potom vyšiel Mojžiš od faraona a modlil sa k Pánovi.

31. On (Pán) učinil dľa jeho slova: a odňal muchy od faraona, i od jeho služobníkov, a od jeho ľudu tak, že ani len jednej neostalo.

32. Ale faraonovo srdce sa zatvr-dilo tak, že ani teraz ľud neprepustil.

HLAVA 9.

Piata, šiesta, siedma rana: mor, vredy a pľuzgiere, krupobitie a ohňom smiešané.

1. Pán však riekol Mojžišovi: Vojdi ku faraonovi a povedz mu: Toto hovorí Pán, Boh Hebrejcov: Prepust' môj ľud, aby mi obetoval.

2. Jestli sa ešte budeš spierať a ich zadržiavať,

3. hľa, moja ruka príjde na tvoje pole¹⁾; a na kone a osly a favy a voly a ovce mor veľmi ťažký.

4. A učiní Pán divnú vec medzi dobytkami Izraelcov a medzi dobytkami Egyptčanov, aby zhola nič z toho nezahynulo, čo prináleží synom izraelským.

5. A Pán ustanovil i čas a riekol: Zajtra učiní Pán tú vec na zemi.

6. A tak učinil Pán tú vec na druhý deň: i padol všetek dobytok Egypt-

čanom, z dobytky však synov izrael-ských nezahynulo ani kúska.

7. I poslal farao to pozrieť: a ne-padlo tu ani kúska z toho, čo mal Izrael. Ale zatvrdilo sa srdce farao-novo a ľud neprepustil.

8. A riekol Pán Mojžišovi a Áro-novi: Naberte plné hrsti popola z pece a Mojžiš nech, ho sype k nebu pred faraonom,

9. a prach nech bude po celej zemi egyptskej, lebo budú (z toho) na ľu-doch i na hovädách vredy, a jatrivé pľuzgiere v celej zemi egyptskej.

10. A nabrali popola z pece, i do-stavili sa pred faraona, a Mojžiš sy-pal ho k nebu: i povstaly vredy a jatrivé pľuzgiere na ľuďoch i na ho-vädách.¹⁾

11. Ani čarodejci nemohli stáť pred Mojžišom pre vredy, ktoré boli na nich i na celej zemi egyptskej.²⁾

12. A Pán zatvrdil srdce farao-novo, a on ich neposlúchol, ako to povedal Pán Mojžišovi.

13. I riekol Pán Mojžišovi: Ráno vstaň a postav sa pred faraonom a povedz mu: Toto pravi Pán, Boh Hebrejcov: Prepust' môj ľud, aby mi obetoval.

14. Lebo ja teraz pošlem všetky svoje rany na tvoje srdce a na tvo-jich sluhov a na tvoj ľud, aby si vedel, že nieto mne podobného na celej zemi.

15. Lebo keby som teraz ruku vy-strel a teba i tvoj ľud morom ranił, vyhynul by si zo zeme.

16. Ale ustanovil som ťa na to, aby som ukázal na tebe svoju moc,

1) Popol, ktorého Mojžiš a Áron z pece nabrali, nebol príčinou, ale obrazom trestu, ktorý Boh poslal. Pec vyobrazuje ohnivú pec trápenia ľudu izraelského: Boh vystúpil ako pomstiteľ biednych, utlačených Izraelcov a obrátil oheň trápenia proti ich sužovateľom. Inokedy také choroby v Egypte ob-javovaly sa v pozdnej jaseňi a medzi zvieratmi len u oviec; teraz prišlo na slovo Mojžišovo v ne-obýčajnom čase a napadly ľudí a hovädá vôbec, a to s hroznou prudkosťou.

2) Čarodejci sa ani obrániť nemohli od tejto rany.

1) Hebr.: Na tvoj dobytok, ktorý je na poli.

a aby moje meno chválené bolo po celej zemi.

17. Ešte zdržuješ môj ľud a nemáš vôle prepustiť ho?

18. Hľa, zajtra o tej istej hodine dám pršať veľmi ťažké krupobitie, jakého nebolo v Egypte od toho dňa, čo bol založený, až do tohoto času.

19. Preto hneď teraz pošli a poslaňaj svoj dobytok a všetko, čo máš na poli; lebo ľudia a hovädá i všetko, čo sa najde vonku a nebude s poľa sohnaté, zastihne krupobitie a pomrie.

20. Kto sa zo služobníkov faraonových slova Pánovho zľakol, chytro svolal svojich služobníkov a dobytok do domu.

21. Ale kto nedbal na reči Pánove, nechal svojich sluhov a dobytok na poli.

22. A riekol Pán Mojžišovi: Vystri svoju ruku k nebu¹⁾, nech bude krupobitie po celej zemi egyptskej na ľudí a na hovädá a na všetku poľnú bylinu v zemi egyptskej.

23. Tu vystrel Mojžiš palicu k nebu, a Pán dal hrmenie a krupobitie a blýskanie, križujúce sa na zemi; a Pán dal padať krupobitiu na zem egyptskú. (Múdr. 18, 16; 19, 19.)

24. A krúpy s ohňom smiešané padaly a byly tak veľké, že takých nevidali predtým nikdy na celej zemi egyptskej, ako v nej ten ľud bývať začal.

25. A krúpy stíklly po celej zemi egyptskej všetko, čo bolo na poli od človeka až po hovädo; i všetku bylinu poľnú zbily krúpy i všetko stromové kraja dolámaly.

26. Len v zemi Gessen, kde synovia izraelskí bývali, nebolo krupobitia.

27. Tedy poslal farao a zavolať Mojžiša a Árona a riekol im: Zhrešil

som i teraz; Pán je spravodlivý, ale ja a môj ľud sme bezbožní.

28. Modlite sa k Pánovi; nech prestane Božie hrmenie a krupobitie, aby som vás prepustil a nebudete tu ďalej zostávať.

29. Mojžiš riekol: Keď vyjdem von z mesta, rozopnem svoje ruky k Pánovi a prestane hromobitie, a krupobitia viac nebude, aby si poznal, že Pánova je zem.¹⁾

30. Ale viem, že ani ty, ani tvoji služobníci ešte sa nebojíte Pána Boha.

31. Teda ľan a jačmeň bol zbitý, preto, že jačmeň bol v klasoch a ľan už vypúšťal hlávky.

32. Ale pšenica a tenkeľ ostaly bez úrazu, preto, že byly pozdné.

33. Potom vyšiel Mojžiš od faraona z mesta, rozopál ruky k Pánovi a prestalo hromobitie i krupobitie a nepadlo už ani kvapky dážďa na zem.

34. Keď však farao videl, že prestal dážď a krupobitie i hromobitie, zasa hrešil;

35. lebo obťaželo srdce jeho i (srdce) jeho služobníkov a zatvrdlo náramne, tak že neprepustil synov izraelských, ako to povedal Pán skrze Mojžiša.

HLAVA 10.

Osmá rana: kobyľky. Deviata: tmy.

1. A riekol Pán Mojžišovi: Id k faraonovi; lebo ja som zatvrdil jeho srdce a (srdce) jeho služobníkov, aby som učinil tieto svoje znamenia na ňom.

2. A ty aby si vyprával svojim synom a svojim vnukom, koľkokrát som ranil Egyptčanov a konal svoje znamenia medzi nimi, a aby ste vedeli, že ja som Pán.²⁾

3. Teda Mojžiš a Áron vošli k faraonovi a riekli mu: Toto praví Pán,

¹⁾ Menovite Egypt.

²⁾ Pán udáva príčinu zatvrdenia, aby Mojžiš neľakol sa.

¹⁾ Na znak, že krupobitie príjde od Boha na Mojžišovu žiadosť.

Boh hebrejský: Dokiaľ sa mi nebudete chcieť poddať? Prepust' môj ľud, aby mi obetoval.

4. Jestli sa však spieraš a nechceš ho prepustiť, hľa, ja zajtra ¹⁾ uvediem kobyľky na tvoju krajinu.

5. Nech prikryjú povrch zeme, aby nebolo z nej nič vidieť, a nech zožerú, čo zostalo po krupobití, lebo zhryzú všetky stromy, ktoré na poli pučia.

6. A zaplnia tvoje domy, a domy tvojich služobníkov, a všetkých Egyptčanov v množstve, jakého nevideli tvoji otcovia a dedovia od toho času, jako prišli na svet, až do tohoto dňa. A obrátil sa a vyšiel od faraona.

7. Tu riekli služobníci faraonovi: Dokiaľže budeme trpieť toto pohoršenie? Prepust' tých ľudí, nech obetujú Pánu, Bohu svojmu; či nevidíš ²⁾, že Egvpt na nivoč vychádza?

8. A zavolali Mojžiša a Árona nazpät' k faraonovi, ktorý im riekol: Idte, obetujte Pánu, Bohu svojmu. Ktorí sú tí, ktorí ísť majú?

9. Mojžiš riekol: So svojimi dietkami a starcami pôjdeme, so sŕnmi i dcérami, s ovcami a s (väčším) dobytkom, lebo je slávnosť Pána, nášho Boha. ³⁾

10. A farao odpovedal: Nechže je tak Pán s vami, jako ja prepustím vás i vaše dietky: kto pochybuje, že veľmi zle myslíte? ⁴⁾

11. Nebude tak! Ale idte len (vy) mužovia a obetujte Pánovi; veď to ste i sami žiadali. A hneď vyhnali ich od tvári faraonovej.

12. Ale Pán riekol Mojžišovi: Vystri svoju ruku na zem egyptskú pre kobyľky, nech prídu na ňu a po-

žerú všetku bylinu, ktorá zostala po krupobití.

13. A Mojžiš vystrel palicu na zem egyptskú, a Pán uviedol horúci vietor ¹⁾, (aby vial) celý ten deň a celú noc; a keď bolo ráno, horúci vietor zdvihol kobyľky.

14. Vystúpily na celú zem egyptskú a obsadily všetky kraje egyptské nepočetne, jakých pred tým časom nikdy nebolo, ani po nich nebude.

15. A pokryly všetek povrch zeme a spustošily všetko. Tak bola zožratá bylina zeme, a čo bolo ovocia na stromoch, ktoré nechalo krupobitie; a nezostalo pranič zeleného na stromoch a na bylinách zeme v celom Egypte.

16. Preto farao rýchle povolal Mojžiša a Árona a riekol im: Zhrešil som proti Pánu, vášmu Bohu, a proti vám.

17. Ale odpusťte mi hriech ešte tento raz a proste Pána, vášho Boha, aby odňal odo mňa túto smrť. ²⁾

18. A Mojžiš vyšiel od faraona a modlil sa k Pánovi.

19. Pán obrátil vietor od západu, veľmi prudký, ktorý zdvihol kobyľky a hodil ich do Červeného mora: a nezostalo ani jednej vo všetkých krajoch Egypta.

20. Ale Pán zatvrdil srdce farao-novo; neprepustil synov izraelských.

21. A Pán riekol Mojžišovi: Vystri svoju ruku k nebu a nech bude tma na zemi egyptskej tak hustá, že ju makať môžu.

22. A Mojžiš vystrel ruku k nebu, a bola prehrzná tma po celej zemi egyptskej za tri dni.

23. Nikto nevidel svojho brata (bližného), ani sa nepohol s miesta, na ktorom bol; ale všade, kde prebývali synovia izraelskí, bolo vidno. (Múdr. 17, 2; 18, 1.)

24. Tu farao zavola Mojžiša a Árona a riekol im: Idte, obetujte Pánovi: len

¹⁾ Veľkosť zázraku je v predpovedaní času a vo veľkosti (v. 8.), i v tom, že sa na modlitbu Mojžišovu začína i končí.

²⁾ Hebr.: Či ešte nevidíš.

³⁾ Musí tam byť všetek ľud, aby všetci účastní boli slávnosti: všetek dobytok, aby a neho vybrané bolo na obe'y. Farao tu hovorí posmešne: tak nech dšá o vás Boh, ako ja o vaše prepustenie.

⁴⁾ Hebr.: Hľadte, že zlé, ktoré činíte chcete, je na vašej tvári.

¹⁾ Horúci, t. j. východný vietor od Arábie, ktorý kobyľky v náramnom množstve prihábal.

²⁾ Túto ranu, záhubu.

vaše ovce a (väčší) dobytok nech zostane; vaše deti nech idú s vami.

25. Mojžiš riekol: Musíš nám dať i obety na zabitie a zápalné obety, ktoré by sme obetovali Pánu, nášmu Bohu.

26. Všetky stáda pôjdu s nami, nezostane tu z nich ani kopyta, lebo ich potrebujeme k službe Pána, nášho Boha¹⁾; zvlášť, keď ani nevieme, čo treba obetovať, kým na miesto neprijdeme.

27. Ale Pán zatvrdil srdce farao-novo, a nechcel ich prepustiť.

28. A riekol farao Mojžišovi: Od-idi odo mňa a chráň sa mi ešte prjáš na oči; lebo v ktorý deň sa mi uká-žeš, zomrieš.

29. Mojžiš odpovedal: Staň sa, jako si riekol; neuzriem viacej tvojej tváre.²⁾

HLAVA 11.

Mojžiš hrozí desiatou ranou.

1. A Pán riekol Mojžišovi: Ešte sa jednou ranou dotknem faraona a Egypta, a potom vás prepustí, ba bude vás vyháňať.

2. Povedz teda všetkému ľudu, aby si muž od svojho priateľa a žena od svojej susedy vypýtali strieborné a zlaté nádoby. (Exod. 3, 22; Gen. 12, 35.)

3. A Boh dá, že jeho ľud najde milosti u Egyptčanov. Sám tiež Mojžiš bol muž veľmi veľký v zemi egypt-skej pred služobníkmi faraonovými, a pred všetkým ľudom.³⁾ (Kazat. 45, 1.)

4. A riekol:⁴⁾ Toto praví Pán: O polnoci pôjdem do Egypta,

5. i pomrie všetko prvorodené v zemi egyptskej, od prvorodeného faraonovho, ktorý má sedieť na jeho tróne, až do prvorodeného slúžky,

ktorá je pri žernove¹⁾, a všetko prvo-rodené stáda.

6. I bude veľký nárek v celej zemi egyptskej, akého nebolo prvej, ani potom nebude.

7. Ale u všetkých synov izrael-ských ani pes nemukne²⁾, ani človek, ani hovädo, aby ste vedeli, jakým veľ-kým z izrakom činí Pán rozdiel medzi Egyptčanmi a Izraelcami.

8. Potom prijdú všetci tito tvoji služobníci ku mne a budú sa mi kla-ňať a rieknu: Vyjdi ty a všetek ľud, ktorý ti je podriadený. Potom od-ide.

9. A vyšiel od faraona s veľkým hnevom. Pán však riekol Mojžišovi: Farao vás neposlúchne, aby sa staly v zemi egyptskej mnohé znamenia.

10. Ale Mojžiš a Áron činili pred faraonom všetky zázraky, ktoré sú (tu) opísané. A Pán zatvrdil srdce faraonovo, a farao neprepustil synov izraelských zo svojej zeme.

HLAVA 12.

Pripravenie veľkonočného baránka; pobitie prvorodených; odchod Izrael-cov z Egypta.

1. Ďalej riekol Pán Mojžišovi a Áronovi v zemi egyptskej:

2. Tento mesiac bude vám po-čiatkom mesiacov, bude prvým z me-siacov roka.³⁾

3. Hovorte ku všetkému shroma-ždeniu synov izraelských a povedzte im: Desiateho dňa tohoto mesiaca⁴⁾

¹⁾ Slúžka, ktorá na žernove čiže domácom mlynku mek zrna na múku, je aklate z chudob-ného domu. *Dr. pisateľ* chce tu vyjadriť, že Boh raní každého prvorodeného bez výnimky.

²⁾ Na žiadneho Hebrejca a jeho dobytok pes nezabreže; t. j. tam bude ticho a bez náreku.

³⁾ Občianaky rok bol už prvej dľa mesačných ro-kov sriadený, tak má sa teraz svätý rok začínať od mesiaca nisan, ktorý padá časťou na náš marec a časťou na apríl. Podľa toho potom židia svoje výročné sviatky držali.

⁴⁾ Desiateho dňa toho mesiaca, ktorý má byť prvým mesiacom v roku, t. j. 10. abib (kiasna), ne-akôr nisan ročeného.

¹⁾ Hebr.: Lebo z nich vezmeme, aby sme obe-tovali Pánu, nášmu Bohu.

²⁾ Sám svojou vôľou neprijdem.

³⁾ Stál pred nimi vo veľkej vážnosti.

⁴⁾ Mojžiš.

nech si vezme každý pre svoju čelaď a pre svoj dom baránka.

4. Keby však bol menší počet, že by nemohol dostačiť zjesť baránka, nech vezme k sebe súseda¹⁾, ktorý je najbližší jeho domu, podľa počtu duší, koľko by ich stačilo zjesť baránka.

5. Ale baránok nech je bez chyby, samec, ročiak; podľa toho predpisu môžete vziať i kozla.

6. A chovať ho budete až do štrnásteho dňa tohoto mesiaca, potom ho zabije všetko množstvo synov izraelských k večeru.

7. A nech vezmú z jeho krvi a pomazú ňou obe dveraje a vrchný prah domov, v ktorých ho budú jesť.

8. A tej noci nech jedia ohňom pečené mäso a nekvasené chleby s horkými zelinami.

9. Nejedzte z neho nič surového ani vo vode vareného, ale len pečené ohňom; aj hlavu s nohami a drobami zjedzte.

10. Do rána aby nič z neho neostalo; a čo by ostalo, spálite ohňom.

11. A budete ho jesť takto: Svoje bedrá prepášete a obuv budete mať na nohách a palice v rukách²⁾, a budete jesť chytro: lebo je fáze (to jest priechod) Pánov.³⁾

12. A tej noci pôjdeme po zemi egyptskej a pobijem všetko prvorodené v zemi egyptskej od človeka až po dobytok a nad všetkými bohmi egyptskými vykonám súd ja Pán.

13. Krv však bude vám na znamenie na domoch, v ktorých budete; a keď uvidím krv, pominiem vás, ani zahubujúca rana nebude medzi vami, keď biť budem zem egyptskú.

14. A bude vám ten deň na pamiatku; a slávif ho budete jako sláv-

noš Pánovu v svojich rodoch večnou službou Božou.⁴⁾

15. Za sedem dní budete jesť nekvasené; hneď prvý deň nebude kvasu vo vašich domoch⁵⁾; kto by jedol niečo kvaseného od prvého dňa až do siedmeho, zahynie duša tá z Israela.⁶⁾

16. Prvý deň bude svätý a slávny a deň siedmy tou istou slávnosťou ctený⁷⁾. Nijakej práce nebudete v nich konať, okrem tých, ktoré sú k prípraveniu jedla potrebné.

17. A budete sa držať jedenia nekvaseného; lebo v ten istý deň vyvediem vaše vojská⁸⁾ zo zeme egyptskej; preto zachovajte ten deň⁹⁾ po svojich rodoch obradom večitým.

18. Prvého mesiaca, štrnásteho dňa toho mesiaca pod večer budete jesť nekvasené chleby až do večera jedenadvadsiateho dňa tohože mesiaca.

19. Za sedem dní nechže sa vo vašich domoch nenajde kvasu; lebo kto by jedol niečo kvaseného, toho duša bude vyhladená zo shromaždenia izraelského, nech je to príchodzí alebo zrodený v zemi.

20. Nič kvaseného nebudete jesť: vo všetkých svojich príbytkoch budete jesť chleby nekvasené.

21. Mojžiš teda povolal všetkých najstarších synov izraelských a riekol im: Idte a vezmite si zviera každý pre svoju rodinu a obetujte fáze.

22. A omočte viazaničku yzopu v krvi, ktorá je na prahu¹⁰⁾, a pokropte ňou horný prah a obe dve-

1) Súsed, t. j. dľa miesta a príbuzenstva blízky.

2) Totižto na cestu celkom prichystaní.

3) V hebrejskom Pesach, chald. Pascha, grécky a latinsky tiež Pascha, slovensky Veľká noc.

4) Slávnosť 14. nisanu, slávnosť veľkonočná ma sa zachovávať, dokiaľ zákonná služba Božia trvať bude.

5) Aby ste neprišli do pokušenia prestupovať prikázanie.

6) T. j. bude z počtu Izraelcov vytratený.

7) 21. deň mesiaca. Hebr.: V prvý deň bude shromaždenie sväté, tiež dňa siedmeho.

8) Hebr.: Vyvedol som. Vojakom nazýva sa v hebrejčine každý vŕch, počet mužov, či patria ku akutočnému vojaku a či nie.

9) Celú slávnosť s jej oklávou.

10) V miske. Sr. Zach. 12, 2.

raje; ale nikto z vás nech nevychádza zo dverí svojho domu až do rána.

23. Lebo prejde Pán a bude biť Egyptčanov; a keď uzrie krv nado dvermi a na oboch dverajach, pomíne dvere toho domu, a nedovolí zhubcovi vojsť do vašich domov a vám škodiť.

24. Zachovávajú to slovo za ustanovenie pre teba a tvojich synov až na veky.

25. A keď vojdete do zeme, ktorú vám dá Pán, ako prisľúbil, zachovávajúte tieto posvätné obyčaje.

26. A keby vám vaši synovia riekli: Jaká je to služba Božia?

27. Poviete im: To je obeta za priechod Pánov, ktorý pomínul domy synov izraelských v Egypte, keď biť Egyptčanov a naše domy ušetril. Tu ľud sklonil hlavy a učinil poklonu.

28. A synovia izraelskí vyšli a učinili, ako Pán prikázal Mojžišovi a Áronovi.

29. Tu o pol noci stalo sa, Pán pobíľ všetko prvorodené v zemi egyptskej od prvorodeného faraonovho, ktorý mal po ňom sedieť na tróne, až do prvorodeného zajatej, ktorá bola v žalári, a všetko prvorodené dobytká. (Exod. 11, 5; Žalm 104, 38.)

30. A vstal farao tej noci a všetci jeho služobníci i celý Egypt. A nastal veľký krik v Egypte, lebo nebolo domu, v ktorom by neležal mŕtvy.

31. A povolal farao Mojžiša a Árona v noci a riekol: Soberte sa a odíďte od môjho ľudu, vy a synovia izraelskí; idte a obetujte Pánovi, ako ste hovorili.

32. Vezmite so sebou i svoje ovce i rožný dobytok, ako ste žiadali, a pri svojom odchode mi žehnajte.¹⁾

33. A Egyptčania doliehali na ľud, aby čím skôr vyšli zo zeme, lebo vraveli: Všetci pomrieme.

34. Preto vzal ľud zapravené cesto (na chlieb), prvej než skyslo, a sviazal ho do plášťov a vzal na plecía.

35. I učinili synovia izraelskí tak, ako im Mojžiš prikázal: a vypýtali od Egyptčanov nádoby strieborné a zlaté i premnoho šatstva.

36. Pán však dal milosť ľudu u Egyptčanov, tak že im požíčali; a olúpili Egyptčanov.

37. A tak tiahli synovia izraelskí z Ramesse k Sokotu, okolo šesťstotisíc peších mužov okrem detí.

38. Ale vyšlo s nimi i nesčísľelne mnoho všelijakého ľudu, oviec a volov i rozličného dobytká veľmi mnoho.

39. A napiekli z cesty, ktoré ešte z Egypta vyniesli, podpopolných nekvasených chlebov, lebo nemohlo ukysnúť; preto, že ich Egyptčania nútili vyjsť, nemohli meškať, ba ani pokrmu na cestu si pripraviť nestihli.

40. Času však, za ktorý sa synovia izraelskí v Egypte zdržovali, bolo štyristotridsať rokov. (Gen. 15, 3.)

41. A keď bolo po nich, priam toho dňa¹⁾ vyšlo všetko vojsko Pánovo zo zeme egyptskej.

42. Noc táto má byť zachovávaná Pánovi, v ktorej vyviedol ich zo zeme egyptskej; zachovávať ju majú všetci synovia izraelskí s pokolenia na pokolenie.²⁾

43. A riekol Pán Mojžišovi a Áronovi: Tento bude zákon fázy³⁾: Nijaký cudzinec nebude jesť z neho.

44. Ale každý kúpený otrok bude obrezaný, a (len) tak smie z neho jesť.

45. Prichodzí a najatý robotník nebude z neho jesť

46. Jesť sa bude v jednom dome

1) 15. dňa prvého mesiaca.

2) Táto noc je hodinou narodenia ľudu izraelského v náboženskom i politickom ohľade. Vynavodenie ľudu izraelského z egyptskej poroby je predobrazom i úvodom pre budúce osvobodenie a vykúpenie zo všetkej poroby duševnej akcie priat majéhoho Vykupiteľa, ktorý je opravdivý „baránok Boží, ktorý sníma hriechy sveta“. (Ján 1, 29.)

3) T. j. poriadok pri slávnosti fázy.

1) Priznávajte sa za rúha u vášho Boha, aby som neumrel.

a nič nevynesiete von z domu z jeho mäsa, ani kosti v ňom nezlámete.

47. Celé shromaždenie synov izraelských to učíň.

48. Jestliže by kto z cudzozemcov do vašej osady chcel prejsť a držať fáze Pánovi, najprv nech bude obrezaný s jeho všetkými, čo sú mužského pohlavia; potom nech dľa zákona slávi (fáze) a bude jako tu v zemi zrodený; ale kto nie je obrezaný, nebude jesť z neho.

49. Ten istý zákon bude tu zrodenému a prichodziemu, ktorý sa medzi vami zdržuje.

50. A všetci synovia izraelskí učinili tak, ako Pán Mojžišovi a Áronovi prikázal.

51. A práve toho dňa vyviedol Pán synov izraelských po ich hŕbách zo zeme egyptskej.

HLAVA 13.

Rozkaz Boží o posvätení prvorodených a slávení Veľkej noci; cesta ľudu z Egypta.

1. A Pán mluvil k Mojžišovi a riekol:

2. Posväť mi medzi synmi izraelskými všetko prvorodené, čo otvára život, tak z ľudí, jako zo zvierat; lebo všetko to je moje.¹⁾

3. A riekol Mojžiš ľudu: Pamätajte na tento deň, v ktorom ste vyšli z Egypta a z domu služobníctva, lebo silnou rukou vyviedol vás Pán z tadiaľ: preto nejedzte kvaseného chleba.

4. Dnes vychádzate, v mesiaci nového obilia.

5. A keď ťa Pán vovedie do zeme Kananejského a Hetejského a Amorhejského a Hevejského a Jebusejského, tak ako prisahal tvojim ot-

com, že ju dá tebe, zem, ktorá oplýva mliekom a medom, sláviť budeš tento posvätný obrad v tomto mesiaci.

6. Za sedem dní budeš jesť nekvasené chleby: a v siedmy deň bude slávnosť Pánova.

7. Nekvasené chleby budete jesť za sedem dní; nech nebude u teba vidieť nič kvaseného, ani v celom tvojom obvode.²⁾

8. A v ten deň budeš rozprávať svojmu synovi, a povieš: To je to, čo mi učinil Pán, keď som vychádzal z Egypta.

9. A bude ti to jako znamenie na tvojej ruke³⁾ a jako pamiatka pred tvojimi očami⁴⁾, a aby bol zákon Pánov vždycky v твоjich ústach, lebo v ruke silnej vyviedol ťa Pán z Egypta.

10. Zachovávaj toto ustanovenie v určenom čase každý rok.

11. A keď ťa Pán vovedie do zeme kananejskej, ako prisahal tebe i tvojim otcom, a dá ti ju:

12. oddel Pánovi všetko, čo otvára život materský, a čo je prvorodeného v tvojom dobytku, čokoľvek budeš mať mužského pohlavia, posväť Pánovi.

13. Prvorodené osla zameň ovcou⁵⁾; jestli ho nevymeníš, zabi ho. Ale každého prvorodeného človeka medzi svojimi synmi cenou vymeníš.⁶⁾

14. A keby sa ťa azda zajtra tvoj syn pýtal a riekol: Čo je to? odpovieš mu: V silnej ruke vyviedol nás Pán zo zeme egyptskej, z domu služobníctva.

15. Lebo keď sa farao zatvrdil a nechcel nás prepustiť, Pán pobil v zemi egyptskej všetko prvorodené od prvorodeného človeka, až do prvo-

1) T. j. v domoch (12, 15.)

2) Čo je v ruke, to nezabudneš.

3) Co je na čele, to sa nedá zatiaľ. Židia neokôr brali to doslovne a zaviesovali si listky na oči a na čelo, na ktorých prikázania Božie boli napísané.

4) Lebo nečisté zvieratá neboli spôsobilé k obetiam.

5) Ľudi na obeľu zabíjať Boh zavrhuje.

1) Preto, že všetko patrí Bohu, musí mu byť obetovaná aspoň časťka, a to prvá. Prvorodení z ľudí musia byť Bohu obetovaní, tak i prvotiny pohlavia mužského z dobytku, lebo tie už ušetril. Právo hovorí Boh: To je moje.

Priechod cez Červené more.

rodeného z hoviad; preto obetujem Pánovi všetko mužské, čo otvára materský život, a všetko prvorođené zo svojich synov vymieňam.

16. Maj to teda jako znamenie na svojej ruke a jako niečo zaveseného medzi svojimi očami na upamätovanie, že nás Pán silnou rukou z Egypta vyviedol.

17. Teda keď farao prepustil ľud, nevedol ich Boh cestou cez územie Filištanov, ktorá bola bližšia; lebo si pomyslel¹⁾: aby azda neobanovail (ľud), keby videl, že proti nemu vojna nastáva²⁾, a nevrátil sa do Egypta.

18. Ale odviedol (ho) cestou cez púšť, ktorá je vedľa Červeného mora. A synovia izraelskí vyšli v zbroji zo zeme egyptskej.

19. Mojžiš vzal so sebou aj kosti Jozefove, preto, že prisahou zaviazal synov izraelských, a riekol: Boh vás navštívi, potom odnesie odtiaľto moje kosti so sebou. (Genes. 50, 24.)

20. A vytiahli zo Sokotu a rozložili sa v Etame³⁾ na samom kraji púšti.

21. Pán však šiel pred nimi, aby im ukazoval cestu, vo dne v slúpe oblakovom, v noci v slúpe ohnivom, aby im bol vodcom na ceste v obidvoch časoch. (I. Kor. 10, 1.)

22. Nikdy nezmizol oblakový stúp vo dne, ani ohnivý stúp v noci pred ľudom.

HLAVA 14.

Priechod Izraelitov cez Červené more.
Potopenie Egyptčanov.

1. Pán však hovoril Mojžišovi a riekol:

2. Povedz synom izraelským, nech sa obrátia¹⁾ a rozložia stany u Fiha-hirotu, ktorý je medzi Magdalom a morom proti Beelsefonu²⁾; naproti nemu rozložíte vojsko pri mori.

3. A povie farao o synoch izraelských: Stianutí sú na zemi, púšť ich zakľúčila.

4. A zatvrdím jeho srdce, i bude vás stíhať; a potom sa oslávím na faraonovi, a na všetkom jeho vojsku, a Egyptčania zvedia, že ja som Pán. I učinili tak.

5. A oznámené bolo egyptskému kráľovi, že ľud zutekal, i zmenilo sa srdce faraonovo a jeho služobníkov proti ľudu, a povedali: Čo sme to urobili, že sme prepustili Izraela, aby nám neslúžil?

6. A dal zapriaľnuť do voza a všetek svoj ľud vzal so sebou.

7. A vzal šesťsto vyberaných vozov, a koľko vozov bolo v Egypte, i vodcov celého vojska.

8. A zatvrdil Pán srdce faraona, kráľa egyptského, a farao pustil sa za synmi izraelskými; ale oni vyšli v ruke vyvýšenej.

9. A keď Egyptčania v stopách nasledovali tých, ktorí pred nimi tiahli, dohonili ich v ležani pri mori; všetci jazdci i vozy faraonove a všetko jeho vojsko bolo vo Fihahirote proti Beelsefonu. (Jozue 24, 6; I. Mach. 4, 9.)

10. A keď sa farao priblížil, pozdvihli synovia izraelskí oči a videli Egyptčanov za sebou; i báli³⁾ sa veľmi, volali hlasno na Pána

11. a riekli Mojžišovi: Azda ne-bolo hrobov v Egypte, preto si nás vyviedol, aby sme zomreli na púšti? Čo si nám to vykonal, že si nás z Egypta vyviedol?

¹⁾ Boh predvídal s istotou, čo by sa pod každou podmienkou stalo.

²⁾ Keby zbadal, že si musí cestu mečom razit, kliesniť, to by ho znechutilo.

³⁾ Etam, egyptsky: pevnosť, hraničná pevnosť na východnej hranici egyptskej blízko arabskej púšti.

¹⁾ Nepúšťajúc sa ďalej do púšti, obrátili sa k Sokotu a tiahli vedľa mora zplátky.

²⁾ Všetky tri miesta boli v blízkosti jazera Timsah.

³⁾ Boli skutočne stianutí: k východu mali pred sebou Červené more, k juhu púšť egyptskú, na západ vrchy a púšť, k severu sa nimi vojsko faraonovo. Len vyžáda pomoc mohla ich zachrániť.

12. Či je to nie to, čo sme ti v Egypte hovorili, keď sme povedali: „Nechaj nás, nech slúžime Egyptčanom, lebo o mnoho lepšie je slúžiť im, než zomrieť na púšti?“

13. A Mojžiš prehovoril k ľudu: Nebojte sa; vytrvajte ¹⁾ a vidzte veľké skutky Pánove, ktoré učíni dnes; lebo Egyptčanov, ktorých teraz vidíte, už nikdy viac neuzriete na veky.

14. Pán bude bojovať za vás, a vy budete mlčať. ²⁾

15. A Pán riekol Mojžišovi: Čo na mňa voláš? Povedz synom izraelským, aby šli ďalej!

16. Ty však zdvihni svoju palicu a vystri ruku na more a rozdeľ ho, aby šli synovia izraelskí prostriedkom mora po suchu.

17. A ja zatvrdím srdce Egyptčanov, aby sa pustili za vami, a oslávim sa vo faraonovi a vo všetkom jeho vojsku i v jeho vozoch i v jeho jazdcoch.

18. A zvedia Egyptčania, že ja som Pán, keď sa oslávim vo faraonovi, a v jeho vozoch i v jeho jazdcoch.

19. V tom zdvihol sa anjel Boží ³⁾, ktorý šiel pred vojskami izraelskými, a zašiel za ne; a s ním spolu aj oblakový stĺp odstúpil z predu do zadu.

20. A stál medzi vojskom Egyptčanov a vojskom izraelským; a oblak bol tmavý, ⁴⁾ i noc osvecujúci, tak že cez celú noc jeden k druhému prišť nemohli.

21. A keď Mojžiš vystrel ruku na more, Pán odniesol ho prudkým a páľčivým vetrom, vejúcim cez celú noc, a premenil ho na sucho a voda sa rozdelila. ⁵⁾

22. Vtedy synovia izraelskí šli pro-

striedkom vysušeného mora, lebo voda im bola jako stena zprava i zľava.

23. A doháňajúci ich Egyptčania, všetka jazda faraonova, jeho vozy a jazdci vošli za nimi do prostred mora.

24. A už bola ranná stráž, a hľa, Pán, pohliadnuc na vojská Egyptčanov zo stĺpu ohňa a oblaku, pobil ich vojsko;

25. a poprevracal kolesá vozov, i zanesené boly do hlbiny. Tu riekli Egyptčania: Utekajme pred Izraelom, lebo Pán bojuje za nich proti nám.

26. Tedy Pán riekol Mojžišovi: Vystri svoju ruku na more, nech sa zasa vrátia vody na Egyptčanov, na ich vozy a na ich jazdcov.

27. A keď Mojžiš vystrel ruku proti moru, navrátilo sa hneď na svitaní na predošlé miesto; a utekajúcich Egyptčanov stretly vody, a Pán zavalil ich do prostred vln.

28. A navrátily sa vody a pokryly vozy a jazdcov všetkého vojska faraonovho, ktorí ich stíhali a vošli do mora; tak že nezostal z nich ani jeden.

29. Ale synovia izraelskí šli prostriedkom suchého mora a vody boly im za stenu po pravej i ľavej strane:

30. tak vysvobodil Pán v ten deň Izraela z ruky Egyptčanov. ⁶⁾

31. A videli Egyptčanov mŕtvych na brehu morskóm a veľikú moc, ktorú Pán dokázal na nich; i bál sa ľud Pána a verili Pánovi i Mojžišovi, jeho služobníkovi.

HLAVA 15.

Mojžišov chválospev; osladienie horkých vód; príchod synov izraelských do Elím.

1. Vtedy spievali Mojžiš a synovia izraelskí túto pieseň Pánovi ¹⁾: Spie-

mošúc prozreteľnosť čo najavetľajšie. Stvoriteľ prírody dokazuje sa pánom prírody práve v tom spôsobe, v ktorom prírodné sily v službe jeho zázkonov účinkovať musia.

1) Príchod Izraelcov cez Červené more je predobrazom krstu kresťanského (Sr. 1. Kor. 10, 2.), lebo kresťania akže krst a krv Kristovu prechodia do nového života milosť.

2) Dľa mienky Zenserovej je to pieseň sborová

1) Neutekajte, ani do boja sa nepúšťajte.

2) T. j. vy budete mať pokoj.

3) V oblaku skrytá moc Božia.

4) Na jednej strane tmavý pre Egyptčanov; na druhej strane svetlý pre Izraelcov.

5) Hoc tu Boh použil prirodzených príčin, prudkého a horúceho vetra, aby Izraelcom otvoril cestu cez more; ukazuje sa v tom jeho múdra a vše-

vajme Pánovi, lebo slávne sa ukázal veľikým: koňa i jazdca shodil do mora. (Múdr. 10, 20.)

2. Moja sila a moja chvála je Pán a stal sa mi spasením. On je Boh môj a chcem ho oslavovať. Je Boh môjho otca ¹⁾ a chcem ho velebiť.

3. Pán je ako muž bojovník; Všemohúci je jeho meno.

4. Vozy faraonove a jeho vojsko svrhol do mora, jeho vyberané kniežatá boli potopené v Červenom mori.

5. Prieptasti ich prikrýly, padli do hlbiny jako kameň ²⁾.

6. Tvoja pravica, Pane, veľikou sa ukazuje v sile: tvoja pravica, Pane, pobila nepriateľa.

7. A množstvom svojej slávy sadsazuješ ³⁾ svojich protivníkov, vy-sielaš svoj hnev, ktorý ich trávi jako strnište. ⁴⁾

8. A dychom tvojej prchlivosti nashromaždily sa vody, stála tekúca vlna, nashromaždily sa spusty vôd v prostred mora.

9. Nepriateľ riekol: Budem prenasledovať a popadnem ich, rozdelím korisť, nasýti sa moja duša; vy-tiahnem z pošvy svoj meč, zabije ich moja ruka.

10. Zadol tvoj dych a pokrylo ich more; potopili sa jako olovo v prudkých vodách.

11. Kto ti je podobný medzi sil-nými, Pane? Kto ti je podobný, veľiký v svätosti, hrozný a chvály-hodný, ktorý činiš divy?

prvú sloku (1.—5.) spieval prvý, druhú (6.—10.) druhý sbor; tretia sloka (11.—13.) je striedavá, pri ktorej spieval prvý sbor verše 11. a 13., druhý sbor v. 12. Tenže sbor spieval i sloku v. 14.—16. a prvý sbor v. 16b—19. Spev bol sprevádzaný hudbou a tancom. Tanec bol výrazom náboženského odpuštenia; pozostával v odmeraných rytmických pohyboch. Slávnosti, víťazné boje oslavovali sa plešami a tancom. Nikdy netancovalo oboje pohybov spolu, ale, a to i v roztopašnom Egypte, vždy len chlapi a ženy medzi sebou.

¹⁾ Abrahama a praočcov.

²⁾ Ktorý už nevyjde na povrch: zahynul razom a nemôže byť vysvobodení.

³⁾ Hebr.: Strhujes (ako budovu.)

⁴⁾ Ako oheň utáka, pálie suché strnisko, tak náramne zničil hnev Boží Egyptčanov.

12. Vystrel si svoju ruku, a požrala ich zem. ¹⁾

13. Vo svojom milosrdenstve bol si vodcom ľudu, ktorý si vykúpil, a niesol si ho v svojej sile do svojho svätého príbytku. ²⁾

14. Vystúpily národy a rozhnevaly sa; bolesti dostali obyvatelia fílištinski. ³⁾

15. Tu sa podesili kniežatá Edomu, strach popadol silných Moabu ⁴⁾, ustrnuli všetci obyvatelia Kanaanu.

16. Nech padne na nich strach a ľak pre veľkosť tvojho ramena, nech stuhnú jako kameň, dokiaľ neprejde tvoj ľud, Pane, dokiaľ neprejde tento tvoj ľud, ktorý ti je majetkom!

17. Vovedieš ich a zasadiš na vrchu svojho dedictva, na prepevnom svojom príbytku, ktorý si pripravil. Pane, vo svojej svätyni, Pane, ktorú upevnili tvoje ruky.

18. Pán kráľuje na veky a vždycky. ⁵⁾

19. Lebo vošiel jazdec farao s vozmí a so svojimi jazdcami do mora, a sviedol na nich Pán nazpak vody mora, synovia izraelskí však šli po suchu jeho stredom.

20. Tu vzala Maria, prorokyňa, sestra Áronova, do svojej ruky bubon, i vyšli za ňou všetky ženy s bubnami a spievajúcimi hűfami.

21. a predspevovala im a riekla: Spievajme Pánovi, lebo slávne sa ukázal veľikým, koňa i jeho jazdca shodil do mora.

22. Mojžiš však pohnul sa s Izraelom od Červeného mora a vyšli na

¹⁾ Tu menuje sa zem vo význame, dľa ktorého znamená i more.

²⁾ Toľtož do zeme zasľúbenej. Tu, a v nasledujúcich verchoch až po 19., Mojžiš v proročkom duchu hovorí o budúciach veciach tak, ako by sa už boly staly.

³⁾ Svižali sa bolesťami, jako sa svižia rodička pri pôrode. Fílištini bývali na juho-západnom konci Kanaanu.

⁴⁾ Edom a Moab bydlili na juho-východných hraniciach Kanaanu.

⁵⁾ Je a zostane kráľom Izraela; zvlášťne v messianskej ríši je kráľom svojich vyvolených na veky.

púšť Sur¹⁾. A šli tri dni po púšti a nenašli vody.

23. A prišli do Mary²⁾, i nemohli piť vodu z Mary, preto, že bola horká; preto bolo dané i príhodné meno tomu miestu, a nazvané Mara, to jest Horkosť.

24. A ľud reptal proti Mojžišovi, a riekol: Čo budeme piť?

25. Ale on volal na Pána, a Pán mu ukázal drevo; keď ho hodil do vody, premenila sa na sladkú³⁾. Tu mu vydal (Boh) prikázania a práva, a tu ho zkušal.

26. A riekol: Jestli poslúchneš hlas Pána, Boha svojho, a budeš činiť, čo je pred ním spravdivé, a budeš poslušný jeho prikázaniam a zachováš všetky jeho ustanovenia, nedopustím na teba nijakej nemoci, ktorú som položil na Egypt; lebo ja som Pán, tvoj Uzdraviteľ. (Jer. 7, 23.)

27. Synovia izraelskí však prišli do Elimu, kde bolo dvanásť studníc vody a sedemdesiat paliem; i rozostavili svoje stánky pri vode.

HLAVA 16.

Príchod Izraelcov na púšť Sin, a ich reptanie; Boh im dal prepelice a mannu.

1. Z Elimu šli ďalej a všetko množstvo synov izraelských prišlo na púšť Sin, ktorá je medzi Elimom a Sinajom, pätnásteho dňa druhého mesiaca, jako boli vyšli zo zeme egyptskej.

2. Tu reptalo všetko shromaždenie synov izraelských proti Mojžišovi a Áronovi na púšti.

3. A riekli im synovia izraelskí: Bodaj by sme boli zomreli od ruky

Pánovej v zemi egyptskej, keď sme sedávali nad hrncami mäsa a jedávali chleba do sýtosti. Prečo ste nás vyviedli na túto púšť, aby ste umorili všetek ľud hladom?

4. Tu Pán prehovoril k Mojžišovi: Hľa, ja vám dám ako dážd chlieb s neba. Nech vychádza ľud a zbiera, čo na jeden deň dostačí, aby som ho zkušil, či bude chodiť v mojom zákone, či nie.

5. Šiesteho však dňa nech prichystajú (si to), čo priniesli, a nech je toho dvakrát toľko, koľko inokedy na každý deň zbieravajú.⁴⁾

6. A Mojžiš a Áron prehovorili ku všetkým synom izraelským: Večer poznáte, že Pán vás vyviedol zo zeme egyptskej,

7. a ráno uvidíte slávu jeho; lebo počul vaše reptanie proti nemu; ale čože sme my, že by ste reptali proti nám?

8. A Mojžiš riekol: Pán vám dá večer mäsa, aby ste sa najedli, a ráno chleba do sýtosti, lebo počul vaše reptanie, jako ste na neho reptali; lebo čože sme my? Nie proti nám je vaše reptanie, ale proti Bohu.

9. Potom riekol Mojžiš Áronovi: Povedz celému shromaždeniu synov izraelských: Predstúpte pred Pána; lebo počul vaše reptanie.

10. A keď Áron k celému shromaždeniu synov izraelských hovoril, obrátili sa tvárou k púšti; a hľa, sláva Pánova ukázala sa v oblaku.

11. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol:

12. Počul som reptania synov izraelských; povedz im: Na večer budete jesť mäso a ráno nasýtite sa chlebom; a uvidíte, že ja som Pán, váš Boh.

13. Tak stalo sa večer, že dole-

¹⁾ Dľa Num. 33, 8. menuje sa táto púšť Elam. Sur, t. j. mór je hebrejské slovo za egyptské Elam (Helem) – tvrď, pevnosť.

²⁾ Tri hodiny na juh od Suez, teraz Ain Naba alebo Ain el – Ghargha.

³⁾ Skráe to drevo, ktorému Boh dal tú moc, stala sa pitnou. Svätí Otcovia v tom osladzujúcom dreve vidia predobraz Kristovho kríža, ktorý trpeliive znášajú všetky trpkosti a horkosti odnima.

⁴⁾ Z toho nech si pripravia jedlo pre 6. deň; čo ostane na sobotu. V sobotu, Bohu zasvätený deň pokoja, Izraelci slávili sabbat.

tely prepelice¹⁾ a pokryly ležanie (tábor). Ráno však ležala rosná hmla okolo leženia. (Num. 11, 31.)

14. A keď pokryla povrch zeme, ukázalo sa na púšti čosi drobného, a jako niečo v stupách (mažiari) stĺčeneho, podobného inovati na zemi.

15. Keď to synovia izraelskí videli, riekli jeden druhému: Man hu? to znamená: Čo je to? Lebo nevedeli, čo je to. Mojžiš im odpovedal: To je ten chlieb, ktorý vám Pán dal za pokrm. (I. Kor. 10, 3.)

16. To je to, čo prikázal Pán: Nech nasbiera z toho každý na pokrm, koľko potrebuje: gomor na jednu hlavu²⁾ dľa počtu vašich duší, ktoré bývajú v stánku, tak si vezmite.

17. A učinili tak synovia izraelskí, a nasbierali jedni viac, druhí menej.

18. A merali na mieru gomor: a nemal ani ten viac, ktorý viac nasbíral, ani ten nenašiel menej, ktorý menej prihotovil; ale každý nasbíral toľko, koľko mohol zjesť.

19. A riekol im Mojžiš: Nikto nech si z toho nenecháva nič na ráno.

20. Oni však ho neposlúchli, a niektorí z nich nechali si niečo z toho až do rána; ale počalo to červiviť a hnilo. I rozhneval sa na nich Mojžiš.

21. Tak sbieravali ráno každý len koľko mu dostačilo na pokrm; a keď slnce prihrialo, rozpúšťalo sa to.

22. Ale v šiesty deň nasbierali toho pokrmu dvojnásobne, to jest dva gomory na každého človeka. Tu prišli všetky kniežatá množstva a prinášali zprávu Mojžišovi.

23. On³⁾ im riekol: To je to, čo povedal Pán: Zajtra je sobotný odpočinok zasvätený Pánovi. Čo by sa

malo robiť, robte (dnes), a čo sa má variť, uvarť: ale, čo zbudne, odložte na ráno.

24. A učinili tak, ako im Mojžiš rozkázal, a nezhnilo, ani červu v tom nebolo.

25. Tu riekol Mojžiš: Jedzte to dnes, lebo je sobota Pánova; dnes na poli ničoho nenajdete.

26. Šesť dní sbierajte, ale siedmy deň je sobota Pánova, preto ničoho nenajdete.

27. A prišiel siedmy deň, a vyšli (niektorí) z ľudu sbierať, a ničoho nenašli.

28. Tu riekol Pán Mojžišovi: Dokiaľže nebudete chcieť zachovávať moje prikázania a môj zákon?

29. Vidzte, že vám Pán dal sobotu, a preto vám dáva na šiesty deň pokrmu dvojnásobne: každý nech zostane v svojom (doma), nikto nech nevychádza zo svojho obydľia dňa siedmeho.

30. A ľud zachoval svätý odpočinok dňa siedmeho.

31. A dom izraelský nazval meno (pokrmu) mannou; bola jako biele semä koriandrové a mala chuť bieleho chleba s medom.

32. Riekol však Mojžiš: To je to, čo prikázal Pán: Naplň z neho (z pokrmu) gomor, aby sa to zachovalo pre budúce pokolenia, že by poznali ten chlieb, ktorý som vám dával jesť na púšti, keď ste boli vyvedení zo zeme egyptskej.

33. A Mojžiš riekol Áronovi: Vezmi nádobu a naklad do nej manny (toľko), koľko gomor obsiahne, a polož pred Pánom k zachovaniu pre vaše pokolenia.

34. Jako prikázal Pán Mojžišovi, položil ju tedy Áron v stánku na zachovanie.

35. A tak jedli synovia izraelskí mannu za štyridsať rokov, kým neprišli do zeme obývateľnej; týmto

1) Za jarnú hľabnu prepelice vo veľkom množstve s vnútornej Afriky do Palestíny a Syrie. Zároveň Boží záležal v tom, že práve v čas núdze a v hodinu od Mojžiša predpovedanú v takom množstve prilietaly, že pokryly leženie.

2) Asi 3,6 litr.

3) Mojžiš (Sr. v. 5.)

pokrmom sa živili, až prišli k hrani-
ciam zeme kananejskej.¹⁾

36. Gomor však je desiata čiastka
efy.

HLAVA 17.

Reptanie Izraelitov v Rafidim pre nedo-
statok vody; vyrazenie vody zo skaly;
víťazstvo nad Amalekom.

1. Teda vyšlo všetko množstvo
synov izraelských z púšti Sin po svo-
jich stanoviskách, dľa rozkazu Pánov-
ho, a rozložili stany v Rafidim, kde
nebolo vody, ktorú by ľud piť mohol.

2. Ten dohadoval sa s Mojžišom a
riekol: Daj nám vody, aby sme sa
napili! Mojžiš im odpovedal: Čo sa
dohadujete so mnou? Prečo pokú-
šate Pána?²⁾ (Num. 20, 4.)

3. Ľud teda trpel tam smäď pre
nedostatok vody a reptal na Moj-
žiša a riekol: Prečo si nás vyviedol
z Egypta? Aby si nás, naše deti i
naše hovädá umoril smädom?

4. Tu Mojžiš volal na Pána a rie-
kol: Čo si počnem s týmto ľudom?
Len toľko, že ma neukamenuje.

5. A Pán riekol Mojžišovi: Id pred
ľudom a sober so sebou niektorých zo
starších Izraelcov, a palicu, ktorou si
na rieku uderil. vezmi do svojej ruky,
a tak id. (1. Kor. 10, 4.)

6. Hľa, ja budem stáť tam pred
tebou na skale Horebu; a ty uderíš
do skaly a vyjde z nej voda, aby
pil ľud. Mojžiš tak učinil pred star-
šími Izraela.

7. A nazval meno toho miesta Po-
kúšanie³⁾, pre dohadovanie synov
izraelských, a ponevác pokúšali Pána
a riekli: Či je Pán medzi nami, a
či nie?

8. Tu však prišiel Amalek a bo-
joval proti Izraelovi v Rafidim.

9. A Mojžiš riekol Jozuemu: Vy-
ber mužov, a vytiahni do boja proti
Amalekovi, ja zajtra stáť budem na
vrchu hory s palicou Božou vo svojej
ruke.

10. Jozue urobil, ako kázal Mojžiš,
a bojoval proti Amalekovi. Mojžiš
však, Áron i Hur vystúpili na vrch
hory.

11. A dokiaľ Mojžiš hore držal
ruky, víťazil Izrael, ale jako ich tro-
chu spúšťal, premáhal Amalek.

12. Ale Mojžišove ruky byly ťažké;
preto vzali kameň a podložili pod
neho a on posadil sa naň; Áron však
a Hur podopierali ruky jeho s oboch
strán. A tak sa stalo, že jeho ruky
až do západu slnca neustaly.⁴⁾

13. A zahnal Jozue Amaleka a jeho
ľud mečom.

14. Riekol potom Pán Mojžišovi:
Vpiš to na pamiatku do knihy a vlož
do uší Jozuemu⁵⁾; lebo sotrem pa-
miatku Amalekovu pod nebom.

15. A Mojžiš vystavil oltár a na-
zval jeho meno: Pán moje povýšenie,
a riekol:

16. Áno, ruka Pánova s trónu Bo-
žieho a boj proti Amalekovi bude
od pokolenia do pokolenia.⁶⁾

HLAVA 18.

Jetro dáva dobrú radu Mojžišovi. Usta-
novenie sudcov.

1. Keď však Jetro, kňaz madian-
ský, príbuzný (tesť) Mojžišov, vše-
tko to počul, čo Boh učinil Mojži-
šovi a svojmu ľudu izraelskému, a
že Pán vyviedol Izraela z Egypta,

1) Sv. Otcovia učia, že manna bola predobra-
zenou najav. Svätosti oltárnej, lebo Kristus sám
nazýval sa pravým chlebom z neba, ktorý dáva ži-
vot svetu. (Ján 6, 33.)

2) Prečo pochybujete, že vám Boh spomôc môže?

3) V hebr.: Massa a Meriba.

4) Dve veci vymôlu nám víťazstvo nad našimi
nepriateľmi: modlitba a bojevanie. Kto ich nespája,
nedostane sa do zaslúbenej zeme.

5) Prečítaj mu to, alebo povedz, čo si napísal.

6) T. j. Boh, ktorý sedí na tróne svojej veleb-
nosti, pomáhať bude Izraelským v boji proti Ama-
lekovi vždycky.

2. vzal Seforu, manželku Mojžišovu, ktorú bol poslal zpiatky, ¹⁾

3. a dvoch jej synov. Jeden z nich menoval sa Gersam, preto, že otec bol povedal: Bol som prichádzim v cudzej zemi;

4. a druhý Eliezer, lebo vraj Boh môjho otca bol mojim spomocníkom a vytrhol ma od meča faraonovho.

5. Teda Jetro, Mojžišov príbuzný, prišiel s jeho synmi i s jeho manželkou k Mojžišovi na púšť, kde mal rozložené stany pri vrchu Božom.

6. A odkázal Mojžišovi: Ja Jetro, tvoj príbuzný, idem k tebe, i tvoja manželka, i tvoji dvaja synovia s ňou.

7. Mojžiš vyšiel proti svojmu príbuznému, poklonil sa a bozkal ho a vitali sa pokojnými slovami. A keď vošli do stánku,

8. rozprával Mojžiš svojmu príbuznému o všetkom, čo Pán urobil faraonovi a Egyptčanom pre Izraela, i o všetkej nesnádzi, ktorá sa im na ceste prihodila, a že ich Pán vysvobodil.

9. A Jetro sa radoval zo všetkého dobrého, ktoré učinil Pán Izraelovi, že ho vytrhol z ruky Egyptčanov;

10. a riekol: Požehnaný Pán, ktorý vás z ruky Egyptčanov a z ruky faraonovej vysvobodil, ktorý svoj ľud z ruky Egyptčanov vytrhol.

11. Teraz som poznal, že veľký je Pán nado všetkých bohov: ²⁾ lebo pyšne s nimi ³⁾ nakladali.

12. Preto obetoval Jetro, príbuzný Mojžišov, zápalné a iné obety Bohu. Potom prišiel Áron a všetci starší izraelskí, aby s ním jedli chlieb pred Bohom. ⁴⁾

13. Na druhý deň posadil sa Mojžiš, aby súdil ľud, ktorý stál pred ním, od rána až do večera.

14. Keď to jeho príbuzný videl, totižto jeho všetku prácu pri ľude, riekol: Čo je to, čo robíš s ľuďom? Prečo ty sám sedíš a všetek ľud čaká od rána až do večera?

15. Mojžiš mu odpovedal: Ľud prichádza ku mne pre rozhodnutia Božie. ¹⁾

16. Keď majú nejakú rozopru medzi sebou, prichádzajú ku mne, aby som súdil medzi nimi a ukázal (oznámil) im prikázania Božie a jeho zákony.

17. Ale on riekol: Nedobre to činíš.

18. Nerozumnou prácou chradneš i ty, i tento ľud, ktorý je (tu) s tebou: nad tvoju možnosť je táto práca, sám ju nemôžeš zniesť. (Deut. 1, 12.)

19. Ale počuj moje slová a rady, a Boh bude s tebou. Buď ty ľudu v tom, čo Bohu prislúcha, aby si donášal k nemu, čo sa vyrečie. ²⁾

20. A ukazuj ľudu posvätné obyčaje a poriadok služby Božej ³⁾ a cestu, po ktorej chodíť majú, a skutky, ktoré konať majú.

21. Ale opatri si z celého národa schopných a bohabojných mužov, u ktorých je pravda, a ktorí nenávidia lakomstvo, a ustanov z nich tisíc-nikov a stotníkov a päťdesiatnikov a desiatnikov;

22. tí nech súdia ľud v každom čase; ale čo bude väčšieho, to nech predostnú tebe a sami len menšie veci nech súdia; tak ti bude ľahšie, keď sa bremeno podelí medzi iných.

23. Keď to učíniš, splníš rozkaz Boží a jeho prikázania budeš môcť zniesť, a všetek tento ľud navracovať sa bude na svoje miesta ⁴⁾ v pokoji.

¹⁾ Mojžiš poslal z Egypta domov k otcovi svoju manželku Seforu alebo preto, aby sa celkom povolaniu svojmu venoval, alebo preto, aby neprála do nebezpečenstva so strany faraonovej.

²⁾ Už prvý ctíť Jahve (Pána) a teraz poznal, ako všetkých bohov modlárskeho prevyšuje.

³⁾ So synmi izraelskými.

⁴⁾ Aby s ním bodovali pri obete, jako bola obyčaj pri obetach zvláštne, alebo posvätné body držať. Účasť Árona i starších izraelských na obetných hodoch dokazuje uzavretie zmluvy medzi Jetroom a Hebrejmi.

¹⁾ Ľud domnieval sa, že všetky výroky proroka Božieho pochádzajú od Boha a tak sú neomylné.

²⁾ Lepšie: Veď, ktoré Boh má rozhodnúť. Buď prostredníkom ľudu u Boha.

³⁾ Hebr.: Predpis a zákony.

⁴⁾ N-bude mu treba čakať od rána až do večera (v. 14.)

24. Keď to Mojžiš počul, učinil všetko, čo mu (Jetro) radil.

25. A vybral ráznych mužov z celého Izraela a ustanovil ich za kniežatá (náčelníkov) ľudu, za tisícnikov a stotníkov a päťdesiatníkov a desiatníkov.

26. Títo súdili ľud v každom čase, ale čo bolo ťažšieho, predostierali jemu, len snadnejšie veci sami súdili.

27. A prepustil svojho príbuzného, ktorý odišiel do svojej zeme.

HLAVA 19.

Príchod Izraela na púšť Sinai; posvätenie ľudu; Boh na hore Sinai.

1. Tretieho mesiaca po vyjdení Izraela z Egypta, v ten deň prišli na púšť Sinai. (Num. 33, 15.)

2. Lebo jako sa pohli z Rafidim, prišli až na púšť Sinai a na tom mieste sa rozložili táborom a tam Izrael postavil svoje stany naproti hore.¹⁾

3. Mojžiš však vystúpil k Bohu; a Pán volal mu s hory a riekol: Toto povedz domu Jakubovmu a oznám synom Izraelovým:

4. Sami ste videli, čo som vykonal Egyptčanom, ako som vás nosil na krídlach orličích, a vzal k sebe.²⁾

5. Jestliže teda budete poslúchať môj hlas a zachovávať moju smluvu, budete mi za zvláštny (ľud) medzi všetkými ľuďmi: moja je totiž celá zem.

6. A vy budete mi kráľovstvo kňazské a národ svätý.³⁾ Tieto sú slová, ktoré hovoríť budeš k synom izrael-ským.

¹⁾ Kde Boh v kri hovoril s Mojžišom.

²⁾ K sebe, na toto vyvolené miesto priviedol.

³⁾ Ako s praeotom Abrahamom, tak chce Boh so všetkým ľudom izraeláckym učiť smluvu. Táto smluva Boha s Izraelom neznamená zavrhať ostatných národov; lebo Boha je celá zem. Všetky národy zeme sú majetkom Boha a Boh všetkým bez výnimky preukazuje svoju lásku a stará sa o všetky. Vyvolenie národa izraelského je len nový,

7. Mojžiš prišiel a svolal starších ľudu a predložil im všetky slová, ktoré mu prikázal Pán.

8. A odpovedal všetek ľud spoločne: Všetko, čo povedal Pán, budeme činiť. A keď doniesol zas Mojžiš slovo ľudu k Pánovi,

9. riekol mu Pán: Už teraz prídem k tebe v mračnom oblaku, aby ma počul ľud, keď budem hovoriť s tebou, a veril ti na veky. A Mojžiš oznámil slovo ľudu Pánovi.

10. Pán mu riekol: Id k ľudu a posväť ich¹⁾ dnes a zajtra, a nech operú svoje rúcha.

11. A nech sú hotoví ku dňu tretiemu; lebo na tretí deň zostúpi Pán pred všetkým ľudom na horu Sinai.

12. A postavíť ľudu ohradu dookola a povieš im: Chráňte sa vystúpiť na horu alebo dotýkať sa jej krajov! Každý, kto by sa dotkol hory, smrťou umrie! (Žid. 12, 18.)

13. Nedotkne sa jej ruka, síce kamením bude uhádzaný, alebo strelami preklaný; či to hovädó alebo človek, nebude žiť! Keď počne trúbiť trúba, vtedy nech oni prídu k hore.

14. Tu sišiel Mojžiš s hory k ľudu a posvätil ho. A keď vyprali svoje rúcha,

15. riekol im: Buďte hotoví ku dňu tretiemu a nepribližujte sa svojim manželkám.

16. A keď prišiel tretí deň, a ráno sa osvetlilo, tu, hľa, bolo počuť, ako začalo hrmieť a blyskať sa, a veľmi hu-

veliký skutok milosti Najmilostnejšieho v príprave diela vykúpenia ľudského. Skrze Izraela má sa v plnosti vekov všetkým národom zeme dostať spasenia. K tomuto cieľu vyvolil Pán Izraela za svoj „zvláštny majetok“ a odlúčil ho jako „ľud svätý“ od iných národov. Tento vyvolený ľud má byť „kráľovstvo kňazské“, t. j. ľud od Boha vedený a spravovaný, ktorého občanom všetkým prináleží výššie posvätenie, kňazská dôstojnosť a svätosť, lebo sú v službe pravého Boha a k tomu určení, aby ostatným národom spasenie sprostredkovali.

¹⁾ T. j. každý, nech sa posvätila zriazaním sa od manželiek (v. 15.) a umývaním. Podobná obyčaj bola už pred Mojžišom.

stý oblak prikryl horu, a zvuk trúby čím ďalej tuhšie hučal, tak že ľud, ktorý bol v ležaní, bážňou sa bál.

17. Vtedy ich Mojžiš z miesta ležania vyviedol v ústrety Bohu, a postavili sa dole pod samou horou.

18. Ale celá hora Sinai sa kadila, preto, že sostúpil Pán na ňu v ohni, a vystupoval dym z nej ako z pece. A celá hora bola strašná.¹⁾

19. A zvuk trúby čím ďalej tým viac sa rozmáhal a na širšie rozliehal; Mojžiš hovoril a Pán mu odpovedal.

20. I sostúpil Pán na horu Sinai, na samý vrch hory, a povolal Mojžiša na jej temä. Keď ta vystúpil,

21. riekol mu: Sostúp a dovede ľudu, nech sa mu azda nezachce prekračovať ohradu, aby videl Pána, a (tak) zahynulo by z nich veľké množstvo.

22. Aj kňazi, ktorí majú pristupovať k Pánovi, nech zotrvajú opodiaľ, aby ich nezabil.

23. A Mojžiš riekol Pánovi: Nebude môcť obecný ľud vystúpiť na horu Sinai, lebo ty si osvedčil a prikázal slovami: Postav ohradu okolo hory a vyhlás ju za posvätnú!

24. Pán mu riekol: Id, sostúp; a potom príď hore ty a Áron s tebou: ale kňazi a ľud nech neprekráčujú ohrady a nech nevystupujú k Pánovi, aby ich azda nezabil.

25. Tu sišiel Mojžiš k ľudu a povedal im všetko.

HLAVA 20.

Desatoro Božích prikázaní; strach ľudu; rozkaz postaviť oltár.

1. A Pán hovoril všetky tieto slová:

2. Ja som Pán, Boh tvoj, ktorý som ta vyviedol z Egypta, z domu služobnosti.

3. Nebudeš mať iných bohov²⁾, mimo mňa.

¹⁾ Trásla sa veľmi.

²⁾ Alebo: Boha.

4. Neučiníš si obrazu, ani nijakého podobovania¹⁾ z toho, čo je hore na nebi a čo je dole na zemi, ani z toho, čo je vo vodách pod zemou.

5. Nebudeš sa im klaňať, ani ich ctíť; ja som Pán, Boh tvoj silný. Žiarlivý²⁾, navštevujúci nepravosť otcov na synoch až do tretieho a štvrtého pokolenia tých, ktorí ma nenávidia,

6. a činiaci milosrdenstvo nad tisícami³⁾ tými, ktorí ma milujú a moje prikázania zachovávajú.

7. Nevezmeš mena Pána, Boha svojho, nadarmo, lebo Pán nebude mať za nevinného toho, kto by bral meno Pána, Boha svojho, nadarmo.

8. Spomni, aby si deň sobotný svätí.⁴⁾

9. Šesť dní budeš pracovať a robíš všetku svoju robotu.

10. Ale siedmeho dňa je sobota Pána, Boha tvojho; nebudeš robiť nijakej roboty v ňom, ani ty, ani tvoj syn, ani tvoja dcéra, ani tvoj sluha, ani tvoja služka, ani tvoje hovädá, ani prichodzí, ktorý je v tvojších bránach.

¹⁾ Úplné vysvetlenie dávajú slová, ktorými sám Mojžiš zákaz obrazov vykladá v platnej knihe Mojš. 4, 15—19. Židom bolo zakázané Boha v nejakom obraze alebo v nejakej podobe predstavovať, aby azda nedržiali Boha za telesného alebo nepristávali na klaňaní sa obrazu. Nakoľko nebolo nebezpečenstva modloslužebnej účty, nachádzame sv. obrazy i v starom zákone: a to z nariadenia Božieho, na pr. podoby cherubov nad archou úmluvy. Proti cteniu svätých obrazov, ako to katolícka cirkev učí, darmo odvolávajú sa protestanti na tento zákaz. Katolícky kresťan ctí obrazy Krista, P. Marie a iných svätých, ako hovorí tridentský snem (s. XXV.), nie preto, že by azda veril, že sa v nich nachádza niečo Božieho alebo nejaká moc, prečo by sa ctíť malý, alebo že by od nich niečo vyprosil bolo treba; ale preto, že účta, ktorú im preukazujeme, vzťahuje sa na *sv. osoby*, ktoré tie obrazy predstavujú.

²⁾ Netrpím, aby si tú lásku a účtu, ktorá mne patrí, na stvorenia prenášal. Pomer Boha k národu prirovnáva sa vo Sv. Písme často k manželstvu. Jahve je manžel, obec izraelská jebo manželkou. Cíť cudzích bohov je, cudzoložstvom. V tomto smysle je Boh *žiarlivý*.

³⁾ Do tisícého pokolenia.

⁴⁾ Zasvätiť sa, čo sa svetákému, obyčajnému spotrebeniu odlišne a službe i účte Božej venuje posvätiť. Hlavný cieľ soboty je: Bohu účtu preukazovať, z čoho nasleduje potreba sobotného odpocínku od iných prác.

11. Lebo za šesť dní učinil Pán nebo i zem, i more, i všetko, čo je na nich, a siedmeho dňa odpočinul; preto požehnal Pán deň sobotný a zasvätil ho.

12. Cti svojho otca i svoju matku, abys bol dlho živý na zemi, ktorú ti dá Pán, Boh tvoj.

13. Nezabiješ.

14. Nezcudzoložíš.¹⁾

15. Nepokradneš.

16. Nepremluvíš proti svojmu bližnému krivého svedectva.

17. Nepožiadáš domu svojho bližného, nepožiadáš ani jeho manželky, ani služobníka, ani dievky, ani vola, ani osla, ani ničoho, čo jeho je.

18. A všetek ľud pozoroval hlasy a svetlá²⁾ a zvuk trúby i kadiacu sa horu: a prestrašení i hrôzou porazení stáli zďaleka

19. a riekli Mojžišovi: Hovor ty s nami a budeme počúvať; nech nehovori s nami Pán, aby sme azda nepomreli.

20. A Mojžiš riekol ľudu: Nebojte sa; lebo, aby vás zkušil, prišiel Boh, a aby jeho bázeň bola medzi vami, aby ste nehrešili.

21. Teda ľud stál zďaleka. Mojžiš však pristúpil k mrákote, v ktorej bol Boh.

22. Potom hovoril Pán Mojžišovi: Toto povieš synom izraelským: Vy ste sami videli, že s neba mluvil som s vami.

23. Nebudete si činiť bohov strieborných, ani zlatých bohov si neučiníte.

24. Oltár zo zeme mi spravíte a obetovať budete na ňom svoje zápalné a pokojné obety, svoje ovce a voly. Na každom mieste, na ktorom bude pamiatka môjho mena, príjdem k tebe a požehnám ňa.

25. Jestli mi spraviš oltár kamenný, nestavaj ho z kresaných kameňov³⁾, lebo jak naň zodvihneš železo, poškvrníš ho.

26. Nebudeš vystupovať po schodoch k môjmu oltáru, aby nebola odkrytá tvoja hanba.⁴⁾

HLAVA 21.

Súdobné zákony.

1. Tieto sú sudy⁵⁾, ktoré im predložil:

2. Keď kúpiš Hebreja k službe, nech ti slúži za šesť rokov; na siedmy nech odíde svobodný darmo.

3. S akým rúchom⁶⁾ prišiel, s takým nech odíde; jak by mal ženu, nech aj žena odíde s ním.

4. Ale jestli mu pán dal ženu, a ona porodila synov a dcéry, tá žena i jej deti budú jeho pánové, a on odíde so svojím odevom.

5. Jestli by riekol sluha: Milujem svojho pána a ženu i dietky, nechcem odísť svobodný,

6. nech ho pán zavedie pred bohov⁷⁾ a postaví ho ku dverám a dverajom a prepichne mu ucho židlom⁸⁾; tak bude mu služobníkom na veky.

7. Ak by niekto svoju dcéru predal za služobnú, ona nevyjde tak, ako vychádzajú dievky.

8. Jestliže sa nezpáčila očiam svojho pána, ktorému bola do služby daná⁹⁾, nech ju prepustí; ale cudziemu ľudu nebude mať práva ju predať, akže ňou pohrdol.

9. Ale jestli ju svojmu synovi za-

1) Nariadené bolo tak preto, aby Izraelci za príkladom pohanov nevykresávali v kameni obrazy a podobnosti Boha.

2) Srov. 28, 42.

3) Súdobné zákony.

4) Hebr.: Ak by prišiel sám, sám nech odíde.

5) Pred sudcom, ako námestníkov Božích, ktorí na svätom mieste pravdu prislúchovali.

6) Na znamenie toho, že je k domu jeho navždy jakoby prikováný, príklincovaný.

7) Ktorý si ju zasnúbil.

1) Na prvom mieste zakazuje sa cudzoložstvo, potom, ako z toho nasleduje, každé previnenie proti mravnosti, teda smilstvo.

2) Hrmenie a blýkanie.

snúbil, učini jej, ako je obyčaj činiť dcéram.

10. Jestliže by mu vzal druhú ¹⁾, nech opatrí dievke svadbu; ani rúcha a mzdy poctivosti nech neodoprie.

11. Akže by tých troch vecí neučinil, ona vyjde za darmo bez výkupného.

12. Kto by uderil človeka v úmysle zabiť ho, nech smrťou umrie.

13. Ale keď nečihal za ním, lež Boh ho vydal do jeho rúk ²⁾: ustanovím ti miesto, na ktoré má utiecť.

14. Jestli by kto úmyselne a úkladne zabil svojho bližného, toho od môjho oltára odtrhneš, aby umrel.

15. Kto by uderil svojho otca alebo svoju matku, smrťou nech umrie.

16. Kto ukradne človeka a predá ho, a dokáže sa mu vina, nech smrťou umrie.

17. Kto zllorečí svojmu otcovi alebo svojej matke, nech smrťou umrie.

18. Keď by sa mužovia povadili ³⁾, a jeden by uderil druhého kameňom alebo pášťou, a ten by neumrel, ale ležal na posteli

19. a zasa vstal a chodil vonku o svojej palici, nuž nebude vinný ten, ktorý ho uderil, ale tak, aby mu jeho práce ⁴⁾ a nákladky na lekárov vynahradil.

20. Kto zbije svojho služobníka alebo služobnú palicou tak, že pod jeho rukou umrel, vinný bude zločinu.

21. Jestli by však jeden deň alebo dva prežil, nepodľahne trestu, lebo sú jeho peniaze. ⁵⁾

22. Keby sa mužovia svadili a jeden uderil by samodruhú ženu, tak

že by plod jej odišiel, ale ona by na žive ostala ¹⁾, ten poniesie škodu, tak veľkú, jako si muž ženy žiada a sudcovia prisúdia.

23. Ale jestli zatým jej smrť nasledovala, tedy dá život za život,

24. oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu,

25. spáleninu za spáleninu, ranu za ranu, sinku za sinku.

26. Keď by kto uderil svojho služobníka alebo svoju služku po oku a učinil by ich jednookými, nech ich prepustí na svobodu za oko, ktoré vybil.

27. A keby svojmu služobníkovi alebo služobnej zub vyrazil, tiež prepustí ich na svobodu.

28. Keď vól pokole (poraní) muža alebo ženu a umreli by, ukamenovaný bude (ten vól) ²⁾: a nebude sa jesť mäsa z neho, ale pán toho vola bude bez viny.

29. Ale jestli vól bol klavý od včerajška a predvčerajška (od dávna) a oznámili to jeho pánovi, a on ho nezatvoril, a preklal by muža alebo ženu: i vól ukamenovaný bude i pána jeho nech zabijú.

30. Jestliže by mu výmena uložená bola ³⁾, dá za svoj život toľko, koľko od neho žiadať budú.

31. A keby syna alebo dcéru preklal, pod podobný súd padne.

32. Keď služobníka a služobnú napadne, dá tridsať siklov striebra ⁴⁾ (ich) pánovi, a vól bude ukamenovaný.

33. Kto by cisternu (studňu) nechal otvorenú alebo vykopal a neprikryl by jej a padol by do nej vól alebo osol,

¹⁾ Otec k prvej žene. Preto nech jej zo stravy, rúcha a manželského obcovania nič neodníma.

²⁾ Kto zabije neúmyselne, len náhodou.

³⁾ Keď medzi Izraelitmi náhodou povstala svada.

⁴⁾ Práce, ktoré v chorobe zameškal, teda stratu.

⁵⁾ Krivdiť služobníkovi bralo sa za menšiu vinu, nežli krivdiť svobodnému.

¹⁾ Hebr.: A smrť by sa nestala (ani matke ani plodu.)

²⁾ Sr. 1. Mojl. 9, 5. Boh stvoril zvieratá k užitiu ľudskému, nie ku škode človeka.

³⁾ Jestli by ho sudcovia na peňažitú pokutu odsúdili.

⁴⁾ Asi 84 koruny.

34. pán cisterny zaplatí cenu hoviad: ale čo mŕtve ostalo, bude jeho.

35. Keďby niečí vól poklal vola iného a ten by zhyňul, nech predajú živého vola a peniaze rozdelia, i s mäsom zabitého nech sa rozdelia.

36. Ale, ak vedel, že vól od večerajška a predvečerajška (už prvej) klal a jeho pán nedával pozor naň, nech dá vola za vola, a zabitého celého nech si vezme.

HLAVA 22.

Pokračovanie.

1. Keď kto vola alebo ovcu ukradne a zabije alebo predá: nech za jedného vola päť volov navráti a štyri ovce za jednu ovcu.

2. Keď zlodca pri lámaní sa do domu¹⁾ alebo pri jeho podkopávaní pristihnú a pri tom porania, tak že umrie: ten, kto ho zabil, nebude vinný krvi.

3. Keď to po východe slnca vykonal²⁾, spáchal vraždu, i on nech umrie³⁾. Ak nemá, čo by navrátil za krádež, sám nech predaný bude.

4. Jestliže sa najde u neho, čo ukradol, ešte živé, buď vól alebo osol, dvojnásobne nech navráti.

5. Učinil by kto škodu na poli alebo na vinici a pustil by svoje hovädlo, aby spáslo cudzie: nech to, čo najlepšieho mať bude na svojom poli alebo vo vinici, dľa odhadnutia za škodu nahradí.

6. Keď by oheň vyšiel a zasiahol by trnie⁴⁾ a zachvátil by stohy obilia alebo stojacie obilie na poli, nech nahradí škodu ten, kto oheň zapálil.

7. Keď niekto priateľovi dá schovať peniaze alebo nádoby, a tomu, kto ich prijal, boly by ukradené, nech kmín, ak sa najde, navráti dvojnásobne.

8. Ak sa kmín nevyjaví, nech pána domu postavia pred sudcov a nech tam prisahá, že nesiahol rukou na vec svojho bližného,

9. aby spáchal klam, či na volovi. či na oslovi, na ovci alebo na odeve a na čomkoľvek, čo tomu škodu priniesť môže: záležitosť oboch nech prijde pred bohov (sudcov): a jestli ho oni odsúdia, nech dvojnásobne nahradí svojmu bližnému.

10. Keď kto dá svojmu bližnému do opatery vola, osla a jakékoľvek hovädlo, a to by odpadlo alebo sa pokaličilo alebo od nepriateľa zajaté bolo, a nikto by toho nevidel:¹⁾

11. nech bude prisaha medzi nimi (na dokázanie), že nesiahol rukou na vec svojho bližného: a pán nech prijme prisahu, a ten nech nebude nútený navracat.

12. Akže by krádežou bolo vziato od neho, nech nahradí škodu pánovi (majiteľovi).

13. Ak bolo od divej zveri zaškrtené, nech mu zanesie, čo bolo zabité, a nebude nahrádzať.

14. Kto by si vypožičal od svojho bližného niečo z tých vecí (hoviad), a ochromelo by alebo zhyňulo v neprítomnosti jeho pána: nech bude nútený navrátiť.

15. Ale ak pán prítomný bol, nech ničoho nenahrádza, zvlášťne jestli mu bola platená mzda za jeho prácu.

16. Kto svedie ešte nezasnúbenú pannu a spal by s ňou, nech jej dá veno a vezme si ju za manželku.

17. Ak by otec panny nechcel ju dať, nech zaplatí toľko v peniazoch, koľko panny do vena dostávajú.

18. Čarodejníkov nestrpíš na žive.

19. Kto by sa schádzal s hovädom²⁾, nech smrťou umrie.

20. Kto obetuje bohom, okrem samému Pánovi, nech bude zabitý.

¹⁾ Teda v noci.

²⁾ Vo dne snadnejšie rozeznáť kmína od zbojalka (vraha), a odolanieť ho.

³⁾ Lepšie: Bude trestaný.

⁴⁾ Plot z trnia.

¹⁾ Ináč rozhodlo, čo povedali svedkovia.

²⁾ Mrzkosť vykonávať.

21. Príchodzieho nezarmucuj ¹⁾, ani ho nesužuj, lebo ste i sami boli príchodzí v zemi egyptskej.

22. Vdove a sirote neškodte.

23. Jestliže ich trápíť budete, a ony ku mne volať budú, ja vyslyším ich krik;

24. a roznieť sa môj hnev, a zbijem vás mečom, a vaše manželky budú vdovami a vaše deti sirotami.

25. Keď požičiaš peniaze chudobnému môjho ľudu, ktorý bydlí s tebou, nenastupuj na neho ako vydierač, ani ho neutískaj úžerou.

26. Keď do zálohu vezmeš od svojho bližného odev, navráť mu ho pred západom slnca.

27. Lebo len to jedno má, čím prikrýva svoje telo, a nemá iného, v ktorom by spal; keď bude volať na mňa ²⁾, vyslyším ho, lebo som milosrdný. ³⁾

28. Bohom ⁴⁾ nebudeš utŕhať, a kniežatu svojho ľudu nebudeš zlorečiť;

29. svoje desiatky a prvotiny nemeškaj dávať, prvorodeného zo svojich synov mne daš. ⁵⁾

30. Tak učiníš aj s volmi a ovcami; za sedem dní nech sú (prvorodenci) so svojou matkou, na ôsmy deň daš ich mne.

31. Budete mi mužmi svätými; z mäsa, ktoré divá zver načala, nebudete jesť, ale vyhodíte ho psom. ⁶⁾

HLAVA 23.

Zákony o súdoch, slávnostiach a obetiach.

1. Neprijmeš slova luhavého; ani nepodáš svojej ruky, že by si za bezbožného povedal krivé svedectvo.

¹⁾ Nerob mu krivdy.

²⁾ Bez vrchného odevu.

³⁾ Vo východných krajinách chudobní spávajú vo vrchnom rúchu (plášti), do ktorého sa zabrujú, lebo noci tam bývajú chladné.

⁴⁾ T. j. sudcom, ktorí pred tvárou Boha, totižto v svätyni, pravdu prisluhujú.

⁵⁾ Mne zasvätiť, venovať.

⁶⁾ Vaša vnútorná čistota má sa javiť i v takejto vonkajšej čistote.

2. Nepoženieš sa za zástupom, aby si zlé páchal ¹⁾; ani pri súde nepriстанеš na úsudku väčšiny, aby si sa od pravdy odchyľil.

3. Ani nad chudobným sa pri súde nesmiluješ. ²⁾

4. Keby si trafil na vola svojho nepriateľa alebo na jeho osla, ktorý zabľúdl, priveď ho k nemu.

5. Keby si videl osla svojho nenávisníka ležať pod farchou, neprejdí, ale zdvihni ho s ním.

6. Nedaj sa nahnúť k súdeniu chudobného. ³⁾

7. Chrániť sa budeš lži. Nevinného a spravodlivého nezabiješ; lebo v oškľivosti mám bezbožného.

8. Ani darov brať nebudeš, lebo aj opatrných ľudí zaslepujú, a slová spravodlivých prevracajú.

9. Nebudeš obťažný cudzincovi; lebo sami znáte ducha cudzincov ⁴⁾, veď ste i sami boli cudzincami v zemi egyptskej.

10. Za šesť rokov obsievať budeš svoju roľu a sberávať s nej úrodu.

11. Ale siedmeho roku necháš ju (prielohom), nech si odpočinie, aby jedli chudobní tvojho ľudu; a čo zostane (po nich), nech jedia zvierať poľné; tak urobíš so svojou vinicou i so svojím olivovým.

12. Za šesť dní budeš pracovať, a siedmy deň prestaneš, aby si tvoj vól a osol odpočinul a syn tvojej dievky a príchodzí sa zotavil.

13. Všetko, čo som vám riekol, zachováajte. A na meno cudzích bohov neprisahajte ⁵⁾, ba nech ani nebude slyšané z vašich úst.

¹⁾ Krivým svedectvom.

²⁾ Spravdivou mierou merať budete pravdu tak chudobnému ako bohatému.

³⁾ Nespravdivým súdom alebo nespravdivou praxiou.

⁴⁾ Vieta, ako im je na srdci.

⁵⁾ Hebr.: Mena cudzích bohov ani pripomínať nebudete.

14. Tri razy¹⁾ mi budete sláviť sviatky každý rok.

15. Slávnosť nekvasených chlebov (presnic) zachováš. Sedem dní budeš jesť nekvasené chleby, jako som ti prikázal v čas mesiaca novej úrody (abib), keď si v ňom vyšiel z Egypta; neukážeš sa pred mojou tvárou prázdny.²⁾

16. A slávnosť žatvy, prvotín svojej práce, zo všetkého, čo si zasial na poli; a slávnosť na konci roku, keď všetky svoje úrody s polia skľúdiš.

17. Tri razy do roka ukáže sa každý z tvojich pohlavia mužského pred Pánom, Bohom tvojim.

18. Nebudeš obetovať krvi mojej obeti pri kvase³⁾, ani tuk zo slávnosti mojej nezostane až do rána.

19. Prvotiny úrod svojej zeme prinášať budeš do domu Pána, Boha tvojho. Nebudeš variť kozliatko v mlieku jeho matky.⁴⁾

20. Hľa, ja pošlem svojho anjela⁵⁾, aby šiel pred tebou i chránil ťa na ceste, a priviedol ťa na miesto, ktoré som ti pripravil.

21. Daj pozor na neho a poslúchaj jeho hlas a nedomnievaj sa, že by si ním pohŕdať smel; lebo neodpustí, keď sa proti nemu prehrešíš; a moje meno je v ňom.

22. Ak budeš poslúchať jeho hlas, a učiníš všetko, čo hovorím, budem nepriateľom tvojich nepriateľov a sužovať budem tých, ktorí teba sužujú.

23. A pôjde môj anjel pred tebou, a privedie ťa k Amorrhéjskému, i

Hetejskému, i Ferezejskému, i Kana-nejskému, i Hevejskému i Jebuzejskému, ktorých ja vyhladím.

24. Nebudeš klaňať sa ich bohom, ani ich ctíť; nebudeš konať ich skutkov, ale kazíť ich budeš a zdrúžgaš ich obrazy na kusy.

25. A budete slúžiť Pánovi, vášmu Bohu, aby som tvojmu chlebu a tvojim vodám požehnal, a nemoce od vás odstránil.

26. Nebude bezdetnej¹⁾ ani neplodnej v tvojej zemi; dní tvojich počet doplním.

27. Svoj strach pošlem pred tebou, a pobijem²⁾ kdejaký ľud, ku ktorému prídeš; a učiním, aby všetci tvoji nepriatelia utekali pred tebou;

28. pustiť osy napred, aby zahľnaly Heveja a Kananeja a Heteja prv, než vojdeš.

29. Nevyženiem ich od tvojej tváre v jednom roku, aby sa zem neobrátila na púšť a nerozmnožila sa proti tebe divá zver.

30. Pomaly ich budem vyháňať od tvojej tváre, kým sa ty nerozplodíš a nezaujmeš zem.

31. Ale položím tvoje medze od Červeného mora až k Moru palestinskému³⁾ a od Púšti až ku Rieke⁴⁾, do rúk vašich dám obyvateľov zeme, a vyženiem ich od vašej tváre.

32. Neučiníš smluvy s nimi, ani s ich bohmi.

33. Nech nebydlia v tvojej zemi, aby ťa nepripravili k hriechu proti mne, keby si slúžil ich bohom; lebo by to bolo tebe zaiste osídlo.

HLAVA 24.

Mojžiš oznámil a spísal prikázania Božie; vystúpil zasa na horu Sinaí.

1. A zasa povedal Pán Mojžišovi: Vystúp k Pánovi ty, Áron, Nadab,

1) Sviatky presnic (nekvasených chlebov), letníc a stánkov.

2) Na východe bola obyčaj, že keď sa niekto človek v vyššieho ukázal, musel nejaký dar priniesť, na znak úcty a pokornej mysele; preto i Boh, keď tu obety žiada, nežiada ich pre obety, ale pre pokornú myseľ, ktorá by mala byť s tými obetami spojená.

3) V ten čas, keď sú ešte kvasené chleby u teba, nebudeš obetovať veľkonočného baránka.

4) Miesto mlieka malo by sa anda čítať: v tuku.

5) Anjel, ktorý s Mojžišom z oblakového stĺpu hovoril, ktorý zastupoval Boha.

1) Hebr.: Ktorá by potratila.

2) Správnejšie: Pradením.

3) Až k Moru stredozemnému blízko Súdona.

4) Od púšti na Červenom mori až po Eufrat.

Abiu¹⁾ a sedemdesiat starších z Izraela a klaňajte sa zďaleka.

2. A len Mojžiš sám nech vystúpi²⁾ k Pánovi, oni však nech sa nepriblížia; ani ľud nech nevystúpi s ním.

3. Teda prišiel Mojžiš (s hory) a rozprával ľudu všetky reči Pánove, i jeho súdy, a všetek ľud odpovedal jedným hlasom: Všetky reči Pánove, ktoré hovoril, vykonáme.

4. Mojžiš však spísal všetky reči Pánove; a ráno vstal a vystavil oltár pod horou a dvanásť pamätných kameňov, podľa dvanásť pokolení izraelských.

5. A poslal mládencov synov izraelských, a (ti) prinášali obety zápalné a obetovali pokojné obety Pánovi, tefatá.

6. Tu vzal Mojžiš polovicu krvi a vliat do medeníc, a ostatnú čiastku vylial na oltár.³⁾

7. A vzal knihu smluvy, čítal poslúchajúcemu ľudu, a oni riekli: Všetko, čo Pán hovoril, vykonáme a budeme poslušní.

8. On však vzal krv, pokropil ňou ľud a riekol: Toto je krv smluvy, ktorú uzavrel s vami Pán o všetkých týchto rečiach.⁴⁾

9. Potom vystúpili na horu Mojžiš i Áron, Nadab i Abiu, a sedemdesiat z starcov izraelských;

10. a videli Boha izraelského⁵⁾ a pod jeho nohama bola plocha jako robota z kameňa safirového a jako nebo, keď je jasné.

11. No ani na tých z synov izraelských, ktorí ďalej odišli, nepoložil⁶⁾

svojej ruky; i videli Boha a potom jedli a pili.¹⁾

12. Riekol však Pán Mojžišovi: Vystúp ku mne na horu, a buď tam; i dám ti kamenné tabule a zákon, i prikázania, ktoré som napísal, abys ich učil.²⁾

13. Pobrali sa Mojžiš a Jozue, jeho služobník, a Mojžiš, vystupujúc na Božiu horu,

14. riekol starším: Dočkajte tu, kým sa nevrátim k vám. Máte so sebou Árona a Huru; keby sa naskytla nejaká otázka, idte s ňou k nim.

15. A keď Mojžiš vystúpil, prikryl oblak horu.

16. A prebývala sláva³⁾ Pánova nad Sinai, a prikryvala ho oblakom za šesť dní, ale siedmeho dňa povolal ho z prostred mrákoty.

17. A tvárnosť slávy Pánovej bola pred očami synov izraelských ako horiaci⁴⁾ oheň na samom vrchu hory.

18. A Mojžiš vošiel do prostred hmly a vystúpil na horu a ostal tam za štyridsať dní a za štyridsať nocí.

HLAVA 25.

Ustanovenia bohoslužebné; zbierka na stánok, na archu úmluvy, na sľutovnicu, na stól a na svietnik.

1. A Pán mluvil Mojžišovi a riekol:

2. Povedz synom izraelským, aby mi prvotiny prinášali; od každého človeka, ktorý ich dobrovoľne dá, ich prijmete.

3. Tieto však sú (tie) veci, ktoré máte prijímať: Zlato a striebro a meď,

4. hyacint a šarlát, a dvakrát farvený čerev a kment¹⁾, sršť kozia.

1) Nadab a Abiu boli najstarší synovia Áronovi.

2) Správnejšie: Nech sa priblíži.

3) Oltár zastupoval miesto Boha. Obetujúci zúčastňovali sa na obetnom hodovaní a boli krvou obety pokropení. Táto krv bola predobrazom krvi Kristovej.

4) Mojžiš potvrdil starý zákon obetnou krvou, jako Kristus.

5) Videli Boha nie podstatne, čo v tomto zámakom živote je nemožné. Boh zjavil sa v ľudakej podobe, sediac na tróne.

6) Netrestal ich pre neposlušnosť. Rl. 19.

1) Obetnými hody končiac obetu pokojnú.

2) Hebr.: Naučenie, t. j. nielen Mojžiš má ich učiť, ale všetci Izraeliti majú učiť svojich synov a vnukov.

3) Oblak a oheň.

4) Hebr.: Spaľujúci.

1) Hyacint je tmavo-bielasý, šarlát blyskavý tmavočervený, čerev (karmesín) veľmi blyskavý šarlatočervený purpur. Dvakrát farvený: vlna sama o sebe a potom ešte v nitkách farvená. Kment (byssus): jemná, veľmi biele plátno.

5. a na červeno farbené baranie kože, i belasté kože¹⁾ a agátové²⁾ drevo;

6. olej na pripravenie svetla, voňavé veci na olej ku pomazaniu a kadidlá príjemnej vône;

7. onyxové kamene a iné drahé kamene na okrášlenie kňazského rúcha (efod) a náprsníka.

8. A nech mi spravia svätyňu — ja budem prebývať medzi nimi —

9. vo všetkom podľa podoby svätostánku, ktorý ti ukážem, a (dľa vzoru) všetkých nádob k jeho službe, ktorá sa v ňom bude konať. A spravíte ju takto³⁾:

10. Sbite truhlu (archu) z agátového dreva; pol treť lokať nech má jej dĺžka; šírka pol druhá lokať⁴⁾ a výška tiež pol druhá lokať.

11. A pozláť ju rýdzim zlatom zvnútra i zvonku a urob nad ňou vókol zlatý veniec.

12. A štyri zlaté obrúčky, ktoré pribiješ ku štyrom uhľom truhly: dve obrúčky nech sú po jednom boku a dve po druhom.

13. Sprav aj žrde z agátového dreva a oblož ich⁵⁾ zlatom.

14. A vstrč ich do obrúček, ktoré sú po bokoch archy, aby bola nosená na nich;

15. žrde budú stále v obrúčkach a nikdy nebudú z nich vyťahované.

16. A do archy vlož svedectvo⁶⁾, ktoré ti dám.

17. Sprav aj slutovnicu⁷⁾ z čistého zlata; pol treť lokať bude jej dĺžka a pol druhá šírka.

18. Aj dvoch cherubov, zo zlata kovaných, s oboch strán odpovednice.

19. Jeden cherub nech je na jednom boku a druhý na druhom.

20. Nech obidva boky slutovnice kryjú, rozťahujúc krídla a zastierajúc slutovnicu, a nech hľadia jeden na druhého, majúc obrátené tváre k slutovníci, ktorou sa má prikrývať archa,

21. do ktorej uložíš svedectvo, ktoré ti dám.

22. Odtiaľ budem ti rozkazovať¹⁾ a hovoriť s tebou zo slutovnice, a z prostriedku dvoch cherubov, ktorí budú nad archou svedectva, o všetkom, čo budem skrze teba odkazovať synom izraelským.

23. Sprav i stól z agátového dreva, ktorý bude mať dva lokte dĺžky a lokef v šírke a pol druhá lokať vo výške.

24. A pozláť ho rýdzim zlatom, a sprav mu zlatú obrubu vókol.

25. A na tej obrube na štyri prsty vysoký prebíjaný veniec (rám), a nad ten iný zlatý venček.

26. Priprav i štyri zlaté obrúčky a vpusť ich do štyroch uhlov toho stola, jednu pri každej nohe.

27. Pod vencom nech budú tie zlaté obrúčky, aby sa cez ne žrde prestrokovaly, a tak stól nosiť sa mohol.

28. A žrde urob z agátového dreva a obtiahni ich zlatom, k noseniu stola.

29. A priprav z rýdzeho zlata misky a čiaše, kaditeľnice a poháre, v ktorých sa majú prinášať mokré obety.

30. A na ten stól klad chleby predloženia²⁾ pred moju tvár vždycky.

31. Sprav aj svietnik kovaný z rýdzeho zlata, jeho stĺpec a ramená, kališky a guľky i lalíe, ktoré z neho vychádzajú.

32. Šesť ramien bude vychádzať z bokov, tri s jednej strany a tri s druhej.

1) Z morských psov.

2) Hebrejsky Setim — drevo agátové (mimosa alatica), ľahké, tvrdé, trvácne, čierne ako drevo ebenové.

3) Hebr.: Ju spravíte.

4) 2 $\frac{1}{2}$ lokať — 1,31 metra, 1 $\frac{1}{2}$ — 0,78 metra.

5) T. j. dve kamenné tabule s desatorom prikázanií.

6) Slutovnicou vlastne bol vŕchnák na archu; nazýva sa i trónom milosti a odpovednicou, preto, že odtiaľ prichádzali ľudu milostivé sľuby a vyslyšania žobov.

1) Hebr.: Budem prichádzať k tebe.

2) Tých predkladaných chlebov bolo dvanásť, dľa dvanásť pokolení izraelských.

33. Tri kališky na spôsob orecha ¹⁾ na každom ramene, každý s guľkou a ľaliou; a tiež tri kališky podobné orechu na druhom ramene, jako i guľka i ľalia; taká má byť robota na šesť ramenách, ktoré majú byť vyvedené zo stĺpca.

34. Na samom svietniku budú štyri kališky na spôsob orecha, každý s guľkou a ľaliou.

35. A nech budú guľôčky pod dvoma ramenami na troch miestach, ktorých je spolu šesť a vychádzajú z jedného stĺpca.

36. A tieto guľky i ramená so svietnikom budú jedným celkom; všetko to kované z rýdzeho zlata.

37. Sprav i sedem lúčov a postav ich na svietnik, aby svietili naproti.

38. Aj štipce, aj kde by sa to, čo sa odštipne (oharok), hasilo ²⁾, nech sa spravia z rýdzeho zlata.

39. Celá váha svietnika so všetkými jeho nádobami nech má hrivnu rýdzeho zlata.

40. Hľaď a sprav to dľa obrazu, ktorý ti bol ukázaný na hore.

HLAVA 26.

Opis svätého stánku.

1. A stánok spraviš takto: Schyť saš desať kobercov z presukovaného kmentu a hyacintu a šarlátu, a dva razy barveného červca, strakavých robotou vyšívanou. ³⁾

2. Dĺžka jedného koberca bude dvadsaťosem loktov, šírka bude štyri lokte. Jednu mieru nech majú všetky koberce.

3. Päť kobercov nech sa spojí jeden s druhým a druhých päť nech sa podobným spôsobom spolu drží.

4. A sprav hyacintové očká po krajoch na konci kobercov, aby sa mohli pospínať.

5. Päťdesiat očiek nech má jeden koberec na oboch stranách tak vložených, aby očko proti očku prichádzalo a jedno k druhému mohlo sa pripojiť.

6. Sprav aj päťdesiat zlatých háčkov, ktorými sa koberce pospájajú tak, aby bol jeden stánok.

7. Sprav i jedenásť pokrovcov z kozej srsti na pokrývanie strechy stánku. ⁴⁾

8. Dĺžka jedného pokrovca nech má tridsať loktov a šírka štyri; jednakú mieru nech majú všetky pokrovce.

9. Z nich päť spoj osobite a šesť tak pripoj jeden k druhému, že šiesty pokrovec na čele strechy ⁵⁾ na dvoje prebneš.

10. A sprav po kraji jedného pokrovca päťdesiat očiek, aby sa s druhým spájať mohol, a po kraji druhého pokrovca päťdesiat očiek, aby sa s druhým sviazal.

11. Sprav i päťdesiat medených spinôk, ktorými by sa očká spájaly tak, aby zo všetkých jedno prikrývadlo ⁶⁾ bolo.

12. Čo však bolo by zbytočné na pokrovcach, ktoré sa na strechu hotujú, totižto jeden pokrovec, ktorý zbýva ⁷⁾, jeho polovicou prikrýješ zadnú stranu stánku.

13. A jeden lodeľ zbývajúcej dĺžky pokrovca nech prevísne s jednej strany a druhý s druhej, tak že oba boky stánku prikrývajú. ⁸⁾

14. A sprav ešte iný pokrov na strechu ⁹⁾ z baraních kožík na čer-

¹⁾ Príbytku.

²⁾ Stánku.

³⁾ Stánok.

⁴⁾ Pokrovce mali v šírke štyri lokte a bolo ich jedenásť, teda ich celá šírka mala štyriaštyridsať loktov. Ponevác k prikrýtiu koberca potrebovalo sa len štyridsať loktov (v. 1. 2), zbývaly štyri lokte, čiže jeden pokrovec.

⁵⁾ Dĺžka koberca mala 28 loktov (v. 2), dĺžka pokrovca 30 loktov (v. 8). Keď pokrovec obe strany koberca, to je obe polovice dĺžky mal prikrývať, musely dva lokte prevísnuť, čiže na každej polovici dĺžky koberca jeden lodeľ.

⁶⁾ Stánok.

¹⁾ Správnejšie: Na spôsob mandľovej pecky.

²⁾ Totižto nádoba.

³⁾ Lepšie: Cherubíny. Na červci mali byť cherubíny z belasého a červeného purpuru víkané.

veno barvených a nad ten zas ešte iný pokrov z belasých kožíek.

15. Narob i stojacích dosák z agátového dreva k stánku.

16. Každá nech má desať loktov dĺžky a po pol druhu lokta šírky.

17. Po krajoch dosky nech budú dve drážky, do ktorých sa dosky jedna k druhej vsadia, a na tento spôsob nech budú všetky dosky pripravené.¹⁾

18. Z nich dvadsať nech bude na južnej strane, ktorá leží k poludniu.

19. Ulej pre ne štyridsať strieborných podstavcov, aby dva podstavce pod každú dosku, pod jej dvoma uhly podložené boli.

20. Aj na druhej strane stánku, ktorá je obrátená k poľnoci, nech bude dvadsať dosák,

21. majúcich štyridsať strieborných podstavcov, tak, že sa dva podstavce pod jednu dosku dostanú.

22. Ale na západnej strane stánku postav šesť dosák,

23. a ešte dve iné, ktoré majú byť v zadných²⁾ uhloch stánku postavené.

24. Nech budú od spodku až do vrchu spájané, a jedno spájanie nech drží spolu všetky. Aj pri tých dvoch doskách, ktoré v uhloch postavené byť majú, nech sa také spájanie zachová.³⁾

25. A tak bude spolu osem dosák, ich strieborných podstavcov šestnásť, dva podstavce na jednu dosku počítajúc.

26. Sprav aj päť žrdí z agátového dreva na spoludržanie dosák na jednej strane stánku,

27. a päť iných na druhej, a tiež toľko na strane západnej.

28. Tie nech sa v prostriedku dosák prestrčia (cez obrúčky) od jedného konca k druhému.⁴⁾

29. I tie dosky okuj zlatom a ulej na ne zlaté obrúčky, do ktorých tie žrde majú byť zastrčené, aby dosky spolu držaly; aj tie (žrde) oblož zlatým plechom.

30. A tak vyzdvihneš stánok dľa obrazu, ktorý ti bol na hore ukázaný.

31. Sprav aj oponu z hyacintu a šarlátu, a z dvakrát barveného červca a z presukovaného kmentu robotou vyšívanou pekne strakave tkanú.⁵⁾

32. Túto zaves na štyroch stĺpoch z agátového dreva, ktoré tiež budú zlatom obložené, a budú mať hlavice zlaté, ale podstavce strieborné.

33. Opona však nech sa zavesí na obrúčky, za ktorou vnútri postavíš archu svedectva, ktorá (opona) i svätyňu od svätyne svätých deliť bude.⁶⁾

34. Polož i slutovnicu na archu svedectva v svätyni svätých.

35. A stôl pred oponu, a naproti stolu na poludnej strane stánku sviatnik, lebo stôl má stáť na poľnočnej strane.

36. A sprav zastieradlo pred vchod do stánku⁷⁾ z hyacintu a šarlátu, i z dvakrát barveného červca a z presukovaného kmentu robotou vyšívanou.

37. A päť stĺpov z agátového dreva oblož zlatom; pred nimi nech sa zavesí zastieradlo a ich hlavice budú zo zlata a podstavce z medi.

HLAVA 27.

Oltár k zápalným obetiam; predsieň stánku; večná lampa.

1. Sprav z agátového dreva i oltár, ktorý bude mať päť loktov v dĺžke

¹⁾ Hebr.: Dva čepy nech má jedna doska jako stupne na schode sporádané.

²⁾ Západných.

³⁾ Hebr.: Ktoré (uholné dosky) nech budú od dolu až po vrch akoro celkom rovné a obrúčkou spojené (s bočnými doskami, aby sa pevnými uhlý dostalo celku viac pevnosti). Tak bude pri dvoch tých, čo vo dvoch uhloch budú.

⁴⁾ T. j. nech sú tak dlhé, jako celá tá dosková stena.

⁵⁾ S vyšívanými alebo votkanými obrazmi cherubínov.

⁶⁾ Opona bola jakoby stenou a priehradou, deliacou svätyňu od svätyne svätých, v ktorej bola uložená archa úmlavy.

⁷⁾ Do svätyne.]]

a práve toľko v šírke, to jest štvorhranný, a tri lokte do výšky.

2. Na štyroch uhloch však nech štyri rohy z neho vyčnievajú ¹⁾ a obťahneš ho medou.

3. A k jeho potrebám narob hrncov na popol, a kliešťa i vidličiek a nádob na uhlie: všetky nádoby z medi zhotov.

4. A rošt medený mrežovaný ²⁾ a na jeho štyroch uhloch nech budú štyri medené obrúčky.

5. Tie ³⁾ polož pod obrubu oltára, a tá mreža nech bude až do polovice oltára.

6. Sprav k oltáru z agátového dreva dve žrdie, ktoré pokryješ medeným plechom,

7. a zastrč ich do obrúčok, ktoré budú na obidvoch stranách oltára, aby mohol byť nosený.

8. Nie zcela, ale vnútri prázdny a dutý ho sprav, ako ti bolo ukázané na hore.

9. Sprav aj predsieňu ⁴⁾ k stánku, na ktorého južnej strane proti poludniu budú zastieradlá z presukovaného kmentu; sto loktov nech má každá strana dĺžky.

10. A dvadsať stĺpov s toľko medenými podstavcami, ktoré budú mať strieborné hlavice s rezbami. ⁵⁾

11. Podobne i na polnočnej strane pozdĺž nech sú zastieradlá na sto loktov, dvadsať stĺpov, tiež toľko medených podstavcov, a ich hlavice so svojimi rezbami strieborné.

12. Po šírke však predsiene stánku, ktorá k západu hľadá, budú zastieradlá po päťdesiati loktoch a desať stĺpov a toľko podstavcov.

13. A v tej šírke predsiene, ktorá hľadá k východu, bude päťdesiat loktov.

14. Z tých nech bude pätnásť loktov zastieradiel k jednej strane dané s tromi stĺpy a toľko podstavcami.

15. A na druhej strane budú zastieradlá na pätnásť loktov (dĺžky), tri stĺpy a toľko podstavcov.

16. Ale kde sa bude vchádzať do predsiene, nech bude zastieradlo dvadsať loktov dlhé z hyacintu a šarlátu a dvakrát barveného červcu a z presukovaného kmentu s vyšívaním, stĺpy nech má štyri s toľko podstavcami.

17. Všetky stĺpy predsiene vôkol nech budú obložené striebornými plechami, ich hlavy ¹⁾ budú strieborné a podstavce medené.

18. V dĺžke bude mať predsieň sto loktov, v šírke päťdesiat. Výška bude na päť loktov a bude spravená z presukovaného kmentu, a podstavce bude mať medené.

19. Všetky nádoby stánku ku všetkým potrebám a posvätným obradom a jeho koly ²⁾ i (koly) predsiene sprav z medi.

20. Rozkáž synom izraelským, aby ti nasnášali najčistejšieho, tlkom vytlačeného oleja z olivových stromov, aby lampa vždycky ³⁾ horela

21. v stánku svedectva vonku pred oponou, ktorá je pretiahnutá pred svedectvom. A nech ju stavajú (zašľhajú) Áron a jeho synovia, aby až do rána pred Pánom svietila. To nech bude pre synov izraelských službou Božou pre všetky časy a pre budúce pokolenia.

¹⁾ Štyri rohy na štyroch uhloch oltára znázorňujú mali silu a obranu, ktorú prenasledovaní u oltára hľadali.

²⁾ Aby popol prepadoval, len uhlie ostalo.

³⁾ Lepšie: Ten (rošt.)

⁴⁾ Priestor okolo stánku, na všetkých štyroch stranách ohradený stĺpmi, na ktorých viseli zastieradlá.

⁵⁾ Hebr.: S ich hákami a priečnymi žrdami, ktorými stĺpy na vrchu boli pospájané a na ktorých zastieradlá viseli.

¹⁾ Hlavy.

²⁾ Do zeme boli vtierané kolíky, na ktoré povrázmi priväzovali konce pokrovca na stánku a zastieradlá predsiene.

³⁾ V predpísanom čase: od večera do rána

HLAVA 28.

Rúcha služobníkov svätyne.

1. Vezmi k sebe i synov izrael-ských Árona, svojho brata s jeho synmi, aby mi jako kňazia slúžili: Áron, Nadab a Abiu, Eleazar, a Itamar.

2. A sprav sväte ¹⁾ rúcha Áronovi, svojmu bratovi, k sláve a ozdobe.

3. A hovor so všetkými múdreho srdca ²⁾, ktorých som naplnil duchom rozumnosti ³⁾, aby spravili rúcha pre Árona, v ktorých by bol posvätený ⁴⁾ a mne slúžil.

4. Tieto však budú rúcha, ktoré majú spraviť: Náprsník a náramenník, svrchná šata a ľanová úzka šata, kňazská čiapka (tiara) a pás. Tie sväte rúcha nech spravia Áronovi, tvoju bratovi, a jeho synom, aby mi jako kňazia slúžili.

5. A nech vezmú (k tej práci) zlato a hyacint a šarlát, i dvakrát farbený červca a kment.

6. A náramenník ⁵⁾ nech spravia zo zlata a hyacintu a šarlátu a z dvakrát farbeného červca a z presukovaného kmentu robotou rozličných bariev.

7. Dva vrchné kraje bude mať spojené na obidvoch koncoch, tak, že sa v jednom sídu.

8. I sama tkanina a celá rozmanitá robota ⁶⁾ bude zo zlata a hyacintu a šarlátu a dvakrát farbeného červca a z presukovaného kmentu.

9. Vezmi aj dva onyxové kamene,

a vyry na nich mená synov izrael-ských. ¹⁾

10. Šesť mien na kameni jednom a ostatných šesť na druhom, dla poriadku ich narodenia.

11. Prácou remeselníka, ktorý reže na kameni a ktorý vyrýva pečati, vyryješ na nich mená synov izrael-ských, a zapraviš ich do zlata a zlatom obložíš.

12. A polož ich (tie dva kamene) na oboch vrchných krajoch náramenníka na pamiatku synom izrael-ským. A Áron nech nosí ich mená pred Pánom na oboch ramenách, na pripomínanie. ²⁾

13. Sprav i háčky zo zlata,

14. a dve stáčané retiazky z rýdneho zlata a zaves ich na háčky.

15. I náprsník súdu ³⁾ sprav prácou rozličných bariev podľa tkaniny náramenníka zo zlata, hyacintu a šarlátu a dvakrát farbeného červca a z presukovaného kmentu.

16. Bude štvorhranný a dvojite složený; piasť nech je jeho miera na dĺžku i na šírku.

17. A vysaď ho štyrma rady kamienov: v prvom rade nech je sard a topáz a smaragd,

18. v druhom karbunkul, safír a jaspis,

19. v treťom ligúr, achát a ametyst,

20. vo štvrtom chrysolit, onyx a beryll, zapravené nech budú do zlata po poriadku.

21. A nech majú mená synov izrael-ských; vyrytých bude dvanásť mien, v každom kameni meno jedného z dvanástoro pokolení.

22. A sprav k náprsníku stáčané retiazky ⁴⁾ z rýdneho zlata,

23. a dve zlaté obrúčky, ktoré na

¹⁾ K službám Božím od obecného užívania oddelené.

²⁾ Zkosenými.

³⁾ Ktorým som dal rozum, schopnosť a vtip k remeselným umeniam.

⁴⁾ Od iných oddelený.

⁵⁾ Hebr.: Efod. Bol to odev krátky bez rukávov s dvoch častí, ramená, prse a chrbát prikrývajúci, strakavý s vtkanými zlatými nitami.

⁶⁾ V hebr.: Pás, ktorý na ňom bude, (ktorým sa prepasovať bude), nech je robota taká, jako na náramenníku.

¹⁾ Mená dvanástich pokolení.

²⁾ Aby totižto vždycky pamätali na ľud a nosili na srdci jeho blaho.

³⁾ Náprsník bola vonkajšia ozdoba kňaza, ktorá na seba bral, keď mal oznámiť súd, čiže vôľu Božiu tým, ktorí Boha o radu prosili.

⁴⁾ Dve.

obidva (vrchné) konce náprsníka pripraviš.

24. A zlaté retiazky spoj s obrúčkami, ktoré sú na jeho koncoch;

25. a konce samých retiazok sopni dvoma háčiky po oboch stranách náramenníka naproti náprsníku.¹⁾

26. Sprav i dve zlaté obrúčky, a priprav ich na kraje náprsníka, na obrubu, ktorá je naproti náramenníku a k jeho vnútornej strane hľadí.²⁾

27. A ešte druhé dve zlaté obrúčky, ktoré sa majú dať na obe strany náramenníka od spodku priam naproti spodnému spojeniu, aby sa (náprsník) s náramenníkom viazať mohol.

28. A nech sa náprsník s jeho obrúčkami stužkou hyacintovou na obrúčky náramenníka pritiahne tak, aby zostalo spojenie strojné³⁾ a náprsník od náramenníka neodstával.

29. A Áron nech nosí mená synov izraelských na náprsníku súdu na svojich prsách, keď bude vchádzať do svätyne, na pamiatku pred Pánom na veky.

30. A polož do náprsníka súdu Učenie a Pravdu⁴⁾, aby boli na prsách Áronových, keď bude vchádzať pred Pána; a nech nosí súd synov izraelských na svojich prsách pred obličajom Pánovým vždycky.

31. Sprav aj svrchnú šatu⁵⁾ pod náramenník celú z hyacintu;

32. v jej prostriedku na vrchu bude diera pre hlavu s tkanou lemovačkou do okola, jako to býva po krajoch šiat, aby sa ľahko netrhali.

33. Dole však na samom spodku tej šaty dookola sprav akoby gra-

nátové jablká z hyacintu a šarlátu a dvakrát farbeného červca, a zvončeky medzi nimi,

34. tak, aby bol zlatý zvonček a granátové jablko, a zasa zlatý zvonček a granátové jablko.⁶⁾

35. A do nej nech sa oblieka Áron, keď bude konať svoju službu, aby počuli zvuk, keď vchádzať bude do svätyne pred obličaj Pána, i keď vchádzať bude, a aby neumrel.⁷⁾

36. Sprav i plošku z rýdzeho zlata, a vyry na nej prácou vyrývajúceho pečati: „Zasvätený Pánovi.“

37. A priviaž ju hyacintovou stužkou, aby bola na kňazskej čiapke⁸⁾

38. nad čelom hlavného kňaza. Tak bude nosiť Áron nepravosti synov izraelských pri všetkých svojich daroch a obetách, ktoré obetovali a posvätili⁹⁾. A túto plošku nech má vždycky¹⁰⁾ nad svojim čelom, aby im Pán bol milostivý.

39. Sprav i úzku šatu¹¹⁾ z kmentu viazanú a sprav i kňazskú čiapku z kmentu a pás s vyšívaním.

40. Potom pre synov Áronových zhotuj ľanové šaty¹²⁾ a pásy a čiapky ku sláve a ozdobe.

41. A do toho všetkého obleč Árona, svojho brata, a jeho synov s ním. A posväť všetkým ruky, a posväť ich¹³⁾, aby mi jako kňazia slúžili.

42. Narob aj ľanových nohavíc¹⁴⁾, aby prikryvali telo hanby od ľadvi až po stehná.

1) V hebr.: A druhé konce tých dvoch retiazok pripai k háčikom a daj na vrchné kraje náramenníka do predku.

2) Priprav ich na obe konce náprsníka, na jeho obrubu, tak aby medzi náprsníkom a náramenníkom ležali.

3) Hebr.: Aby bol nad prepásaním.

4) V hebr.: Ůrim a Tummim, t. j. svetlá a dokonalosť, žiže plnosť svetla (zjavenia) a dokonalosť (pravdy) ich spojenie: Dokonalé zjavenie.

5) Svrchná šata bola dlhšia než efod.

1) Zvončeky mali upamätávať ľud na svätosť.

2) Súd vyriekol by nad veľkňazom smrť, keby bez svätého rúcha vošiel do svätyne obetovať.

3) Hebr.: Na predku na čiapke (tiare).

4) Boh vzhľadom na svätý úrad veľkňaza, ktorý Krista predstavuje, odpusti ľudu previnenia, ktorých sa dopustili pri veciach, ktoré obetovali.

5) Keď obetuje.

6) Spodnú šatu.

7) Biela.

8) Hebr.: Pomaž ich a naplň ich ruky. Ruká naplní sa dôstojnosťou, mocou.

9) Táto šata nie je posvätným rúchom, hoc je znamením zdržanlivosti a čistoty.

43. A nech ich majú na sebe Áron a jeho synovia, keď budú vchádzať do stánku svedectva, alebo keď blíž sa budú k oltáru, aby slúžili v svätyni, že by nepravosti vinní neumreli. To nech bude za večné právo Áronovi a jeho potomkom po ňom.

HLAVA 29.

Svätenie kňazstva a oltára: ustavičné obety.

1. Ale aby mi za kňazov posvätení boli, urob toto: Vezmi zo stáda junca a dvoch baranov bez vady,

2. a nekvasené chleby, a koláč bez kvasu, ktorý má byť smiesený s olejom, a nekvasené, olejom poliate osušky; všetkého toho narob z najbeľšej pšeničnej múky.

3. A vlož do koša a obetuj spolu s juncom a s dvoma barany.

4. A Árona a jeho synov postav ku dverám stánku svedectva. Potom umy otca a jeho synmi vodou

5. a obleč Árona do jeho šiat, a to do ľanovej úzkej šaty a svrchnéj šaty, a do náramenníka a náprsníka, a to stiahni pásom.

6. A postav tiaru na jeho hlavu a svätú plošku na tiaru,

7. a vylej olej pomazania na jeho hlavu¹⁾. A týmto obradom bude posvätený.

8. Prived' i jeho synov a obleč ich do ľanových šiat a opáš pásom.

9. Árona totižto a jeho synov — a postav im kňazské čiapky; a budú mi kňazmi zákonom večitým. Keď posvätiš ich ruky,

10. prived' i junca pred stánok svedectva, Áron a jeho synovia nech vložia svoje ruky na jeho hlavu²⁾,

1) Synovia Áronovi neboli pomazaní na hlavu, ale boli len pokropení olejom pomazania.

2) Tento obrad znamená, že obetujúci seba prináša za obetu, aby Boha uctil, ako sa to pri zápalnej obete stáva, alebo aby odpustenia prosil, alebo mu vďaky vzdával, čo sa pokojnou chválou obetou d. j. e, alebo aby na obetné zviera sľahol svoje vlastné hriechy a tresty za ne prenášal, ako pri zmlernej obete.

11. a ty ho zabi pred tvárou Pánovou pri dverách stánku svedectva.

12. A naber krvi z junca, pomaz rohy oltára svojím prstom a ostatnú krv vylej u jeho spodku.³⁾

13. Vezmi aj všetok tuk, ktorý prikrýva droby⁴⁾ a blanu jatier, i dve obličky s tukom, ktorý je na nich, a zapál to na oltári na obetu.

14. Ale mäso z junca a kožu i hnoj spál vonku za ležením, preto, že je to (obeta) za hriech.

15. Vezmi i jedného barana, a Áron a jeho synovia nech vložia svoje ruky na jeho hlavu.

16. Potom ho zabi, naber z jeho krvi a vylej okolo oltára.

17. Samého však barana rozsekať na kusy, vymy jeho droby i nohy a poklad ich na rozsekané mäso a na jeho hlavu.⁵⁾

18. A spál celého barana na oltári na obetu; je to obeta Pánovi, najchutnejšia vôňa obety Pánovej.⁶⁾

19. Vezmi aj druhého barana a Áron a jeho synovia nech vložia ruky na jeho hlavu.

20. Potom ho zabi, vezmi z jeho krvi a pomaz ňou konce pravého ucha Áronovho a jeho synov a palce ich pravej ruky i nohy⁷⁾ a vylej⁸⁾ krv na oltár vókol.

21. Potom vezmi z krvi, ktorá je na oltári, a z oleja pomazania a pokrop Árona a jeho rúcho, synov a ich rúcha. A keď (takto) budú posvätení oni a ich rúcha,⁹⁾

1) Krvou pomazať rohy znamená potvrdiť zmluvu. Obrad ten vykonáva sa najprv na Áronovi a jeho synoch (v. 20). Pri spodku oltára bola ľal nádobu na krv.

2) Tak na droboch býval u starých národov najznamenitejšou časťou obety.

3) Tuk tuk preslakne všetko mäso.

4) Robu prijímať obeta, ktorá stojí hnev Boží.

5) Na znamenie, že celý, od hlavy až do päty, náleží Bohu a ochotný mu je sľúžiť. Kňaz musí byť ochotný zákon Boží slúchať, skutkami ho dokazovať a v prikázaniach Božích chodiť. (Cyr. Alex.)

6) Vykrop.

7) Hoor.: A bude posvätený on i jeho rúcho i jeho synovia a rúcho jeho synov s ním.

22. vezmi tuk z barana a chvost a loj, ktorý prikryva droby, a blanu jatier a dve obličky i tuk, ktorý je na nich, i pravú lopatku¹⁾, preto, že je to obeta posvätenia;

23. a jeden peceň chleba, jeden koláč s olejom, a jeden osušek z koša nekvasených chlebov, ktorý je postavený pred tvárou Pánovou;

24. a to všetko daj do rúk Áronovi a jeho synom a posväť ich, dvíhajúc (to) pred Pánom.²⁾

25. A potom prijmi to všetko z ich rúk a zapál na oltári na zápalnú obetu k najchutnejšej vôni pred obličajom Pánovým, lebo je to jeho obeta.

26. Potom vezmi hruď z barana, ktorou bol Áron posvätený, i posväť ju pozdvihnutú pred Pánom, a to bude na tvoj diel.³⁾

27. A posväť i obetovanú hruď i lopatku, ktoré si od barana oddelil,

28. ktorými posvätení boli Áron a jeho synovia, a budú na diel Áronovi a jeho synom večitým právom⁴⁾ od synov izraelských; lebo sú prvotiny a počiatky z ich pokojných obetí, ktoré obetujú Pánovi.

29. Sväté však rúcho, ktoré bude obliekať Áron, zostane jeho synom po ňom, aby pomazaní boli v ňom, a posvätené boli ich ruky.

30. Sedem dní nech ho užíva ten, ktorý z jeho synov na jeho miesto ustanovený bude za hlavného kňaza,

a ktorý bude vchádzať do stánku svedectva, aby slúžil vo svätyni.

31. A harana posvätenia vezmi a uvar⁵⁾ jeho mäso na svätom mieste,

32. a Áron a jeho synovia nech ho jedia⁶⁾. Aj chleby, ktoré sú v koši, v predsieni stánku svedectva nech pojedia,

33. aby to bola obeta smierna a posvätené boli ruky obetujúcich. Cudziniec⁷⁾ nech nejie z toho, lebo vec svätá je.

34. Akby niečo z posväteného mäsa alebo z chleba zostalo až do rána, spál pozostatky v ohni; nebudú jedené, lebo sú posvätené.

35. Všetko, čo som ti prikázal, učiň si s Áronom a s jeho synmi. Za sedem dní posväcovať budeš ich ruky⁸⁾

36. a na každý deň obetovať budeš junca na očistenie z hriechu. A (tak) očisť oltár, keď obetovať budeš obetu očistenia, a pomaž ho k jeho posväteniu.

37. Za sedem dní očisťuj oltár a posväcuj a bude sväto-svätý; každý,⁹⁾ kto sa ho dotkne, bude posvätený.

38. Toto je, čo obetovať budeš na oltári: dva ročné baránky na každý deň ustavične:

39. jedného baránka ráno a druhého večer;

40. desatinu najbeľšej múky s vytlčeným olejom, ktorého by bola štvrt hinu¹⁰⁾, a vína k mokrej obete v rovnnej miere na jedného baránka.

41. A druhého baránka obetuj k večeru podľa obradu rannej obety, a dľa toho, čo sme povedali, k vôni prechutnej.

1) Droby a tuk vyznačujú sa telesnou ťažkosťou, ktoré kňaz bez výnimky Bohu v obet prinášať má, teda musia sa spáliť.

2) Hebr.: A obracať (tkat) to budeš sem i tam pred Pánom. Dľa rabbinov obracala sa obeť od výbehu k západu, potom od severu k juhu, čo predstavovalo kríž.

3) Bude tebe náležať.

4) Toto treba zachovávať pri posvätení hlavného kňaza. Hebr.: Toto je synom izraelským na vždy nakladaf sa majúc povinnosť preto, že je to Boží diel a bude diel Boží od synov izraelských, obeta pokojná. Boli diel od nich pre Pána. T. j. tie diely sa dostanú Áronovi a jeho potomkom vždy na budúce časy, kedykoľvek synovia izraelskí svoje obety Bohu prinú, a budú tak mienené, ako by Bohu obetované boli.

1) Co nespálil oheň (v. 25.)

2) Krpm toho, čo sa zadržalo pre Mojžiša (v. 28).

3) Totlieto ktorý nie je z rodu Áronovho.

4) Za sedem dní trvalo posväcanie, ale len prvého dňa obetovaly sa obety. Druhého dňa a v nasledujúcich má sa obetovať obeta, vo verši 36. označená; k tomu i Mojžiš má obetovať za seba, za nedopatrenie a chyby, ktoré sa mohli stať pri posväcaní.

5) Každý alebo všetko, osoby i veci. (III. Mojš. 6, 18.)

6) Hľa, miera na takutiny; asi 6-9 litra.

42. To je obeta Pánovi k ustavičnému obetovaniu ¹⁾ vo vašich pokoleniach pri dverách stánku svedectva pred Pánom, kam vchádzať budem, aby som s tebou hovoril.

43. A tam chcem prikazovať ²⁾ synom izraelským, a posvätený bude oltár mojou slávou.

44. Posväťím i stánok svedectva s oltárom i Árona s jeho synmi, aby mi jako kňazia slúžili.

45. A budem prebývať medzi synmi izraelskými, a budem im Bohom;

46. a zvedia, že ja som Pán, ich Boh, ktorý som ich vyviedol zo zeme egyptskej, aby som zotrval medzi nimi, ja Pán, ich Boh.

HLAVA 30.

Oltár zápalov; daň na stánok; umývadlo pre kňazov; olej pomazania; kadidlo.

1. Sprav aj oltár z agátového dreva na pálenie voňavých vecí,

2. ktorý bude mať jeden loket dĺžky a jeden šírky, to jest štvorhranný, a dva lokte výšky. Z neho budú vychádzať rohy. ³⁾

3. A oblož ho rýdzim zlatom, jak jeho mriežky, tak steny vókol, i rohy. A sprav mu zlatý veniec dookola,

4. a pod vencom dve zlaté obrúčky na každej strane, aby sa cez ne žrde prestrčily a oltár mohol sa nosiť na nich.

5. I tie žrde sprav z agátového dreva a oblož ich zlatom.

6. A postav oltár pred oponou, ktorá visí pred archou svedectva, pred slútovnícou, ktorou sa prikrýva svedectvo, kde hovoríš budem s tebou.

7. A nech páli na ňom Áron zápal ľubeznej vône ráno. Keď prichystá lampy, nech ich zapáli.

8. A keď ich postaví k večeru, nech zapaluje kadidlo z voňavých

vecí večne pred Pánom vo vašich pokoleniach.

9. Neobetujte na ňom kadidla z voňavých vecí cudzieho složenia ⁴⁾, ani zápalných obetí, ani suchých obetí, ani mokrých obetí na ňom neobetujte.

10. A Áron nech raz v roku odprosuje nad jeho rohami skrze krv, ktorá sa za hriech obetuje, a nech vykonáva na ňom smierenie vo vašich pokoleniach. Sväto-svätý bude (oltár) Pánovi!

11. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol:

12. Keď vyzdvihneš summu synov izraelských dľa počtu ⁵⁾, každý nech dá výmenu za svoju dušu Pánovi. a nebude na nich rany ⁶⁾, keď budú spočítaní.

13. To však nech dá každý, ktorý pôjde do počtu ⁷⁾, pol sikla ⁸⁾ dľa chrámovej váhy. Ten sikel má dva-dsať obolov. ⁹⁾ Pol sikla nech obetujú Pánovi.

14. Kto príjde do počtu od dvasiat rok v a vyše, nech dá výmenu.

15. Bohatý nepridá ku polsikli a chudobný nedá menej. ⁷⁾

16. A prijaté peniaze, ktoré synovia izraelskí poskladali, vydávajú na potreby stánku svedectva, aby im to bolo na pamiatku pred Pánom. a aby bol milostivý ich dušiam.

17. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol:

18. Sprav i medené umývadlo s podstavcom k nemu na umývanie, a postav ho medzi stánkom sve-

¹⁾ Len to, ktoré je vo verši 34. opísané, sa dovoľuje.

²⁾ Kedykoľvek spočítať synov izraelských.

³⁾ To je jakoby platenie za ochrannú Božiu proti ranám.

⁴⁾ Ktorý príjde do zoznamu spočítaných.

⁵⁾ Svätý sikel mal 14,55 grammov, asi 2 kor. 80 hal. Menuje sa kralovský alebo chrámový sikel, preto, že u kráľa a v chráme sa práva váha držala.

⁶⁾ Obolus — gerah (groš), t. j. zrnko, asi 12 hal.

⁷⁾ Všetci Izraeliti sú rovní pred Bohom

¹⁾ Hebr.: Zápalná obeta ustavičná.

²⁾ Hebr.: Prichádzať budem k synom izraelským.

³⁾ Na štyroch uhloch. (Srov. 27, 2)

dedva a oltárom¹⁾ a nalej doňho vody.

19. Áron a jeho synovia nech v ňom umývajú svoje ruky a nohy,

20. keď budú mať vojsť do stánku svedectva, a keď budú mať pristúpiť k oltáru, aby obetovali na ňom kadidlo z voňavých vecí Pánovi,

21. aby azda neumrelli.²⁾ Bude to za večné právo jemu a jeho semenu v potomných rodoch.

22. A Pán hovoril Mojžišovi

23. a riekol: Vezmi si voňavých vecí, z prednej a vyberanej myrrhy päťsto siklov³⁾, a polovicu toho škoric, to jest dvestopäťdesiat siklov, podobne i z prustvorca dvesto a päťdesiat,

24. a kasie⁴⁾ päťsto siklov, dľa váhy svätyne, a z olivového oleja mieru hin.

25. A sprav z toho svätý olej na pomazávanie, masť smiešanú spôsobom apatekársakým,

26. a pomaz ňou stánok svedectva a archu svedectva,

27. a stól s jeho nádobami, svietnik, a čo k nemu prináleží, oltár na kadenie,

28. i oltár na pálenie obeti, a všetko náradie, ktoré k ich službe prináleží.

29. A posväť všetko, aby bolo sväto-sväté; kto sa toho dotkne, bude posvätený.

30. Aj Árona a jeho synov pomaz a posväť ich, aby mi ako kňazia slúžili.

31. A synom izraelským povedz: Tento olej pomazania bude mi svätý vo vašich rodoch;

32. telo človeka nech nebude ním mazané, a podľa jeho složenia ne-

pripravujte iného; lebo je posvätený. a má vám byť svätý.

33. Človek, ktorý by taký (olej) složil¹⁾, a dal z neho cudziemu²⁾, nech bude vyhladený zo svojho ľudu.

34. A riekol Pán Mojžišovi: Vezmi si voňavých vecí, myrrhovej miazgy a onyxu, galbanu dobrej vône a priezračného temianu, všetko rovnakej váhy.

35. A priprav z toho kadidlo složené po apatekársky, bedlive smiešané a čisté, a posvätenia prehodné.

36. A keď to všetko na najdrobnejší prach potliečeš, polož z neho pred stánkom svedectva³⁾, na tom mieste, kde chcem prichádzať k tebe. Sväto-sväté nech vám bude slozenie toho kadidla.

37. Takého slozenia nepripravujte na svoju spotrebu, lebo je zasvätené Pánovi.

38. Človek, ktorý by pripravoval podobné, aby jeho vôňu požíval, zahynie zo svojho ľudu.

HLAVA 31.

Stavitelia stánku; svätenie soboty; Boh dal Mojžišovi dve kamenné tabule.

1. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol:

2. Hľa, povolal som menovite Be-seleela, syna Uriho, syna Hurovho z pokolenia Júdovho,

3. a naplnil som ho duchom Božím, múdrosťou a rozumnosťou, a umením vo všelijakej robote,

4. aby vymyslel, čo by sa dalo remeselne spraviť zo zlata a striebra a medi,

5. z mramora, z drahého kamenia a z rozličného dreva.

6. A pridal som mu za spoločníka Óliaba, syna Achisamechovho z po-

1) Oltárom pre zápalné obety.

2) Keby ich Boh smrťou potrestal, preto že sa opovážili nečistiť vojsť do svätyne.

3) Sikel mal 1455 grammov; 500 siklov teda 7275 kilo; 250 siklov 3637 kilo.

4) Kasia je korenie z kóry latého indického stromu.

Písmo sv. Narebo Zákona I

1) Krom hlavného alebo iného kňazu

2) Ktorý nie je Hebrej

3) Hebr.: Pred svedectvom v stánku úmluvy

kolenia Dánovho. A do srdca každého vtipného¹⁾ složil som múdrosť, aby spravil všetko, čo som prikázal tebe:

7. stánok úmluvy a archu svedectva a sľutovnicu, ktorá je na nej, i všetky nádoby stánku,

8. i stôl a jeho nádoby k nemu, najčistejší svietnik s jeho náradím, a oltár pre kadenie,

9. a oltár pre zápalné obety, a všetky ich nádoby, umývadlo s podstavcom,

10. posvätné rúcha k službám pre Árona a pre jeho synov, aby svoj úrad konali vo svätých veciach;

11. olej pomazania a voňavé kadidlo do svätyne, všetko tak, ako som rozkázal tebe, nech spravia.

12. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol:

13. Hovor k synom izraelským, a povedz im: Hľadte zachovávať moju sobotu²⁾; lebo ona je znamením medzi mnou a vami od pokolenia do pokolenia, aby ste vedeli, že ja som Pán, ktorý vás posväcujem.³⁾

14. Zachovávaťe moju sobotu, lebo svätá je vám⁴⁾; kto by ju poškvrnil (znesvätil), smrťou umrie; kto by v sobotu prácu konal, toho duša zahynie zo svojho ľudu.

15. Za šesť dní pracujte, v siedmy deň je sobota, svätý odpočinok (ku cti) Pánovi; každý, kto by v ten deň prácu konal, nech zomrie.

16. Preto nech synovia izraelskí zachovávať sobotu, a nech ju slávia od pokolenia do pokolenia. Úmluva je to večná

17. medzi mnou a synmi izraelskými: a znamenie na večnosť; lebo za šesť dní činil Pán nebo i zem, a v siedmy prestal pracovať (odpočinul).

18. A dal Pán Mojžišovi, keď to na hore Sinai dohovoriť, dve kamenné tabule svedectva¹⁾, písané prstom Božím.

HLAVA 32.

Modlárstvo pri tefati; hnev Boží; Mojžišova modlitba a horlivosť.

1. Keď však ľud videl, že Mojžiš dlho mešká sostúpiť s hory²⁾, shrnul sa okolo Árona a riekol: Vstaň, sprav nám bohov, ktorí by šli pred nami³⁾; lebo čo sa prihodilo tomu mužovi, Mojžišovi, ktorý nás vyviedol z Egypta, nevieme.

2. Tu riekol im Áron: Vezmite zlaté náušnice s uší vašich žien a synov a dcér, a prineste ku mne.⁴⁾

3. A ľud učinil, čo mu rozkázal, a snášal náušnice k Áronovi.

4. On ich vzal, roztopil na lieť a spravil z nich tefa lieť.⁵⁾ I riekli: Tito sú tvoji bohovia, Izraelu, ktorí ťa vyviedli zo zeme egyptskej.

5. Keď to Áron videl, vystavil pred ním oltár, a dal hlasom hlasáča vyvolávať: Zajtra je slávnosť Pánova.

6. A keď ráno vstali, obetovali zápalné i pokojné obety a ľud sadol

1) Tvrdý kameň i vrytie písma do neho vyobrazuje nepominuteľné trvanie týchto Božích slov. Bezprostredný božský pôvod tabulí zodpovedá bezprostrednému oznámeniu deotora prikázani ústami Božími s hory ľudu. Ako hlásaním jasmého Najvyššieho oznámené boli čo Božie slovo, tak malo Božie písmo zabezpečiť zachovanie tabulí v Izraeli jako pre ľudí nedotknuteľnú svätýňu.

2) Temer 40 dní čakal ľud, že sa Mojžiš vráti.

3) Kam chceli ťiahnuť, z biblickej rozpravy nevedno. Nedá sa určite povedať, či chceli ďalej ísť do zasľubenej zeme, či nazpak do Egypta, a či len úrodné kraje hľadať.

4) Áron neoprel sa rázne proti ich hladosť; ale chcel ich odstrašiť tvrdou podmienkou.

5) Zlaté tefa malo byť viditeľným obrazom Pána. V predstavení božstva obrazom ešte niečo ako povery alebo modlárstva. Baránok na pr. je známý obraz Krista, baránka Božieho. Zlaté tefa vlastne

1) Každého znalca vo veci, ktorý v ich remese bude účast' mať a pod ich vedením na stánku pracovať.

2) Aby ste ani pri hotovení tých vecí, ktoré patria ku stánku, soboty — t. j. sviatočného dňa — neruškali.

3) Ktorý som vás zo všetkých národov k zvláštnej službe oddelil.

4) Pre vás som ju z ostatných dní oddelil.

jesť a piť; potom vstali, aby sa veseľili.¹⁾

7. Ale Pán hovoril Mojžišovi a riekol: Id, sostúp; zhrášil ľud tvoj, ktorý si vyviedol zo zeme egyptskej.

8. Chytró sišli s cesty, ktorú si im ukázal; spravili si liate teľa a klaňali sa mu a obetovali mu obete a riekli: To sú tvoji bohovia, Izraelu, ktorí ťa vyviedli zo zeme egyptskej.

9. A opäť pravil Pán Mojžišovi: Vidím, že tento ľud je tvrdej šije.

10. Pusť ma²⁾, nech sa rozhnevá moja prehlivosť proti nim a zničím ich, a učiním z teba ľud veľký!

11. Ale Mojžiš prosil Pána, svojho Boha, a riekol: Pane, prečo sa rozpalil tvoj hnev proti tvojmu ľudu³⁾, ktorý si vyviedol zo zeme egyptskej v silu veľkej a v ruke mocnej?

12. Nech, prosím, Egyptčani nepovedia: „Podvodne ich vyviedol, aby ich pobil na horách a vyhubil zo zeme“; prestaň hnev tvoj a buď milostivý nad nepravosťou svojho ľudu.

13. Rozpomeň sa na Abrahama, Izáka a Jakuba, svojich služobníkov, ktorým si prisahal skrze seba samého a povedal: „Rozmnožím, ako hviezdy na nebi, vaše semeno, a

nebola modla, iste nie napodobnením egyptského býka Apisa. Ani Egyptčania necitli natoľko obraz býka, ale živé zvierat, ani Izraeliti neboli by egyptskému božstvu pripisovali svoje vysvoboďenie z Egypta. Bol to iste obraz mladého býka, ktorý mal predstavovať silu a moc božskej bytnosti, ako také vyobrazovanie božstva na celom starom východe, menovite i u starých semitských národov bolo rozšírené. Izraeliti sa tu dopustili vzbury proti Božiemu prikázaniu, ktoré obrazne predstavená Boha zakazuje, a tak stali sa vinnými hriechnej úcty Božej a narušenia slávnostnej prisahanej smluvy.

1) Ťažko hriešny, ba hanebný bol spôsob, akým Izraeliti to zlaté teľa ctili. Hostina a tanec veľmi upamätáva na pohanské slávnosti, jako ich Egyptčania ku cti svojich bohov, zvlášte ku cti Apisovej konali.

2) Tieto slová obsahujú dôležitú náboženskú pravdu o sile prímlyvy svätých u Boha, i pre Mojžiša sú ony povzbudením k prinímaniu sa za ľud.

3) Viac tvoj ľud nežli mój, lebo si si ho tak mnohými zákraký získal. Či k tomu ten spáchaný hriech dostačí, alebo si zavrhol ľud, za ktorý si tak veľké veci činil?

všetku tú zem, o ktorej som mluvil, dám vášmu semenu, a budete ňou dedične vládnuť vždycky.“

14. I usmíril sa Pán, tak že neučinil to zlé, čo proti svojmu ľudu riekol.

15. A Mojžiš navracal sa s hory, nesúc v ruke dve tabule svedectva, ktoré boli po oboch stranách popísané,

16. a prácou Božou spravené; aj písmo na tabuliach vyryté bolo Božie.

17. Keď však Jozue počul hluk vykrikujúceho ľudu, riekol Mojžišovi: Bojový povyk počuť v táboře.⁴⁾

18. On odpovedal: Nie je to krik posmeľujúcich k boju, ani vykrikovanie nútiacich sa k úteku, ale ja počujem hlas spievajúcich.

19. A keď priblížil sa k stánom a uzrel teľa a tanec, veľmi sa rozhneval, odhodil z ruky tabule a roztrieskal⁵⁾ ich pod horou.

20. A pochytil teľa, ktoré si spravili, spálil ho a rozmrvil na prach⁶⁾, ktorý vysypal do vody, a dal z neho piť synom Izraelským.

21. A riekol Áronovi: Čo ti vykonal tento ľud, že si priviedol naň preveliký hriech?⁷⁾

22. On mu odpovedal: Nehnevaj sa, môj pane; veď ty poznáš tento ľud, že je náchylný ku zlému.

23. Povedali mi: „Urob nám bohov, ktorí by šli pred nami; lebo tomu Mojžišovi, ktorý nás vyviedol z Egypta, nevieme, čo sa stalo.“

24. Ja som im riekol: „Kto z vás má zlato?“ Podonášali a dali mi ho; a hodil som ho do ohňa, a vyšlo toto teľa.

1) Jozue nevedel, čo Boh (v. 8.) povedal Mojžišovi.

2) Tabule prikázaní boli (24, 12.) Božou listinou, ktorú Boh na viditeľné svedectvo a znamenie medzi nim a ľuďom uzavrenej smluvy Mojžišovi dal prísľobil. Tvrdohlavý ľud zrušil svätú smluvu: na čo by mu bola jej listina?

3) Nebolo totižto celé zo zlata, ale drevené a zlatom obťahnuté.

4) Áron sa veľmi previnil, že popustil ľudu, ktorému mal byť vodcom.

25. Keď teda Mojžiš videl ľud, že je obnažený (lebo ho Áron olúpil skrze hanebnú špinu a medzi nepriateľov nahého postavil)¹⁾,

26. stal si ku bráne leženia a riekol: Kto je Pánov, pripoj sa ku mne! Tu shromaždili sa k nemu všetci synovia Levi,

27. a on riekol im: Toto praví Pán, Boh izraelský: Pripáš každý svoj meč k svojmu boku! Prejdite sem i tam od brány ku bráne prostriedkom leženia, a zabi každý svojho brata i priateľa i bližného.²⁾

28. A synovia Levi vykonali dľa reči Mojžišovej; i padlo v ten deň so triadvadsať tisíc ľudu.³⁾

29. A riekol Mojžiš: Dnes ste posvätili svoje ruky Pánovi, každý na svojom synovi a bratovi, aby vám dané bolo požehnanie.

30. Ale na druhý deň povedal Mojžiš ľudu: Vy ste zhrešili hriechom prevelikým: vystúpim k Pánovi, či by som ho nejakým spôsobom mohol odprosiť za váš hriech.

31. Tedy vrátil sa k Pánovi a riekol: Prosím, zhrešil ten ľud hriechom prevelikým, spravili si zlatých bohov. Alebo mu túto vinu odpusť,

32. alebo, jak toho neučiníš, vymaž ma zo svojej knihy, ktorú si napísal.⁴⁾

1) Hebr.: Ku potupe pred nepriateľmi, ktorí povstali proti nim. Ľud, pozbavený Boha a praveho náboženstva, je v pravde ľud nahý.

2) Ktorý by neodstúpil od ctenia tela.

3) Hebrejská prastará osnova a ostatné staré preklady všetky, i viac rukopisov Vulgaty, majú len 3000; a toľko prijali i biblická alkatínska komisia.

4) Spôsob amluvy: „Vymaž ma z knihy, ktorú si apísal“, vzíaty je od tej knihy alebo soznamu, v ktorom sú občania ríše alebo priatelia kniežata apísalí, ktorí všetky práva občianske alebo zvláštne nadpráva v priazne kniežata užívajú, kým ich meno nevymažú. Tie slová teda neznamenajú: „Vymaž ma z počtu tých, ktorí sú k večnému životu určení“; takú hriechu žiadost nemohol by vysloviť muž svätý. Ale neznamenajú ani to: „Vymaž ma z knihy časného života“; lebo túžba po smrti nikde inde nevyslovuje sa týmto obrazným spôsobom hovorenia. Smysl prosby Mojžišovej je: „Odpusť ľuďom hriech! Ak nie, než nech i mňa zastihne osud ľudu, ktorý prepadol trestu“.

33. Pán mu odpovedal: Kto proti mne zhrešil, toho vymažem zo svojej knihy.

34. Ale ty id, a veď ten ľud, kam som ti povedal. Mój anjel pôjde pred tebou. Ja však v deň pomsty navštívim aj tento ich hriech.

35. Teda bil Pán ľud za hriech tela, ktoré im spravil Áron.

HLAVA 33.

Boh nechce ísť s ľudom; Mojžiš uprosil Boha: Boh nedal Mojžišovi hľadieť do svojej tváre.

1. A Pán hovoril Mojžišovi a riekol: Id, vystúp z tohoto miesta ty a tvoj ľud, ktorý si vyviedol z Egypta, do zeme, ktorú som prisahal Abrahmovi, Izákovi a Jakubovi, keď som riekol: „Tvojmu semenu ju dám“.

2. A pošlem pred tebou anjela, aby som vyhnal Kanaanea a Amorritea a Heteja a Ferezea a Hevea, a Jebuzea,

3. a ty aby si vošiel do zeme mliekom a medom tečúcej. Lebo sám nevystúpim s tebou¹⁾, preto, že si ľud tvrdej šije, aby som azda nevyhubil ňu na ceste.²⁾

4. Keď ľud slyšal prezlú túto reč, smútil a nikto nevaž podľa obyčaje svojej okrasy na seba.³⁾

5. Pán bol totiž riekol Mojžišovi: Povedz synom izraelským: Ty si ľud tvrdej šije; keď len raz príjdem medzi vás, zahladím ňu. Nuž slož svoju okrasu so seba, nech zviem, čo mám urobiť s tebou.⁴⁾

1) Donal som ňu ja viedol v podobe ohnivého slnka, od teraz ňa povedie anjel, ako mój posol.

2) Kebych išiel sám, osobne, a vami, pre vašu tvrdošajnosť nútený by som bol vyhubiť vás na ceste.

3) Keď ľud počul, že si anjel pôjde pred ňim, ale Pán predsa odprel mu svoju milostivú prítomnosť, a nepovedal ho pre jeho hriech, zarmútil ňu, a na znak smútku a pokánia složil so seba svoju okrasu a svätočné rúcho.

4) Obľel sa do rúcha kajúceho. Uvidím, či je tvoje pokánie tak veľké, že ma bude môcť odkloniť od toho, aby som ňu nemusel trestať.

6. Teda složili so seba synovia izraelskí svoju okrasu pred vrchom Horeb.

7. A Mojžiš vzal stánok, rozložil ho vonku, ďalej za stany a nazval jeho meno „stánok úmluvy“. ¹⁾ A všetek ľud, keď mal nejakú otázku, vychádzal von za stany ku stánku úmluvy.

8. A keď Mojžiš vychádzal k stánku, vstával všetek ľud, a každý stál vo dverách svojho stanu a hľadel za Mojžišom, kým nevošiel do stánku.

9. Kedykoľvek však vošiel do stánku úmluvy, zostupoval oblakový stĺp a stával pri dverách stánku a mluvil s Mojžišom.

10. Keď videli všetci, že oblakový stĺp stál pred dvermi stánku, povstávali a klaňali sa z dverí svojich stanov.

11. A Pán hovorieval s Mojžišom z tváre do tváre ²⁾, tak ako sa človek rozpráva so svojim priateľom. A keď sa on do ležania navracoval, jeho služobník Jozue, syn Nunov, mladý človek, neodchádzal zo stánku.

12. I riekol Mojžiš Pánovi: Rozkazuješ mi, aby som tento ľud viedol a neoznamuješ mi, koho pošleš so mnou, kdežto si povedal: „Znám ťa po mene“ ³⁾ a našiel si milosť pred mnou.“

13. Teda jestliže som našiel milosť pred tvojím obličajom, ukáž mi svoju tvár ⁴⁾, aby som ťa poznal a našiel milosť pred tvojimi očami; pohliadni na svoj ľud, na tento národ. ⁵⁾

¹⁾ Doslovne: „Stánok schôdzky“, t. j. schádzania sa Boha s Mojžišom a s Izraelitmi, aby im svoje zjavenia a rozkazy dával.

²⁾ Tomu nemá sa tak rozumieť, ako by sa bol Mojžiš na neviditeľnú bytosť božskú díval, ale že Boh zvestoval Mojžišovi svoju vôľu a radu zjavnejšie, nežli inému prorokovi, a vo viditeľnom spôsobe zjavil mu vôľu svoju.

³⁾ Ľudsky hovoreno: *Panoonik veľkej zeme* naznač všetkých svojich poddaných po mene. Kto-rych zná, sú jeho priatelia a dôverníci. V takej priazni stál Mojžiš u Boha.

⁴⁾ V hebr.: Ukáž mi svoju cestu, svoju vôľu.

⁵⁾ Hebr.: A pohľad, že národ tento je tvoj ľud. I dve príčiny prednáha Mojžiš, pre ktoré mu Boh

14. A Pán riekol: Moja tvár pôjde pred tebou, a dám ti odpočinutie. ¹⁾

15. A Mojžiš riekol: Ak ty sám nemáš ísť pred nami, nevyvádzať nás z tohto miesta.

16. Lebo po čom budeme môcť poznať, ja i tvoj ľud, že sme našli milosť pred tvojím obličajom, keď ty nepôjdeš s nami, aby sme boli oslávení pred všetkými ľuďmi, ktorí prebývajú na zemi?

17. Tu riekol Pán Mojžišovi: I to slovo, ktoré si vyriekol, vyplním, lebo si našiel milosť pred mnou, a znám ťa po mene.

18. On riekol: Ukáž mi svoju slávu!

19. Boh odpovedal: Ja ti všetko dobré ²⁾ ukážem, a volať budem pred tebou po mene Pána ³⁾; a smilujem sa, nad kým budem chcieť, a budem milostivý, komu sa mi bude ľúbiť.

20. A zasa riekol: Nebudeš môcť vidieť moju tvár, lebo neuvidí ma človek, a bude žiť. ⁴⁾

21. A zasa riekol: Hľa, je miesto u mňa, a budeš stáť na skale. ⁵⁾

22. A keď tadiaľ pôjde moja sláva, postavím ťa do rozpukliny skálnej, a zakryjem ťa svojou pravcou, kým neprejdem.

23. A potom odnímam svoju ruku, a uzrieš môj chrbát, ale mojej tváre vidieť nebudeš môcť. ⁶⁾

nemá odprieť svojej ustavičnej prítomnosti. Ustanovil Mojžiša za vodcu jeho ľudu a Mojžiš je dľa Božieho svedectva jeho priateľom.

¹⁾ Privediem ťa (tvoj ľud) na stále bývanie do priateľskej zeme.

²⁾ Hebr.: Všetku moje dobré; — všetku moju dobrotu a dokonalosť.

³⁾ T. j. zavolať menovite: Pán je prítomný. (Srov. 34, 6.)

⁴⁾ Nikajý človek, kým je na zemi, nemôže ma vidieť, lebo vidieť Boha z tváre i tvár podriať sa je pre tých, ktorí bývajú v nebi. (Iren.)

⁵⁾ Na tej hore, kde sa Boh Mojžišovi zjavoval.

⁶⁾ Mojžiš počul Boha hovoriť z oblaku a hľadal vidieť tvár ľudakej podoby, v ktorej sa mu Najvyšší zjavil. Boh vysvetľuje, že by to bolo proti prikázaniu starého zákona. Ukáže sa mu síce viditeľne v ľudakej podobe, ale len ako v smutku. Na hore Tábor videl Mojžiš a Eliáš pred všetkými svätými starého zákona oslávenú tvár Pánovu.

HLAVA 34.

Boh dáva Mojžišovi nové kamenné tabule; Mojžiš prinútený je zastreíť skvelosť svojej tvári pred ľudom.

1. A potom riekol: Vykreš si dve kamenné tabule, podobné prvým, a ja napíšem na ne slová, ktoré mali tabule, ktoré si rozlámal.

2. Buď hotový ráno hneď vystúpiť na horu Sinai, a staň si predo mňa na vrchu hory.

3. Nikto nech nevystúpi s tebou, a nech nebude nikoho vídať po celej hore; ani voly, ani ovce nech sa nepasú naproti (hore).

4. Tedy vykresal dve kamenné tabule, také boli prvé; a vstal za noci¹⁾ a vystúpil na horu Sinai, jako mu prikázal Pán, nesúc so sebou tabule.

5. A keď Pán sostúpil v oblaku, stál Mojžiš s ním a vzýval meno Pánovo.²⁾

6. Keď (Pán) prešiel vedľa neho, riekol³⁾: Panovníku, Pane, Bože, milosrdný a milostivý, trpelivý a mnohého sľutovania a pravdomluvný!

7. Ty zachovávaš milosrdenstvo k tisícim⁴⁾, odnímaš nepravosť a nešlachetnosť a hriechy, a nikto sám od seba nie je u teba nevinný⁵⁾, a ty odplácaš nepravosť otcov na synoch i vnukoch do tretieho a štvrtého pokolenia.⁶⁾

8. A Mojžiš chytro sklonil sa, padnúc na zem a poklonil sa

9. a riekol: Jestliže som našiel milosť pred твоjim obličajom, Pane,

prosím, aby si šiel s nami⁷⁾, lebo ľud je tvrdej šije⁸⁾, a aby si odňal naše nepravosti a hriechy a vládol nami.

10. Pán odpovedal: Ja pred očami všetkých uzavrem smluvu a učiním znaky, jakých nikdy nebolo vídať na zemi, ani u nijakých národov, aby ten ľud, medzi ktorým si, videl skutok Pánov hrozný, ktorý učiním.⁹⁾

11. Zachovaj všetko, čo ti dnes prikazujem; ja sám vyženiem pred tvojou tvárou Amorrhea a Kanaanea a Hetea a Ferezea a Hevea a Jebuzea.

12. Chráň sa, aby si nikdy s obyvateľmi tej zeme neuzavíeral priateľstva¹⁰⁾, ktoré by ti boli ku pádu.

13. Ale sbor ich oltáre, zlám modly a povytínať háje.

14. Neklaňaj sa bohom cudzím. „Horlivec“ je meno Pánovo, je Boh horlivý.¹¹⁾

15. Neuzavieraj smluvy s ľuďmi tých krajov, aby, keď budú smilniť¹²⁾ so svojimi bohmi a klaňať sa budú ich obrazom, nepozval ťa niekto, aby si jedol z obetovaných vecí.¹³⁾

16. Ani manželky z ich dcér pre synov svojich nevezmeš, aby, keď ony smilniť budú, neprivedly i tých synov k smilneniu s ich bohmi.

17. Liatych bohov si nečiň.

18. Zachovávaj slávnosť presníe (nekvasených chlebov). Za sedem dní budeš jesť chleby nekvasené, jako som ti prikázal, v čas mesiaca

1) Hebr.: Uprostred nás. Nie len anjel. (Srov. 32, 34.)

2) A preto potrebujem zvláštnej tvojej pomoci.

3) Hebr.: Ja učiním smluvu; pred všetkým твоjim ľudom učiním divné veci.

4) Smluvy.

5) Žiarlivý totižto, ktorý netrpí iného, keďže len on je jediný pravý Boh.

6) Písmo sväté nazýva modlárstvo smilntvom, cudzoložstvom s cudzími bohmi; preto že ním láka a česť, ktorá jednému pravému Bohu prísluší, na iné veci sa prenáša.

7) Jesť ešte nie je modlárstvo (1. Kor. 8.), ale ľahko sa stáva príležitosťou k hriechu.

1) Pred svitaním.

2) Hebr.: I sostúpil Pán v oblaku a stál s ním tam a zavolať po mene: Pán.

3) Dľa hebrejského riekol Pán: Jahve, Jahve. Boh milostivý, stď. v tretej osobe, tak spĺňať prísľúbenie. (33, 19.)

4) K pokoleniam.

5) Smysel hebrejského: Ktorý nie vždy ospravedlivuje a necháva bez trestu, ale i priamo a trvale trestosť.

6) Boh tak činí alebo preto, že deti hriechy otcov páchajú, alebo aby ich zkúšal.

nového obilia¹⁾; lebo v mesiaci jar-nom si vyšiel z Egypta.

19. Všetko z mužského pohlavia, čo otvára život, bude moje. Zo všetkých zvierat tak z volov, ako z oviec, (prvorodené) bude moje.

20. Prvorodeného osla vymeníš ovcou; keď by si ani tej ceny zaň nedal, bude zabitý. Prvorodeného z tvojich synov vykúpiš; a neukáž sa prázdny pred mojim obličajom.

21. Za šesť dní budeš pracovať, a v siedmy deň prestaneš orať a žať.

22. Slávnosť týždňov drž s prvotinami obilia svojej pšeničnej žatvy, a slávnosť, keď zasa prichádza čas roku a všetko je skfúdené.

23. V troch časoch v roku (trikrát) ukáže sa každý tvoj mužský pred obličajom všemohúceho Pána, Boha izraelského.

24. Lebo až odstránim pohanov od tvojej tvári a rozšírim tvoje medze, nikto nebude strojiť úklady tvojej zemi, keď budeš vystupovať, aby si sa ukázal pred obličajom Pána, svojho Boha, tri razy do roka.²⁾

25. Neobetuj krvi mojej obety pri kvase³⁾; a z obety slávnosti veľkonočnej nech nič neostane do rána.

26. Prvotiny úrod svojej zeme obetuj v dome Pána, svojho Boha. Nevar kozliatka v mlieku jeho matky.

27. A Pán riekol Mojžišovi: Napíš si tieto slová, ktorými som i s tebou, i s Izraelom smluvu uzavrel.

28. Teda bol tam s Pánom za štyridsať dní a štyridsať noci: nejedol chleba a nepil vody, a napísal na tabuliach desať slov smluvy.⁴⁾

29. Keď Mojžiš potom sostupoval s hory Sinai, držal dve tabule svedectva v ruke, a nevedel, že jeho

tvár sa skvela¹⁾ od spoločného rozmlúvania s Pánom.

30. Keď však Áron a izraelski synovia videli, že sa tvár Mojžišova skveje, báli sa blízko k nemu prísť.

31. Tu ich zavolať a vrátili sa tak Áron ako kniežatá shromaždenia. A keď s nimi hovoril,

32. prišli k nemu i ostatní synovia izraelski, ktorým prikázal všetko to, čo od Pána na hore Sinai počul.

33. Keď dokonal reči, položil zásteru na svoju tvár.

34. A keď vchádzal k Pánovi a mluvil s ním, snímal ju, kým zas nevyšiel, a potom povedal synom izraelským všetko, čo mu bolo rozkázané.

35. Vtedy videli tvár vychádzajúceho Mojžiša, že sa skvela, ale on zakrýval zasa svoju tvár, kedykoľvek k nim hovoril.

HLAVA 35.

O sobote; o dávaní potrieb k stánku; pozvanie staviteľov stánku.

1. Teda (Mojžiš) shromaždil všetok zástup synov izraelských a riekol im: Toto je, čo rozkázal Pán, aby ste činili:

2. Za šesť dní budete prácu konať; siedmy deň bude vám svätý, sobota, a odpočinutie (ku cti) Pána; kto by konal prácu v ňom, nech bude zabitý.

3. Nezapaľujte ohňa nikde vo všetkých príbytkoch svojich v deň sobotný.

4. A riekol Mojžiš ku všetkému zástupu synov izraelských: Táto je reč, ktorú prikázal Pán, keď povedal:

¹⁾ Mesiac abib.

²⁾ Všetky tieto predpisy vzťahujú sa na čas, keď Izraeliti už budú v Palestíne.

³⁾ Doklad je u teba kvas, neobetuj krvavých obeti.

⁴⁾ T. j. desať Božích prikázání.

¹⁾ V hebr.: *káran*. Poneváž *káren* (paprálek svetla) obyčajne „roh“ znamená, vyobrazujú umelci Mojžiša s dvoma rohmi na čele. Tie znamenajú paprásky alebo i nebeskú silu, ktorú Boh Mojžišovi udelil, a ktorej viditeľným znakom boli tie paprásky.

5. Oddeľte u seba prvotiny¹⁾ Pánovi. Každý nech ich dobrovoľne a s ochotnou myslou obetuje Pánovi: zlato a striebro a meď,

6. hyacint a šarlát a dvakrát barvený červec a kment, koziu sršť,

7. a baranie kože na červeno barvené, a modré kože, agátové drevo,

8. a olej na udržiavanie svetiel a ku pripravovaniu masti, a kadidlo najchutnejšej vône,

9. onyxové kameň a iné drahé kamenia na ozdabu náramenníka a náprsníka.

10. Kto z vás je vtipný, nech príjde a robí, čo Pán rozkázal,

11. totižto stánok a jeho strechu i pokrov, obrúčky a dosky so žrdami, kolíky a podstavce,

12. archu a žrdi, sľutovnicu a oponu, ktorá sa pred ňou rozťahuje.

13. Stôl so žrdami a nádobami a s chlebami predloženia;

14. svietnik, na ktorý by sa svetlá stavali, jeho náradie a lampy, a olej na zachovanie ohňa;

15. oltár pre kadenie a žrdi, a olej pomazania a kadidlo z voňavých vecí; zastieradlo ku dverám stánku;

16. oltár k zápalu a jeho medený rošt s jeho žrdami a nádobami, umývadlo i jeho podstavec.

17. Koberce k predsieni so stĺpami a podstavcami, zastieradlo vo dverách predsieni,

18. kolíky stánku a predsieni s ich povrázkami;

19. rúcha, ktoré sa užívajú, pri službe svätýne; rúcha Árona, hlavného kňaza, a jeho synov, aby mi jako kňazia slúžili.

20. A keď všetko množstvo synov izraelských vyšlo od tvári Mojžišovej,

21. obetovali s najochotnejšou nábožnou myslou prvotiny Pánovi na zhotovenie stánku svedectva. Všetko, čo potrebné bolo k službe a k svätým rúcham,

22. dali mužovia a ženy: náramnice a náušnice, prstene a sponky s pravých rúk; každá zlatá nádoba bola na dar Pánovi oddelená.

23. A kto mal hyacint a šarlát, i dvakrát barvený červec, kment a koziu sršť, na červeno barvené baranie kože a belasé kože,

24. kovy striebra¹⁾ a medi a agátové drevo, obetoval to Pánovi k rozličným potrebám.

25. Ba aj umné ženy, čo napriady, to daly: hyacint, šarlát a červec a kment,

26. a koziu sršť; dobrovoľne všetko dávaly.

27. Kniežatá však obetovali onyxové kameň, a iné drahé kamenie na náramenník a náprsník,

28. a voňavé veci a olej na udržiavanie svetiel a ku pripravovaniu masti, i ku skladaniu kadidla najchutnejšej vône.

29. Všetci mužovia i ženy s nábožnou myslou prinášali dary, aby sa spravili práce, ktoré Pán skrz Mojžiša prikázal. Všetci synovia izraelskí prinášali Pánovi dobrovoľné obety.

30. Potom riekol Mojžiš synom izraelským: Hľa, Pán povolal po mene Beseleela, syna Uriho, syna Hurovho z pokolenia Júdovho.

31. A naplnil ho duchom Božím múdrosťou a rozumnosťou a vedomosťou a všelikou spôsobilosťou

32. k vymysleniu a spraveniu roboty zo zlata a striebra a medi,

33. a v rezaní kamenia a v prácach od dreva. Čo len v umení nalezene byť môže,

34. dal do jeho srdca. (Povolal) i Óliaba, syna Achisamechovho z pokolenia Dánovho.

35. Oboch vyučil múdrosťou, aby spravili práce tesárske, damaškarské

¹⁾ Správnejšie: Dobrovoľné dary alebo obety.

¹⁾ Striebro platilo u Egypťanov viac než zlato lebo bolo zriedkavé.

a vyšivačské z hyacintu a šarlátu a dvakrát barveného červca a z kmentu, a aby všetko tkali a všelijaké nové veci vynalezali.

HLAVA 36.

Hotovenie stánku.

1. Teda pracoval Beseleel a Oliab a každý umný muž, ktorým dal Pán múdrosti a rozumnosti, aby vedeli remeselne spraviť veci, ktoré sú pre svätýňu potrebné, a ktoré Pán rozkázal.

2. A Mojžiš povolal ich a každého vtipného muža, ktorému dal Pán múdrosť, a ktorí sa dobrovoľne ponukli spraviť prácu,

3. a dal im všetky dary synov izraelských. A oni už usilovne pracovali, a ľud jednak každé ráno prinášal dobrovoľné dary.¹⁾

4. Preto remeselníci prinútení boli ísť

5. k Mojžišovi a mu povedať: Ľud prináša viac, než treba.

6. Teda rozkázal Mojžiš hlosačovi vyvolávať: Ani muž ani žena nech ničoho viac neprináša ku práci svätýne. A tak prestalo obetovanie darov

7. preto, že obetovaných vecí dosť bolo, ba aj zvyšovalo.

8. A spravili všetci srdcom vtipní, aby vyhotovili prácu stánku, desať kobercov z presukovaného kmentu a hyacintu a šarlátu a dvakrát barveného červca prácou vyšivačskou a strakatým tkanivom.

9. Každý z nich mal v dĺžke dvadsaťosem loktov, a v šírke štyri; rovnakú mieru mali všetky koberce.

10. A spojil päť kobercov jeden s druhým a druhých päť tiež tak spojil.

11. Narobil aj hyacintových ôk po kraji koberca s oboch strán a po kraji druhého koberca zároveň,

12. tak že sa oká proti sebe schádzaly a spolu sa spájaly.

13. Preto ulial aj päťdesiat zlatých obrúček, aby spínaly oká kobercov, a tak aby bol jeden stánok.

14. Spravil aj jedenásť pokrovcov z kože srsti na pokrývanie strechy stánku.

15. Jeden pokrovec mal tridsať loktov v dĺžke a štyri lokte v šírke; všetky pokrovce mali jednu mieru.

16. Päť z nich spojil osobite a iných šesť osobite.

17. A spravil päťdesiat ôk po kraji jedného pokrovca a päťdesiat po kraji druhého pokrovca, aby sa jedno s druhým spojovali.

18. A päťdesiat medených spinôk, ktorými by sa spínala strecha, aby zo všetkých pokrovcov jedno prikrývadlo bolo.

19. Spravil i pokrov stánku z červeno-barvených baraních koží a nad to ešte iné pokrytie z koží belasých.

20. Narobil aj stojacich dosák ku stánku z agátového dreva.

21. Desať loktov bola jedna dlhá a pol druhá lokta široká.

22. Dve drážky boli v každej doske, aby sa jedna do druhej vsadila. Tak spravil pri všetkých doskách stánku.

23. Dvadsať z nich bolo na južnej strane proti poludniu

24. so štyridsiati striebornými podstavcami. Dva podstavce sa pod každú dosku kládly s obidvoch strán uhlov, kde sa drážky bokov v uhloch končili.

25. I k strane stánku, ktorá hľadi k severu, spravil dvadsať dosiek,

26. so štyridsiati striebornými podstavcami, po dva podstavce pod každú dosku.

27. Ku západu, to je pre tú stranu stánku, ktorá hľadi k moru, spravil šesť dosiek

28. a dve iné na zadnej strane pri každom uhle stánku;

¹⁾ Sľubne, dary.]

29. tie boli od spodku až do vrchu spojené, a jedno spájanie ich spolu držalo. Tak spravil s oboch strán na uhloch,

30. aby osem dosiek bolo spolu a mali šestnásť strieborných podstavcov, totižto dva podstavce pod každou doskou.

31. Spravil aj žrde z agátového dreva, päť ku spoluudržaniu dosiek jednej strany stánku,

32. a druhých päť ku spojeniu dosiek druhej strany, a okrem tých päť iných žrdí k západnej strane stánku proti moru.

33. Spravil aj inú žrd, ktorá šla (priekom) v prostriedku dosiek od uhla až do uhla.

34. Samé dosky obložil zlatom a ich podstavec ulial zo striebra. Aj ich obrúčky vyhotovil zlaté, do ktorých tie žrde majú byť zastrčené: i tie samé obil zlatými plechy.

35. Spravil aj oponu z hyacintu a šarlátu, z červca a presukovaného kmentu, prácou vyšívanou, strakavú a pretkávanú.

36. I štyri stĺpy z agátového dreva, ktoré s hlavicami pozlátil a ulial k nim strieborné podstavce.

37. Spravil aj zastieradlo ku dvorám stánku z hyacintu, šarlátu, červca a z presukovaného kmentu, prácou vyšívanou;

38. a päť stĺpov s ich hlavicami, ktoré pokrýl zlatom, a ich podstavce ulial z medi.

HLAVA 37.

Vyhotovenie archy, stola, svietnika a oltára ku kadeniu.

1. Ale Beseleel spravil aj archu z agátového dreva, ktorá mala pol trefa lokťa dĺžky a pol druha šírky, aj výšky pol druha lokťa mala: a obložil ju rýdzim zlatom zvnútra i zvonku.

2. A spravil na nej do okola zlatý veniec.

3. A ulial štyri zlaté obrúčky ku štyrom jej uhlom: dve obrúčky po jednej strane a dve po druhej.

4. Spravil aj žrde z agátového dreva a obložil ich zlatom,

5. a zastrčil ich do obrúček, ktoré boli po stranách archy k jej noseniu.

6. Spravil aj sľutovnicu, to jest odpovednicu¹⁾ z rýdzeho zlata, pol trefa lokťa v dĺžke a pol druha lokťa v šírke.

7. I dvoch cherubínov z kovaného zlata, ktorých postavil s oboch strán sľutovnice;

8. jedného cheruba na konci jednej strany a druhého cheruba na konci druhej strany: dvoch cherubov na oboch koncoch sľutovnice

9. krídla rozťahujúcich a sľutovnicu zastierajúcich, jeden k druhému obrátených a na ňu hľadiacich.

10. Spravil i stôl z agátového dreva, dva lokte dlhý a loket široký a pol druha lokťa vysoký.

11. A obložil ho rýdzim zlatom, a spravil mu zlatý kraj do okola,

12. a na tom kraji na štyri prsty vysoký prebýjaný zlatý veniec, a na tom druhý zlatý veniec.

13. Ulial aj štyri zlaté obrúčky, ktoré pripevnil na štyroch uhloch stola, pri každej nohe jednu,

14. proti vencu, a zastrčil do nich žrdi k noseniu stola.

15. Tie žrde spravil z agátového dreva a obložil ich zlatom.

16. A nádoby k rozličným potrebám stola, misky, číše a poháre a kadidlá z rýdzeho zlata, v ktorých sa majú obetovať obety mokré.

17. Spravil aj svietnik, kovaný z rýdzeho zlata. Z jeho stĺpca vychádzaly ramená, kalíšky a guľky a lalie.

18. Šesť ramien po obidvoch stra-

¹⁾ Odpovednicou sa môže pomenovať to miesto, z ktorého Boh na otázky hlavného kňaza svoju vôľu prejavoval a odpovedal.

nách, tri ramená s jednej strany a tri s druhej.

19. Tri kalíšky na spôsob orecha na každom ramene, pritom s guľkami a ľaliami, a tri kalíšky na spôsob orecha na ramene s guľkami a ľaliami. Tak bola rovnaká robota šiestich ramien, ktoré zo stĺpca vychádzaly.

20. Ale na samom stĺpci boli štyri kalíšky na spôsob orecha, každý s guľkami a ľaliami;

21. a guľky na troch miestach podo dvoma ramenami, ktorých spolu je šesť ramien, vychádzajúcich z jedného stĺpca.

22. Teda guľky i ramená z neho boli ¹⁾ všetko z rýdzeho zlata kované.

23. Spravil aj sedem lúčok s ich štipcami a nádoby, v ktorých by sa to, čo sa odštipne, vyhášalo, z rýdzeho zlata.

24. Hrivnu zlata vážil svietnik so všetkými svojimi nádobami.

25. Spravil i oltár na kadenie z agátového dreva, ktorý mal na štyri hrany po jednom lokti a na výsosť dva, z jeho uhlov vyčnievaly rohy.

26. A obložil ho rýdzim zlatom, s roštom a so stenami i s rohami.

27. A spravil na ňom zlatý venček do okola, a pod venčekom na každom boku dve zlaté obrúčky, aby sa do nich žrde vstrčili mohli k noseniu oltára.

28. Žrde spravil z agátového dreva, a obložil ich zlatými plechmi.

29. Pripravil i olej k masti posväcovania a kadidlo z najčistejších vonavých vecí spôsobom apatekárskym.

HLAVA 38.

Oltár zápalov; umývadlo; predsieň;
summa nákladu na stánok.

1. Spravil aj oltár na zápalné obety z agátového dreva, na päť

loktov vo štvorhrane a na tri vo výške,

2. na ktorom rohy z uhlov vychádzaly, a obložil ho medenými plechy.

3. K jeho potrebám nahotovil z medi rozličných nádob, hrncov, klieští, vidlíc, hákov a nádob na oheň.

4. A jeho rošt mrežovaný spravil z medi a pod ním v prostred oltára ohnište,

5. a ulial štyri obrúčky ku štyrom krajom roštu ku zastrčeniu žrdí na nosenie;

6. i tieto spravil z agátového dreva a obložil ich medenými plechy;

7. a zastrčil ich do obrúček, ktoré na bokoch oltára odstávaly. Ale ten oltár nebol z celosti, ale dutý z dosiek, a vnútri prázdny.

8. Spravil aj medené umývadlo s jeho podstavcom zo zrkadiel žien ¹⁾, ktoré pri dverách stánku pozor dávaly.

9. Spravil aj predsieň; na jej poludnej strane boli zastieradlá z presukovaného kmentu na sto loktov,

10. a dvadsať medených stĺpov s ich podstavcami, hlavice stĺpov a všetky rezby boli zo striebra.

11. Tak aj k polnočnej strane zastieradlá, stĺpy a podstavce a hlavice stĺpov boli jednej miery a práce i (z jedného) kovu.

12. Ale na strane, ktorá k západu hľadí, boli zastieradlá na päťdesiat loktov, desať medených stĺpov s ich podstavcami, a hlavice stĺpov a všetky rezby, práca zo striebra.

13. Ďalej, proti východu pripravil zastieradlá na päťdesiat loktov,

14. z ktorých bolo na jednej strane pätnásť loktov s tromi stĺpami a s ich podstavcami,

¹⁾ Poznámka: treba, že zrkadlá toho času hotovili sa nie zo skla, ktorého ešte nepoznali, ale z vyhladeného a vylešteného kovu.

²⁾ V čom záležala ich služba, sa neudáva; iste patrily k nej i spevy. (2. Mojš. 15, 20.)

¹⁾ Z jedného kusu so stĺpcom svietnika.

15. a na druhej strane (lebo medzi ohe spravil vchod do stánku) byly takže zastieradlá na pätnásť loktov a tri stĺpy, i toľko podstavcov.

16. Všetky zastieradlá predsieni byly z presukovaného kmentu tkané.

17. Podstavce stĺpov byly medené, ich hlavice však so všetkými ich rezbami byly strieborné; i stĺpy predsieni obložil striebrom.

18. A kade chodili do nej, spravil zastieradlo prácou vyšívanou z hyacintu, šarlátu, červca, i z presukovaného kmentu, ktoré malo dvadsať loktov v dĺžke a päť loktov vo výške podľa miery, ktorú všetky zastieradlá predsieni mali.

19. Ale stĺpy pri bráne byly štyri i s podstavcami z medi a ich hlavice a rezby byly zo striebra.¹⁾

20. Aj kolíky stánku a predsieni spravil z medi.

21. Tieto sú náradia stánku svedectva, ktoré byly podľa rozkazu Mojžišovho pod starostou Itamara, syna kňaza Árona, k obradnej službe levitov vypočítané.

22. Dokonal ich Beseleel, syn Uriho, syna Hurovho z pokolenia Júdovho, jako Pán skrze Mojžiša rozkázal.

23. s pripojeným sebe pomocníkom Óliabom, synom Achisamechovým z pokolenia Dánovho, ktorý aj sám bol výborným remeselníkom v prácach od dreva, a umelý tkáč i vyšívač na hyacinte, šarláte, červci a kmente.

24. Všetkého zlata, ktoré sa vynaložilo na dielo svätyne a čo bolo obetované v dobrovoľných daroch, bolo dvadsaťdeväť hrivien a sedemstotridsať siklov, dľa váhy svätyne.²⁾

25. A obetované bolo od tých, ktorí šli na počet od dvadsiatich

rokov a vyše, od šesťstotitisíc a päťstopäťdesiat ozbrojených.

26. Okrem toho bolo sto hrivien striebra, z ktorých byly uliate podstavce svätyne a vchodu, z ktorého opona visí.³⁾

27. Sto podstavcov spravené bolo zo sto hrivien, po jednej hrivne na každý podstavec počítajúc.

28. Ale z tisíc sedemsto a sedemdesiat piatich siklov spravil na stĺpy hlavice a i tieto (stĺpy) obložil striebrom.

29. I medi obetované bolo dvaasemdesiat tisíc hrivien, a nad to štyristo siklov⁴⁾;

30. z tých liate byly podstavce ku vchodu stánku svedectva, a medený oltár so svojim roštom a všetky nádoby, ktoré k jeho potrebe patria,

31. a podstavce predsieni do okola a pri jeho vchode i kolíky pre stánok a sieň do okola.

HLAVA 39.

Vyhotovenie kňazského rúcha.

1. Z hyacintu a zo šarlátu, z červca a kmentu zhotovil rúcha, do ktorých sa mal obliekať Áron, keď konal službu vo svätyni, jako prikázal Pán Mojžišovi.

2. Teda učinil náramenník zo zlata, hyacintu a šarlátu, i dvakrát farbeného červca a z presukovaného kmentu

3. prácou vyšívanou a nastrobil zlatých pliaškov, a stenčil ich na niti, aby sa mohly prevíjať skrz osnovu predošlých bariev,

4. a (spravil) dva kraje (náramky) na oboch stranách na koncoch jeden s druhým spojené.

1) Striebro obložené. (Srov. 36, 38.)

2) Teda spolu bolo 29 · 3000 + 730 siklov = 87.730 zlatých siklov. Zlatý sikel mal cenu asi 15 strieborných siklov, t. j. asi 42 koruny. Celá summa v zlate bola asi 3.674.660 korún.

3) V. 26. udáva, čo sa zo 100 hrivien a v. 28, čo sa z 1775 siklov spravilo. V hebr.: 100 hrivien a 1775 siklov. Všetkého bolo 301.775 strieborných siklov, lebo hrivna mala vyše 3000 siklov. Teda striebra dľa v. 26 do 844.970 korún, rátaľce strieborný sikel po 2 koruny 30 halierov.

4) Správnejšie: 70 hrivien a 2400 siklov.

5. a pás v tých istých farbách, ako prikázal Pán Mojžišovi.

6. Pripravil i dva onyxové kamene, vložené a vsadené do zlata, rezané tak, ako ryté bývajú pečati, s menami synov izraelských.

7. A položil ich na vrchné kraje náramenníka na pamiatku synom izraelským, ako prikázal Pán Mojžišovi.

8. Spravil i náprsník prácou rozličných bariev dla roboty náramenníka, zo zlata, hyacintu, šarlátu, i dvakrát barveného červca a presukovaného kmentu,

9. štvorhranný, vo dvoje složený v miere na piad.

10. A vysadil ho štyrma rady kameňov. V prvom rade bol sard, topáz, smaragd,

11. v druhom karbunkul, safír a jaspis,

12. v treťom ligúr, achát a ametyst,

13. vo štvrtom chrysolit, onyx a beryll, vložené a zapravené do zlata vo svojich radoch.

14. Tých kameňov bolo dvanásť a na nich byly mená dvanástora pokolení izraelských vyryté, na každom jedno meno.

15. K náprsníku spravili aj retiazky, jedna s druhou stáčané, z rýdzeho zlata;

16. a dva háčky, i toľko zlatých obrúček. Obrúčky pripravili na dvoch krajoch náprsníka.

17. Z nich visely dve zlaté retiazky, ktoré do tých dvoch háčikov vpáli, ktoré z uhlov náramenníka trčaly.

18. Tieto veci na predku i na zadku tak k sebe priliehaly, že sa náramenník a náprsník jeden s druhým spájaly;

19. pásom byly stiahnuté a obrúčkami, ktoré hyacintová stužka svažovala, pevnejšie pripnuté, aby sa rozpustené neopálaly a jeden od

druhého neodstávaly, ako Pán prikázal Mojžišovi.¹⁾

20. Spravili aj vrchnú šatu k náramenníku celú z hyacintu,

21. a diery pre hlavu na vrchnej čiastke v prostriedku a tkanú lemováciu okolo diery pre hlavu,

22. a dolu k nohám granátové jablká z hyacintu, šarlátu, z červca. a z presukovaného kmentu;

23. a zvončeky z rýdzeho zlata, ktoré zavesili medzi granátové jablká, do okola na spodku šaty:

24. tak že bol zlatý zvonček, a za ním jablko granátové; tými okrášlený chodieval hlavný kňaz, keď Božiu službu konal, ako prikázal Pán Mojžišovi.

25. Zhotovili i tkané šaty z kmentu pre Árona a jeho synov:

26. a kňazské čiapky s ich korunkami z kmentu,

27. i ľanové nohavice z kmentu.

28. Potom pás z presukovaného kmentu, hyacintu, šarlátu, a dvakrát barveného červca, prácou vyšívanou, jako prikázal Pán Mojžišovi.

29. Spravili aj plošku svätej úcty z rýdzeho zlata, a napísali na nej prácou vyrývajúceho pečat „Svätý Pánovi“:

30. a priviazali ju k čiapke hyacintovou stužkou, jako prikázal Pán Mojžišovi.

31. Tak dokonaná bola všetka práca pre stánok a strechu sve-

1) Od v. 17. do 20. hebr.: 17. A prestrčili dve zlaté retiazky cez dve obrúčky na krajoch náprsníka. 18. A druhé dva konce dvoch retiazok vpáli do tých dvoch háčikov a dali ich na vrchné kraje náramenníka od predku. 19. Spravili aj dve zlaté obrúčky, ktoré dali na dva kraje náprsníka, na jeho obrube, ktorá bola po strane náramenníka na spodku. 20. Spravili ešte iné dve zlaté obrúčky, ktoré dali na dve strany náramenníka na spodku ku predku, proti jeho spojeniu nad prepásaním náramenníka. 21. A priviazali náprsník od jeho obrúček k obrúčkam náramenníka hyacintovou tkaninou, aby bol nad pásom náramenníka, a aby neodstával náprsník od náramenníka, jako Pán prikázal Mojžišovi.

dectva: a synovia izraelskí učinili všetko, čo prikázal Pán Mojžišovi.

32. A obetovali stánok i strechu i všetko náradie, obrúčky, dosky, stĺpy i podstavce,

33. pokrovec z baraních koží na červeno farbených, a iný pokrovec z koží belasých,

34. oponu, archu, žrde, slutovnicu,

35. stôl s jeho nádobami a chlebamí predloženia,

36. svietnik, lampy a ich nádoby s olejom.

37. Zlatý oltár, a masť, a kadidlo z voňavých vecí,

38. a zastieradlo pre vchod do stánku.

39. Medený oltár, rošt, žrde, a všetky jeho nádoby: umývadlo s jeho podstavcami, zastrenie predsieni a stĺpy s ich podstavcom,

40. zastieradlo pre vchod do predsieni, a jej povrázky a kolíky. Nič nechýbalo z nádob, ktoré k službe stánku a pre príbytok úmluvy spraviť rozkázané bolo.

41. I rúcha, ktorých kňazi v svätyni, Áron totižto a jeho synovia, užívajú,

42. obetovali synovia izraelskí, ako Pán prikázal.

43. Keď Mojžiš videl, že všetko to je dokonané, požehnal im.

HLAVA 40.

Zdvihnutie stánku. Oblak pokryl stánok.

1. A Pán hovoril Mojžišovi, a riekol:

2. Prvého mesiaca, prvého dňa (toho) mesiaca¹⁾ vyzdvihni stánok svedectva,

3. a postav v ňom archu, i spust pred ňou oponu,

4. a vnes stôl a polož naň, čo je zákonite prikázané. Aj svietnik nech tu stojí so svojimi lampami

5. a zlatý oltár, na ktorom sa páli kadidlo pred archou svedectva. Pri vchode do stánku zaves zastieradlo,

6. a pred ním polož oltár zápalov;

7. umývadlo medzi oltárom a stánkom a naplň ho vodou.

8. I obostri predsiení a vchod do nej zastieradlami.

9. A vezmi olej pomazania a pomaz stánok s jeho nádobami, aby posvätené boli;

10. oltár zápalov a všetky jeho nádoby;

11. umývadlo s jeho podstavcom: všetko posväť olejom pomazania, aby sväto-sväté bolo.

12. A priveď Árona a jeho synov ku dverám stánku svedectva, a umytých vodou

13. obleč do svätých šiat, aby mi slúžili a ich pomazanie k večnému kňazstvu slúžilo.¹⁾

14. A Mojžiš učinil všetko, čo Pán prikázal.

15. Prvého mesiaca v druhom roku, teda prvého dňa mesiaca postavený bol stánok.

16. A vyzdvihol ho Mojžiš a postavil dosky a podstavce a žrde a postavil stĺpy,

17. a rozťahal strechu na stánok a položil na ňu pokrovec, ako bol prikázal Pán.

18. Položil aj svedectvo do archy a dal pod ňu žrde a na ňu odpovednicu.

19. A keď vniesol archu do stánku, zavesil pred ňou oponu, aby splnil rozkaz Pánov.

20. Postavil i stôl v stánku svedectva k severnej strane von pred oponu,

21. a sporiadal na ňom chleby predloženia, ako prikázal Pán Mojžišovi.

¹⁾ Klok bez 14 dní po odchode z Egypta.

¹⁾ Aby to pomazanie na všetky časy platnosť malo.

22. Potom postavil svietnik v stánku svedectva naproti stolu na strane južnej.

23. A pokládol radom lampy podľa prikazu Pánovho.

24. Postavil i zlatý oltár v stánku svedectva proti opone

25. a páčil na ňom kadidlo voňavých vecí, jako Pán prikázal Mojžišovi.

26. Zavesil i zastieradlo vo dverách stánku svedectva

27. a (postavil) oltár zápalnej obety v predsieni svedectva, obetujúc na ňom zápalné a suché obety, jako Pán rozkázal.

28. Aj umývadlo postavil medzi stánkom svedectva a oltárom a naplnil ho vodou.

29. I umývali si Mojžiš a Áron a jeho synovia ruky a nohy.

30. keď vchádzali do stánku úmluvy a pristupovali k oltáru, jako prikázal Pán Mojžišovi.

31. Vyzdvihol i predsieň okolo stánku a oltára a zavesil nad jej východom zastieradlo. A keď to všetko bolo dokonané,

32. prikryl oblak stánok svedectva a sláva Pánova ho naplnila.¹⁾

33. A Mojžiš nemohol²⁾ vojsť do stánku úmluvy, lebo oblak všetko zakryl a velebnosť Pánova jako blesk svietila, lebo všetko oblak pokrýl.

34. A keď oblak opúšťal stánok, brali sa synovia izraeláci po svojich húfoch;³⁾

35. keď visel nad ním, zostávali na tom mieste.

36. Lebo oblak Pánov visel cez deň nad stánkom, a oheň v noci, čo videli všetci ľudia izraeláci vo všetkých svojich ťaženiach.

1) Boh schválil prácu dokonánú. Sostúpenie oblaku je znamením Božej prítomnosti, ktorú Boh prisľúbil (25, 8. 22.; 29.), ale po kľahaní sa zlatému teľatu chcel odoprieť.

2) Neopovážil sa.

3) Hebr.: Po všetkých svojich ťaženiach.

